شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايۇنى

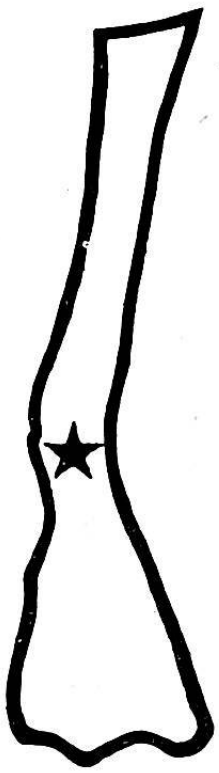
چىرا ناھىيە يەرنامىرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى

新疆维吾尔自治区

策勒县地名图志

(ئىچكى ماتېرىيال)

内部资料

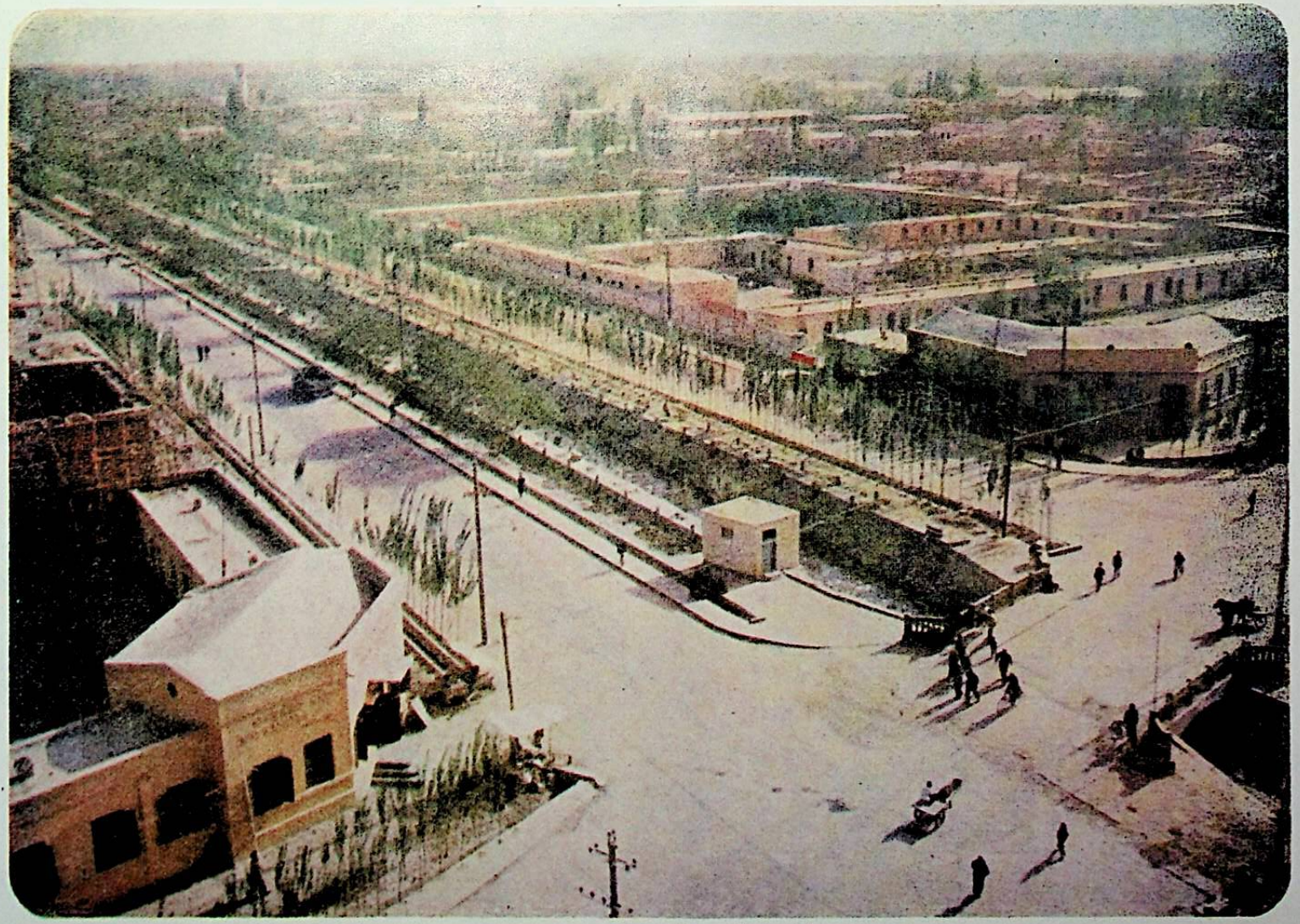

چىرا ناھىيىلىك يەرنامىرى كومىتېتى تەرىپىدىن تۈزۈلدى

1985 - يىل ئاپرىل

策勒县地名委员会

ناهىيە بازىرىنىڭ ئۈستىدىن نەزەر

«چېرىيە ناھىيىسىنىڭ يەر ناملىرى توپلىمى»نىڭ
نەشىر قىلىنغانلىقىدىن بەك خۇشال بولدۇم. كىتاب-
نىڭ نەشىر قىلىنغانلىقىنى قىزغىن تەبرىكلەيمەن،
كىتاب چېرىيە نىڭ تارىخى، مەدەنىيىتى، جۇغرا-
پىيىلىك ئۆزگىرىشلىرى ئۈستىدە سىستېمىلىق تەتقىقات
ئېلىپ بېرىپ، يۈزدىن 46 يىلدىن بېرى تەرتىپسىز ساقلىنىپ
تۇرغان جۇغراپىيىلىك يەر ناملىرىنى ئىلمىي ئۇسۇلدا ئۆزگەر-
تىپ چىقىپ [illegible] يېڭىلاپ چىقتى. بۇ يېزىلغان چېرىيە
نىڭ ئۆتمۈشى ھەققىدە زور [illegible] بىلىشىمىزگە
پايدىلىق ماتېرىيال. بۇ چېرىيە نىڭ قۇرۇلۇشى
تېزلىتىشتە مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە. مەن كىتابنىڭ
مەسئۇللىرىغا [illegible] ۋە كىتابنى نەشرگە تەييارلىغانلارغا
تەشەككۈر ئېيتىمەن قىلىمەن.

86. يىل 15. ماي.

ئىسمائىل ئەھمەد

(دۆلەت مىللى ئىشلار كومىتېتىنىڭ مۇدىرى يولداش ئىسمائىل ئەھمەتنىڭ بېغىشلىمىسى)

出版《策勒县地名图志》，我很高兴，在此谨致以衷心地祝贺！

这本书对策勒的历史沿革、语言、地理进行了细致地研究和分析，用科学的方法纠正和统一了过去在使用地名中存在的许多混乱问题。这对于我们进一步了解策勒的过去和现状，对加速策勒的建设都具有重要的意义。

我希望此书能受到有关方面和读者的欢迎。

司马义·艾买提

一九八六年五月十五日

（国家民族事务委员会主任：司马义·艾买提同志题词译文）

مۇقەددىمە

ئىسمايىل تاشتەمۇر

(ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىسى)

چىرا ناھىيىسى — ئۇزاق تارىخقا ئىگە بىر بوستانلىق بۇلۇپ، ئاپتونوم رايوناۋق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ رەئىسى يولداش ئىسما يىل ئەمەتنىڭ يۇرتى. بۇ جاي — كوئىنلون تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگى، تارىم ئويمانلىغىنىڭ جەنۇبى چېتىگە جايلاشقان. يەنى «يېپەك يولى»نىڭ جەنۇپتىكى مۇھىم يولى بولغىنى ئۈچۈن، تارىختا جۇڭگو بىلەن چەتئەللەر ئوتتۇرىسىدا نۇر-غۇن ئالماشتۇروشلار بولغان. ھەر مىللەت خەلقىنىڭ مۇشۇ زېمىندا جاپالىق ئىشلەپ ئاۋۇشى ۋە تىرىكچىلىك قىلىشى نەتىجىسىدە نۇرغۇنلىغان يەر — جاي ناملىرى قېپ قالغان. دۆلىتىمىز قۇرۇلغاندىن بۇيان، خەلق ئىگىلىگىنىڭ ئۆزلۇكسىز تەرەققى قىلىشى، مەمۇرى رايونلارنىڭ كۆپ قېتىم ئايرىلىشىغا ئەگىشىپ، يېڭىدىن يەنە نۇرغۇن يەر نامىلىرى قوشۇلدى. شۇ تۈپەيلىدىن بىرلا يەرنىڭ كۆپ خىل نامى بۇلۇش، بىر خىل نامنى كۆپ خىل يېزىش، نامى ئەسلىگە توغرا كەلمەسلىك، مەنىسى ئېنىق بولماسلىق، ئاھالىنىڭ تەرجىمىسى توغرا بولماسلىق، يېزىقتا قولاۋنۇش جايدا بولماسلىق قاتارلىق مەسىلىلەر ئۇمۇمىيۈزلۈك ساقلاندى.

تۆتىنى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ ئېھتىياجىغا ئۇيغۇناۋشۇش ئۈچۈن، يەر نامىلىرىنى ئۆلچەملەشتۈرۈش، بىرلىككە كەلتۈرۈش زورۇر بولۇپ، يەر نامىلىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈپ، يەر نامىلىرى خەرىتىلىك تەزكىرىسىنى يېزىشنىڭ ئەھمىتىمۇ مانا شۇ يەردە.

يەر نامىلىرى خىزمىتى — ناھايىتى كۆچاۋك سىياسىۋىلىك، سىياسەتچانلىق، ئىلمىلىكىگە ئىگە خىزمەت. بىز گوۋۇيۈەن ۋە ئاپتونوم رايوناۋق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ بىر تۈتاش ئۈرۈدۇلاشتۇرۇشىغا ئاساسەن، يۇقۇرى دەرىجىلىك پارتىيە، ھۆكۈمەت رەھبەرلىرىنىڭ غەمخورلىغى، كەسپىي تارماقلارنىڭ يېتەكچىلىگىدە، كۈچ ئاجرىتىپ، ئىككى يىلدىن كوپراق ۋاقىت سەرپ قىلىش ئارقىلىق بۇ خىزمەتنى تاماملىدۇق.

بۇ، قېتىمقى يەر نامىلىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش دۆلىتىمىز قۇرۇلغاندىن بۇيانقى بىرىنچى قېتىملىق تەكشۈرۈش بۇلۇپ، بۇ، تارىخى، رىئالنى ۋە قانۇنى ئەھمىيەتكە ئىگە

بولغان بىر ئاساسى قۇرۇلۇش بۇلۇپ ھىساپلىنىدۇ. بۇ خىزمەتكە قاتناشقان يولداشلار «مەمـ-
لىكەت بويىچە يەر نامىرىنى ئومۇميۈزلۈك تەكشۈرۈشىكە ئائىت بىر قانـچە بەلگۈلىمە» ۋە
«شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ يەر نامىرىنى ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈشتىكى تولۇقلاپ
تەكشۈرۈش تەپسىلى پىرىنسىپلىرى»دىكى تەلەپكە ئاساسەن، دۆلەت، خەلق، تارىخ ئالدىدا
مەسئۇل بۇلۇش روھى بويىچە، ھەققەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەپ، جاپالىق ئىشلەپ، يەر
نامىرى خەرىتىسى، يەر نامىرى جەدۋىلى، ماتېرىيال كارتۇچكىسى ۋەزىپىسىنى ئورۇنلاش
ئاساسىدا «چىرا ناھىيە يەر نامىرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى»نى يېزىپ چىقتى.

«چىرا ناھىيە يەر نامـىرى خەرىـتىلىك تەزكـىرىسى» كوللىكـتىپ سىڭـدۈرگەن ئەجـرە
مۇسىسى بۇلۇپ، ئاممىنىڭ ئەقىل پاراسىتىنىڭ جەۋھىرى. بۇنىڭ نەشر قىلىنىشى چىرا ناھىيە-
سىنىڭ ئىككىنچى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىدا ئىجابى رول ئويناپ، چوڭقۇر تەسىر پەيدا قىلىدۇ.

1985 ـ يىلى 7 ـ ئاينىڭ 5 ـ كۈنى

بېغىشلىما

كاپىر قادىر توختى

(چىرا ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى)

تۆتنى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ ئىھتىياجىغا ماسلىشىش ئۈچۈن، گۈۋۈيۈەن ۋە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ بىر تۈتاش ئورۇنلاشتۇرۇشىغا ئاساسەن، ئىككى يىلدەك جاپالىق كۈرەش ئارقىلىق ناھىيەمىزنىڭ «يەر نامىلرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى» نەشر قىلىندى.

بۇ تەزكىرىنىڭ نەشر قىلىنىشى، ناھىيەمىزنىڭ ئەۋزەللىگىنى جاري قىلدۇرۇپ، ناھىيەمىزنى ئېچىش، گۈللەندۈرۈش ۋە ناھىيەمىزنىڭ ئىقتىسادى تەرەققىياتىنى تېخىمۇ تىزلتىپ، خەلقىمىزنى تېخىمۇ بايىاشات تۇرمۇشقا ئىگە قىلىشتا، مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە بۇلۇپلا قالماستىن، بەلكى بىر يەرنىڭ نامى كۆپ خىل بۇلۇش، بىر خىل نامنى كۆپ خىل يېزىش، نامى ئەسلىگە توغرا كەلمەسلىك، مەنىسى ئىنىق بولماسلىق، ئاھالىنىڭ تەرجىمىسى توغرا بولماسلىق، يېزىقىتا قوللۇنۇش جايىدا بولماسلىق قاتارلىق مەسىلىلەرنى تۈگۈتۈشتىمۇ مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە.

مەن ئىشىنىمەنكى، بۇ، تەزكىرە ناھىيەمىزنىڭ تا ربخىنى، تىلىنى، جۇغراپىيەسىنى تەتقىق قىلىشتا، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئىلىم پەن سەۋىيەسىنى يۇقۇرى كۆتۈرۈشتە، ناھىيەمىزنىڭ سوتسىيالىستىك ماددىي مەدەنىيەت ۋەمەنۋي مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈشتە مۇھىم رول ئوينايدۇ.

1985 - يىلى نويابىر

كىرىش سۆز

«چىرا ناھىيە يەر نامىلرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى» يەر نامىلرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش ئاساسىدا، ئاپتونوم رايوناۋق 3 - قېتىملىق يەر نامىلرى خىزمەت يىغىنىنىڭ روھى ۋە «شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى شەھەر، ناھىيە يەر نامىلرى خەرىتىلىك تەزكىرىسىنى تۈزەش تىزىمى» ددكى بەلگۈلىمىلەرگە بىنائەن تۈزۈلدى.

گوۋۇيۈەن ۋە ئاپتونوم رايوناۋق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ بىر تۈتاش ئۇرۇنلاشتۇرۇشىغا ئاساسەن، 1983 - يىلى 3 - ئايىنىڭ ئاخىرىدىن 1984 - يىلى 9 - ئايغا قەدەر ئاپتونوم رايونلۇق، ۋىلايەتلىك يەر نامىلرى كومىتېتىنىڭ يېتەكچىلىگى، ناھىيىلىك پارتكوم، ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ رەھبەرلىگىدە، ناھىيىمىزدە يەر نامىلرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش ۋە يەر نامىلرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش نەتىجىلىرىنى ماتېرىيال قىلىپ رەتلەش خىزمىتى قانات يايدۇرۇلۇپ، ناھىيە تەۋەسىدىكى يەر نامىلرىنىڭ تارىخى ۋە ھازىرقى ھالىتى ئاساسى جەھەتتىن تەكشۈرۈپ ئېنىقلىنىپ، بەزى جايلارنىڭ نامى بولماسلىق ۋە بەزىلىرىنىڭ نامى جايىدا بولماسلىقتەك ئەھۋاللار پەرقلەندۈرۈلۈپ، يەرلەرگە نام بېرىش، يەرلەرنىڭ نامىنى ئۆزگەرتىش خىزمىتى ئىشلەندى. شۇ ئارقىلىق بىر يەرنىڭ نامى كۆپ خىل بولۇش، مەنىسى مۇۋاپىق بولماسلىق، بىر خىل يەر نامىنى كۆپ خىل يېزىش، ئاھالىنىڭ تەرجىمىسى توغرا بولماسلىق، يېزىقتا قوللانۇش جايىدا بولماسلىق، نامى تەكرار بولۇشقا ئوخشاش مەسىلىلەر ھەل قىلىندى. يەر نامىلرىنى ئۆلچەملەشتۈرۈش، قىلىپلاشتۇرۇشنى ئىشقا ئاشۇرۇشقا ئاساس سىلندى.

«چىرا ناھىيە يەر نامىلرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى»نى تۈزەشتىكى مەخسەت ــ ناھىيە بويىچە يەر نامىلرىنى بىر تۈتاش باشقۇرۇشنى كۆچەيتىپ، بىرقەدەر مۇكەممەل بولغان يەر نامىلرى ماتېرىيالىلرىنى ساقلاش ۋە ئۇنى ئىشلىتىشكە قولايلىق يارىتىشتىن ئىبارەت.

«چىرا ناھىيە يەر نامىلرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى» ھاكىمىيەت بىلەن گەۋدىنى ئايرىش تۈزۈلمىسى ئىسلاھ قىلىنغاندىن كېيىن ئايرىلغان يېڭى مەمۇرى رايونلار بويىچە تۈزۈلدى. بۇنىڭغا جەمئى 6 چوڭ تۈرددكى 775 يەر نامى كىرگۈزۈلدى. يەنى: مەمۇرى رايونلارغا بۇلۇنۇشى ۋە ئاھالىلار رايونى نامى، كەسىپى تارماقلار ۋە ئۇرۇنلار نامى، سۇنئى قۇرۇلۇشلار نامى، تەبىئى جۇغراپىيەلىك جىسىملار نامى، ئاساره، ئەتىقەلەر نامى، ئىشلەپچىقىرىش قۇرۇلۇش بىكىتۈەنى يەر نامى. بۇ يەر نامىلرىنىڭ ھەممىسىنىڭ ئاھاڭنى ۋە خىتىنى توغرىلاپ، ئۆلچەملەشتۈرۈپ، قىلىپلاشتۇرۇپ بىر تەرەپ قىلىندى. بۇ، ھازىر يولغا قويۇ-

لۇدىغان ئۆلچەملىك يەر نامى بۇلۇپ، قانۇنى خاراكتېرىگە ئىگە.

«چىرا ناھىيە يەر نامليرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى»دە ئىشلىتىلگەن سانلىق مەلۇماتلار مۇناسىۋەتلىك تارماقلارنىڭ 1984-يىلى ئاخىرىسىدىكى مەلۇماتىدىن ئېلىندى. سىزىلغان يەر نامليرى خەرىتىسىدىكى مەمۇرى رايونلارنىڭ چېگرا سىزىغى رەسمى ئايرىپ بېكىتىلمىگەن. شۇڭا بۇ، چېگرا سىزىغىنىڭ ئاساسى بولمايدۇ، بەزى يەر نامليرىنىڭ پەيدا بۇلۇش تارىخى ۋە ئۇنىڭ مەنىسى توغرىسىدىكى پىكىرلەر خىلمۇ-خىل بولغاچقا، ئۇنىڭ ھەممىسى كىرگۈزۈلدى. پايدىلانىساق بۇلۇدۇ. بۇنىڭ ئىچىدىكى كەنت، دېخانچىلىق-چارۋىچىلىق نوختىلىرىنىڭ نوپۇس سانىدا مىللەت ئەسكەرتىلمىگەنلىرىنىڭ ھەممىسى ئۇيغۇر مىللىتىنى كۆرسىتىدۇ. «چىرا ناھىيە يەر نامليرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى»نىڭ نەشر قىلىنىشى — دۆلەتنىڭ ئىقتىسادى قۇرۇلۇشى، دۆلەت مۇداپىيە قۇرۇلۇشى، خەلقئارالىق بېرىپ كېلىش، پوچتا تېلېگىراف خەۋەرلىشىش ۋە خەلق ئاممىسىنىڭ كۈندۇلۈك تۇرمۇشىنى ئىشەنچلىك ماتېرىيال بىلەن تەمىن ئېتىدۇ. بۇنىدىن كېيىن تارماقلار، ھەر ساھە، ھەر كەسىپتىكىلەر يەر نامليرىنى قوللانغاندا، بىردەك «چىرا ناھىيە يەر نامليرى خەرىتىلىك تەزكىرىسىنى» ئۆلچەم قىلىشى لازىم. ھەرقانداق ئۇرۇن ۋە شەخسنىڭ تەشكىلى رەسمىيەت ئارقىلىق تەستىقتىن ئۆتكۈزمەي تۇرۇپ يەر نامليرىنى ئۆزگەرتىشكە ھەققى يوق. ئۇمۇمەن يەرلەرگە نام بېرىش، ئۆزگەرتىشكە توغرا كەلسە، گۇۋۇيۈەن ۋە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ بەلگۈلىمىسىگە ئاساسەن، تەكشۈرۈپ تەستىقلىتىش رەسمىيىتىنى بىجىرگەندىن كېيىن كۆچكە ئىگە بولىدۇ.

چىرا ناھىيىلىك يەر نامليرى كومىتېتى

1985-يىلى 25-مارت

مۇندەرىجە

كىرىش سۆز
چىرا ناھىيە بازىرىنىڭ كۆرۈنۈشى
چىرا ناھىيە يەر ناملىرى خەرتىسى
چىرا ناھىيە سۇ سىستىمىسى ۋە قاتناش خەرتىسى
چىرا ناھىيىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى..... (1)
چىرا ناھىيە مەمۇرى رايونلىرىنىڭ تارىخى ئۆزگۈرۈشى ..... (8)

مەمۇرى رايونلارغا بۆلۈنۈشى ۋە ئاھاللار رايونىنىڭ نامى

چىرا بازىرى (يەر ناملىرى خەرتىسى، ئومۇمى ئەھۋالى، كوچا، كەنت كومىتېتى، تەبىئى كەنتە، دېخانچىلىق - چارۋىچىلىق، نوختىلىرى نامى)..... (13)
چىرا يېزىسى (يەر ناملىرى خەرتىسى، ئومۇمى ئەھۋالى، كەنت كومىتېتى، تەبىئى كەنتە، دېخانچىلىق - چارۋىچىلىق نوختىلىرى نامى) ..... (25)
گۈلاخما يېزىسى (يەرناملىرى خەرتىسى، ئومۇمى ئەھۋالى، كەنت كومىتېتى، تەبىئى كەنتە، دېخانچىلىق - چارۋىچىلىق نوختىلىرى نامى) ..... (43)
دامكۇ يېزىسى (يەر ناملىرى خەرتىسى، ئومۇمى ئەھۋالى، كەنت كومىتېتى، تەبىئى كەنتە، دېخانچىلىق، چارۋىچىلىق نوختىلىرى نامى)..... (57)
چاقا يېزىسى (يەر ناملىرى خەرتىسى، ئومۇمى ئەھۋالى، كەنت كومىتېتى، تەبىئى كەنتە، دېخانچىلىق - چارۋىچىلىق نوختىلىرى نامى) ..... (71)
ئۇلۇغساي يېزىسى (يەر ناملىرى خەرتىسى، ئومۇمى ئەھۋالى، كەنت كومىتېتى، تەبىئى كەنتە، دېخانچىلىق - چارۋىچىلىق نوختىلىرى نامى) ..... (93)
نۇرى يېزىسى (يەر ناملىرى خەرتىسى، ئومۇمى ئەھۋالى، كەنت كومىتېتى، تەبىئى كەنتە، دېخانچىلىق - چارۋىچىلىق نوختىلىرى نامى) ..... (99)
بوستان يېزىسى (يەر ناملىرى خەرتىسى، ئومۇمى ئەھۋالى، كەنت كومىتېتى، تەبىئى كەنتە، دېخانچىلىق - چارۋىچىلىق نوختىلىرى نامى)..... (117)

كەسپىي تارماقلار ۋە ئۇرۇنلار نامى

مۇھىم يەر ناملىرىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى..... (131)

(دىخانچىلىق، ئورمانچىلىق، چارۋىچىلىق مەيدانلىرى، ئەترەتلىرى، زاۋۇت، كان، دوختۇرخانا، مەكتەپ قاتارلىق كارخانا، كەسپى ئۇرۇنلار، مەمۇرى ئۇرۇنلار، ئىستانسىسى، پونكىت، ئۇچاستكا نامى)..... (142)

سۇنئى قۇرۇلۇشلار نامى

مۇھىم يەر ناملىرىنىڭ ئۇمۇمى ئەھۋالى..... (153)
(سۇ ئامبىرى، ئۆستەڭ، زاكۇ، كۆۋرۈك، تاشيول، قۇدۇق نامى)..... (162)

تەبىئى جۇغراپىيەلەك جىسىملار نامى

مۇھىم يەر ناملىرىنىڭ ئۇمۇمى ئەھۋالى..... (169)
(تاغ، چۆققا، تاغ ئېغىزى، ئۆڭكۇر، دەريا، كۆل، بۇلاق، جىلغا، قۇملۇق. چۆل، ياپلاق. مۇزلۇق، يەر پارچىلىرى نامى)..... (174)

ئاساره ـ ئەتىقلەر نامى

مۇھىم يەر ناملىرىنىڭ ئۇمۇمى ئەھۋالى..... (195)
(قەدىمى خارابە، قەدىمى مازار ناملىرى)..... (202)

ئىشلەپچىقىرىش قۇرۇلۇش بىكىتىۋەتنى يەر نامى

(ئۇمۇمى ئەھۋالى، كەنتە، بازار نامى، مەمۇرى، كارخانا، كەسپى ئۇرۇنلار، تاشيول، ئۆستەڭ نامى)..... (205)

سورەتلەر
يەر ناملىرى توغرىسىدىكى خاتىرلەر

ھۆكۈمەتنىڭ يەرلەرگە نام بېرىش، يەر ناملىرىنى ئۆزگەرتىش، ئۆلچەملىك يەر ناملىرىنى قوللۇنۇش توغرىسىدىكى ئۇقتۇرۇشلىرى..... (215)
يەر ناملىرىنى ئومۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمەت خولاسىسى..... (218)
مەمۇرى رايونلارنىڭ يېڭى ـ كونا ناملىرى سىلىشتۇرما جەدۋىلى..... (226)
قوشۇمچە..... (232)
ئۆلچەملىك يەر ناملىرىنىڭ خەنزۇچە ـ ئۇيغۇرچە سىلىشتۇرما كۆرسەتكۈچى..... (233)
ئاخرقى خاتىرە..... (261)

چرا ناهیه یەر ناملری خەرتسی

چىرا ناھىيە سوُسستىمىسى ۋە قاتناش خەرتىسى

چىرا ناھىيىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

چىرا ناھىيىسى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ جەنۇبى تەرپى، كۇئىنلۇن تىغىنىڭ شىمالى ئىتتىگى، تەكلاماكان قۇملۇغىنىڭ جەنوبى چىتگە جايلاشقان. ئورنى شىمالى پاراللىل 35°18′ — 39°30′. شەرقى مىردىئان 80°03′ — 82°10′ ئارلىغىدا.

جەنۇپتىن شىمالغىچە بولغان ئۇزۇنلىقى تەخمىنەن 468 كىلومىتر، شەرقتىن غەرپكىچە بولغان كەڭلىگى تەخمىنەن 35 — 121 كىلومىترچە كېلىدۇ. ئومۇمى يەر مەيدانى تەخمىنەن 32430 كۇۋادرات كىلومېتر. ئۇرۇمچى بىلەن بۇلاغان تۇزلىنىيە ئارلىغى 960 كىلومېتر. جەنوبى تەرپى شىزاڭ بىلەن چېگرىلىنىدۇ. غەربى جەنۇبى تەرپى خوتەن بىلەن، غەربى تەرپى لوپ بىلەن، شەرقى تەرپى كىرىيە بىلەن، شىمالى تەرپى ئاقسۇ ناھىيىسى ۋە شايار ناھىيىسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. پۈتۈن ناھىيە تەۋەلىگىدە 1 بازار، 7 يېزا، 120 كەنت كومىتېتى، 218 تەبىئى كەنتە، ناھىيە باشقۇرغان 3 دىخانچىلىق، ئورمانچىلىق، چارۋىچىلىق مەيدانى ھەمدە ئىشلەپچىقىرىش قۇرۇلۇش بېكىتۈەنى خوتەن دىخانچىلىق مەيدانلىرىنى باشقۇرۇش ئىدارىسى 1 - چارۋىچىلىق فىرمىسى بار، ناھىيە بۇيىچە جەمئى 26207 ئائىلە، 101,464 نوپۇس بار. (بۇ بېكىتۈەن خوتەن 1 - چارۋىچىلىق فىرمىسىنىڭ 2385 نوپۇسى، ناھىيە بازىرىدىكى ئىدارە - جەمىيەت ۋە ئاھالارنىڭ 6162 نوپۇسىنمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ) ناھىيە بۇيىچە 8 مىللەت بۇلۇپ، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 98,834، خەنزۇ مىللىتى 2536، خۇيىزۇ مىللىتى 74، زاڭزومىللىتى 2، جۇۋاڭزۇمىللىتى 4، مانجۇمىللىتى 4، قازاق مىللىتى 1، ئۆزبەك مىللىتى 9 نەپەر. ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى چىرا بازىردا بۇلۇپ، شىمالى پاراللىل - 37°00′، شەرقى مىردىئان 81°47′.

چىرا ناھىيىسى قەدىمدە چىرا دۆلىتى دەپ ئاتىلىپ، قەدىمقى غەربى رايۇنلار تەۋەسىدىكى كىچىك دۆلەتلەرنىڭ بىرىي بولغان. غەربى خەن سۇلالىسىدىن باشلاپ ئوتتۇرا تۇزلەڭلىك بىلەن تۇتاشتۇرۇلۇپ، مەرگەزنىڭ تەۋەلىگىگە ئۆتكەن.

«خەننامە»نىڭ 96 - جىلدىر. غەربى رايونلار تەزكىرىسى 66 - جىلدىردا خاتىرلىنىشىچە: «خەن سۇلالىسى گۇللەنگەن دەۋرىدىن خەنۇۇدي دەۋرىگىچە تەسىر دائىرىسىنى ھەرتەرەپكە كېڭەيتىپ، يۇقۇرى نام - ئاتاق تاپقان. مۇشۇ ۋاقىتلاردا جاڭچىيەن غەربى رايۇنلارنى سایاھەت - قىلىشنى باشلىغان... شۇۋەنىيۇەنىدي، خەنىيۇەندىدىن كېن فەنچىڭ ۋەزىر قۇيولۇپ، غەربى رايونلار بويىسۇندۇرۇلغان. يەر زىمىنلىرى، تاغ ۋادىلىرى، بەگلىرى، ئائىلە سانى، يول بويلىرى، يىراق يېقىندىكىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۇزىگە قاراشلىق قىلغان».

«...چىرا دۆلىتى پادىشالارنىڭ يۇرتلارنى باشقۇرىدىغان پايتەختى بولغان. ئۇ چاڭئەنگە

9950 چاقىرىم كىلەتتى، ئائىلە سانى 301، جان سانى 2170، ئەسكىرىي 300 ئىدى. شەرقى شىمالدىن دۇخۇسۇغىچە 3852 چاقىرىم كىلەتتى. شەرقى رۇئىلۇ بىلەن، غەربى چەرچەن بىلەن، شىمالى ئۇزۇن تەتىي بىلەن چىگرىلىنەتتى» دەپ يىزىلغان بۇنىڭدىن-قارىغاندا چىرا دۆلىتى خارابىسىنىڭ قايەردە ئىكەنلىگىنى تەكشۈرۈشكە توغرا كىلىدۇ.

هازىر چىرا ناهىيىسىدە ئۇچرۇتۇلغان «خەنىنامە»دىن كېينكى مۇناسىۋەتلىك تارىخى ماتېرىياللاردا چىرنىڭ تەسىس قىلىنىشى ۋە تەۋەلىك مۇناسىۋىتى قاتارلىق مەسىلىلەر ئىنتايىن ئاز خاتىرلەنگەن.

«مىڭ سۇلالىسى تارىخى» 332-جىلدىر. 220-تەزكىرە. غەربى رايۇنلار تەزكىرىسى نۇسخە-سىنىڭ (8614-بىتىدە) خاتىرلىنىشىچە: «ئۇدۇن (هازىرقى خوتەن) قىدىمدىن تارتىپ چوڭ دۆلەت بولۇپ، سۇي سۇلالىسى ۋە تاڭ سۇلالىسى يىللىرىدا رۇئىلۇ، ئۇزۇن تەتىي، چىدىر (هازىرقى چىرا) گۇما قاتارلىق دۆلەتلەرنى يۇتۇپ كەتكەن» دەپ يېزىلغان، بۇنىڭدىن تاڭ سۇلالىسى دەۋرىدە چىرا ئۇدۇن (هازىرقى-خوتەن) نىڭ باشقۇرۇشىغا تەۋە ئىكەنلىگىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ. «چىڭ سۇلالىسى تارىخى كۇپىسى» 76-جىلدىر، 51-تەزكىرە. جۇغراپىيە قىسمىنىڭ 23-جىسدە خاتىرلىنىشچە: «خوتەن بىۋاستە ئايماق بولۇپ، ئۇنىڭغا ئىكىكى ناهىيە قارايتى. بۇنىڭ بىرسى ئۇدۇن (بۇگۇنكى كىرىيە ناهىيىسى) ئۇ، بىۋاستە ئايماقنىڭ شەرقىدە بولۇپ، 460 چاقىرىم كىلەتتى، گۇۋاڭشۇيىنىڭ 9-يىلى (مىلادىنىڭ 1883-يىلى) ناهىيە بولۇپ قورۇلغان. ئورنى قاراقاشتا بولغان. ئۇزۇن ئوتمەي كىرىيەگە يۆتكەلگەن. ناهىيە بازىردىن غەرپكە قاراپ ماڭغاندا ئىككى ئۆتەڭ بار ئىدى. ئونىڭ بىرسى خەنلەن (بۇگۇنكى قارىقېر). بىرسى چىدىر (بۇگۇنكى چىرا) ئىدي» دەپ يىزىلغان. مىنگۇنىڭ دەسلەپقى دەۋرىدە چىرا كەنتىسى دەپ ئاتىلىپ، كىرىيە ناهىيىسىنىڭ باشقۇرۇشىغا تەۋە بولغان.

مىنگونىڭ 8-يىلى (1919-يىلى) زۇجى جوي تەسىس قىلىنغان. مىنگونىڭ 17-يىلى (1928-يىلى) 3-دەرىجىلىك ناهىيگە ئۆزگەرتىلىپ، چىرا ناهىيىسى دەپ ئاتالغان. 1949-يىلى 9-ئايدا ئازات بولغاندىن تاهازىرغىچە چىرا ناهىيىسى دەپ ئاتىلىپ كەلمەكتە.

«چىرا»نىڭ پەيدا بولۇش تارىخى قانداق، مەنىسى نىمە؟ قانداق ئۆزگەرگەن دىگەن مەسىلە توغرىسىدىكى چۈشەنجە بىردەك ئەمەس. ئۇمۇملاشتۇرۇپ ئىتىقاندا بو هەقتە مۇنداق 3 خىل ئىتىلىش بار. بىر خىل قاراشتىكىلەر: چىرا دىگەن سۆز چىلان دىگەن مەنىدە، چىرىدا چىلان دەرىخى ناهايىتى كۆپ بولۇپ، چىلان كۆپ چىقىپلا قالماستىن، بەلكى چىلان ياغچىدا ياسالغان قۇشۇق شىنجاڭىنىڭ هەممە يىرىدە ستىلىدۇ. بۇ، چىرا ناهىيىسىنىڭ داڭلىق يەرلىك ئالاهىدە مەهسۇ-لاتلىرىنىڭ بىري بولۇپ هىساپلىنىدۇ، چىرا بىلەن چىلان نىڭ تەلەپپۇزي ئوخشاش بولۇپ، «چىرا» دىگەن سۆز چىلان دىگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن دەيدۇ.

ئىككىنجى خىل قاراشتىكىلەر: چىرا دىگەن "چىرايلىق" دىگەن مەنىدە. رىۋايەت قىلىنىشچە؛ بۇرۇن بۇ يەردە مۇڭغۇللار ئولتۇراقلاشقان. مۇڭغۇللار ئىشلىتىدىغان چىنىنىڭ چۆرىسىگە هەر خىل گۈل چىكلىگەن بولۇپ، ئىنتايىن چىرايلىق ئىدي. ئۇ«چارا» دەپ ئاتالاتتى. چىرا تەۋەلىگىدە تاغ ئۇستى ۋە تاغ ئاستىدا پارچە-پارچە بوستانلىقلار بولۇپ، جايلىشىشى تارقاق بولۇپ، شاخمەت

ئۇرۇغدەك يېيىلغان، ئۇ، گويا مۇڭغوللارنىڭ چىنىسىدەك گۈزەل، چىرايلىق ئىدي. چىرا دېگەن نام شۇنىڭدىن ئۆزگەرگەن دەيدۇ.

ئۇچىنجى خىل قاراشتىكىلەر: يىۋەن سۇلالىسى دەۋرىدە قەدىكۈتۇرۇپ تۇرغان 6 مۇھىم شەھەر بولۇپ، ئۇنىڭ بىرىسى چىرا ئىدي. ئۇنىڭ ئويغورچە مەنىسى سۇنى چىگىرىغا باشلاپ-كىلىش دەيدۇ. چىڭ سۇلالىسى دەۋرىدە شىمالى شىنجاڭ جوڭغارلار قىسمى، جەنۇبى شىنجاڭ ئۇيغۇلار (خوبىو) قىسمى دەپ ئاتلاتتى. چىرا دېگەن سۆز ئىلگىرى چىلا، چىرە، چىرا، نۇرا دەپ تەلەپپۇز قىلىنغان. ("غەربى رايونلار سۇيولى خاتىرىسى" 2-جىلىدىر، 27-بەتتىن ئىلىندى)

چىرا ناھىيىنىڭ جۇغراپىيەلىك ئورنى كۇئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى قىسمى، تارىم ئويمانلىغىنىڭ جەنوبى چىتىگە جايلاشقان. شىمالى پەس، جەنوبى ئىگىز، يانتۇلۇغى جەنوپتىن شىمالغا يۇزلەنگەن. جەنۇبى تەرپى تاغ تىزمىلىرى بىلەن، شىمالى تەرپى چەكسىز قۇملۇق ۋە قۇم بارخانلىرى بىلەن تۇتۇشۇدۇ.

تاغدىكى نۇرى يېزىسىنىڭ دىگىز يۈزىدىن ئەڭ يۇقىرى ئىگىزلىگى 6903 مېتىر، ئەڭ تۆۋەن ئىگىزلىگى 1055 مېتىر، ئوتتۇرىچە ئىگىزلىگى 3979 مېتىر كېلىدۇ. ناھىيە بازىرى ئەتراپىنىڭ دىگىز يۈزىدىن ئوتتۇرىچە ئىگىزلىگى 1365 مېتىر كېلىدۇ. ناھىيە تەۋەسىدىكى 7يېزىنى قۇرۇق جىلغىلار ۋە چۆللۈكلەر تۆت پارچە بوستانلىققا بۆلۈۋەتكەن. تاغدىكى چاقا، ئۇلۇغساي، بوستان يېزىسى بىر بوستانلىق بۆلۈپ شەكىللەنگەن. تاغ ئاستىدىكى چىرا، گۈلاخما، دامكۇ يېزىسىنىڭ يولىرى، ئورمان بەلۋاغلىرى، ئىكىنزارلىقلىرى بىر-بىرىگە تۇتاشقان ھالدا ناھىيە بويىچە ئەڭ چوڭ بوستانلىق بۆلۈپ شەكىللەنگەن. چۆل-جەزىرىلەرنىڭ ئايرىم تۇرىشى ۋە بۆلۈۋتىشى تۇپەيلىدىن ناھىيە ئىچىدىكى بوستانلىقلارنىڭ يىقىنلىرنىڭ ئارلىغى 10-20 كىلومېتىرغىچە كېلىدۇ. يىراقلىرىنىڭ 100 كىلومېتىردىن ئاشىدۇ. تاغدىكى 4 يېزا تاغ جىلغىلىرىنىڭ ئارلىغىدا ئۇرۇنلاشقان، تاققايىقىن، سۇيى مول.

ناھىيە تەۋەسىدە چىرا دەريىسى، نۇرى دەريىسى، چاقا دەريىسى، ئۇلۇغساي دەريىسى، سايباغ دەريىسى، بۇزاڭ دەريىسى، قاراسۇ دەريىسى، ئاقساي دەريىسى، يۇلۇڭ دەريىسى قاتارلىق 9 پەسىلىك دەريا بولۇپ، ئاساسلىغى كەلكۇن مەزگىلىدە سۇ ئاقىدۇ. كەلكۇن يۇق مەزگىلىدە ماھىيەتتە قۇرۇق جىلغىدىن ئىبارەت. بۇ، دەريالار ئاساسلىغى چاقا، ئۇلۇغساي، نۇرى، بوستان-دىن ئىبارەت تاغدىكى تۆت يېزىغا جايلاشقان بولۇپ، ئايرىم-ئايرىم ھالدا چىرا، گۈلاخما، دامكۇ سۇغۇرۇش رايونلىرىغا قۇيۇلۇدۇ.

ناھىيە بۇيىچە جەنۇپتىن شىمالغا سۇزۇلغان ئىقىم مىقدارى زور، سۇغۇرلۇدىغان كۇلىمى كۆپ بولغان 2 دانە ئۆڭ ئوستەكى بار، ئۇنىڭ بىرىسى چىرا يېزا ئوق ئۆستىكى بولۇپ، سۇ مەنبەسى چىرا دەرياسىدىن كېلىدۇ. يەنە بىرىسى جەكگۇار ئۆستەكى بولۇپ، نۇرى يېزىسىدىكى بۇرانتايدىن تۇۋەنگە قاراپ ئىقىپ، 83 كىلومېتىر چۆلنى بىسىپ ئۆتىدۇ. بۇ، گۈلاخما، دامكۇ يېزىسىنىڭ كەلكۇن باشلاپ كېلىدىغان سۇغۇرۇش ئوستىكى بولۇپ ھىساپلىنىدۇ. بۇ، ئۆستەكىنىڭ قۇرۇلۇشى 1960-يىلى باشلانغان. ناھىيە بويىچە ئۇنۇمى بىرقەدەر ياخشى بولغان دايىمى يىللىق كىچىك تىپتىكى 4

سۇ ئامبىرى، تەڭشەش سۇ ئامبىرىدىن ئاۋانگارت سۇ ئامبىرى بۇلۇپ، يىل بۇيى 20 مىليۇن كۇپ سۇ چىقىلىدۇ. ناھىيە تەۋەسىدىكى 9 دەريا، 6 جىلغىنىڭ يىللىق يەر ئۈستى سۇيى ئومۇمى ئىقتىم مقدارى 705 مىليۇن كۇبمېتر. يەر ئاستى سۇزاپىسى مول، خاس چىرا يېزىسىنىڭ تۇيۇق يەر ئاستى سۇ زاپىسى 310 مىليۇن كۇبمېترغا، ھەركەتچان زاپىسى 90 مىليۇن كۇبمېترغا يېتىدۇ، يەر ئاستى سۇلىرىنى ئېچىش ۋە پايدىلىنىش ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتىغا ئەگىشىپ، يېقىنقى يىللاردىن بۇيان چىرا يېزىسىدا سۇ مەنبەسىنى ئورنى قۇرۇلدى. ئالدىدىن بەلگىلەنگەن پىلان ئۇرۇنلاشتۇرۇلۇپ كېيىن بىر ئىقتىم يەر ئاستى سۇيى ئېچىلىدۇ. مۇشۇ يەر ئۈستى ۋە يەر ئاستى سۇلىرى بىلەن ناھىيىدىكى 350مىڭ مۇ دېخانچىلىق ئىتىزلىرى سۇغۇرلۇدۇ.

ھاۋا كىلىماتى قورغاق، كېچە بىلەن كۈندۈز ئوتتۇرىسىدىكى تېمپېراتۇرا پەرىقى چوڭ، كۈن نۇرىنىڭ چۈشۈش ۋاختى ئۇزۇن، ھۆل-يېغىن مقدارى ئاز، پارغا ئايلىنىش مقدارى يۇقىرى. يىللىق ھۆل يېغىن مقدارى 34 مىللىمېتر، پارغا ئايلىنىش مقدارى 2595 مىللىمېتر، يىللىق ئوتتۇرىچە شامال تىزلىگى 1.9 م/س.ناھىيە بويىچە غەربىي شاملى كۆپ چىقىدۇ، قۇم بۇران كۆپ، نۇرىايلىغى مول. ئەتىياز پەسلىدە تېمپېراتۇرىنىڭ ئورلىشى تىز بولىدۇ، ئەمما تۇراقلىق ئەمەس. ئەتىياز پەسلىدە تۇزلەڭلىكتىكى رايۇنلارنىڭ ئايلىق تېمپېراتۇرىسى 9-21C° ئارلىغىدا بۇلۇدۇ، سۇغۇق ھاۋانىڭ كۇرۇلۇشى بىرقەدەر كۆپ، ھاۋاسى ئۆزگىرىشچان.

ياز پەسلىدە تۇزلەڭلىك رايۇنلارنىڭ تېمپېراتۇرىسى يوقىرى ھەم ئېسىق، تاغلىق رايۇنلاردا ھۆل-يېغىن بىرقەدەر كۆپ ياغىدۇ. تۇزلەڭلىكتىكى رايۇنلارنىڭ ياز پەسلىدىكى ئايلىق ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى 23-25C° ئارلىغىدا بۇلۇدۇ. ئەڭجىگە چىققان ئەڭ يوقىرى تېمپېراسى 41.9C° قا يېتىدۇ.

كۈز پەسلىدە تۇزلەڭلىكتىكى رايۇنلارنىڭ ئايلىق تېمپېراتۇرىسى 3-19C° ئارلىغىدا بۇلۇدۇ. كۈندۈزى ئېسىق، كېچىسى سالقىن، تېمپېراتۇرا پەرىقى چوڭ بۇلۇدۇ.

ھاۋا ئۇچۇق كۈنلەر كۆپ، ھاۋا تۇتۇلۇپ، بۇران چىقىدىغان كۈنلەر ئاز بۇلۇدۇ.

قىش پەسلىدە تۇزلەڭلىكتىكى رايۇنلاردا قاتتىق سۇغاق بۇلۇدۇ. قار ئاز ياغىدۇ. ئەمما تاغلىق رايۇنلاردا قار بىرقەدەر كۆپ ياغىدۇ. تۇزلەڭلىكتىكى رايۇنلارنىڭ ئايلىق ئوتتۇرىچە تېمپېراتورسى 0-6C° ئارلىغىدا بۇلۇدۇ. ئەڭجىگە چىققان ئەڭ تۆۋەن تېمپېراتۇرا نۆلدىن تۆۋەن 23.9C°قا يېتىدۇ. ئادەتتىكى يىللاردا ئۆكتەبىرنىڭ باشلىرىدا دەسلەپكى قېرۇ چۈشۈدۇ. قېرۇسىز مەزگىلى 209 كۈنگە يېتىدۇ. (1977-يىلى قېرۇسىز مەزگىلى 223 كۈنگە يەتتى). شامال 3-6-ئايغا قەدەر بولغان ۋاختىقا مەرگەزلەشكەن. ئەڭ زور شامال كۈچى 8-9 بالغا يېتىدۇ. ئادەتتە 4-5 بال شامال چىقىدۇ.

بوز يەر بايلىغى مول. چىرا، گۈلاخما، دامكۇ 3 يېزىنىڭ شىمالى تەرىپىدە 3 مىليۇن 700 مىڭ مو بوز يەر بار. ئۆزلەشتۈرۈشكە بولىدىغىنى 300 مىڭ موغا يېتىدۇ. قاراسۇ دەريا‌سى بىلەن ئاقسايى سۇغۇرۇش رايۇنىنىڭ ئارلىغىدا 50 مىڭ مو ئاسان ئۆزلەشتۈرگىلى بولىدىغان بوز يەر، سايباغ دەريا‌سى بىلەن نۇرى دەريا‌سىنىڭ ئارلىغىدا 50 مىڭ مو بوز يەر بۇلۇپ بۇنىڭدىن 40 مىڭ

مونى ئاسان ئۆزلەشتۇرگىلى بولىدۇ. نۇرى دەرياسى، ئۇلۇغسايى دەرياسىنىڭ ئارلىغىدا 200 مىڭ مو ئاسان ئۆزلەشتۇرگىلى بولىدىغان بوز يەر بار. يۇقارقى بىرقانچە سۇغۇرۇش رايونىدا جەمئى 4 مليون مو بوز يەر، 5 مليون 900 مىڭ مو ئاسان ئۆزلەشتۇرگىلى بولىدىغان بوز يەر بولۇپ، يەر جەھەتتىكى يۇشۇرۇن كۈچ ناھايىتى زور.

چىرا ناھىينىڭ يەر-زىمنى كەڭ، ئومۇمى كولىمى 48 مليون 650 مىڭ مو، بۇنىڭ ئىچىدە ياياق 7 مليون 334 مىڭ مو، يەرلىكىنىڭ ئىگدارچىلىغىدىكى ياياق 5 مليون 625 مىڭ مو بولۇپ، بونىڭدىن باشقىنسا ئىشلەپچىقىرىش قۇرۇلۇش بىكىتۈەن خۇتەن 1-چارۋىچىلىق فىرمىسى ئىگدارچىلىق قىلىدۇ. پايدىلىنىدىغان پەسسىلەر بۇيىچە ئايرىغاندا، يازلىق ۋە كۈزەك ياياق 990 مىڭ مو، قىشلىق ۋە ئەتيازلىق ياياق 4 مليون 635 مىڭ مو. جۇغراپىيەلىك جايلىشىش ئەھۋالى بويىچە ئايرىغاندا، ياخشى ياياق 1 مليون 624 مىڭ مو، 28.9% نى تەشكىل قىلىدۇ. ئوتتۇرا ھال ياياق 634 مىڭ مو، 11.3% نى تەشكىل قىلىدۇ. تۇۋەن دەرىجىلىك ياياق 2 مليون 571 مىڭ مو، 45,7% نى تەشكىل قىلىدۇ. بۇ، ياياقلارنىڭ پۈتۈن يىلىق چارۋا سىغىمچانلىغى 400 مىڭ تۇياقتا يېتىدۇ. ياياق مۆل بولسىمۇ، لېكىن ھۆل يىغىن ئاز ياققانلىغى ۋە ئوت-چوپ مىقدارىنىڭ تۇۋەنلىگى سەۋىبىدىن پايدىلىنىش ئۇنۇمى يۇقرى ئەمەس.

ناھىيە تەۋەسىدە جانلىق مەۋجۇداتلار بايلىغىنىڭ خىلىرى ناھايىتى كۆپ بولۇپ، دەل-دەرەخلەردىن تىرەك، سۇغەت، جىگدە، توغراق ئاساسى ئورۇندا تۇرىدۇ. مۇڭلۇك دەرەخلەردىن ياڭاق، ئانار، شاپىتۇل، نەشپۈت، ئۈرۈك، ئالما قاتارلىقلار بار. دارى ئۇسۇملۇكلىرى مۆل بولۇپ، قارلەيلىسى، چاكاندا، قىرى قىز، چۇچۇكبۇيا، يەرگۈلى، زاراڭرا چىچگى، ئالقەت، بۇرە-سامسىغى قاتارلىق 100 خىلدىن ئاشىدۇ. بولۇپمۇ، چۇچۇكبۇيا بىلەن يەرگۈلىنىڭ مىقدارى ئەڭ كۆپ.

ياۋايى ھايۋانلاردىن جەگىرەن، تۈلكە، داۋغان، بۇرە، ياۋاچوشقا، ياۋاتوشقان، ئۇلا، كەكلىك، قۇش، ياۋائۆڭ دەك قاتارلىقلار بار.

كان بايلىقلىرىدىن ئاساسلىغى تۇمۇر رۇدىسى، قاشتىشى، ئاھاك تىشى، چىرىمىتال، تاش پاختا، گەچ، گۈڭگۇرت، تۇز، ئالتۇن قاتارلىقلار بار.

ناھىيە بويىچە رىمۇنت قىلىش-ياساش، بىناكارلىق، گىلەمچىلىك، قىشچىلىق، ئاشلىق-مايلىقنى پىششىقلاش قا ئوخشاش كىچىك تىپتىكى كارخانلاردىن 20 سى بولۇپ، يىللىق مەھسۇلات قىممىتى 5 مليون 720 مىڭ يۈەن ئەتراپىغا يېتىدۇ.

تىرىلغۇ يەر كۆلەم 350 مىڭ مو، بونىڭدىن ئاشلىق تىرىلغۇ كۆلەم 250 مىڭ مو چامىسغا يېتىدۇ، ئاساسلىغى بۇغداي، قۇناق، مايلىق، كۈۋەز تىرىلىدۇ، تاغلىق رايونلاردا يەنە ئارپا، پۇرچاق قاتارلىقلارمۇ تىرىلىدۇ، ئاشلىقنىڭ ئومۇمى مەھسۇلاتى 1949-يىلىدىكى 21 مليون 506 مىڭ جىڭدىن 1984-يىلغا كەلگەندە 87 مليون 240 مىڭ جىڭغا، پاختىنىڭ ئومۇمى مەھسۇلاتى 1 مليون 860 مىڭ جىڭغا (چىگىتسىز) مايلىقدانىنىڭ ئومۇمى مەھسۇلاتى 2 مليون 350 مىڭ جىڭغا يەتتى.

تۇزلەڭلىكىنىڭ شىمالى تەرىپىدە ئىلگىرى ئىپتىدائى توغراق ئورمانلىرى ۋە چاتقال ئورمانلار بۇلۇپ، بۆك-باراقسان ئۇسۇپ، بوستانلىقنىڭ تەبىئى تۇسىغى بولغان ئىدى. سۇنىڭ كىسىش ۋە مۇھاپىزەت قىلىش تەدبىرلىرىنىڭ يېتەرلىك بولمىغانلىقى تۇپەيلىدىن، ھازىر سانى ئانچە كۆپ بولمىغان شالاڭ توغراق ئورمانلىرلا قېپ قالدى. ئازاتلىقتىن بۇيان، ناھىيە بويىچە 64 مىڭ 500 مو ئورمان بىنا قىلىندى. 11مىليۇن 690 مىڭ تۇپ تارقاق ئورمان بىنا قىلىندى، ھازىر جەمئى 125 مىڭ مو ئورمان يېرى بۇلۇپ، بۇنىڭدىن ئىنتىز ئىھاتە ئورمىنى 27 مىڭ 100 مو، يېقىلغو ئورمىنى 5700 مو، توغراقلىق، يۇلغۇنلۇق 75 مىڭ مو، كۆچەتخانا 1130 مو، مۇنبەك-باغ 16مىڭ 500مو، سىلىنغان تارقاق ئورمان 2مىليۇن 991 مىڭ تۇپ، ھازىر جەمئى 14 مىليۇن 310 مىڭ تۇپ ھەر خىل دەرەخ بۇلۇپ، ئورمان بىلەن قاپلىنىش نىسبىتى 0,24% گە، يېزلارنىڭ ئورمان بىلەن قاپلىنىش نىسبىتى 12.8% گە يەتتى.

30 نەچچە يىلدىن بۇيان، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىنىڭ تەرەققىياتى بىرقەدەر ئاستا بولدى. 50-يىللاردا 238 مىڭ 500 تۇياق ھەرخىل چارۋا مال بۇلۇپ، 60-يىللاردا تەرەققى قىلىپ 357 مىڭ 500 تۇياققا يەتكەن. 70-يىللاردا 272 مىڭ 200 تۇياققا چۈشۈپ قالغان. 1984-يىلى 390 مىڭ تۇياققا يەتتى.

چىرا ناھىيىسىدە كۆپ چىقىدىغان مۇنىلەردىن: ياڭاق، ئانار، ئۈرۈك، چىلان غا ئوخشاش داڭلىق يەرلىك ئالاھىدە مەھسۇلاتلار بار.

دۆلتىمىز قۇرۇلغاندىن بۇيان، كىچىك تىپتىكى 19 سۇ ئامبىرى ياسالدى. سۇ سىغىمچانلىقى 23 مىليۇن كوپېمېتر، بۇنىڭدىن سۇ سىغىمچانلىغى كۆپ-راق، پايدىلىنىش ئۈنۈمى ياخشىراق بولغانلىرى:

مۇل ھۆسۈل سۇ ئامبىرى، قىزىل بايراق سۇ ئامبىرى، قارا سۇ ئامبىرى ۋە پۇناق سۇ ئامبىرىدىن ئىبارەت. ياسالغان ھەر دەرىجىلىك ئىرىق-ئۆستەڭلەرنىڭ ئۇزۇنلىغى 1523 كىلومېتر-غا يېتىدۇ. بۇنىڭدىن سىنوت ئۆستەڭ 14.2 كىلومېتر. تاش تىزىلغان ئۆستەڭ 318.4 كىلومېتر، قىزىلغان قۇدۇق 198 دانە (بۇنىڭدىن ماشىنا بىلەن قىزىلغىنى 60). يۇرۇشلەشتۇرۇلگىنى 132. يىللىق سۇ چىقىرش ئىقتىدارى 412 مىڭ كۇبېمتر. ياسالغان سالاڭىتىزى 2242 پارچە، جەمئى 222 مىڭ 900 مو بۇلۇپ، تىرىلغو يەر كۆلەمىنىڭ 63.7% نى تەشكىل قىلىدۇ. قۇرۇلغان سۇ ئىلىكتىر ئىستانسى 14 دانە، ماتۇرىنىڭ ئومومى سىغىمچانلىغى 1746 كىلۋات بۇلۇپ، يىلغا 1 مىليۇن 64 مىڭ كىلۋات سائەت توك تارقىتالايدۇ. يېزا ئىگىلىك ئۇمۇمى مەھسۇلات قىممىتى 30 مىليۇن 540 مىڭ يۈەنگە يېتىدۇ.

سودا جەھەتتە دۆلەت ئىگىلىگەندىكى سودا ئاساسى گەۋدە بۇلۇپ، بۇنىڭدىن قالسا تەمنات سودا بىرلەشمە كوپېراتىپ سودىسى ئىككىنجى ئۇرۇندا تۇرىدۇ. سودا تۇرلىرى ۋە نۇختىلىرى شەھەر-يېزا، چارۋىچىلىق رايۇنلىرىغا قەدەر يېيىلغان. دۆلەت ئىگىلىگى، تەمنات-سودا كوپېراتىپلىرىنىڭ سودا نوختىسى 177، كوللېكتىپ سودا نوختىسى 6، ۋاكالىتەن سېتىش نوختىسى 48، يەككە سودىگەر 336 بۇلۇپ، ئىلمى تۇقۇلما مال، چارچىن، 5 خىل مىتال، ئىلكتىر سايمانلىرى، خىمىيەۋى سانائەت

بۇيۇملىرى، يىمەكلىك، دېخانچىلىق ماشىنا-سايمانلىرى، يەرلىك مەھسۇلات قاتارلىق تۇرلەرگە ئايرىلىدۇ. خىللىرى 500 دىن ئاشىدۇ. سودا كارخانىلىرىنىڭ يىللىق سېتىش سۇممىسى 16 مىليۇن 360 مىڭ يېۋەنگە يېتىدۇ. بازار سودىسى بىرقەدەر ئاۋات، تىجارەت دائىرىسى ئىچىدە دېخانچىلىق قوشۇمچە مەھسۇلاتلىرى، سانائەت بۇيۇملىرى ۋە قول سانائەت بۇيۇملىرى قاتارلىقلار بار. يىللىق سودا سۇممىسى 73 مىليۇن 540 مىڭ يېۋەنگە يېتىدۇ،

قاتناش بىرقەدەر قولايلىق. خۇتەن-نىياتاشيولى ناھىيىسى ئىچىدىن كىسىپ ئۆتۈدۇ. ناھىيە بازىرىدىن تاغلىق رايونلارغا بارىدىغان ئاددى تاشيولار ياسالىدى. تاغلىق رايونىدىكى ئىككى يېزىغا يولۇچىلا ئاپتوۇزى قاتنايدۇ. تاغ ئاستىدىكى 3 يېزىنىڭ قاتناش ئىشلىرى قولايلىق. ناھىيە بازىرىدىكى ئاساسلىق كوچىلارغا قاراماي ياتقۇزۇلدى، ئومۇمى ئۇزۇنلىغى 6.95 كىلومېتىر كېلىدۇ.

سوتسىيالىزىم ئىشلىرىنىڭ تەرەققى قىلىشىغا ئەگىشىپ، مەدەنىي-مائارىپ خىزمىتىدە ناھايىتى زور ئۆگىرىلەش بولدى. ھازىر ناھىيە بويىچە 111 باشلانغۇچ مەكتەپ، 9 ئوتتۇرا مەكتەپ بار. باشلانغۇچ مەكتەپلەردە 539 سىنىپ، 13258 ئوقۇغۇچى بار. ئوتتورا مەكتەپلەردە 69 تۈلۈقسىز سىنىپ، 2965 ئوقۇغۇچى، 14 تولۇق ئوتتاسىنىپ، 729 ئوقۇغۇچى بار. يېقىنقى يىللاردىن بېرى مەدەنىيەت ئىشلىرىدا يېڭى يۈكسۈلۈش بولدى. ناھىيە بازىردا بىر مەدەنىيەت يۇرتى بار، يېزىلارنىڭ ھەممە-سىدە مەدەنىيەت-پونكىتلىرى بارلىققا كەلدى. ناھىيە بازىردا بىر كىنوخانا، بىر تېلېۋىزىيە كۇچايىتىپ كۆرسۈتۈش ئىستانسىسى بار. ھەرقايسى يېزىلارنىڭ مۇقىم كىنو قويۇش نوختىلىرى ۋە كىنوخانىلىرى بار، ناھىيە بازىرى ۋە ھەرقايسى يېزىلاردا رادىئو ئۇزىلى بۇلۇپ سىملىق رادىئو توري ئاساسەن شەكىللەندى.

چىرا ناھىيىسىدە شىپاخاندىن يوقرى بولغان 8 داۋالاش ساقلىقنى ساقلاش ئورنى بۇلۇپ، جەمئى 312 كىسەل كارۋىتى بار. باش دوختۇرىدىن يۇقرى ئونۇانغا ئىرىشكەن 21 نەپەر دوختۇر بار. دېخانچىلىق، چارۋىچىلىق رايونلىرىنىڭ ھەممىسىدە ساقلىقنى ساقلاش بۇلۇملىرى بار.

ناھىيە تەۋەسىدە ئاساره-ئەتىقىدىن 3 (مازا)

ئاساسلىق مېچىتتىن بىرسى بار.

1. ھاشى چوقتۇرۇش قورغان. 2. ھاسا چوقتورۇش قورغان. بۇ ئىككى قەلئەنىڭ ئالدىنقىسى چاقا يېزىسىنىڭ غەربىدىكى 12.7 كىلومېتىر يىراقلىققا جايلاشقان. كېنكىسى چاقا يېزىسىنىڭ غەربىدىكى 11.4 كىلومېتىر يىراقلىققا جايلاشقان.

3. كونا دامكۇ، ۋەيران بولغان كەنتە. دامكۇ يېزىسىنىڭ غەربى شىمال قىسمىدىكى 19.1 كىلومېتىر يىراقلىققا يەنى تەكلىماكان قوملىققا جايلاشقان.

ئىسلام دىنى قەۋرىسىدىن ئىمامى جەپپىر تەھران بۇلۇپ، چىرا يېزىسىنىڭ غەربى شىمالىدىكى مازار كۆل كەنتىگە جايلاشقان.

ناھىيە بازىرىغىچە بولغان تۇز لىنىيە ئارلىغى 4.5 كىلومېتىر كېلىدۇ.

چىرا ناھىيە مەمۇرى رايونلىرىنىڭ تارىخى ئۆزگىرىشى

چىرا ناھىيسى مىنگونىڭ 17 ـ يىلى (ميلادىنىڭ 1928 ـ يىلى) ناھىيە بۇلۇپ قۇرۇلغان. شۇ ۋاقتىدا 3 ـ دەرىجىلىك ناھىيە قاتارىغا كۆرگۈزۈلگەن. ناھىيە بۇلۇپ قۇرۇلۇشتىن ئىلگىرى كىرىيە ناھىيىسگە تەۋە بولغان. ناھىيە قۇرۇلغان ۋاختىدا خوتەن ۋىلايىتىنىڭ تەۋەلىگىدە بولغان. ناھىيە قارىمىغدىكى مەمۇرى رايۇنلارنىڭ قانداق ئايرىلغانلىغى توغرىسىدا ھىچقانداق يازما خاتىرە بولمىغاچقا، بۇ، جەھەتتىكى ئەھۋاللار تەپسىلى بايان قىلىنمىدى.

مىنگونىڭ 33 ـ يىلى (1944 ـ يىلى) 3 ـ ئاينىڭ 25 ـ كۈنى يىزىلىغان «دۆلەت ئىشلىرى پىلان تەتقىقات كومىتېتى 1 ـ تەكشۈرۈش ئۇمگىنىڭ ماتېرىيال ئىلىش جەدۋىلى» ئىچىدە «چىرا ناھىيىسىنىڭ ھەرقايسى رايۇن، كەنتە، بازار نۇپۇسىنى ئىستاتىستىكا قىلىش جەدۋىلى»دىن بىر نوسقا بۇلۇپ، بۇ، جەدۋەلنىڭ پەرىقلەندۇرۇش دىگەن گىرافىسىدا 1 ـ رايۇن، 2 ـ رايۇن، 3 ـ رايۇن، 4 ـ رايۇن، 5 ـ رايۇن، 6 ـ رايۇن دەپ ئايرىلغان. شۇ يىلى 7 ـ ئاينىڭ 15 ـ كۈنى يىزىلغان «شىنجاڭ ئولكىسى چىرا ناھىيىلىك ھۆكۈمىتى تۈزگەن ناھىيە، شەھەرلەرنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى ماتېرىياللىرى جەدۋىلى»دە خاتىرلىنىشچە: «چىرا ناھىيىسى جەمئى 6 رايۇن، 36 كەنتكە بۇلۇنگەن. مىنگۇنىڭ 33 ـ يىلى يېزا، بازار، باۋ، جاتۇزۇمىگە ئۆزگەرتىلگەن» بۇ، ئىككى پارچە ماتېرىيال نۆۋەتتە چىرا ناھىيىسى تەۋەسىدىن تېپىلغان، چىرا ناھىيە بۇلۇپ قۇرۇلغاندىن كىنكى ئەڭ بالدۇر يېزىقتا خاتىرلەنگەن ماتېرىيال بۇلۇپ ھىساپلىنىدۇ.

مۇشۇ ئىككى پارچە ماتېرىيالغا ئاساسلانغاندا، 1944 ـ يىلىدىن ئىلگىرى پۈتۈن ناھىينىڭ مەمۇرى رايۇنلارغا ئايرىلىشىدا ناھىيە قارمىغدا رايۇن، رايۇن قارمىغدا كەنتە تەسىس قىلىنىپ، جەمئى 6 رايۇن، 36 كەنتكە ئايرىلغانلىغىنى كۆرۈۋالغىلى بۇلۇدۇ. بۇنىڭ مەمۇرى كەنتە ياكى تەبىئى كەنتە ئىكەنلىگى توغرىسىدا ھىچقانداق يازما ئاساس يوق، لىكىن ناھىيە تەۋەسىدىكى تەبىئى كەنتە ساندىن قارىغاندا، ئۇنىڭ مەمۇرى كەنتە ئىكەنلىگىنى بىلگىلى بولىدۇ.

رايۇننىڭ يېزا، بازار، باۋ، جاغا ئۆزگەرتىلگەنلىگىنىڭ تەپسىلى ئەھۋالى توغرىسىدا ھىچقانداق يازما ئىزاھات بىرىلمىگەن.

كونا ناھىيىلىك خەلق ئىشلار بۇلۇمىنىڭ يەرلىك خەلقىنىڭ ئەھۋالى توغرىسىدا دىگەن بىر پارچە دوكلاتىدا، يېزا، بازارلارنىڭ سانى ۋە جايلىشىش ئەھۋالى بايان قىلىنىپ «پۈتۈن ناھىيە مىنگونىڭ 32 ـ يىلى (1943 ـ يىلى) جەمئى 6 بازار، 10 يېزىغا ئايرىلغان. 12 يېزا، بازار شەھەر بىلەن يېزىلار ئوتتۇرىسىدىكى مۇھىم قاتناش يولىغا جايلاشقان. 4 يېزا، بازار جەنۇبى قىسمىدىكى تاغلىقتا جايلاشقان بۇلۇپ، ناھىيە بازىرىغا 200 چاقرىمدىن 400 چاقرىمغىچە كېلىدۇ» دەپ خاتىرلەنگەن.

بۇ يەردە خاتىرلەنگەن يېزا، بازارغا ئۆزگەرتىلگەن ۋاختىت بىلەن ئالدنقى ماتىرىيالدا خاتىرلەنگەن ۋاختىت ئوخشىمايدۇ، بونىڭدا قايسىسىنىڭ توغرىلىقنى ھۆكۈم قىلغىلى بولمايدۇ.

كونا ناھىيلىك خەلق ئىشلار بۆلۈمىنىڭ بۇ دۆكلاتىنىڭ قايسى يىلى يېزىلىغانلىغى ئەسكەرتىلمىگەن. قىياسىمىزچە مىنگونىڭ 32 - يىللىرىدىن كىن يېزىلغان دىگەندە بونىڭدىكى يىل توغرا بولماسلىغى مۇمكىن، شۇڭلاشقا مىنگونىڭ 33 - يىلى 3 - ئاينىڭ 25 - كۈنى يېزىلىغان «دۆلەت ئىشلىرى پىلان تەتقىقات كومىتېتى 1 - تەكشۈرۈش ئۇمگىنىڭ ماتىرىيال ئىلىش جەدۋىلى»دە نۇپۇس يەنلا رايۇنلار بويىچە ئىستاستىكا قىلىنغان. شۇڭا، مىنگونىڭ 32 - يىللىرى يېزا، بازارلارغا ئايرىشنى يولغا قۇيۇش توغرىسىدا تەكلىپ ۋە قارارلار بولغان. ھەمدە بۇنى يولغا قويغان ۋاختا مىنگونىڭ 33 - يىلى (1944 - يىلى) 3 - ئاينىڭ 25 - كۈنلىرىدىن كىنكى ۋاختىلارغا تۇغرا كەلىشى مۇمكىن.

كونا «چىرا ناھىيلىك ھۆكۈمىتى مىنگۇ 35 - يىللىق خىزمەت دوكلادى»دىكى خاتىرلەرگە ئاساسلانغاندا، پۈتۈن ناھىيە 6 بازار، 10 يېزا، 156 باۋ، 1480 جاغا ئايرىلغان. بازاردا بازار باشلىغى، مۇئاۋىن بازار باشلىغى، يېزىدا يېزا باشلىغى، مۇئاۋىن يېزا باشلىغى قۇيۇلغان. باۋدا باۋجاڭ، جادا، جاجاڭ قۇيۇلغان.

بازار، يېزا، باۋ، جاغا ئايرىلىش ئەھۋالى مۇنداق:

1. چىرا گۇڭشىسى 2 بازار، 5 يېزىغا ئايرىلغان:

(1) سەنمىن بازىرى. قارىمىغدا 8 باۋ، 72 جا بولغان.

(2) ئۇچۇۋەن بازىرى. قارىمىغدا 8 باۋ، 74 جا بولغان.

(3) رىنخۇ يېزىسى. قارىمىغدا 9 باۋ، 91 جا بولغان.

(4) ۋۇبىن يېزىسى. قارىمىغدا 6 باۋ، 60 جا بولغان.

(5) دايۇ يېزىسى. قارىمىغدا 10 باۋ، 98 جا بولغان.

(6) يۇخىڭ يېزىسى. قارىمىغدا 8 باۋ، 92 جا بولغان.

(7) كاڭپىڭ يېزىسى. قارىمىغدا 12 باۋ، 83 جا بولغان.

2. گۇلاخما گۇڭشىسى 1 بازار، 2 يېزىغا ئايرىلغان:

(1) سۇي بازىرى. قارىمىغدا 13 باۋ، 100 جا بولغان.

(2) شىنىيى يېزىسى. قارىمىغدا 10 باۋ، 99 جا بولغان.

(3) ئەنىنىڭ يېزىسى. قارىمىغدا 11 باۋ، 102 جا بولغان.

3. دامكۇ گۇڭشىسى 1 بازار، 1 يېزىغا ئايرىلغان:

(1) بادي بازىرى. قارىمىغدا 15 باۋ، 117 جابولغان.

(2) خۇمىن يېزىسى. قارىمىغدا 10 باۋ، 102 جابولغان.

4. چاقا گۇڭشىسى 1 بازار، 1 يېزىغا ئايرىلغان:

(1) يۇڭكاڭ بازىرى. قارىمىغدا 9 باۋ، 101 جا بولغان.

(2) يۇيمىن يېزىسى. قارىمىغدا 8 باۋ، 90 جا بولغان.

5. نۇرى گۈڭشىسى 1 بازار، 1 يېزىغا ئايرىلغان:

(1) شىن سىك بازىرى. قارىمغدا 8 باۋ، 81 جا بولغان.

(2) خى فىك يېزىسى. قارىمغدا 11 باۋ، 118 جا بولغان.

1949 ـ يىلدىن تارتىپ 1959 ـ يىلى گۈڭشىلاشقانغا قەدەر پۈتۈن ناھىيە 6 رايۇن بىر بازارغا ئايرىلغان.

چىرا بازىرى:

1 ـ رايۇن: تۇرۇشلۇق ئۇرۇنى توغراق ئىغىل كەنتىدە بۇلۇپ، قارىمغدا 5 يېزا بولغان. چىرا گۈڭشىنىڭ 1 ـ 2 ـ باشقۇرۇش رايۇنىنىڭ پۈتۈن دائىرىسىنى ئۆز ئىچگە ئالغان.

2 ـ رايۇن: تۇرۇشلۇق ئورنى جىرىق كەنتىدە بۇلۇپ، قارىمغدا 5 يېزا بولغان. چىرا گۈڭشىنىڭ 3 ـ 4 ـ باشقۇرۇش رايۇنىنىڭ پۈتۈن دائىرىسىنى ئۆز ئىچگە ئالغان.

3 ـ رايۇن: تۇرۇشلۇق ئورنى گىدىش ئىرىق كەنتىدە بۇلۇپ، قارىمغدا 4 يېزا بولغان. گۇلاخما گۈڭشىنىڭ پۈتۈن دائىرىسىنى ئۆز ئىچگە ئالغان.

4 ـ رايۇن: تۇرۇشلۇق ئۆرنى چۇقاباش كەنتىدە بۇلۇپ، قارىمغدا 4 يېزا بولغان. دامكۇ گۈڭشىنىڭ پۈتۈن دائىرىسىنى ئۆز ئىچگە ئالغان.

5 ـ رايۇن: تۇرۇشلۇق ئورنى چارىباغ كەنتىدە بۇلۇپ، قارىمغدا 5 يېزا بولغان. چاقا گۈڭشىنىڭ پۈتۈن دائىرىسىنى ئۆز ئىچگە ئالغان.

6 ـ رايۇن: تۇرۇشلۇق ئورنى قومباغ كەنتىدە بۇلۇپ، قارىمغدا 3 يېزا بولغان. نۇرى، بوستان گۈڭشىنىڭ پۈتۈن دائىرىسىنى ئۆز ئىچگە ئالغان.

1959 ـ يىلدىن 1977 ـ يىلغا قەدەر پۈتۈن ناھىيە 5 گۈڭشى 1 بازارغا ئايرىلغان:

1. شەرىق قىزاردى خەلق گۈڭشىسى: تۇرۇشلۇق ئورنى چىرا بازىردا بۇلۇپ، قارىمغدا 4 باشقۇرۇش رايۇنى، 20 دادۇي، 1 دېخانچىلىق مەيدانى، 1 ئۇرۇقچىلىق مەيدانى، 116 ئىشلەپچىقىرىش دۇيى بولغان. 1978 ـ يىلى نامى چىرا گۈڭشىگە ئۆزگەرتىلگەن.

2. گۇلاخما خەلق گۈڭشىسى: تۇرۇشلۇق ئورنى گىدىش ئىرىق كەنتىدە بۇلۇپ، تەۋەلىكىدە 4 باشقۇرۇش رايۇنى، 14 دادۇي، 62 ئىشلەپچىقىرىش دۇيى، 4 مەيدان بولغان.

3. دامكو خەلق گۈڭشىسى: تۇرۇشلۇق ئورنى چۇقاباش كەنتىدە بۇلۇپ، تەۋەلىكىدە 3 باشقۇرۇش رايونى، 12 دادۇي، 61 ئىشلەپچىقىرىش دۇيى، 1 ئۇرۇقچىلىق مەيدانى بولغان.

4. چاقا خەلق گۈڭشىسى: تۇرۇشلۇق ئورنى چارىباغ كەنتىدە بۇلۇپ، تەۋەلىكىدە 5 باشقۇرۇش رايونى، 22 دادۇي، 60 ئىشلەپچىقىرىش دۇيى بولغان.

5. نۇرى خەلق گۈڭشىسى: تۇرۇشلۇق ئورنى قومباغ كەنتىدە بۇلۇپ، تەۋەلىكىدە 3 باشقۇرۇش رايونى، 23 دادۇي، 1 دېخانچىلىق مەيدانى، 1 ئۇرۇقچىلىق مەيدانى، 1 ئاتچىلىق فىرمىسى، 1 ئوتلاق پونكتى، 70 ئىشلەپچىقىرىش دۇيى بولغان.

6. چىرا بازىرى 1957 ـ يىلى تەسىس قىلىنغان.

1977 ـ يىلدىن كېيىن پۈتۈن ناھىيە 6 گۈڭشىگە ئايرىلدى: بۇنىڭدىن چىرا، گۇلاخما (تۇرۇش ـ

لۇق ئورنى 1981 ـ يىلى ئاقتۇبىلەك كەنتىگە كۆچۈرۈلدى) دامكۇ، چاقادىن ئىبارەت تۆت يېزىنىڭ باشقۇرۇش دائىرىسىدە ئۆزگۈرۈش بولمىدى، گۈڭشىلارنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى گۈلاخما گۈڭشېدىن باشقىلرىنىڭ ئۆزگەرمىدى. نۇرى گۈڭشىنىڭ ئىمامىلا باشقۇرۇش رايونى ئايرىۋېتىلىپ، بوستان گۈڭشى قۇرۇلدى. ئۆزگۈرۈش بولغاندىن كېنكى ئەھۋال مۇنداق:

نۇرى گۈڭشىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى: قومباغ كەنتىدە، 2 باشقۇرۇش رايونى، 16 دادۇي، 1 ئۇرۇقچىلىق مەيدانى، 54 ئىشلەپچىقىرىش دۇيى تەسىس قىلىندى.

بوستان گۈڭشىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى: باغ بېشى كەنتىدە، تەۋەلىگىدە 8 دادۇي، 1 ئۇرۇقچىلىق مەيدانى، 1 ئاتچىلىق فېرمىسى، 1 ئوتلاق پونكتى، جەمئى 25 ئىشلەپچىقىرىش دۇيى تەسىس قىلىندى.

1984 ـ يىلى پۈتۈن ناھىيە 1 بازار، 7 يېزىغا ئايرىلدى:

1. **چىرا بازىرى**، تۇرۇشلۇق ئورنى دۇسلۇق كوچىسىدا، تەۋەلىگىدە 9 كەنت كومىتېتى بار. (تەپسىلاتى مەمۇرى رايۇنلارنىڭ يېڭى ـ كونا ناملىرى سىلىشتۇرما جەدۋىلگە قارالسۇن)

2. **چىرا يېزىسى**، تۇرۇشلۇق ئورنى چىرا بازىرى دۇسلۇق كوچىدا، تەۋەلىگىدە 20 مەھەللە كومىتېتى بار. (تەپسىلاتى مەمۇرى رايونلارنىڭ يېڭى ـ كونا ناملىرى سىلىشتۇرما جەدۋىلگە قارالسۇن)

3. **گۈلاخما يېزىسى**، تۇرۇشلۇق ئورنى ئاقتۇبىلەك كەنتىدە. تەۋەلىگىدە 18 كەنت كومىتېتى بار. (تەپسىلاتى مەمۇرى رايۇنلارنىڭ يېڭى ـ كونا ناملىرى سىلىشتۇرما جەدۋىلگە قارالسۇن)

4. **دامكۇ يېزىسى**، تۇرۇشلۇق ئورنى چۇقاباش كەنتىدە. تەۋەلىگىدە 15 كەنت كومىتېتى بار. (تەپسىلاتى مەمۇرى رايۇنلارنىڭ يېڭى ـ كونا ناملىرى سىلىشتۇرما جەدۋىلگە قارالسۇن)

5. **چاقايېزىسى**، تۇرۇشلۇق ئورنى چارباغ كەنتىدە. تەۋەلىگىدە 20 كەنت كومىتېتى بار. (تەپسىلاتى مەمۇرى رايۇنلارنىڭ يېڭى ـ كونا ناملىرى سىلىشتۇرما جەدۋىلگە قارالسۇن)

6. **ئۇلۇغساي يېزىسى**، تۇرۇشلۇق ئورنى بادىغان كەنتىدە. (چاقا يېزىسىدىن ئايرىلىپ چىققان) تەۋەلىگىدە 8 كەنت كومىتېتى بار. (تەپسىلاتى مەمۇرى رايۇنلارنىڭ يېڭى ـ كونا ناملىرى سىلىشتۇرما جەدۋىلگە قارالسۇن)

7. **نۇرى يېزىسى**، تۇرۇشلۇق ئورنى قومباغ كەنتىدە. تەۋەلىگىدە 18 كەنت كومىتېتى بار. (تەپسىلاتى مەمۇرى رايونلارنىڭ يېڭى ـ كونا ناملىرى سىلىشتۇرما جەدۋىلگە قارالسۇن)

8. **بوستان يېزىسى**، تۇرۇشلۇق ئورنى باغ بېشى كەنتىدە، تەۋەلىگىدە 12 كەنت كومىتېتى بار. (تەپسىلاتى مەمۇرى رايۇنلارنىڭ يېڭى ـ كونا ناملىرى سىلىشتۇرما جەدۋىلگە قارالسۇن)

مەمۇرى رايونلارغا بۆلۈنۈشى ۋە ئاھاللار رايونىنىڭ نامى

چىرا بازىرىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

چىرا بازىرى ناھىيىمىزنىڭ ئوتتۇرا قىسمىغا جايلاشقان. تەۋەلىگىدە 9 كەنت كومىتېتى، 14 تەبىئى كەنتە، 3970 ئائىلە، 14939 نوپۇس بار. بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 13623، خەنزۇ مىللىتى 1380، خۇيزۇ مىللىتى 24، ئۆزبەك مىللىتى 8، مانجو مىللىتى 4، جۇڭگۇزۇ مىللىتى 4، قازاق مىللىتى 1 نەپەر.

بازارلىق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى دۇسلۇق كوچىسىدا.

بازاردا تۇرۇشلۇق ئىدارە ـ جەمئىيەتلەردىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى چىرا ناھىيىلىك كومىتېتى، ناھىيىلىك خەلق قۇرۇلتېي دائىمى كومىتېتى، ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى، سىياسى كېڭەش چىرا ناھىيىلىك كومىتېتى، چىرا ناھىيىلىك خەلق قۇراللىق بۇلۇمى قاتارلىق ناھىيىگە بىۋاستەقاراشلىق ئورگانلار، كارخانا ـ كەسىپى ئورۇنلار، ۋە مەكتەپلەر بار.

بازارنىڭ نامى ناھىيىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

«تاڭنامە، جۇغراپىيە تەزكىرىسى»دە خاتىرلىنىشچە «ئۇدۇن (ھازىرقى خۇتەن)نىڭ شەرقى تەرىپىدە 3 شەھەر بۇلۇپ، لەنچىڭ شەھىرى، كەنچىڭ شەھىزى، سى چىڭ شەھىرى دەپ ئاتالاتتى. كەنچىڭ ھازىرقى چىرا شەھرىگە قارايتتى.....»

(«چىن دىڭ خۇڭاڭىيى غەربىي رايونلار خەرىتىلىك تەزكىرىسى»نىڭ 19 ـ جىلىدىر، غەربىي رايونلار 12، 20، 21 ـ بەتتىن ئىلىندى») مىنگونىڭ 33 ـ يىلدىن كېيىن 1949 ـ يىلغا قەدەر چىرا يېزا ئوق ئۆستىڭنىڭ شەرقى تەرىپى ئۇچۇڭەن بازىرى دەپ ئاتالغان. غەربىي تەرىپى سەنمەن بازىرى دەپ ئاتالغان. 1949 ـ يىلى ئازات بولغاندىن كېيىن چىرا يېزا ئۆق ئوستىڭنىڭ شەرقى تەرىپىدىكى ناھىيە بازىرى ۋە يېزىلار 1 ـ رايونغا ئايرىلغان. غەربىي تەرىپىدىكى ناھىيە بازىرى ۋە يېزىلار 2 ـ رايونغا ئايرىلغان. 1957 ـ يىلى چىرا بازىرى قۇرۇلغان. 1984 ـ يىلى چىرا يېزىسىنىڭ 9 مەمۇرى كەنتىسى، 14 تەبىئى كەنتىسى قۇشلۇپ، يەنىلا چىرا بازىرى دەپ ئاتالىپ كەلمەكتە.

چىرا بازىرى كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگى، تەكلىماكان قۇملۇغىنىڭ جەنۇبىدىكى چۆكۈندى تۈزلەڭلىككە جايلاشقان. شەھەر ئەتراپىنىڭ يەر تۈزۈلۈشى جەنۇبى ئېگىز، شىمالى پەس، جەنۇپتىن شىمالغا قاراپ تەدرىجى پەسلەيدۇ. يانتۇلۇقى تەخمىنەن $\frac{1}{40}$ كېلىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئوتتۇرىچە ئېگىزلىگى 1370 مېتىر. بازارنىڭ شەرقى تەرىپىدە بىر قەدەر مول بۇلغان يەرئاستى سۇلىرى بار. چىرا يېزا ئوق ئۆستىڭى جەنۇپتىن شىمالغا چىرا بازىرىنى كېسىپ ئوتۇدۇ. بازارنىڭ كىلىماتى چۆڭ قۇرۇغلۇق ئىقلىمغا مەنسۇپ. قورغاق، سوغۇق. يىللىق ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى

11.9°C. يانۋاردىكى (1-ئاي) ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى 0 دىن تۆۋەن 6°C. چىكىگە يەتكەن ئەڭ تۆۋەن تېمپېراتۇرىسى 0 دىن تۆۋەن 23.9°C. ئەڭ ئىسسىق بۇلىدىغان ئىيۇلدىكى (7-ئاي) ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى 25°C. چىكىگە يەتكەن ئەڭ يوقىرى تېمپېراتۇرىسى 9°C. 41. يىللىق ھۆل-يېغىن مىقدارى 33.2 مم. قىرۇسىز مەزگىلى 209 كۈن. يىل بۇيى غەربىي شىمال شامىلى كۆپ چىقىدۇ. ئوتتۇرىچە شامال تېزلىگى 1.9 م/س تىن ئىشپ كېتىدۇ. پەسلىلەر ئوتتۇرىسىدىكى شامال تېزلىگى پەرقى بىرقەدەر چوڭ بولۇدۇ. بۇنىڭ ئىچىدە ئەتىياز ۋە ياز پەسلىدىكى شامالنىڭ تېزلىگى ئەڭ چوڭ بولۇپ، ئوتتۇرىچە تېزلىگى 2.3 م/س. ئەڭ يوقىرى بولغان ئوتتۇرىچە شامال تېزلىگى 17 م/س بولىدۇ. ياز پەسلىدىكى شامال تېزلىگى ئۇنىڭدىن قالسا ئىككىنجى ئورۇنىدا تۇرۇدۇ. كۈز ۋە قىش پەسلىدىكى شامال تېزلىگى ئەڭ تۆۋەن بولۇدۇ. ئەتىياز ۋە ياز پەسلىدە قاتتىق بۇران كۆپ چىقىدۇ. 1979-يىلى 5-ئايىنىڭ 26-كۈنى بىر قېتىم قاتتىق بۇران چىقىپ، بۇران كۈچى 10 بالغا يەتتى. ھەش-پەش دېگىچە ئەڭ زور شامال تېزلىگى 28 م/س قا يەتتى. 15 سائەتتىن ئارتۇق داۋام قىلىپ، بازار ئەتراپىدىكى كەڭ كۆلەملىك قۇناق ۋە كىۋەزلەرنى ئاپەتكە ئۇچراتتى. چارۋىلارنى پىتىرىتىۋەتتى. ئاساسلىق ھاۋارايى ئاپەتلىرىدىن قورغاقچىلىق، قىرۇ ئۇششۇگى، قورغاق ئىسق شامال، بوران قاتارلىق ئاپەتلەر بار.

كوچىلاردىن پىيادىلەر يۇلغا سالغان دەرەخلەرنىڭ ئومۇمى ئۇزۇنلىغى 21.7 كىلومېتىر. كۆكەرتىلگەن كۆلەم 181.5 مو. بار بولغان ھەرخىل دەرەخ 109 مىڭ 356 تۇپ، ئورمان بىلەن قاپلىنىش نىسبىتى 10.08%.

چىرا بازىردا ئازاتلىقتىن ئىلگىرى رەتلىكرەك بىرەر كوچا ۋە قاملاشقان ئۆيلەر-ئىمارەت يوق ئىدى. قول بىلەن مەشغۇلات ئىلىپ بېرىلاتتى. ئاھالىلارنىڭ ئولتۇراق ئۆيلىرىنىڭ ھەممىسى پاكار تام ئۆيلەر ئىدى. ئۇ، ۋاختىتىكى يوللارمۇ ئەگىرى-تۆقاي، ئىگىز-پەس بۇلۇپ، يول يۇرۇشكە ئەپسىز ئىدى.

ئازاتلىقتىن كېيىن تەدرىجى قۇرۇلۇش ئىلىپ بېرىلىپ، 1984-يىلغا كەلگەندە يېڭىدىن پىلانلانغان شەرقتىن غەربكە سۇزۇلغان 4 چوڭ كوچا ۋە جەنۇپتىن شىمالغا سۇزۇلغان بىرقەدەر كەڭ ۋە رەتلىك بولغان 6 كوچا بارلىققا كەلدى. 6.95 كىلومېتىر كوچا يوللىرىغا قاراماي ياتقۇزۇلدى. كوچىنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى پىيادىلەر يۇلىنىڭ بۇيىغا جىرىم سىلىپ كۆكەرتىلدى. بۇنىڭدىن باشقا يەنە 12 كىچىك كوچا بۇلۇپ، چوڭ كوچا ۋە بازار ئەتراپىدىكى يېزىلار بىلەن تۇتۇشۇدۇ.

بازار ئىچىدىكى كۆپ قىسىم ئاھالىلار ۋۇدىپورۇۋت سۇيى ۋە ئىلېكتر چىرىغى ئىشلىتىدۇ. بازارنىڭ شەرقى جەنۇبى لوپ-كىرىيە تاشيولى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. بۇ شەرقتىن كىرىيە، نىياغا بارىدىغان، غەربىكە خوتەن، قەشقەر، ئۇرۇمچىگە بارىدىغان مۇھىم يول بۇلۇپ ھىساپلىنىدۇ.

يەقىنقى يىللاردىن بۇيان تەرەپ-تەرەپكە يېڭى ئۆيلەر سېلىنىپ. يېڭى تەرەققىياتلار بارلىققا كەلدى. قەۋەتلىك بىنالار كۆپۈيۇشكە باشلىدى. بازارنىڭ مەنزىرىسى كۈندىن كۈنگە رەتلىك ۋە پاكىزە بۇلۇش تەرەپكە قاراپ يۈزلەنمەكتە.

ئازاتلىقتىن ئىلگىرى چىرا بازىردا پەقەت بەزى كىچىك قۇل سانائەت دۇكانلىرىلا بار ئىدى. ئازاتلىقتىن كېيىن دۆلەت ئىگىلىگىدىكى ۋە كوللېكتىپ ئىگىلىگىدىكى كارخانىلار جۇش ئۇرۇپ راۋاجلاندى. 1984 - يىلىنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە، بازار رايونى ئىچىدە ناھىيىگە بۆلۈنگەن قاراشلىق ئاشلىق، مايلىق پىششىقلاش زاۋۇدى، باسما زاۋۇدى، پاختا ئايرىش زاۋۇدى، رېمونت قىلىش ياساش زاۋۇدى، دېخانچىلىق سايمانلىرى كوپېراتىۋى، سەيياپوك كوپېراتىۋى، گىلەم كارخانىسى، ئىلېكتىر ئىستانسىسى قاتارلىق ئورۇنلار بارلىققا كەلدى. ھازىر بۇ ئورۇنلاردا ئىشلەۋاتقان ئىشچى - خىزمەتچىلەر 339 نەپەرگە، 1984 - يىللىق ئومۇمى مەھسۇلات قىممىتى 3 مىليون 310 مىڭ يۈەنگە يەتتى. سودا تورلىرى ۋە نوختىلىرى بازار رايونىنىڭ ھەممە يېرىنى قاپلىدى. 5 خىل مىتال، ئىلېكتىر سايمانلىرى، ئاشلىق، ماي، يىمەكلىك، خىمىيەۋى تالا، تۇقۇلما، نېفىت، تۇرلۇك مال، تىببىي دارى، دېخانچىلىق مەھسۇلاتلىرى ۋە قۇشۇمچە كەسىپ مەھسۇلاتلىرى، دېخانچىلىق ماشىنا سايمانلىرى، فىرانىك، قەن، شكەر، تاماكۇ - ھاراق، كۇندۇلۇك تۇرمۇشتا ئىشلىتىلىدىغان ھەرخىل چارچىن مال قاتارلىق ھەرخىل سودا ماگىزىنىدىن 32 سى بۇلۇپ، 1984 - يىللىق ئومۇمى سېتىش سوممىسى 4 مىليۇن 78 مىڭ يۈەنگە يەتتى.

دېخانچىلىق، ئورمانچىلىق، چارۋىچىلىق ئەھۋالى توغرىسىدىكى سانلىق مەلۇماتلار بىزا بىلەن بازارنىڭ ئايرىلغان ۋاقتى قىسقا بولغاچقا، چىرا بېزىسىنىڭ ئىستاستىكاسانلىرى ئىچىگە قوشۇۋېتىلدى.

قاتناش تەرەققى قىلىدى. تىرانسپورت ئىشلىرى بىر قەدەر قولايلىق، بۇ، بازار چىرا ناھىيىسىنىڭ قاتناش تۈگۈنى بولۇپ، ناھىيىلىك تىرانسپورت بىكىتىدىن ھەرقايسى يېزىلارغا ۋە سىرتقى ناھىيىلەرگە قاتنايدىغان يولۇچىلار ئاپتوۋوزى بار. كۈنلىگى تۇشۇلۇدىغان يولۇچىلار 176 ئادەم قېتىمغا يېتىدۇ.

ئىلىم - پەن، مەدەنىيەت، مائارىپ ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتى ناھايىتى تېز بولدى. 1984 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا ناھىيىگە بۆلۈنگەن قاراشلىق 3 باشلانغۇچ مەكتەپ بار (1 — 3 - باشلانغۇچ مەكتەپ ئۇيغۇر باشلانغۇچ مەكتىۋى) ئۇقۇتقۇچى - ئىشچى - خىزمەتچىسى 78 نەپەر، ئۇقۇغۇچى 1178 نەپەر. ناھىيىگە بۆلۈنگەن قاراشلىق 3 ئوتتۇرا مەكتەپ بولۇپ، (1 — 3 - ئوتتۇرا مەكتەپ ئۇيغۇر ئوتتۇرا مەكتىۋى. 2 - ئوتتۇرا مەكتەپ خەنزۇ ئوتتۇرا مەكتىۋى) ئۇقۇتقۇچى، ئىشچى، خىزمەتچىسى 113 نەپەر، مەكتەپتىكى ئوقۇغۇچى 1164 نەپەر. ناھىيىگە بۆلۈنگەن قاراشلىق بىر كىنو خانا بۇلۇپ، 3200 كىشىلىك ئورۇندۇق ئورنۇتۇلغان. ناھىيىلىك تېلېۋىزىيە كۇچايتىش كۇرسۇتۇش ئىستانسىسى بۇلۇپ، ئىككى دولقۇندا خۇتەن تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىنىڭ تېلېۋىزىيە نۇمۇرلىرىنى تارقىتىدۇ.

ناھىيىلىك مەدەنىيەت يۇرتى، رادىئو ئۇزلى مەدەنىيەت تەشۋىقات پائالىيەتلىرىنى زور كۇچ بىلەن قانات يايدۇرۇپ، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ مەدەنى تۇرمۇشىنى زۇرەرىجىدە بېيىتتى. چىرا ناھىيىلىك مەدەنىيەت - تەنتەربىيە ئىدارىسىنىڭ ئىگەللىگەن يەر كۇلىمى 17 مو بۇلۇپ، ئادەتتىكىچە تەنتەربىيە پائالىيەت مەيدانلىرى ۋە ئەسلىھەلىرى بار.

ئازاتلىقتىن ئىلگىرى چىرا بازىردا بىر قانچە ئۇيغۇر تېۋىپلا بار ئىدى، ھازىر ناھىيىدە

ناھيىلىك دوختۇر خاندىن بىرىسى بۇلۇپ، داۋالاش ئۇسكۇنلىرى بىر قەدەر تۇلۇق، ئىشچى-خىزمەتچىسى 95 نەپەرگە، كىسەل كارۋىتى 77 گە يەتتى. كۆپ يىللاردىن بۇيان، ناھيىلىك يۇقوملۇق كىسەللىكلەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش پونكتى ھەرخىل كىسەللىكلەرنىڭ ئالدىنى ئېلىپ ۋە داۋالاپ، ھەر مىللەت خەلقنىڭ سالامەتلىك سەۋىيىسىنى ئۆستۇرۇش ئۈچۈن توھبە قوشتى.

چىرا بازىرى
ئۆلچەملىك نامى

چىرا ناھىيە
تەپسلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.
چىرا بازىرى
تەپسلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.
تورپا كوچىسى
شەرقتىن غەرپكە سوزۇلغان. شەرقى ناھىيلىك دوختۇرخانا (چوڭ كۆۋرۈك) دىن باشلىنىپ تورپا كەنتىگە تۇتۇشۇدۇ. بۇ، كوچا تورپا كەنتىگە بارىدىغان كوچا بولغانلىقتىن تورپا كوچىسى دەپ نام بېرىلگەن. تورپا دىگەن سۆزنىڭ تىل ئايرىمىسى، پەيدا بولۇش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىق ئەمەس. كوچىنىڭ ئۇزۇنلىغى 280 مېتىر. كەڭلىگى 28 مېتىر. شەرقى تەرىپىگە قاراماي ياتقۇزۇلغان. غەربى تاشيول. كوچىنىڭ بويىدا دارى شىركىتى، بىناكارلىق شىركىتى، كىتاپخانا، سودا سارىيى، چىرا يېزىسىنىڭ سودا دوكىنى، يېزىلىق بانكا تىجارەت ئورنى، ناھىيلىك سودا-سانائەتنى مەمۇرىي باشقۇرۇش ئىدارىسى، پول ئامانەت پونكىتى، بازارلىق پەيچۇسۇ، سودا بازىرى قاتارلىق ئىدارە-جەمئىيەتلەر بار. 1984-يىلى 8-ئاينىڭ 14-كۈنى نام بېرىلگەن.
بەخت كوچىسى
جەنۇبتىن شىمالغا سوزۇلغان. ئۇزۇنلىغى 230 مېتىر، كەڭلىگى 28 مېتىر، قاراماي ياتقۇزۇلغان. جەنۇبى ناھىيلىك ھاۋا رايى پونكىتىدىن باشلىنىپ، شىمالى ناھىيلىك 2-ئوتتۇرامەكتەپتە توختايدۇ. بۇ، كوچىنىڭ بويىدا ئاساسلىق ئۇرۇنلاردىن بالىلار يەسلىسى، بالىلار باغچىسى، مەكتەپلەر بولوپ. بۇجاي ياش-ئۆسمۇرلەرنىڭ بەختىيار ئورنى بولغانلىقتىن، بەخت كوچىسى دەپ نام بېرىلگەن. 1984-يىلى 8-ئاينىڭ 14-كۈنى نام بېرىلگەن.
جىرىق كوچىسى
جەنۇبى 2-يىنىك سانائەت ئىدارىسىدىن باشلىنىپ، شىمالى ناھىيلىك مال دوختۇر خانىسىنىڭ كونا ئورنىغا قەدەر كېلىدۇ. جەنۇبتىن شىمالغا سوزۇلغان. بۇ ئىلگىرى جىرىق كەنتىگە بارىدىغان يول بولغانلىقتىن، جىرىق كوچىسى دەپ نام بېرىلگەن. ئۇزۇنلىغى 550 مېتىر، كەڭلىگى 28 مېتىر، تاشيول. كوچىنىڭ بويىدا ئاساسلىق ئۇرۇنلاردىن 2-يىنىك سانائەت-ئىدارىسى، ھوجدا كۆل كەنتىسى ۋە جىرىق كەنتىنىڭ ئاھاللار قۇرۇلۇشى بار. 1984-يىلى 8-ئاينىڭ 14-كۈنى نام بېرىلگەن.

جەمە كوچىسى

شىمالى ھەمكارلىق سودا دۇكىنىدىن باشلىنىپ، جەنۇبى ناھىيلىك ئاشلىق ئىدارىسىغا قەدەر كىلىدۇ. ئۇزۇنلىغى 280 مېتىر، كەڭلىگى 28 مېتىر. جەنۇپتىن شىمالغا سۇزۇلغان. قاراماي يول. كوچىنىڭ بويىدا ئاساسلىق ئورۇنلاردىن جەمەمچىت، 3 ـ باشلانغۇچ مەكتەپ، ئۇرۇق پونكىتى، رېمۇنت قىلىش ياساش زاۋۇدى، ئاشلىق ماي دۇكىنى، يەرلىك مەھسۇلاتلار دۇكىنى بار. بۇ، كوچىنىڭ بۇيىدا بىر جەمە مەچىت بولغانلىقتىن، جەمە كوچىسى دەپ نام بېرىلگەن. 1984 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 14 ـ كۈنى نام بېرىلگەن.

مەدەنىيەت كوچىسى

شىمالى ناھىيلىك 1 ـ ئوتتۇرا مەكتەپتىن باشلىنىپ، جەنۇبى يېزا ئىگىلىك بانكىسىغا قەدەر كىلىدۇ. جەنۇپتىن شىمالغا سۇزۇلغان. بۇ كوچىدا ئاساسلىغى مەدەنىيەت ئۇرۇنلىرى بولغان لەقتىن مەدەنىيەت كوچىسى دەپ نام بېرىلگەن. ئۇزۇنلىغى 520 مېتىر، كەڭلىگى، 40 مېتىر، قاراماي يول. بۇ، كوچىنىڭ بويىدا 1 ـ باشلانغۇچ مەكتەپ، تۇتۇپ تۇرۇش ئورنى، تەنتەربىيە كومىتېتى، ناھىيىلىك تەپتىش مەھكىمىسى، باج ئىشلار ئىدارىسى قاتارلىق ئىدارە ـ جەمئىيەتلەر بار.

سېرىق كوچىسى

غەربى خەلىق بانكىسىدىن باشلىنىپ، شەرقى خۇتەن ـ كېرىيە تاشيولغا تۇتۇشۇدۇ. شەرقتىن غەرپكە سۇزۇلغان. ئۇزۇنلىغى 1350 مېتىر، كەڭلىگى 28 مېتىر، قاراماي يول. كوچىنىڭ بۇيىدا ئاساسلىق ئۇرۇنلاردىن ناھىيلىك پارتكوم، ناھىيلىك خەلق ھۆكۈمىتى، قۇرالىلىق بۇلۇم، سوت مەھكىمىسى، خەلق بانكىسى، تەمىنات ـ سودا كوپېراتىۋى، تۇرلۇك مالىلار شىركىتى، ج خ ئىدارىسى، نېفت شىركىتى قاتارلىق ئۇرۇنلار بار. بۇ، كوچا سېرىق كەنتىسى بىلەن تۇتاشقانلىقتىن، سېرىق كوچىسى دەپ نام بېرىلگەن. 1984 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 14 ـ كۈنى نام بېرىلگەن.

يېڭى بازار كوچىسى

شەرقى ئىكىسفورماتۇر ئورنىدىن باشلىنىپ، غەربى ناھىيلىك ئاشلىق ئىدارىسىغا قەدەر كىلىدۇ. شەرقتىن غەرپكە سۇزۇلغان. بۇ، كوچا يېڭىدىن ئىلىنغانلىقتىن، يېڭى بازار كوچىسى دەپ نام بېرىلگەن. ئۇزۇنلىغى 1340 مېتىر، كەڭلىگى 40 مېتىر، قاراماي يول. كوچىنىڭ بويىدا ئاساسلىق ئۇرۇنلاردىن ئىلىكتر ئىستانسىسى، مالىيە ئىدارىسى، دارى شىركىتى، ئاشلىق ئىدارىسى، يېزا ئىگىلىك بانكىسى، ماددى ئەشيالار شىركىتى، دايىملىق تەربىيەلەش سىنىپى، سودا ئىدارىسى، چارۋا مەھسۇلاتلىرى شىركىتى بار. 1984 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 14 ـ كۈنى نام بېرىلگەن.

ماخمال كوچىسى

جەنۇبى يىمەكلىكلەر شىركىتىنىڭ پىششىقلاش زاۋۇتىدىن باشلىنىپ، شىمالى ھۆكۈمەت مېھمان كۇتۇش ئورنىغا قەدەر كىلىدۇ. جەنۇپتىن شىمالغا سۇزۇلغان. بۇ، كوچا ماخمال كەنتىگە تۇتاشقانلىقتىن، ماخمال كوچىسى دەپ نام بېرىلگەن. ئۇزۇنلىغى 770 مېتىر، كەڭلىگى 28 مېتىر. قاراماي يول. كوچىنىڭ بويىدا ئاساسلىق ئورۇنلاردىن يىمەكلىك پىششىقلاش زاۋۇدى، سۇ ئىلىكتر ئىدارىسى، كىنوخانا، ناھىيلىك پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتى ئاھالىلار قۇراسى بار.

2 ـ باشلانغۇچ مەكتەپ، مېھمان كۆتۈش ئورنى بار.
1984 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 14 ـ كۈنى نام بېرىلگەن.

دوساۋۇق كوچىسى

جەنۇبى قۇدۇق قىزىش ئەترىتىدىن باشلىنىپ، شىمالى 3 ـ زاكۇغا قەدەر كېلىدۇ. جەنۇبتىن شىمالغا سوزۇلغان. بۇ، كوچىدا ھەر مىللەت توپلۇشۇپ ئولتۇراقلاشقان، ئىنتىزىپاق، دوس ئۇتۇدۇ. شۇڭا دوسلۇق كوچىسى دەپ نام بېرىلگەن. ئۇزۇنلىغى 1100 مېتىر، كەڭلىگى 28 مېتىر. قاراماي يول. كوچىنىڭ بويىدا قۇدۇق قىزىش ئەترىدى، كىنو ـ فىلىم تارقىتىش شىركىتى، پاختا زاۋۇدى، چىرا يېزلىق ھۆكۈمەت، دېخانچىلىق تېخنىكا پونكىتى، يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرى تەمىنلەش پونكىتى قاتارلىق ئورۇنلار بار. 1984 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 14 ـ كۈنى نام بېرىلگەن.

بوستان كوچىسى

شەرقى ناھىيىلىك 2 ـ ئوتتۇرا مەكتەپتىن باشلىنىپ، غەربى كونا مالدۇخىتۇرلۇق پونكىتىغا قەدەر كېلىدۇ. شەرىقتىن غەرپكە سوزۇلغان. بۇ كوچىنىڭ بويىدا تېرەك كۆپ بولۇپ، مەنزىرىسى ياخشى بولغانلىقتىن بوستان كوچىسى دەپ نام بېرىلگەن. ئۇزۇنلىغى 1000 مېتىر، كەڭلىگى 28 مېتىر، شەرقى تەرىپى قاراماي يول، غەربى تەرىپى تاشيول. كوچىنىڭ بۇيىدا ناھىيىلىك 2 ـ ئوتتۇرا مەكتەپ، چىرا يېزا باج ئىشلار ئورنى، ئورمان پونكىتى، يېزلىق تەمىنات ـ سودا كوپراتىۋى، قىرىلار سانئىتۇرىيەسى، يېزلىق رېمۇنت كارخانىسى، ئاھالىلار نوختىسى بار. 1984 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 14 ـ كۈنى نام بېرىلگەن.

تۇزاقچى كەنت كومىتېتى تۇرۇشلۇق ئورنى: توغراق ئىغىل كەنتىدە.

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.9 كىلومېتىر، بۇ كەنتنىڭ جەنۇبى تەرىپىدە تۇزلۇق ساي بولغانلىقتىن، كەنتنىڭ نامى تۇزاقچى دەپ ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپوسى1590، تېرىلغۇ يېرى 3956 مو. يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 5523 تۇياق. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، ياڭاق، ئۇرۇك، پىلە چىقىدۇ.

توغراق ئىغىل تەبىئى كەنتە

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.9 كىلومېتىر. جەنۇبى تەرىپى تۇزلۇق ساي بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئىلگىرى بۇجايدا توغراق شىخىدا ئەتكەن بىر ئىغىل بولغانلىقتىن، بۇ كەنتنىڭ نامى توغراق ئىغىل دەپ ئاتالغان. نوپوسى 514، تېرىلغۇ يېرى 1077 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

تۇزاقچى تەبىئى كەنتە

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. جەنۇبى تەرىپىدە تۇزلۇق ساي بولغانلىقتىن، بۇ، كەنتنىڭ نامى تۇزاقچى دەپ ئاتالغان. نوپوسى 259، تېرىلغۇ يېرى 723 مو، دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

ساي ئۈستەڭ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: سۇندوك ئېرىق كەنتىدە.

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 0.8 كىلومېتىر. جەنۇبى تۇزلۇق ساي بىلەن تۇتۇشۇدۇ. بۇ كەنتىدە بۇرۇن سايدىن ئىلىنغان بىر ئۆستەڭ بولغانلىقتىن، ساي ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. تەۋەلگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپوسى 940، تېرىلغۇ يېرى 1859 مو. يايلاق چارۋا سىغمچانلىغى 2000 تۇياق. دېخانچىلىق ئاساس. بوغداي، قۇناق، پاختا، پىلە. ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

سۇندۇك ئېرىق تەبىئى كەنتە

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 0.8 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇرۇن بۇ يەردىكى ئېرىقنىڭ بۇيىدا ئولتۇراقلاشقان كۆپ سانلىق كىشىلەرنىڭ لەقمى سۇندۇك بولغانلىقتىن، بۇ، كەنتنىڭ نامى سۇندۇك ئېرىق دەپ ئاتالغان. نوپوسى 297، تېرىلغۇ يېرى 492 مو، دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

چاقما كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: چاقما كەنتىدە.

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.3 كىلومېتىر. جەنۇبى تۇزلۇق ساي بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى چاقما كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلگىدە 4 تەبىئى كەنتە بار. نوپوسى 1343، تېرىلغۇيېرى 2904 مو، يايلاق چارۋا سىغمچانلىغى 3000 تۇياق، بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

چاقما تەبىئى كەنتە

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.3 كىلومېتىر. جەنۇبى تۇزلۇق ساي بىلەن تۇتۇشۇدۇ. بۇ جايدا ئىلگىرى سۇ چىقىپ كەتكەن بىر جىلغا بولغانلىقتىن چاقما دەپ ئاتالغان. نوپوسى 277، تېرىلغۇيېرى 649 مو، دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

كۆنچى كوچىسى تەبىئى كەنتە

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.3 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جايدىكى بىر كىچىك كوچدا ئولتۇراقلاشقان كۆپ سانلىق كىشىلەر كۆنچىلىكنى بىلگەنلىكتىن، بۇ، كەنتنىڭ نامى كۆنچى كوچىسى دەپ ئاتالغان. نوپوسى 288. تېرىلغۇيېرى 487 مو، دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

غاز كوچىسى تەبىئى كەنتە

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.5 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ، يەردىكى كۆپ سانلىق كىشىلەرنىڭ لەقمى غاز بولغانلىقتىن، بۇ، كەنتنىڭ نامى غاز كوچىسى دەپ ئاتالغان. نوپوسى 224، تېرىلغو يېرى 550 مو، دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، ئۇرۇك، پىلە، ياڭاق چىقىدۇ.

سۇندۇك تېرەك تەبىئى كەنتە

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4 كىلومېتىر. چۆكۈندى

تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ يەردىكى بىر تۇپ تىرەككە سۇندۇك ئولۇشۇالغانلىقتىن، بۇ، كەنتىنىڭ نامى سۇندۇك تېرەك دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 201، تېرىلغۇيىرى 400 مو، دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك چىقىدۇ.

هوجدا كۆل كەنت كومىتېتى.

تۇرۇشلۇق ئورنى: هوجدا كۆل كەنتىدە.

بازار تورۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.2 كىلومېتىر. تۇرۇشلۇق ئورنى هوجدا كۆل كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تە بېگى كەنتە بار. نۇپوسى 1157، تېرىلغۇيىرى 2156 مو. يايلاق چارۋاسىغىچانلىغى 2100 تۇياق. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق پاختا، ئۇرۇك؛ ياڭاق چىقىدۇ. ئالاهىدە مەسۇلاتى كۆپە.

هوجدا كۆل تەبىئى كەنتە

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.2 كىلومېتىر. ئىلگىرى هوجدالەقەملىك كىشىلەر مۇشۇ يەرگە بىر كۆل كولىغانلىقتىن، بۇ كەنتىنىڭ نامى هوجدا كۆل دەپ ئاتالغان. نۇپوسى 374، تېرىلغۇيىرى 564 مو، دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

جىرىق تەبىئى كەنتە

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ يەردە بۇرۇن بىركىچىك ئېرىق بولۇپ، بو كەنتىنىڭ نامى ئېرىق دەپ ئاتلىپ كېيىن جىرىققا ئۆزگەرگەن. نوپوسى 292، تېرىلغۇ يىرى 614 مو، دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا. پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

كۆكمەت كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: كۆكمەت كەنتىدە.

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.2 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى كۆكمەت كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپوسى 870، تېرىلغۇ يىرى 1578 مو، يايلاق چارۋاسىغىچانلىغى 2800 تۇياق، دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناى، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

كۆكمەت تەبىئى كەنتە

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.2 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇرۇن بويەرىنىڭ مەنزىرىسى گۈزەل بولۇپ، نامى كۆكلەك دەپ ئاتلىپ، كېيىن يىللارنىڭ ئوتۇشى بىلەن كۆكمەت كە ئۆزگۈرۈپ كەتكەن. نۇپوسى 870، تېرىلغو يىرى 1578 مو، دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، قۇغۇن ـ تاۋۇز چىقىدۇ.

يار بۇيى كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: يار بۇيى كەنتىدە.

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.1 كىلومېتىر.

چۈكۈندى تۈزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى يار بويىي كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپوسى 472، تىرىلغۇ يىرى 858 مو، دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

يار بۇيىي

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.1 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ كەنتىنىڭ ئورنى بىر يانىڭ يېنىدا بولغانلىقتىن، يار بۇيىي دەپ ئاتالغان. نوپوسى 472، تىرىلغۇ يېرى 858 مو، قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

دېخانچىلىق نوختىسى

قايغاچ

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.1 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. رېۋايەت قىلىنشىچە: قەدىمقى زاماندا چىرا دەرياسىنىڭ سۇيى مۇشۇ يەرگە كەلگەندە قىيىپ ئاقىدىكەن. شۇنىڭغا ئاساسەن، بۇ جاينىڭ نامى قايغاچ دەپ ئاتالغان. 250 مو تىرىلغۇ يېرى بار.

باش كۆكمەت كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: باش كۆكمەت كەنتىدە.

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.8 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى باش كۆكمەت كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپوسى 967، تىرىلغۇيىرى 2004 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

باش كۆكمەت

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.8 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. كۆكمەت كەنتىنىڭ باش تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن باش كۆكمەت دەپ ئاتالغان. نوپوسى 967، تىرىلغۇ يېرى 2004 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك چىقىدۇ.

دۆڭئېرىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: دۆڭ ئېرىق كەنتىدە.

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.8 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى دۆڭ ئېرىق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپوسى 690، تىرىلغۇ يېرى 1255 مو، دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، قوغۇن، تاۋۇز چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

دۆڭئېرىق

بازار تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبىغاجايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ، كەنتىدە ئىلگىرى يەر يۇزىدىن ئىگىز بىر ئېرىق بولغانلىقتىن، دۆڭئېرىق دەپ ئاتالغان. نوپوسى 784، تىرىلغۇ يېرى 1456 مو، دېخانچىلىق ئاساس. بوغداي، قۇناق، پاختا،

پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

ئاۋاپ لەڭگەر تەبىئى كەنتە

بازار تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 15 كىلومېتىر. چىرا دەرياسىنىڭ غەربى لېۋىدە. ئىلگىرى بۇ يەرگە مۇخەيىباي ئاۋاپ دېگەن كىشى بىرنچى قېتىم لەڭگەر سالغانلىقتىن، ئاۋاپ لەڭگەر دەپ ئاتىلىپ قالغان. نۇپۇسى 94، تىرىلغۇ يىرى 201 مو، دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، بۇغداي چىقىدۇ.

توغرا كالى كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: توغرا كالى كەنتىدە.

بازار تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.1 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى توغرا كالى كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 271، تىرىلغۇ يىرى 410 مو، دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك چىقىدۇ.

توغرا كالى تەبىئى كەنتە

بۇرۇن بۇ يەردە چىرا-خۇتەن تاشيولىنى توغرىسىغا كىسىپ ئۆتۈدىغان تۇڭمەننىڭ بىر كالىسى بولغانلىقتىن، بۇ كەنتىنىڭ نامى توغرا كالى دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 271، تىرىلغۇ يىرى 410 مو. كۆكتاتچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك چىقىدۇ.

چىرا يېزىسىنىڭ ئومۇمىي ئەھۋالى

چىرا يېزىسى چىرا ناھىيە بازىرىنىڭ شىمالغا جايلاشقان. لوپ-كىرىيە تاشيولى يېزىنىڭ شەرقىدىن كېسىپ ئۆتىدۇ. جەنۇبى چىرا بازىرى، چاقا يېزىسى بىلەن، شىمالى ئاقسۇ-ئۇلايىستىنىڭ ئاقسۇناھىيىسى بىلەن، غەربى لوپ ناھىيىسى بىلەن تۇتۇشىدۇ. شەرقى گۇلاخما يېزىسى بىلەن خوشنا. جەنۇبتىن شىمالغا ئۇزۇنلىغى 321.7 — 335.3 كىلومېتر، شەرقتىن غەربىكە كەڭلىگى 27 - 38.7 كىلومېتر كېلىدۇ. ئومۇمى يەرمەيدانى 9535 كۋادىرات كىلومېتر. تەۋەلىگىدە 20 كەنت كومىتېتى، 41 تەبىئى كەنتە بار. ئائىلىسى 5614، نوپۇسى 22677، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 22309، خەنزۇ مىللىتى 344، خۇيزۇ مىللىتى 24 نەپەر. يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى چىرا بازىرىدا. چىرا يېزىسىنىڭ نامى ناھىيىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەكشۈرۈشكە ئاساسلانغاندا، مىنگونىڭ 33 - يىلى سەنمىن بازىرى، ئۇچوۋەن بازىرى ۋە 5 يېزا تەسىس قىلىنغان. ئۇنىڭ قارمىغىدا باۋ، جا قۇيۇلغان. 1949 - يىلى ئازات بولغاندىن كېيىن 1 — 2 - رايونغا ئۆزگەرتىلگەن. 1959 - يىلى گۈڭشىلىشش مەزگىلىدە 1 — 2 - رايۇننى بىرلەشتۈرۈپ، «شەرىق قىزاردى» گۈڭشېسى قۇرۇلغان. 1978 - يىلى يەرنامىلىرىنى ئومۇميۈزلۈك تەكشۈرگەندە چىرا خەلق گۈڭشېسىغا ئۆزگەرتىلگەن. 1984 - يىلى يېزا قۇرۇلغاندا 6 دادۇيىنى ئايرىپ چىرا بازىرىغا تەۋە قىلىندى.

چىرا يېزىسى كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگى، تەكلىماكان قۇملۇغىنىڭ جەنۇبىي چېتىدىكى چۆكۈندى تۈزلەڭلىككە جايلاشقان. لوپ-كىرىيە تاشيولى يېزىنىڭ شەرقىدىن كېسىپ ئۆتىدۇ. يەرتۈزۈلۈشى جەنۇبى ئېگىز، شىمالى پەس، يانتۇلىغى $\frac{1}{140}$. جەنۇبى قىسمىنىڭ ئەڭ ئېگىز جايلىرى دېڭىز يۈزىدىن 1720 مېتىر، شىمالى قىسمىنىڭ ئەڭ پەس جايلىرى 1072 مېتىر كېلىدۇ. يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ تۇرۇشلۇق يېرىنىڭ دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 1370 مېتىر. دېڭىز يۈزىدىن ئوتتۇرىچە ئېگىزلىگى 1396 مېتىر كېلىدۇ. كېلىماتى قورغاق. قۇم-بۇران كۆپ. يىللىق ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى 11.9°C. ئەڭ سوغاق بولدىغان (1 - ئايدىكى) ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى نۆلدىن تۆۋەن6°C. چېگگە يەتكەن ئەڭ تۆۋەن تېمپېراتۇرىسى نۆلدىن تۆۋەن 23.9°C. ئەڭ ئىسسىق بولدىغان (7. ئايدىكى) ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى 25°C. چېگگە يەتكەن ئەڭ يوقىرى تېمپېراتۇرىسى 41.9°C. يىللىق ئوتتۇرىچە ھۆل-يېغىن مىقدارى 33.2 مم. يىللىق قىرۇسىز مەزگىلى 209 كۈن. يۇرۇغلۇق يېتەرلىك، كۈن نۇرىنىڭ چۈشۈش ۋاختى ئۇزۇن، كېچە-بىلەن كۈندۈز ئوتتۇرىسىدىكى تېمپېراتۇرا پەرقى چوڭ، دېخانچىلىق زىرائەتلىرىنىڭ ئوسۇشى ئۈچۈن، نورمۇە ئىسقلىق بايلىغىدىن پايدىلىنىشتا قولايلىق شارائىتقا ئىگە.

يېزىنىڭ تىرىلغۇ يەر كۆلىمى 84 مىڭ 500 مو بولۇپ، ئومۇمى يەرمەيدانىنىڭ 0.59% نى تەشكىل قىلىدۇ. ئورمان كولىمى 3578 مو، 0.025% نى تەشكىل قىلىدۇ. يايلاق كۆلىمى 442 مىڭ 245 مو بولۇپ، 3.1% نى تەشكىل قىلىدۇ. بونىڭدىن يازلىق يايلاق 74.100 مو، قىشلىق يايلاق 368 مىڭ 145 مو، چۆل-جەزىرە كۆلىمى 13 مىليون 772 مىڭ 678 مو بولۇپ، ئومۇمى يەرمەيدانىنىڭ 96.28% نى تەشكىل قىلىدۇ. (چىرا بازىرىنمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ) سۇبايلىغى مول، ئەمما بىرىيل ئىچىدىكى تەخسىلىنىشى تەكشى ئەمەس. ئەتىيازدا قورغاقچىلىق ئىغىر، كۆزدە سۇ قىس بولۇدۇ. يەر ئۈستى سۇيىدىن چىرا دەريالىرىنىڭ يىللىق نورمال ئىقىم مىقدارى 121 مىليون 400 مىڭ كوپېمېتىرغا يېتىدۇ. يەر ئاستى سۇيىمۇ ناھايىتى مول. تەكشۈرۈپ بېكىتىلىشچە: چىرا يېزىنىڭ يەرئاستى سۇ زاپىسى 3 مىليارد 100 مىليون كوپېمېتر چامىسىغايېتىدۇ. يىللىق تولۇقلىنىش مىقدارى 117 مىليون 400 مىڭ كوپېمېتر، يەنە يىلغا 100 مىليون كوپېمېتر يەرئاستى سۇيىنى ئاچىقلى بولىدۇ. بوستانلىقنىڭ يۇقرى قىسمىدىكى يەرئاستى سۇيىنىڭ مىنراللىشىش دەرىجىسى بىر قەدەر يۇقرى بولۇپ، ئادەتتە 1 — 2 گىرام/لىترغا، ئەڭ يوقۇرلىرىنىڭ 2.23 گىرام/لىترغا يېتىدۇ. سۇنىڭ سۇپىتى بىر قەدەرناچار. بوستانلىقنىڭ ئىچىدىكى بولۇپمۇ، سۇغۇرۇش رايونىنىڭ ئوتتۇرا ۋە ئاياغ قىسمىنىڭ مىنراللىشىش دەرىجىسى بىر قەدەر تۆۋەن. ئادەتتە بىرلىترىنىڭ بىرگىرامغا يەتمەيدۇ. ئەڭ تۆۋەن لىرىنىڭ 0.51 گىرام/لىترىكىلىدۇ. PH نىڭ قىممىتى 7.5 — 8 گە قەدەر بولۇدۇ. تۇزمىقدارى كۆپ قىسمىنىڭ 15 تىن تۆۋەن، شور تەركىۋى پۈتۈنلەي مەنپى. سۇنىڭ سۇپىتى بىرقەدەر ياخشى، سۇغۇرۇشقا ئىشلىتىشكە ۋە ئىستىمال قىلىشقا بولىدۇ.

كان بايلىقلىرىدىن شۇر، تۇزقاتارلىقلار بار، ئاساسلىق ياۋايى ھايۋانلاردىن تولكە، ياۋاچوشقا، توشقان، ياۋايى ئۇسۇملۇكلەردىن يەرگولى، چۇ چۇكىبۇيا، يولغۇن، قۇموش، يانتاق، ئادىراسمان قاتارلىقلار بار.

يېزا تەۋەسىدە ئاساسلىق دەريالاردىن چىرا دەرياسى بولۇپ، يېزىنىڭ جەنۇبغا جايلاشقان، يىل بويى سۇيى بارىدەريا. كوئىنلۇن تىغىنىڭ جەنۇبى قىسمىدىكى دىڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 6638 مېتىر مۇزلۇق تاغلاردىن باشلىنىدۇ. قاراتاش دەرياسى، سىرىق بولۇك دەرياسى، قاتارلىق 7 دەريانىڭ قۇشۇلۇشىدىن ھاسىل بولغان. ئاخىرى توخۇلۇق ئۆزلىدى دېگەن جايدا توختايدۇ. ئومۇمى ئۇزۇنلىغى 94 كىلومېتر، كەڭلىگى 200 — 500 مېتىر كىلىدۇ. دەريادا بىر سۇ ئىلكىتىر ئىستانسى بار. يىللىق نورمال سۇ ئىقىم مىقدارى 121 مىليۇن 400 مىڭ كوپېمېتر، مەنپەتلىنىدىغان كۆلەم 90 مىڭ موغا يېتىدۇ. (چىرا بازىرىنمۇ ئۆزئىچىگە ئالدۇ)

بۇ يېزا چىرا ناھىيىسىدىكى مۇھىم ئاشلىق رايونى بولۇپ، دىخانچىلىقنى ئاساس، ئورمانچىلىق ۋە چارۋىچىلىقنى قوشۇمچە قىلىدۇ. ئازاتلىقتىن بۇيان، دىخانچىلىق، چارۋىچىلىقنىڭ تەرەققىياتى بىر قەدەر تىز بولدى. ئازاتلىقنىڭ دەسلۇندە تىرىلغۇ يەر كۆلىمى 63 مىڭ 478 مو، ئاشلىق ئومۇمى مەھسۇلاتى 13 مىليون 360 مىڭ جىڭ، قۇتاندىكى چارۋىسى 57.311 تۇياق ئىدى، 1984 - يىلغا كەلگەندە تىرىلغۇ يەركۆلىمى 83 مىڭ موغا، ئاشلىق ئومۇمى مەھسۇلاتى 23 مىليۇن 414 مىڭ جىڭغا يەتتى. بۇنىڭدىن قۇناق تىرىلغۇ كولىمى 37850 مو، مەھسۇلاتى 17 مىليۇن 595

مك 488 جمك، بۇغداي تېرىلغۇ كۆلىمى 16186 مو، مەھسۇلاتى 5 مىليۇن 818 مك 523 جمك، كۆمۈز تېرىلغۇ كۆلىمى 7.700مو، مەھسۇلاتى 755 مك جمك (چىگىتسىز)، مايلىقدان تېرىلغۇ كۆلىمى 336 مو، مەھسۇلاتى 500 مك جمك (ئاپىلاش مايلىقنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ) چارۋىچىلىق جەھەتتە 1984 - يىلدىكى قۇتان قالدۇغى (قالدۇرۇق چارۋىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ) 74 مك 99 تۇياق بۇلۇپ، بۇنىڭدىن كالا 3369 تۇياق، ئات 468 تۇياق، ئىشەك 6542 تۇياق، قىچىر 152 تۇياق، تۇگە 677 تۇياق، ئەچكۇ 4745 تۇياق، قوي 57 مىڭ 969 تۇياق (چىرا بازىرىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ). يېزا بۇيىچە 4 مىليون 92 مىڭ 738 تۇپ دەرەخ بۇلۇپ، كىشى بېشىغا 108 تۇپتىن توغرا كېلىدۇ. ئازاتلىقتىن بېرى ئىلگىرى كېيىن بۇلۇپ 3 ئوق ئۆستەك، 2 سۇسكىمەيدىغان ئۆستەك ۋە تارماق ئېرىق، ئوق ئېرىق، يان ئېرىق، سۇغۇرۇش ئېرىقلىرى ياسىلىپ، تۆت دەرىجىلىك ئېرىق ئۆستەك قورۇلۇشى يۇرۇشلەشتۇرۇلدى. 2 سۇ ئامبىرى ياسالدى. ماشىنا بىلەن 60 دانە قۇدۇق قىزىلدى (چىرا بازىرىنمو ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ).

يېزا باشقۇرغان كارخانلاردىن يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرىنى رېمۇنت قىلىش كارخانىسى، گىلەم كارخانىسى، مۇنىلىك باغ، ئۆي جازىلىرى كوپراتىۋى، ئۇن زاۋۇدى قاتارلىقلار بار. 1984 - يىللىق مەھسۇلات قىممىتى 1 مىليون 32 مك 847 يۈەنگە يېتتى. گۈڭشى ئەزالىرىنىڭ ئائىلە قۇشۇمچە كەسىپلىرىدىن ئايلىق - قۇشۇق ياساش، تېرە ئاشلاش، جۇۋىچىلىق كەسىپلىرى بار. (چىرا بازىرىنمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ)

يېزىنىڭ شەرقى قىسمىدا خۇتەن - كېرىيە تاشيولى بۇلۇپ، قاتناش ئىشلىرى قولايلىق، ئوق يول، تارماق يول، يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرى يولىرى تەرەپ - تەرەپكە سوزۇلغان. يېزىدا 8 دانە ئاۋتومبىل، 94 دانە چوك ۋە ئوتتۇرا تىپتىكى تىراكتۇر، 18 دانە قول تىراكتۇرى بار، (چىرا بازىرىنمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ) مۇھىم يەرلىك ئالاھىدە مەھسۇلاتلىرىدىن پىلە، ئۇرۇك، شاپتۇل، ئانار، چىلان، ياڭاق، ئالما، قوغۇن - تاۋۇز، قارا كۆپە بار.

دېخانچىلىقتا 1984 - يىلى مول ھوسۇل ئېلىپ رېكورت يارىتتى. ئومۇمى مەھسۇلاتى 23 مىليون 414 مك جىڭا يېتتى. چارۋىچىلىقتا 1968 - يىلى ئەڭ يۇقۇرى مەھسۇلات ئېلىنغان يىلى بۇلۇپ، يىل ئاخىرىدىكى قۇتان قالدۇقى 79 مك 47 تۇياقتا يەتكەن، (چىرا بازىرىنمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ)

مەدەنىي - مائارىپ - سەھىيە جەھەتتە ھازىر 1 ئوتتۇرا مەكتەپ، 26 باشلانغۇچ مەكتەپ، 254 نەپەر ئۇقۇتقۇچى - ئىشچى - خىزمەتچى، 4910 نەپەر ئوقۇغۇچى بار. رادىئو ئۇزىلى، كىنو قويۇش ئەترىدى، مەدەنىيەت پونكىتى بار.

يېزىدا دوختۇرخانا بۇلۇپ، 28 نەپەر ئىشچى - خىزمەتچى، 40 كىسەل كارۋىتى بار. 22 ساقلىقنى ساقلاش پونكىتى، 43 نەپەر ساقلىقنى ساقلاش خادىمى بار.

يېزىدا 1 قېرىلار سانتۇرىيەسى بۇلۇپ، 43 نەپەر كىشى ئۆمرىنىڭ ئاخىرنى خاتىرجەم ئۆتكۈزمەكتە. (چىرا بازىرىنمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ)

قەدىمقى مازار: ئىمامى جەپپىر تەھران بۇلۇپ، يېزىنىڭ غەربى شىمالدىكى مازار ئالىدى

كەنتىگە جايلاشقان. ناھىيە بازىرغىچە بولغان تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.5 كىلومېتىر كىلىدۇ.

ئىزاھات: چىرا يېزىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالدا كەنتە، تەبىئى كەنتە، نوپۇس سانىدىن باشقا ھەرخىل سانلار چىرا بازىرنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

چىرا يېزىسى
ئۆلچەملىك نامى

چىرا يېزىسى

تەپسلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

چىغلىق ئېرىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: جايجىگدە كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.9 كىلومېتر. بۇرۇن بۇ. جايدا بىر ئېرىق بۇلۇپ، ئېرىقنىڭ قاشلىرىدا ناھايىتى كۆپ چىغ ئۆسكەنلىكتىن، بۇ جاينىڭ نامى چىغلىق ئېرىق دەپ ئاتالغان. تەۋەلىگدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 752، تېرىلغۇ يېرى 1893 مو. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، كىۋەز، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

جايجىگدە تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى4.4 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ جايدا بۇرۇن جىگدە دەرىخى كۆپ بولغانلىقتىن، جايجىگدە دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 231. تېرىلغۇيېرى 614 مو، قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

چىغلىق ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تورۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.1 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇرۇن بۇ جايدا بىر ئېرىق بۇلۇپ، ئېرىقنىڭ قاشلىرىدا ناھايىتى كۆپ چىغ ئۆسكەنلىكتىن، بۇ جاينىڭ نامى چىغلىق ئېرىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 269، تېرىلغۇ يېرى 627 مو، قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

سۇلايمان تېرەك تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغان جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.9 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. رېۋايەتلەردە ئېتىلىشىچە: 100 يىلدىن بۇرۇن سۇلايمان ئىسىملىك بىركىشى بۇ يەرگە تېرەك سالغانلىقتىن بۇ جاينىڭ نامى سۇلايمان تېرەك دەپ ئاتالپ قالغان. نوپۇسى 252، تېرىلغۇ يېرى 652 مو. دېخانچىلىق ئاساس، قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك چىقىدۇ.

تېرەكئېرىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: تېرەكئېرىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى تېرەك ئېرىق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان، تەۋەلىكىدە 4 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1063. تېرىلغۇ يېرى 2531 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ياڭاق چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

تېرەكئېرىق

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇرۇن بۇ يەردىكى بىر ئېرىقنىڭ قىشدا ناھايىتى كۆپ تېرەك بولغانلىقتىن بۇ جايىنىڭ نامى تېرەكئېرىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 144. تېرىلغۇ يېرى 226 مو. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ياڭاق، ئۇرۇك چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

ئاۋاپكۆل بېشى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرىكى زامانىدا ئاۋاپلىق بىركىشى مۇشۇ يەردە ئولتۇراقلىشىپ كۆل كولىغانلىقتىن، بۇ جاينىڭ نامى ئاۋاپكۆل بېشى دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 167. تېرىلغۇ يېرى 473 مو. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

پوستەكباغ

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.5 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇجايدا پوستەك لەقەملىك بىركىشىنىڭ بىر باغى بولغانلىقتىن، بۇ جاينىڭ نامى پوستەكباغ دەپ ئاتالىپ كەلگەن. نوپوسى 340. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 818 مو. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

قوغانىڭ ئايىغى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.5 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇكەنتە قوغاچىنىڭ ئاياغ تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن، قوغاچىنىڭ ئايىغى دەپ ئاتالغان. كىن قوغانىنىڭ ئايىغىغا ئۆزگەرگەن. نوپۇسى 412، تېرىلغۇ يېرى 1014 مو. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك چىقىدۇ.

ماخمال ئارىش لەڭگەر

دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.3 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇرۇن بو يەردىكى يول ئىغزىدا يۇلۇچىلار قونۇدىغان بىر لەڭگەر بولغانلىقتىن، ماخمال ئارىش لەڭگەر دەپ ئاتالغان. ماخمال يەرنامى، ئارش يۇل ئىغزى. تېرىلغۇ يېرى 317 مو. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق پاختا تېرىلىدۇ.

كىرەم ئاخۇن كېپىنىڭ ئىغلى

چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شمالغان جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 11 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جايغا كىرەم ئاخۇن كېپىش ئىسىملىك بىر كىشى ئىغىل ياسىغانلىقتىن،

بۇ جاينىڭ نامى كىرەم ئاخۇن كېپىنىڭ ئىغىلى دەپ ئاتالغان.

بۇ جاي قۇمۇشلۇق بۇلۇپ، چارۋا باققىلى بولىدۇ.

سىرتق چوڭكۆل كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: كىچىك كۆلبېشى كەنتىدە.

يېزا تورۇشلۇق جاينىڭ قىپچاق شەرقىشىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.2 كىلومېتر. ئىلگىرى بۇ جايدا كولىمى 8 مو چامىسىدا كىلدىغان بىر چوڭ كۆل بولغانلىقتىن، بۇ جاينىڭ نامى سىرتق چوڭكۆل دەپ ئاتالغان. سىرتق-ساي ئىرتق دىگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1252، تىرىلغۇ يىرى 2405 مو، يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1596 تۇياق. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

كىچىك كۆلبېشى تەبىئى كەنتە

يېزا تورۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.2 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ، جايدا بۇرۇن بىركىچىك كۆل بولغانلىقتىن كىچىك كۆلبېشى دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 267. تىرىلغۇ يىرى 483 مو. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك چىقىدۇ.

جۇۋىچى كوچىسى تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 2.5 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. رېۋايەتلەردە ئېتىلىشچە؛ ئىلگىرى بۇ جايدىكى بىر مەھەللىدە ئولتۇرۇشلۇق كۆپ قىسىم كىشىلەرنىڭ كەسپى جۇۋىچى بولغانلىقتىن، بۇ جاينىڭ نامى جۇۋىچى كوچىسى دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 261. دېخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇيىرى 482 مو، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

چاردباغ كوچىسى تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 1.8 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ جايدىكى بىر كوچىدا بۇرۇن بىر گۈللۈك باغ بولغانلىقتىن، بۇ جاينىڭ نامى چاردباغ كوچىسى دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 271. دېخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇيىرى 548 مو. قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

ئاقكۆل كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى، ئاقكۆل كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 1.2 كىلومېتر. تۇرۇشلۇق ئورنى ئاقكۆل كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنت بار. نوپۇسى 839، دېخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇيەرى 1928 مۇ. قۇناق، پاختا، بۇغداي، ئۇرۇك، ياڭاق، پىلە چىقىدۇ.

ئاقكۆل تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.2 كىلومتىر. چۆكۈندى

تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جايدا بىر چوڭ كۆل بولۇپ، سۇيى تىزسىڭىپ كىتىپ، ئاق تۇپىسى كۆرۈنۈپ قالغاچقا، بۇ جاينىڭ نامى ئاقكۆل دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 300، دىخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇيىرى 700 مۇ، بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقدۇ.

تارىشا كوچا تەبىئى كەنتە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.3 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جايدىكى بىر مەھەللىنىڭ كىشىلەرنىڭ لەقمى تارىشا بولغانلىقتىن، بۇ كەنتنىڭ نامى تارىشا كوچا دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 250، دىخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇ يىرى 564 مۇ. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقدۇ.

توغراق ئېغىل كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: باقى سۇپۇمنىڭ كۈلى كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 5.1 كىلومېتر. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە: بۇنىڭدىن 300 يىل بۇرۇن مۇشۇ يەردە توغراق شىخىدىن ياسالغان بىر ئېغىل بولغانلىقتىن، بۇ كەنتنىڭ نامى توغراق ئېغىل دەپ ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 1874، دىخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇ يىرى 4030 مو. يايلاق كۈلىمى 1700 مو. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقدۇ. چىرا خەلقىنىڭ 1912 ـ يىلدىكى چاروسىيەنىڭ تاجاۋۇزچىلىغىغا قارشى ئېلىپ بېرىلغان كۈرىشى ـــ چىرا كەنتە ۋەقەسى مۇشۇ كەنتتە يۈز بەرگەن.

باقى سۇپۇمنىڭ كۈلى تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 4.2 كىلومېتر، چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. رېۋايەت قىلىنىشچە: ئازاتلىقتىن ئىلگىرى باقى سۇپۇم دېگەن كىشىنىڭ باشچىلىغىدا بۇ يەرگە بىر كۆل كولانغان. شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ كەنتنىڭ نامى باقى سۇپۇمنىڭ كۈلى دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 313، دىخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇ يىرى 727 مۇ. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك چىقدۇ.

مۇكا كۆل تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 3.8 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. مۇكا لەقەملىك كىشىلەر مۇشۇ يەرگە بىر كۆل كولىغانلىقتىن، بۇ جاينىڭ نامى مۇكا كۆل دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 259، تىرىلغۇ يىرى 558 مو. دىخانچىلىق ئاساس. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقدۇ.

ئەن ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 4.3 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئۆستەڭ يەر يۇزىدىن پەس بولۇپ، سۇيمي ئەن ئاققانلىقتىن، بۇ كەنتنىڭ نامى ئەن ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 273. دىخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 727 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقدۇ.

ئۇقادي كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: باش ئۇقادي كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارىلىغى 4.6 كىلومېتر. رېۋايەتلەردە ئىتىلىشچە: بۇنىڭدىن 200 نەچچە يىل بۇرۇن، ئابلاخانلۇق دىگەن كىشى مۇشۇ يەرگە كەلگەندە ئاق رەخ بىلەن چىدىر تىكلەپ قونغان. مۇشۇنىڭغا ئاساسەن بۇ يەرنىڭ نامى ئاق ئوردا دەپ ئاتالغان، كېيىن ئۇقادى غا ئۆزگەرگەن. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنت بار. نۇپۇسى 1893، دىخان-چىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 3595 مو، يايلاق كۆلىمى 2700 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

باش ئۇقادي تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارىلىغى 4.8 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ نامنىڭ كېلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئۇقادى كەنتىنى بىلەن ئوخشاش. نۇپۇسى 942، تېرىلغۇ يېرى 1720 مو. دىخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك چىقىدۇ.

تۇۋەن ئۇقادي تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارىلىغى 5.7 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ نامنىڭ كېلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئۇقادى كەنتىنى بىلەن ئوخشاش. نۇپۇسى 951. تېرىلغۇ يېرى 1875 مو. دىخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

شورلۇق چىغىر چارۋىچىلىق نۇقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارىلىغى 8.5 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ يەردىكى شورلۇقتا بىر چىغىر يول بولغانلىقتىن، بۇ جاينىڭ نامى شورلۇق چىغىر دەپ ئاتالغان. دائىم تۇرۇشلۇق نۇپۇسى 8. بۇ جايدا 1000 مودىن ئارتۇق قۇمۇشلۇق بۇلۇپ، چارۋا باققىلى بولىدۇ.

ماخمال كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى ماخمال كەنتىدە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.8 كىلومېتر. تۇرۇشلۇق ئورنى ماخمال كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 1571، تېرىلغۇ-يېرى 3313 مو. يايلاق كولىمى 1800 مو. دىخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق، تۇگە يۇڭى چىقىدۇ.

ماخمال تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.8 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. رېۋايەتلەردە ئىتىلىشچە: بۇنىڭدىن 200 نەچچە يىل ئىلگىرى ئىسلام دىنى ئولمالىر-دىن ئابلا خانلۇق بۇ يەردە ماخمال رەختىن چىدىرتىكلەپ ئولتۇر غانمىش، شۇنىڭغا ئاساسەن، بۇ يەرنىڭ نامى ماخمال دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 1571، دىخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 3313 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

يۇقاقى جاي كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: نو ئېرىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.6 كىلومېتر. بۇ كەنتە جاي كەنتىنىڭ جەنۇبى تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن، يۇقاقى جاي دەپ ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 6 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 1269، دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 2988 مو. يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2400 تۇياق. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

نوئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.6 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ جايدا نوئارقىلىق سۇ ئۆتكۈزۈلگەنبىر ئېرىق بولغانلىقتىن، نوئېرىق دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 208. تېرىلغۇيېرى 504 مو. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، چىلان، ياڭاق چىقىدۇ.

ئەنكالى تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.9 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ كەنتىدە بۇرۇن تۆگىمەنگە سۇ باشلاپ كىلىدىغان بىرئېرىق بۇلۇپ، سۇيى ناھايىتى ئەن (تىز) ئاققانلىقتىن، بۇ جايىنىڭ نامى ئەنكالى دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 315، دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 520 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

كۆتەك ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.3 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ كەنتىگە سۇ كىلىدىغان بىر ئېرىق چوڭ بىر كۆتەكنىڭ تۈۋىدىن ئېقىپ ئۆتكەنلىكتىن، بۇ جايىنىڭ نامى كۆتەك ئېرىق دەپ ئاتالغان نۇپۇسى 169، تېرىلغۇيېرى 415 مو. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

ئۇزۇن ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.8 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جايدا ئۇزۇن بىر ئېرىق بولغانلىقتىن بۇ كەنتىنىڭ نامى ئۇزۇن ئېرىق دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 208. تېرىلغۇيېرى 526 مو. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

ئالتۇنباغ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.2 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. رىۋايەت قىلىنىشچە: بۇنىڭدىن 60 يىل بۇرۇن گومىنداڭنىڭ ئامبىلى توختى ئاخۇن دامۇللا، گۇلسىدىخان ھاجى دېگەن كىشىنىڭ بىر بىغىنى ئالتۇنغا ستۇالغان. شۇنىڭغا ئاساسەن، بۇ جايىنىڭ نامى ئالتۇنباغ دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 144، تېرىلغۇيېرى 421 مو، دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، ئۇرۇك، ياڭاق، پىلە چىقىدۇ.

توغرا ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.2 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ كەنتتىدە يولنى توغرىسىغا كىسىپ ئۆتۈدىغان بىر ئۆستەڭ بولغانلىقتىن. توغرا ئۆستەڭ نامى بىلەن ئاتالغان. نوپۇسى 260، تېرىلغۇيېرى 538 مو. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

جاي كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: جىگدە ئۆستەڭ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.9 كىلومېتىر. بۇ يەر نامنىڭ پەيدا بولۇش تارىخىنى ھېچكىم بىلمەيدۇ. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 861، دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 2296 مو، يايلاق كولمى 1000 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

جىگدە ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.9 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. رېۋايەت قىلىنىشچە. بۇنىڭدىن 150 يىل بۇرۇن تاشتۇمۇر موللا دېگەن كىشى زىمىن ئىگەللەش ئۈچۈن ئۆستەڭنىڭ ئىككى قىشىغا جىگدە دەرىخى سالغان. شۇنىڭغا ئاساسەن، بۇ كەنتىنىڭ نامى جىگدە ئۆستەڭ دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. نوپۇسى 377، تېرىلغۇيېرى 974 مو. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

تېرەك ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.6 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. رېۋايەت قىلىنىشچە: ئىلگىرى بۇ جاي قۇمۇشلۇق بۇلۇپ، تۇردى ئاخۇن دېگەن كىشى بۇ يەردىن ئۆستەڭ ئىلىپ تېرەك دەرىخى سالغانلىقتىن، بۇ جايىنىڭ نامى تېرەك ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 380. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 1021 مو. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

ئۇچقۇن سەگى كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئۇچقۇن سەگى كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى ئۇچقۇن سەگى كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1287. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 2673 مو. يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 3200 تۇياق، قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

ئۇچقۇن سەگى تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ. جايدا يۇغان بىر تۇپ تېرەك بولۇپ، ئۇچچى قۇرۇپ قېلىپ، ئاستى تەرىپىدىن كۆكلەپ چىقىقان. شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ جاينىڭ نامى ئۇچچى قۇرۇغ سەگى دەپ ئاتالغان، يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئۇچقۇن سەگىگە ئۆزگەرگەن. نوپۇسى 330، تېرىلغۇيېرى 627 مو.

دىخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

ئارىش كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: جايتوغراق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.5 كىلومېتر. بۇ جايدا ئىلگىرى ھەرقايسى كەنتلەرگە سۇ ئايرىدىغان بىر زاكۇ بولغانلىقتىن، بۇ كەنتنىڭ نامى ئارىش دەپ ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1461، دىخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 2853 مو. يايلاق چارۋاسىغىچانلىغى 3400 تۇياق، قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

جايتوغراق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.4 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەكلىك. ئىلگىرى بۇ جايدا تۇتاش توغراقلار بولغانلىقتىن، بۇ جاينىڭ نامى جايتوغراق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 352. تېرىلغۇيېرى 660 مو. دىخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ.

كۆتەمە تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.5 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەكلىك. ئىلگىرى بۇ جايغا بىر كۆتەمە ئېرىق ياسالغان، شۇنىڭغا ئاساسەن، بۇ كەنتنىڭ نامى كۆتەمە دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 755، دىخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 1478 مو. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك چىقىدۇ.

تەتۇرئېرىق دىخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.3 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەكلىك. بۇ جاينىڭ زېمنى ئىگىز بۇلۇپ، سۇ چىقمىغاچقا سۇيى تەتۇر ئاقىدىغان بىر ئېرىق ئىلىنغان. شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ. كەنتنىڭ نامى تەتۇر ئېرىق دەپ ئاتالغان تېرىلغۇيېرى 800 مو.

تۇۋەن جاي كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: تۇۋەن جاي كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.9 كىلومېتر. تۇرۇشلۇق ئورنى تۇۋەن جاي كەنتنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 898. دىخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 1978 مو. يايلاق چارۋاسىغىچانلىغى 456 تۇياق. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، كۆپە چىقىدۇ.

تۇۋەن جاي تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.9 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەكلىك. بۇ كەنتە جاي كەنتنىڭ تۇۋەن تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن، تۇۋەن جاي دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 251. دىخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 650 مو. قۇناق، بۇغداي،

پاختا، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق، كۆپە چىقىدۇ.

جاي مەچىت تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىي شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.6 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى كىشىلەر بۇ جايغا بىر مەچىت سالغانلىقتىن، بۇ كەنتىنىڭ نامى جاي مەچىت دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 411. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 707 مو. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ئۇرۇك. ياڭاق، كۆپە چىقىدۇ.

مازار كۆل كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى:قاسساپ ئارىش كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.7 كىلومېتىر. بۇ كەنتە مازاردىكى چوڭ كۆلنىڭ ئەتراپىغا جايلاشقانلىقتىن، مازار كۆل دەپ ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1303. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 2726 مو. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، كۆپە چىقىدۇ.

قاسساپ ئارىش تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىي شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.7 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ كەنتە ئىكىكى يولنىڭ ئېغىزىغا جايلاشقانلىغى ھەم قاسساپ كۆپ بولغانلىقى ئۈچۈن، قاسساپ ئارىش دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 323. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 637 مو. يايلاق چارۋا سىغمىچانلىغى 1000 تۇياق، قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ياڭاق، كۆپە چىقىدۇ.

مازار ئالدى تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.5 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ كەنتە ئىمامى جەپپىرتىھران مازارىنىڭ ئالدىغا جايلاشقانلىقتىن، مازار ئالدى دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 349. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 1240 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ياڭاق، كۆپە چىقىدۇ.

شېيخ ئارىش تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.1كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ كەنتە ئىككى يولنىڭ ئېغىزىغا جايلاشقان. ھەمدە شېيخ لەقەملىك كىشىلەر كۆپ بولغانلىقتىن، شېيخ ئارىش دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 356. تېرىلغۇيېرى 826 مو. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە چىقىدۇ.

قالتاق شەھەر چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.3 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. رېۋايەتلەردە ئېتىلىشچە: بۇنىڭدىن 300 يىل بۇرۇن، بۇ جاي قاقاس جاڭگال بۇلۇپ، ئىمىن قالتاق، توختى قالتاق دېگەن كىشىلەر بۇ يەرنى ئىچىپ گۈللەنگەن ئاۋات جايغا ئايلاندۇرغانلىقتىن، شۇ كىشىلەرنىڭ قالتاق لەقمى بىلەن بۇ، جايىنى شەھەرگە

ئوخشۇتۇپ، قالىتاق شەھەر دەپ ئاتىغان. كۇلمى 2000 مو. بۇ، جايدا يۇلغۇن، قۇمۇش ۋە باشقا چاتقاللار بۇلۇپ، چارۋا باققىلى بۇلۇدۇ.

تۇۋەن ئوغرىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: تۇۋەن ئوغرىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.4 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى ئوغرىق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان، تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1223. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 3305 مو. يايلاق چارۋا سىغمىچانلىغى 3624 تۇياق. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ياڭاق چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

تۇۋەن ئوغرىق

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.4 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. كونا جەمئىتىدىكى كىشىلەر سۇ تۇزۇمىگە نارازى بۇلۇپ، ئۇستى · يېپىلغان ـ بىر ئېرىق ياساپ يەرلىرىنى سۇغارغان. شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ جايىنىڭ نامى ئوغرى ئېرىق دەپ ئاتالغان. كىن بۇ سۆز ئوغرىقىغا ئۆزگەرگەن. نوپۇسى 263. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 661 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ياڭاق، قوغۇن چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

قۇرۇق ئۆزمە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.4 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ جاي سۇغايىراق، قورغاق، سۇيى قىس بۇلۇپ، ئۆزمە دەرەخلىرى ئۇسسۇزلىقتىن قۇرۇپ كەتكەچكە، قۇرۇق ئۆزمە دەپ ئاتىلىپ قالغان. نوپۇسى 207. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 626 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ياڭاق چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

ياپلاق ئۆستەڭ

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جايدا ياپلاق دەپ ئاتىلىدىغان بىر ئۆستەڭ بولغانلىقتىن، بۇ كەنتىنىڭ نامى ياپلاق ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 232. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 604 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، قوغۇن، ياڭاق چىقىدۇ.

ئانارلىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئانارلىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.8 كىلومېتىر. تۇرۇشلۇق ئورنى ئانارلىق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 685. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 112 5 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ياڭاق چىقىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئانار. بۇ كەنتە شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ رەئىسى ئىسما يىل ئەمەتنىڭ يۇرتى.

تەبىئى كەنتە

ئانارلىق

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.8 كىلومېتىر. بۇيەر نامنىڭ

ئانار كۆپ بولغانلىقتىن ئانارلىق دەپ ئاتالغان. چۈكۈندى تۈزلەڭلىك. نوپۇسى 685. تىرىلغۇيېرى 1125 مو. دېخانچىلىق ئاساس. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ياڭاق چىقىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئانار.

تورپا ئېرىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: تورپا ئېرىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 6 كىلومېتىر. تۇرۇشلۇق ئورنى تورپا ئېرىق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 886. دېخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇيېرى 1341 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ياڭاق چىقىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئانار.

تورپا ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 6 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۈزلەڭلىك. بۇيەر نامىنىڭ پەيدا بولۇش تارىخى ۋە مەنىسى ئېنىقلانمىدى. نوپۇسى 721. دېخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇيېرى 1061 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ياڭاق چىقىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئانار.

تۆۋەن لەنگەر تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 6.4 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۈزلەڭلىك. بۇ، جاينىڭ ئورنى چىرا يېزىسىنىڭ غەربى تەرىپىدە بولۇپ، ئازاتلىقتىن ئىلگىرى بۇ جايدا خۇتەنگە بارىدىغان يولۇچىلار قونۇدىغان بىرلەڭگەر بولغانلىقتىن، بۇ جاينىڭ نامى تۆۋەن لەڭگەر دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 165. دېخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇيېرى 280 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ياڭاق چىقىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئانار.

ئەشمەلەڭگەر چارۋىچىلىق نۇقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 22.6 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۈزلەڭلىك. ئازاتلىقتىن ئىلگىرى بۇ جايدا خۇتەن، لوپقا بارىدىغانلار قونۇدىغان بىر لەڭگەر بولغانلىقتىن، بۇ جاينىڭ نامى ئەشمە لەڭگەر دەپ ئاتالغان "ئەشمە" ئادەم ئىسمى. "لەڭگەر" ئۆتەڭ دېگەن مەنىدە. ھازىر بۇ جايچارۋىچىلىق نۇقتىسى بۇلۇپ، توغراق، قۇموش، يانتاق، يولغۇن قاتارلىق ئۈسۈملۈكلەر بار.

كاڭكال كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: كاڭكال كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 3.2 كىلومېتىر. تۇرۇشلۇق ئورنى كاڭكال كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 676. دېخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇيېرى 1354 مو. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ياڭاق چىقىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئانار.

كاڭكال تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.2 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ جاي چىرا دەريانىڭ ئايلانما ئېقىمىدىكى كەڭ كەتكەن جايغا جايلاشقانلىقتىن، كاڭكال دەپ ئاتالغان، نوپۇسى 676. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇبېرى 1354 مو. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە، ياڭاق چىقىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئانار.

باش ئۇۋزمە كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: باش ئۇۋزمە كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4 كىلومېتىر. تۇرۇشلۇق ئورنى باش ئۇۋزمە كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان، تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 575. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇبېرى 1319 مو. يايلاق چارۋاسىغمىچانلىغى 3216 تۇياق. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ئۇرۇك، ياڭاق چىقىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئانار.

باش ئۇۋزمە تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئازاتلىقتىن ئىلگىرى بۇ جايىنىڭ شىمالىدا 20 مو كىلدىغان بىر ئۇۋزمىلىك باغ بولغانلىقتىن، بۇ، جاينىڭ نامى باش ئۇۋزمە دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 575. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇبېرى 1319 مو. قۇناق، پاختا، بۇغداي، پىلە، ياڭاق، ئۇرۇك چىقىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئانار.

تۇۋەن تۇغراق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: تۇۋەن تۇغراق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.6 كىلومېتىر. تۇرۇشلۇق ئورنى تۇۋەن تۇغراق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. نوپۇسى 961، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 598، خەنزۇ مىللىتى 321، خۇيزۇ مىللىتى 40، زاڭزۇ مىللىتى 2. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇبېرى 968 مو. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

تۇۋەن تۇغراق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.6 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ، كەنتە تۇغراقلىقنىڭ تۇۋەن تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن، تۇۋەن تۇغراق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 961. بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 598، خەنزۇ مىللىتى 321، خۇيزۇ مىللىتى 40، زاڭزۇ مىللىتى 2. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇبېرى 968 مو. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

يالىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: يالىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 0.8 كىلومېتىر. نوپۇسى 318، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 306، خەنزۇ مىللىتى 12. ئۇرۇغ يىتىشتۇرۇش ۋە مۇنىلىك باغ باشقۇرۇشنى ئاساس قىلىدۇ. تېرىلغۇبېرى 752 مو. بۇغداي، قۇناق، ئالما، شاپتۇل، نەشپۈت،

هەسەل چىقىدۇ.

يالىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 0.8 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جاي يالىق بولغانلىقتىن، كەنتىنىڭ نامى يالىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 318، بۇنىڭدىن ئويغۇر مىللىتى 306، خەنزۇ مىللىتى 12. ئۇرۇغ ئېتىشتۇرۇش ۋە مۇلىك باغ باشقۇرۇش بىلەن شۇغۇللىنۇدۇ. تېرىلغۇ يېرى 752 مو. بۇغداي، قۇناق، ئالما، نەشپۈت، شاپتۇل، هەسەل چىقىدۇ.

گۇلاخما يېزىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

گۇلاخما يېزىسى چىرا ناھىيە بازىرىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى ناھىيە بازىرىغا 18.5 كىلومېتىر كېلىدۇ. شەرقىي دامكۇ يېزىسى بىلەن خوشنا. شىمالىي ئاقسۇ ناھىيىسى بىلەن، غەربى چىرا يېزىسى بىلەن، جەنۇبىي نۇرى يېزىسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. شەرىقىتىن غەرپىكە كەڭ-لىگى 3.6-32.14 كىلومېتىر. جەنۇپتىن شىمالغا ئۇزۇنلىغى 51.8 كىلومېتىر كېلىدۇ. ئومۇمى يەر مەيدانى 1081 كۇۋادىرات كىلومېتىر. تەۋەلىگىدە 18 كەنت كومىتېتى، 30 تەبىئى كەنتە بار. 4727 ئائىلىسى، 18826 نۇپۇسى بار. بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 18808، خەنزۇ مىللىتى 21، قازاق مىللىتى 1.

يېزىنىڭ ئەسلى تۇرۇشلۇق ئورنى گىدىش ئېرىق كەنتىدە بولۇپ، 1981-يىلى ئاقسېلەك كەنتىگە كۆچۈرۈلدى.

رېۋايەتلەردە ئىتىلىشچە، بۇنىڭدىن 400 يىل بۇرۇن گۇلخان ئاپپام دېگەن قەشقەرلىك بىر ئايال مۇشۇ يەردىن ئوتكەندە، ئېقىۋاتقان بۇلاق سۇيىنى كۆرۈپ، بۇ جاينىڭ تەرەققىيات ئىستىقبالى بارلىغىنى ھىس قىلغان. مۇشۇ جايدا ئولتۇراقلىشىپ قېلىپ، بۇ جايىنى گۈللەندۈرگەن بىر ئاۋات كەنتىگە ئايلاندۇرۇش نىيىتىگە كەلگەن. شۇنىڭ بىلەن سۇ مەنبەلىرىنى ئىزدەپ تېپىپ، بۇز يەر ئېچىپ دەرەخ سالغان، گۈل تېرىغان، زىرائەتلەر ئوبدان ئوخشاپ، ئىگىلىگى تىز تەرەققى قىلغان، شۇنىڭ بىلەن بۇ جاينىڭ نامى گۇلخۇمار دەپ ئاتالغان. كېيىن يىللارنىڭ ئوتۇشى بىلەن گۇلاخماغا ئۆزگەرگەن. مىنگو دەۋردە سىۋې بازىرى، شىيى يېزىسى، ئەنىنىڭ يېزىسى، چىرا ناھىيە 3-رايون بولغان. ئازاتلىقتىن كېيىن يەنىلا 3-رايون بولغان. 1959-يىلى خەلق گۇڭشىلە-شىش ۋاقتىدا گۇلاخما گۇڭشى دەپ ئۆزگەرتىلگەن. 1984-يىلى گۇلاخما يېزىسى دەپ ئۆزگەر-تىلدى.

بۇ، يېزا كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگى، تەكلىماكان قۇملۇغىنىڭ جەنۇبىي چېتىدىكى چۆكۈندى تۇزلەڭلىكىكە جايلاشقان. جەنۇبى ئىگىز، شىمالى پەس. دىكىز يۈزىدىن ئەڭ تۆۋەن ئىگىزلىگى 1085.5 مېتىر، ئەڭ يۇقۇرى ئىگىزلىگى 1600 مېتىر، ئوتتۇرىچە ئىگىزلىگى 1343 مېتىر، يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ دىكىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 1372 مېتىر. تېرىلغۇ يەر كولىمى 61 مىڭ 500 مو، 4,024% نى تەشكىل قىلىدۇ. ئورمان يېرى كۇلىمى 15726 مو، 0.21% نى تەشكىل قىلىدۇ. ياپلاق كۇلىمى 296 مىڭ 190 مو، 14.12% نى تەشكىل قىلىدۇ. قۇم-لۇق، چۆل-جەزىر 1,324,74 مو، 81,64% نى تەشكىل قىلىدۇ.

بۇ، يېزىنىڭ كىلماتى موتىدىل بەلۋاغ، چۆل ئىقلىمغا مەنسۇپ بولۇپ، تۆت پەسلى ئېنىق.

ئەتىياز پەسلىدە تېمپېراتۇرنىڭ ئۆرلىشى بالدۇر، كۈز پەسلىدە تېمپېراتورنىڭ تۆۋەنلىشى تىز بولۇدۇ. ياز ئۇزۇن، كۈز قىسقا، قىشتا بىر قەدەر سۇغاق بولۇدۇ. يىللىق ھۆل يېغىن مىقدارى 33.2 مم. يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ يىللىق ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى 11.9C°. يىللىق چېكىگە يەتكەن ئەڭ يۇقۇرى تېمپېراتۇرىسى 41.9C°. ئەڭ تۆۋەن تېمپېراتۇرىسى نۆلدىن تۆۋەن 23.9C°، 7-ئاي ئەڭ ئىسسىق بولۇپ، ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى 25.1C°، 1-ئاي ئەڭ سۇغاق بولۇپ ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى نۆلدىن تۆۋەن 5.8C°. يىللىق قىرۇسىز مەزگىلى 209 كۈن. ئاساسلىق ياۋايى ھايۋانلاردىن ياۋا چوشقا، ياۋا تۈشقان، ياۋا ئۆدەك قاتارلىقلار بار. ياۋايى ئۇسۇملۇكلەردىن چۇچۇكيۇيا. يەر گۈلى، يۇلغۇن، قۇموش، توغراق، يانتاق قاتارلىقلار بار.

يېزا تەۋەسىدە بۇلاق سۇيى بايلىغى بىر قەدەر مول بولۇپ، 3 دانە بۇلاق سۇيى ئاقىدىغان ئېقىنىڭ يىللىق نورمال ئېقىم مىقدارى 49 مىليون 900 مىڭ كۇپمېتىرغا يېتىدۇ. يەنە جەڭگىۋار ئۆستەڭدىن كېلىدىغان كەلكۇن سۇيى بىلەن قۇشۇلۇپ سۇغۇرلۇدىغان كۇلىمى 70 مىڭ مودىن ئاشىدۇ.

ئاساسلىق 3 ئېقىنىڭ بىرسى گۈلاخمايا بۇلۇپ، جەنۇبتىن شىمالغا قاراپ ئاقىدۇ. ئۇمۇمى ئۇزۇنلىغى 15 كىلومېتىر، ئوتتۇرىچە كەڭلىگى 60 مېتىر كېلىدۇ. 100 جايدىكى چوڭ-كىچىك بۇلاقنىڭ يىللىق نورمال ئېقىم مىقدارى 2 مىليون 400 مىڭ كۇپمېتىرغا، سۇغۇرلۇدىغان كۇلىمى 2000 موغا يېتىدۇ. ئىككىنچىسى قارا سۇ ئېقىن، يېزىنىڭ ئاساسلىق سۇ مەنبەسى بولۇپ ھىساپلىنىدۇ. ئۇمۇمى ئۇزۇنلىغى 10.9 كىلومېتىر، ئوتتۇرىچە كەڭلىگى 12 مېتىر، يىللىق نورمال ئېقىم مىقدارى 32 مىليون 900 مىڭ كۇپمېتىر، سۇغۇرلۇدىغان كۇلىمى 60 مىڭ موغا يېتىدۇ. ئۈچىنچىسى سىزما ئېقىن. ئۇمۇمى ئۇزۇنلىغى 15 كىلومېتىر، ئوتتۇرىچە كەڭلىگى 45 مېتىر، يىللىق نورمال ئېقىم مىقدارى 14 مىليون 600 مىڭ كوپمېتىر، سۇغۇرلۇدىغان كۇلىمى 10 مىڭ موغا يېتىدۇ.

دىخانچىلىقنى ئاساسى ئىگىلىك قىلىدۇ. دىخانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىنىڭ تەرەققىياتى بىر قەدەر تىز بولدى. 1984-يىلى ئاشلىقنىڭ ئۇمۇمى مەھسۇلاتى 22 مىليون 282 مىڭ جىڭغا يېتىپ، ئەڭ يۇقۇرى تارىخى رىكورت يارىتتى. بۇنىڭ ئىچىدە 29 مىڭ 755 مو بۇغداي تېرىلىپ، مەھسۇلات مىقدارى 11 مىليون 74 مىڭ 766 جىڭغا يەتتى. 16 مىڭ 961 مو قۇناق تېرىلىپ، مەھسۇلات مىقدارى 11 مىليون 207 مىڭ 67 جىڭغا يەتتى. 7469 مو كىۋەزىتىرلىپ، مەھسۇلات مىقدارى 593 مىڭ جىڭغا (چىگىتسىز) يەتتى. 600 مو مايلىقدان تېرلىپ، مەھسۇلات مىقدارى 403 مىڭ جىڭغا يەتتى. 1958-يىلدىن كېيىن كەڭ كۆلەمدە سۇ ئىنشائات قۇرۇلۇشى ئېلىپ بېرىلدى. ھازىر 3 سۇ ئامبىرى بار. جەڭگىۋار ئۆستەڭ ۋە ئوق ئۆستەڭلەر ياسىلىپ، دىخانچىلىق ئېتىزلىرىنىڭ تۆت دەرىجىلىك ئېرىق-ئۆستەڭلىرى ياسىلىپ بولدى. سۇغۇرلۇدىغان كۇلىم 70 مىڭ مودىن ئاشىدۇ.

1984-يىلىنىڭ ئاخىرسىدىكى چارۋا قوتان قالدۇغى 58 مىڭ 326 تۇياق بولۇپ، ئەڭ يۇقۇرى تارىخى سەۋىيە يارىتىلدى. بۇنىڭدىن كالا 5680 تۇياق، ئات 294 تۇياق، ئەچكۇ 4818 تۇياق، قوي 41 مىڭ 743 تۇياق، تۇگە 55 تۇياق، قىچر 162 تۇياق، ئىشەك 5996 تۇياق. ئورمانچىلىق

ئىشلەپچىقىرىشىمۇ ناھايىتى زور دەرىجىدە تەرەققى قىلدى. 1984 - يىلى يېزا بويىچە بار بولغان ھەر خىل دەرەخ 3 مىليون 391 مىڭ 448 تۈپكە يېتىپ، دىخانچىلىق ئېتىزلىرىنى ئورمان بىلەن تۇرىلاشتۇرۇش ئىشقا ئاشۇرۇلدى.

يېقىنقى بىر قانچە يىلدىن بۇيان، يېزا بازار كارخانلىرىنىڭ تەرەققىياتى بىر قەدەر تېز بولدى. ھازىر يېزا باشقۇرغان ئاشلىق، مايلىق پىششىقلاش زاۋۇدى، يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرىنى رېمونت قىلىش - ياساش زاۋۇدى، گىلەم كارخانىسى، ئىلېكتر ئىستانسىسى، بىناكارلىق قۇرۇلۇش ئەتىرىدى، بىرلەشمە كارخانا بار. يېزا بازار كارخانلىرىنىڭ 1984 - يىللىق مەھسۇلات قىممىتى 301,458 يۈەن.

خۇتەن - نىيا تاشيولى يېزىنى شەرىقتىن غەربكە كېسىپ ئۆتكەچكە، قاتناش ئىشلىرى بىر قەدەر قولايلىق. يېزا ۋە كەنت يوللىرى ھەر تەرەپكە تۇتۇشۇدۇ. 79 دانە چوڭ ۋە ئوتتۇرا تىپتىكى تراكتور، 6 دانە ئاۋتومبىل، 18 دانە قول تراكتورى بار. ئاساسلىق يەرلىك ئالاھىدە مەھسۇلاتى مۇە - چۈە، غەلۋىر - ئۆتكەمە، ئارى، پىلە قاتارلىقلار.

باشلانغۇچ مەكتەپ، 32 ئىشلىرىمۇ زور دەرىجىدە تەرەققى قىلدى. ئازاتلىقنىڭ دەسلۈندە 3 نەپەر ئۇقۇتقۇچى، ئىشچى - خىزمەتچىسى بار ئىدى. 1984 - يىلغا كەلگەندە 1 ئوتتۇرا مەكتەپ مەددىنى، مائارىپ، سەھىيە بولۇپ، ئۇقۇتقۇچى ئىشچى - خىزمەتچىسى 45 نەپەرگە، مەكتەپتىكى ئۇقۇغۇچىسى 477 نەپەرگە يەتتى. 16 باشلانغۇچ مەكتەپ بولۇپ، ئۇقۇتقۇچى، ئىشچى - خىزمەتچىسى 134 نەپەرگە، مەكتەپتىكى ئۇقۇغۇچىسى 2463 نەپەرگە يەتتى. ئازاتلىقنىڭ دەسلۈندە بىرمۇ دوختۇرخانايوق ئىدى، 1984 - يىلغا كەلگەندە 1 دوختۇرخانا بۇلۇپ، دوختۇر ۋە سىستىرا 23 نەپەرگە، كېسەل كارۋىتى 41 گە، كەنتە ساقلىقنى ساقلاش بۆلۈملىرى 18 گە، ساقلىقنى ساقلاش خادىمى 37 گە يەتتى. بىر رادىئو ئوزلى، بىر ئۈستى ئوچۇق كىنوخانىسى بار.

مۇھىم ئاساره - ئەتىلەردىن توغراق مازار بۇلۇپ، يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى تەرىپىدىكى 1.4 كىلومېتىر جايغا جايلاشقان. بۇ، مازار بىر قانچە 100 يىللىق تارىخقا ئىگە. مازاردا بىر مەچىت بولۇپ، ئىسلام دىنى ئېتىقادچىلىرىنىڭ پائالىيەت ئورنى بولۇپ ھىساپلىنىدۇ.

گۇلاخما يېزىسى
ئۆلچەملىك نامى

گۇلاخما يېزىسى

تەپسلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

ئاقئېلەك **تەبىئى كەنتە**

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.4 كىلومېتىر. چىرا-كىرىيە تاشيۇلى ئوتتۇرىدىن كېسىپ ئۆتۈدۇ. بۇ، كەنتىگە كىرىدىغان بىر «ئېلەك» تەبىئى شەكىللەنگەن ئۆستەڭ بولۇپ، هممىشە سۇيوق ئاق تۇرغانلىقتىن، بۇ، كەنتىنىڭ نامى شۇ ئىلەكنىڭ نامى بىلەن ئاقئېلەك دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 874، تىرىلغۇ يېرى 3041 مو. دىخانچىلىقىنى ئاساس قىلىدۇ. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئالما قاتارلىقلار چىقىدۇ.

جىگدىلىك ئۆتاق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: جىگدىلىك ئۆتاق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.3 كىلومېتىر، شەرقى گۇلاخمايا بىلەن تۇتىشىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى جىگدىلىك ئۆتاق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار، نوپۇسى 1464. تېرىلغۇ يېرى 4184 مو. ئۆتلاق چارۋا سىغمچانلىغى 1300 تۇياق. دىخانچىلىقىنى ئاساس قىلىدۇ. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، تېرە-يۇڭ چىقىدۇ.

جىگدىلىك ئۆتاق **تەبىئى كەنتە**

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.3 كىلومېتىر. شەرقى گۇلاخمايا بىلەن تۇتىشىدۇ. ئۇيغۇرچە "جىگدە دەرىخى كۆپ، هەم ئۆتاغ" بار دېگەن مەنىدە. ئىلگىرى بۇ يەردە ناهايىتى كۆپ جىگدە دەرىخى بولغانلىغى هەم بىر ئۆتاغ بولغانلىغى ئۈچۈن جىگدىلىك ئۆتاغ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 591. تېرىلغۇ يېرى 1638 مو. ئوتلاق چارۋا سىغمچانلىغى 1300 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، يۇڭ-تېرە، گوش چىقىدۇ.

گەدىش ئېرىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: گەدىش ئېرىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.8 كىلومېتىر. چۇكۇندى تۇزلەڭلىك. جەنۇبى تەرىپىدىن چىرا-كىرىيە تاشيۇلى كېسىپ ئۆتۈدۇ. تۇرۇشلۇق كەنتىنىڭ

نامى بىلەن گەدىش ئېرىق دەپ ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 624. دېخانچىلىقىنى ئاساس قىلىدۇ. تېرىلغۇ يېرى 2220 مو. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 500 تۈياق. بۇغداي، قوناق، پاختا، پىلە، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

گەدىش ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 2.8 كىلومېتر. چۆكۈندى تۈزلەڭلىك. جەنۇبى چىرا-كېرىيە تاشيولى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. رېۋايەتلەردە ئىتلەشچە، 300 يىلدىن بۇرۇن گەدىش ئىسىملىك بىر قالماق مۇشۇ جايدىن بىر ئېرىق ئالغان، بۇ كەنتىنىڭ نامى مۇشۇ قالماقنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. نوپۇسى 283. دېخانچىلىقىنى ئاساس قىلىدۇ. تېرىلغۇ يېرى 910 مو. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 500 تۈياق. قوناق، بۇغداي، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

بازارتوپ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 3 كىلومېتر. چۆكۈندى تۈزلەڭلىك. ئۇيغۇرچە "بازاردا توپلۇشۇپ ئولتۇراقلاشقان" دېگەن مەنىدە. كىشىلەر بازاردا توپلۇشۇپ ئولتۇراقلاشقانلىقتىن، بازار توپ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 341. تېرىلغۇ يېرى 1310 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قوناق، پاختا چىقىدۇ.

تۆڭگۈزلۈق دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 7.5 كىلومېتر. چۆكۈندى تۈزلەڭلىك. جەنۇبى چىرا-كېرىيە تاشيولى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئىلگىرى بۇ جايدىكى قۇمۇشلۇقتا ياۋا تۆگىگۈز كۆپ بولغانلىقتىن تۆگىگۈزلۈق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 20، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 15، خەنزۇ مىللىتى 5. تېرىلغۇ يېرى 160 مو. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1000 تۈياق. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قوناق، پاختا، ئالما، قوغۇن-تاۋۇز چىقىدۇ.

تۆڭگۈزلۈق قۇمۇشلۇق چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىقا جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 6.9 كىلومېتر. چۆكۈندى تۈزلەڭلىك. شىمالى چىرا-كېرىيە تاشيولى بىلەن تۇتىشىدۇ. ئىلگىرى بۇ يەردىكى قۇمۇشلۇقتا ياۋازتۆگىگۈز كۆپ بولغانلىقتىن تۆگىگۈزلۈق قۇمۇشلۇق دەپ ئاتالغان. كولىمى 5000 مو كېلىدۇ. چارۋا سىغىمچانلىغى 6000 تۈياق. قومۇش، يۇلغۇن، ئاقتىكەن ئۆسۈدۇ.

دىلىم تېرەك كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: چوڭقۇر ئېرىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 4.4 كىلومېتر. ئىلگىرى دىلىم ئىسىملىك بىر قالماق مۇشۇ يەرگە تېرەك دەرىخى سالغانلىقتىن، بۇ، يەرنىڭ نامى دىلىم تېرەك دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار.

نوپۇسى 1155. تېرىلغۇ يېرى 4079 مو. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 3009 تۈياق. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قوناق، پاختا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

چوڭقۇر ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىمگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.4 كىلومېتر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جايدا ناھايىتى چۈڭقۇر بىر ئېرىق بولغانلىقتىن، بۇ كەنتىنىڭ نامى چوڭقۇر ئېرىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 241. تېرىلغۇ يېرى 920 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

دىلىم تېرەك تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.5 كىلومېتر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. غەربى تەرپى چۆل بىلەن تۇتىشىدۇ. ئىلگىرى دىلىم ئىسىملىك بىر قالماق بۇ يەرگە تېرەك دەرىخى سالغانلىقتىن، بۇ كەنتىنىڭ نامى دىلىم تېرەك دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 612. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 3144 مو. بۇغداي، قۇناق، پاختا چىقىدۇ.

ساتما زارات دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.4 كىلومېتر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. تېرىلغۇ يېرى 168 مو. بۇغداي. قۇناق. پاختا چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە زارات «مازار» دىگەن مەنىدە، بۇ جايدا بىر مازار (زارات) بولغانلىقتىن، بۇ جاينىڭ نامى ساتما زارات دەپ ئاتالغان.

توغرائۆستەڭ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: خىيىش ئېرىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.4 كىلومېتر. شىمالى تەكلىماكان قۇملۇغى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئىشلارغا قارىغاندا، ئىلگىرى بۇ جايدىن توغرىسىغا بىر ئۆستەڭ ئىلىنغان، شۇنىڭغا ئاساسەن، بۇ يەرنىڭ نامى توغرا ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 4 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1285. بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 1284، ئۆزبەك مىللىتى 1 نەپەر، تېرىلغۇ يېرى 4301 مو. ئوتلاق چارۋا سىغمچانلىغى 2850 تۇياق . دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

خىيىش ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.4 كىلومېتر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ، جايدا خىيىش لەقەملىك كىشىلەر سۇ ئىقتىدىغان بىر ئېرىق بولغانلىقتىن، بۇ، كەنتىنىڭ نامى خىيىش ئېرىق دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 303. تېرىلغۇ يېرى 974 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، قۇغۇن، تاۋۇز، ئۆزۈم چىقىدۇ.

مغدىق ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4 كىلومېتر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. مغدىق-لەقەم. مۇشۇ، جايدا مغدىق لەقەملىك كىشىلەر سۇ ئىقتىدىغان بىر ئېرىق بولغانلىقتىن بۇ كەنتىنىڭ نامى مغدىق ئېرىق دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 292. تېرىلغۇ يېرى 1101 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، قۇغۇن تاۋۇز چىقىدۇ.

كۆشۈك ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.6 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. كوشوك لەقەم. بۇ جايدا كوشوك لەقەملىك كىشىلەر سۇ ئىقتىدىغان بىر ئېرىق بولغانلىقتىن، بۇ كەنتنىڭ نامى كۇشۇك ئېرىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 288. تېرىلغۇ يېرى 939 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، قۇغۇن-تاۋۇز چىقىدۇ.

تاللىق ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.7 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئوتمۇشتە بۇ يەردىكى ئېرىقنىڭ لۇغگە تال (ئۇزۇم) سىلىنغانلىقتىن، بۇ كەنتنىڭ نامى تاللىق ئېرىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 288. بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 287، ئۆزبەك مىللىتى 1 تېرىلغۇ يېرى 939 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، قۇغۇن-تاۋۇز چىقىدۇ.

قوش قەۋەت يايلاق چارۋىچىلىق نۇقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 6.8 كىلومېتر. تۆت تەرىپىنى تەكلىماكان قۇملۇغى ئۇراپ تۇرۇدۇ. 1981-يىلى بوز يەر ئېچىپ بىنا قىلىنغان. ئۇستىگە دەرەخ سىلىپ، ئاستىغا بىدە تېرىپ قوش قەۋەت ھاسىل قىلىنغانلىقتىن، بۇ جايغا قوش قەۋەت يايلاق دەپ نام بېرىلگەن. ئومۇمى يەر كولىمى 1100 مو. بۇنىڭدىن بىدە 408 مو. باشقا كۇلەم 692 مو. بىدە، قۇغۇن-تاۋۇز چىقىدۇ. يۇلغۇن، قۇموش، يانتاق قاتارلىق ئۇسۇملۇكلەر، ياۋا توشقان، تۈلكە قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

ئارا ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئارا ئۆستەڭ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبقا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.4 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى ئارا ئۆستەڭ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1368. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 4225 مو. ئوتلاق چارۋا سېغىچانلىغى 3900 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، پاختا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

ئارا ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.4 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ كەنتە ئىككى ئۆستەڭنىڭ ئارلىغىغا جايلاشقانلىقتىن، ئارا ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 500. تېرىلغۇ يېرى 1610 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

ئاياغ پەنسەن تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 3.2 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. نوپۇسى 254. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 773 مو. بۇغداي، قۇناق، پاختا چىقىدۇ. پەنسەن دېگەن نامنىڭ پەيدا بولۇش تارىخى ۋە مەنىسى، تەل ئايرىمىسى ئېنىقلانمىدى.

سىرىق ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، ئىلگىرى سىرىقچان بىر قالماق ئۆستەڭنىڭ بويىغا كاپا تىكلەپ ئولتۇرغانمىش. شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ كەنتنىڭ نامى سىرىق ئۆستەڭ دەپ ئاتلىپ قالغان.

قوش ئېغىل كەنت كومىتېتى

تورۇشلۇق ئورنى: ئاچما ئۆستەڭ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جايدا ھايۋان سۇلايدىغان ئېككى دانە ئېغىل بولغانلىقتىن، بۇ جاينىڭ نامى قوش ئېغىل دەپ ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1271. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 3169 مو. ئوتلاق چارۋا سېغىمچانلىغى 6000 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

ئاچما ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.8 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جاي قومۇشلۇق بولۇپ، ئېچىپ ئۆزلەشتۇرۇپ، ئۆستەڭ ئېلىپ سۇ باشلاپ كىلىنگەنلىكتىن، بۇ جاينىڭ نامى ئاچما ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 380. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 1100 مو. قۇناق، بۇغداي، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

قېرىنغ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.2 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جايىنى سۇغۇرۇش قىيىن بولغانلىقتىن (قېرىنغ سۇيى تەس چىقىدىغان يەر). بۇ جاينىڭ نامى قېرىنغ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 387. تېرىلغۇ يېرى 947 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

قىسماق ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.9 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ يەردىكى بىر ئېرىقنىڭ بۇيىدا ئولتۇراقلاشقان كىشىلەرنىڭ لەقەمى قىسماق بولغاچقا، بۇ، كەنتنىڭ نامى قىسماق ئېرىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 503. تېرىلغۇ يېرى 1122 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە قاتارلىقلار چىقىدۇ.

يېڭى ئاۋات كەنت كومىتېتى

تورۇشلۇق ئورنى: يېڭى ئاۋات كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 16 كىلومېتر. جۇغراپىيەلىك ئورنى جاڭگال. تۇرۇشلۇق ئورنى يېڭى ئاۋات كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 180. تېرىلغۇ يېرى 521 مو. بۇغداي، قۇناق قاتارلىقلار چىقىدۇ.

يېڭى ئاۋات تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 16 كىلومېتر. جۇغراپىيەلىك ئورنى جاڭگال. ئۇيغۇرچە «يېڭىدىن گۈللەنگەن ماكان» دىگەن مەنىدە. بۇ، جايغا 1950 ـ يىلىدىن

باشلاپ ئادەم كۆچۈپ كېلىپ ئولتۇراقلاشقان. بۇز يەر ئېچىپ بۇ جايىنى گۈللەندۈرگەن. شۇنىڭغا ئاساسەن، بۇ جاينىڭ نامى يېڭى ئاۋات دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 118. تېرىلغۇ يېرى 251 مو. بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

كونا ئېقىن تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 11 كىلومېتر. چۈغراپىيەلىك ئورنى جاڭگال. بۇ كەنتە ئىككى تەبىئى ئېقىن (جىلغا) نىڭ ئارلىغىغا جايلاشقانلىقتىن، بۇ، جاينىڭ نامى كونا ئېقىن دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. نوپۇسى 62. تېرىلغۇ يېرى 270 مو. بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

پەنسەن كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: پەنسەن كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.4 كىلومېتر. جۇغراپىيەلىك ئورنى چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى پەنسەن كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 630. تېرىلغۇ يېرى 1959 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

پەنسەن تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.4 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىسمىلكىنىڭ پەيدا بولۇش تارىخى، مەنسى ۋە تىل ئايرىمىسى ئېنىقلانمىدى. نوپۇسى 248. تېرىلغۇ يېرى 829 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئۇرۇك. ئالما چىقىدۇ.

مازار بېشى ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.4 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇرۇن بۇ يەردە بىر ئېرىق بولۇپ، مازارىنىڭ يېنىدىن ئېقىپ ئۆتكەنلىكتىن، بۇ كەنتىنىڭ نامى مازار بېشى ئېرىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 382. تېرىلغۇ يېرى 1130 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە قاتارلىقلار چىقىدۇ.

ئارال كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: كالىتا ئارال كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.5 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇكەنتە ئىككى يانىڭ ئارلىغىغا جايلاشقان بولۇپ، ئارالغا ئوخشىغانلىقتىن، بۇ كەنتىنىڭ نامى ئارال دەپ ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1223. تېرىلغۇ يېرى 3477 مو. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2300 تۇياق. دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

كالىتا ئارال تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.5 كىلومېتر. چۆكۈندى

تۇزلەڭلىك. بۇ كەنتە ئىككى تەبىئى يانىڭ ئارلىغىغا جايلاشقان بۇلۇپ، يەر شەكلى ئارالغا ئوخشىغانلىقتىن، كالتا ئارال دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 412. دىخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 1120 مو. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

توققوز كالى چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 14.1 كىلومېتىر. قۇملۇق. رېۋايەت قىلىنىشچە: گۇلخان ئاپپام دېگەن ئايال مۇشۇ يەردە قاتار قىلىپ 9 تاش تۇغمەن ماڭدۇرغان، شۇنىڭغا ئاساسەن، بۇ جايىنىڭ نامى توققوز كالى دەپ ئاتىلىپ قالغان. ئوتلاق چارۋا سىغمچانلىغى 5000 تۇياق. يۇلغۇن، قۇمۇش، يانتاق قاتارلىق ئۇسۇملۇكلەر ئۇسۇدۇ.

باغئېرىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: باغ ئېرىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.9 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى باغئېرىق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 837، تېرىلغۇ يېرى 2871 مو. دىخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە قاتارلىقلار چىقىدۇ.

باغئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.8 كىلومېتىر. شىمالى چىرا-كىرىيە تاشيولى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. بۇرۇن بىر ئېرىق بۇ جاينىڭ ئوتتۇرىسىدىن كېسىپ ئۆتكەنلىكتىن، بۇ جاينىڭ نامى باغئېرىق دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 289. تېرىلغۇ يېرى 837 مو. دىخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە قاتارلىقلار چىقىدۇ.

مەدىر ئېقىن كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئاياغ مەدىر ئېقىن كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.7 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. دۆڭلوك. شىمالى چىرا-كىرىيە تاشيولى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. رېۋايەتلەردە ئېتىلىشچە: تەخمىنەن بۇنىڭدىن 300 يىل ئىلگىرى بۇ جاي تۆگە باقىدىغان تەبىئى ئوتلاق بۇلۇپ، كىشىلەر بۇ جايىنى مەتە ئېقىن دەپ ئاتاشقان، كېيىن يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن مەدىر ئېقىنىغا ئۆزگەرگەن. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 727. تېرىلغۇ يېرى 2579 مو. ئوتلاق چارۋا سىغمچانلىغى 2000 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، پاختا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

ئاياغ مەدىر ئېقىن تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.7 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ جاي مەدىر ئېقىن كەنتىنىڭ ئاياغ تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن، ئاياغ مەدىر ئېقىن دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 488. تېرىلغۇ يېرى 1758 مو. بۇغداي، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

باش مەدىر ئېقىن تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.5 كىلومېتىر.

چۆكۈندى تۈزلەڭلىك. شمالى چىرا-كىرىيە تاشيولى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. بۇ جاي مەدىر ئېقىن كەنتىنىڭ باش تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن، باش مەدىر ئېقىن دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 239. تېرىلغۇ يېرى 821 مو. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە قاتارلىقلار چىقىدۇ.

ياپلاق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ياپلاق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 3 كىلومېتىر. جەنۇبى چىرا-كىرىيە تاشيولى بىلەن، شەرقى پۇناق يا بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ياپلاق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1149. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 4461 مو. ئوتلاق چارۋا سىغمچانلىغى 2000 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە قاتارلىقلار چىقىدۇ.

ياپلاق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 2.6 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۈزلەڭلىك. جەنۇبى چىرا-كىرىيە تاشيولى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. بۇ كەنتىنىڭ ئورنى گۈلاخما يېزىسىنىڭ ياقىسىدا بۇلۇپ، ياقا ئېرىق دەپ ئاتالغان. كېيىن يىللارنىڭ ئۇتۇشى بىلەن ياپلاق قا ئۆزگەرگەن. نۇپۇسى 560. تېرىلغۇ يېرى 2337 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە قاتارلىقلار چىقىدۇ.

ياقا ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ياقا ئۆستەڭ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 2.5 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۈزلەڭلىك. جەنۇبى چىرا-كىرىيە تاشيولى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ياقا ئۆستەڭ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 893. تېرىلغۇ يېرى 3619 مو. ئوتلاق چارۋا سىغمچانلىغى 3500 مو. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

ياقائۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 2.5 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۈزلەڭلىك. رېۋايەت قىلىنىشچە، بۇرۇن مۇللا غوجىكام دېگەن كىشى مۇشۇ يەردىن بىر ئۇستەڭ ئېلىپ ، سۇ باشلاپ كېلىپ كەنتە بەرپا قىلغان. شۇنىڭغا ئاساسەن، بۇ، كەنتىنىڭ نامى ياقا ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 315. تېرىلغۇ يېرى 1202 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، مايلىق، پىلە قاتارلىقلار چىقىدۇ.

شاپتۇللۇق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: شاپتۇللۇق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 2.1 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۈزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى شاپتۇللۇق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە

2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 698. تېرىلغۇ يېرى 2818 مو. ئوتلاق كۇلمى 1000 مو. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

شاپتۇللۇق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.1 كىلومېتىر. ئىلگىرى بۇ جايدا شاپتۇل دەرىخىنى كۆپ بولغانلىقتىن، بۇ كەنتىنىڭ نامى شاپتۇللۇق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 458. تېرىلغۇ يېرى 1743 مو. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە قاتارلىقلار چىقىدۇ.

بۇگۇر ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. نوپۇسى 240. دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 1079 مو. ئوتلاق كۇلمى 200 مو. بۇغداي، قۇناق، پاختا چىقىدۇ. ئىسمىلكىنىڭ كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئېنىقلانمىدى.

لايقا ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: لايقا ئۆستەڭ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.1 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى لايقا ئۆستەڭ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 561. تېرىلغۇ يېرى 2315 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

لايقا ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.1 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئۇيغۇرچە "لايلاپ قالدىغان ئۆستەڭ دېگەن مەنىدە" بۇ جاينىڭ يەر تۈزۈلۈشى ئىگىز بۇلۇپ، ئۆستەڭ لايلاپ قالغاچقا، بۇ، كەنتىنىڭ نامى لايقا ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 561. تېرىلغۇيېرى 2315 مو. دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

ئاقتۆبىلەك كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئاقتۆبىلەك كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.4 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى ئاقتۆبىلەك كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1440. تېرىلغۇيېرى 5044 مو. بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، ئالما قاتارلىقلار چىقىدۇ.

چاتاق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. غەربىي گولاخمايا بىلەن تۇتۇشىدۇ. ئۇيغۇرچە «تارماق» دېگەن مەنىدە. ئۇشۇ ئۆستەڭنىڭ بىر چاتقى مۇشۇ كەنتىگە كەلگەچكە، بۇ كەنتىنىڭ نامى چاتاق دەپ ئاتالغان.

نوپۇسى 279. تىرىلغۇ يېرى 895 مو. دىخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا چىقىدۇ.

ئۇشۇ ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: پۇناق ئېرىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 3.7 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئۇ شۇ ئۆستەڭ دېگەن سۇزىنىڭ پەيدا بولۇشى تارىخى ۋە مەنىسى ئېنىقلانمىدى. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنت بار. نوپۇسى 1477. تىرىلغۇ يېرى 5748 مو. ئوتلاق كۇلمى 2700 مو. دىخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا، پىلە، قوغۇن-تاۋۇز چىقىدۇ.

پۇناق ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.7 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ كەنتىدىن دامكۇ يېزىسىنىڭ پۇناق كەنتىگە بارىدىغان بىر ئېرىق بولغانلىقتىن، بۇ، كەنتىنىڭ نامى پۇناق ئېرىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 327. تېرىلغۇ يېرى 1364 مو. بۇغداي قۇناق، پاختا، پىلە چىقىدۇ.

ئۆستەڭ ئوچچى تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.7 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. رىۋايەت قىلىنىشچە: ئىلگىرى بىر ئېرىقنىڭ ئاخىرقى نوختىسى مۇشۇ يەردە توختىغانلىقتىن، بۇ، كەنتىنىڭ نامى ئۆستەڭ ئوچچى دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 410. تىرىلغۇ يېرى 1492 مو. دىخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، قوغۇن-تاۋۇز پىلە قاتارلىقلار چىقىدۇ.

ھاڭگىرىتلىق ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.8 كىلومېتىر. رىۋايەت قىلىنىشچە: ئىلگىرى پۇمچاق، زومگەرلەر بۇ جاينىڭ يەر-زىمىن ۋە ئېرىق-ئۆستەڭلىرىنى ئىگەللىۋالغان. ھەمدە نۇرغۇن ھاڭگىرىت باققان. شۇنىڭغا ئاساسەن، بۇ جاينىڭ نامى ھاڭگىرىتلىق ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 406. تىرىلغۇ يېرى 1518 مو. دىخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا، قوغۇن-تاۋۇز چىقىدۇ.

سالجىلىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: سالجىلىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 4.1 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. جەنۇبى چىرا-كىرىيە تاشيولى بىلەن تۇتۇشىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى سالجىلىق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 245. تىرىلغۇ يېرى 849 مو. ئوتلاق كۇلمى 97 مو. قۇناق، بۇغداي، پاختا قاتارلىقلار چىقىدۇ.

سالجىماق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.1 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. جەنۇبى چىرا-كىرىيە تاشيولى بىلەن تۇتۇشىدۇ. ئىلگىرى بۇ جاي قۇمۇشلۇق بۇلۇپ سالجا (بىر خىل قوۇرت) ناھايىتى كۆپ بولغانلىقتىن، كەنتىنىڭ نامى سالجىلىق دەپ ئاتالغان.

نوپۇسى 245. تىرىلغۇ يېرى 849 مو. بۇغداي، قۇناق، پاختا چىقىدۇ.

تاغۇلۇا ئورمانچىلىق مەيدانى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.2 كىلومېتىر. ئويغۇرچە "تارزاكۇ" دېگەن مەنىدە. ئىلگىرى بۇ جايدا ناھايىتى تاربىرزاكو (غۇلۇا) بولغانلىقتىن بۇ جايىنىڭ نامى تاغۇلۇا دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 83. تىرىلغۇ يېرى 221 مو. ئورمانچىلىقنى ئاساس قىلىپ، كۆچەت يېتىشتۇرىدۇ.

قاراسۇ ئامبرى باشقورۇش پونكتى يېزا باشقۇرغان مەيدان

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7 كىلومېتىر. تۇرۇشلۇق ئورنى قارا سۇ ئامبرىدا بولغانلىقتىن، قارا سۇ ئامبرى باشقۇرۇش پونكتى دەپ نام بېرىلگەن. نوپۇسى 295. تىرىلغۇ يېرى 1027 مو. دېخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، پاختا چىقىدۇ.

سالجىلىق تارماق ئورمانچىلىق مەيدانى

يېزا باشقۇرغان مەيدان

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 4.8 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. جەنۇبى چىرا-كىرىسىيە تاشيولى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئىلگىرى بۇ جاي قۇمۇشلۇق بۇلۇپ، سالجا (بىر خىل قۇرۇت) ناھايىتى كۆپ بولغانلىقتىن، سالجىلىق دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. نوپۇسى 63. ئورمان يېرى 195 مو. تېرەك، جىگدە، ئۇزۇم، بۇغداي، قۇناق تىرىلىدۇ.

دامىكۇ يېزىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

دامىكۇ يېزىسى چىرا ناھىيە بازىرىنىڭ شەرقىگە، چىرا ـ كېرىيە تاشيولىنىڭ ئىككى تەرىپىگە جايلاشقان. ناھىيە بازىرىغىچە بولغان تۇزلىنىيە ئارلىغى، 24 كىلومېتر كېلىدۇ. جەنۇبى نۇرى يېزىسى بىلەن، شىمالى ئاقسۇ ـ ئىلايىتىنىڭ شايار ناھىيىسى بىلەن تۇتۇشىدۇ. غەربى گۇلاخما يېزىسى بىلەن چېگىرىلىنىدۇ. شەرقى كېرىيە ناھىيە قارىقېر يېزىسى بىلەن خوشنا، جەنۇبىتىن شىمالغا ئۇزۇنلىغى تەخمىنەن 268.6 ـــ 321.3 كىلومېتىر، شەرقىتىن غەربىكە كەڭلىگى تەخمىنەن 3.2 ـــ 31.5 كىلومېتىر كېلىدۇ. ئومۇمى يەر مەيدانى 6206 كۋادىرات كىلومېتىر. تەۋەلىگىدە 15 كەنت كومىتېتى، 30 تەبىئى كەنتە، 3834 ئائىلە، 14709 نوپۇس بار. بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 3827 ئائىلە، 14644 نوپۇس، خەنزۇ مىللىتى 7 ئائىلە، 65 نوپۇس.

دامىكۇ يېزىسىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى چۇقاباش كەنتىدە. دامىكۇ يېزىسى نامىنىڭ پەيدا بۇلۇش تارىخى ۋە ئۇنىڭ مەنىسى توغرىسىدا خىلمۇ ـ خىل قاراشلار بار. بۇنىڭغا ھىچقانداق ئاساس يوق. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، دامىكۇ دېگەن بۇ جاي خوتەندىن تەخمىنەن 40 يىل كېيىن ئىسلام دىنىغا كىرگەن. "دنكو" دېگەن مەنىدە. دامىكۇ دېگەن سۆزنىڭ يەنە بىر تەلەپپۇزى "دۇمۇكۇ" بۇلۇپ "ئىككى ئالتۇن مۇكا" دېگەن مەنىدە. "دۇمۇكۇ" دېگەن سۆز يەر شەكلى ئەگىرى تۇقاي دېگەن مەنىدە. دېگەن سۆزلەر بار. يەنە بىر رىۋايەتتە ئېيتىلىشىچە: بۇنىڭدىن تەخمىنەن 150 يىل بۇرۇن بۇرۇنقى دامىكۇنىڭ ئورنى ھازىرقى دامىكۇنىڭ شىمالى تەرىپىدە بۇلۇپ، 40 كىچە كۈندۈز دەھشەتلىك بۇران چىقىپ ئېتىزلا ۋە ھويلا ئارامىلار قۇمنىڭ ئاستىدا قېلىپ، ئاھالىلارنىڭ ھايات كۈچۈرۈشىگە ئامال بولماي، ھازىرقى ئورنىغا كۆچۈپ كېلىپ، بۇز يەر ئىچىپ يۇرتىنى يېڭىۋاشتىن گۈللەندۈرگەن. ئۇ ۋاقىتتا دامىكۇ قەدىمقى كېرىيە دۆلىتىگە قارايدىكەن، كېرىيە خانى يوتكىلىش خەرىتىسىنى كۆرۈپ ساپ شاخمات تاختىسىگە ئوخشايدىكەن (ئۇيغۇرچە دامىكۇ) دەپتۇ، شۇنىڭ بىلەن دامىكۇ دەپ ئاتىلىپ قالغان ئىكەن دېگەن سۆزلەر بار.

مىنگونىڭ 33 ـ يىلى باۋ، جا تۇزۇمى ئورنۇ تۇلۇپ، دامىكۇنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى بادى بازىرى، يېزىلىرى خۇمىن يېزىسى بولغان. 1949 ـ يىلى ئازات بولغاندىن كېيىن 4 ـ رايۇن بۇلۇپ ئايرىلغان. 1959 ـ يىلى خەلق گۇڭشىلىشش ۋاقتىدا، دامىكۇ گۇڭشى دەپ نام بېرىلگەن، 1984 ـ يىلى دامىكۇ يېزىسى دەپ ئۆزگەرتىلدى.

بۇ يېزا كوئېنلۇن تېغىنىڭ شىمالى گىرىۋىگى، تەكلىماكان قۇملۇغى نىڭ جەنۇبى ياقىسىدىكى چۇكۇندى تۇزلەڭلىككە جايلاشقان. يەر تۇزۇلۇشى شەرقى جەنۇپتىن غەربى شىمالغا يانتۇ. ئوكلۇنى 300.1%. تۇرۇشلۇق ئورنىنىڭ دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 1386 مېتىر. شىمالى قىسمىنىڭ دېڭىز

يۇزىدىن ئىگىزلىگى 1101 مېتىر، جەنۇبى قىسمىنىڭ دېڭىز يۇزىدىن ئىگىزلىگى 1600 مېتىر، ئوتتۇرىچە ئىگىزلىگى 1370 مېتىر كېلىدۇ. ھاۋا كىلىماتى مۇتىدىل، قورغاق، ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى 11.7C°، ئەڭ سوغاق بولغاندا 1 ـ ئايدىكى ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى نۆلدىن تۆۋەن 6C°، چېكىگە يەتكەن ئەڭ تۆۋەن تېمپېرا تۇرىسى نۆلدىن تۆۋەن 23.9C°، ئەڭ ئىسسىق بولغان 7 ـ ئايدىكى ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى 25C°، چېكىگە يەتكەن ئەڭ يۇقىرى تېمپېراتۇرىسى 41.9C°، ئوتتۇرىچە يىللىق ھۆل يېغىن مىقدارى 33.2 مىللىمېتىر. يىللىق قىروسىز مەزگىلى 209 كۈن، قۇياش نۇرى يېتەرلىك. كۈنىنىڭ يورۇتۇش ۋاقتى ئۇزۇن. كېچە بىلەن كۈندۈز ئوتتۇرىسىدىكى تېمپېراتۇرا پەرقى چوڭ بولۇپ، دېخانچىلىق زىرائەتلىرىنىڭ ئوسۇشىگە ۋە نور، ئىسسىلىق بايلىغىنى ماددىغا ئايلاندۇرۇپ پايدىلىنىشقا پايدىلىق.

ياۋايى ھايۋانلاردىن تۈلكە، ياۋا چوشقا، ياۋا توشقان، ياۋايى ئوسۇملۇكلاردىن قۇموش، يۇلغۇن، يەر مەرىسى، چۇچۇكبۇيا بار. يەرلىك ئالاھىدە مەھسۇلاتى پىلە، ئالما، نەشپۈت، قوغۇن، تاۋۇز.

سۇ بايلىغى مول، يېزا تەۋەسىدە 3 تەبىئى بۇلاق جىلغىسى بولۇپ يىل بويى سۇ توختىمايدۇ.

پەسىللىك 2 كەلكۇن جىلغىسى بار. 3 بۇلاق جىلغىسىنىڭ بېرىسى دامكۇ ئېقىن، ئۇزۇنلىغى 23 كىلومېتىر، ئوتتۇرىچە كەڭلىگى 150 مېتىر. جىلغىنىڭ ئېچىدە 40 دىن ئارتۇق چوڭ ـ كىچىك بۇلاق بار. ھەمدە بو ئېقىنغا جەڭگىۋار ئۆستەڭنىڭ سۈيى قۇيۇلۇپ، ئېقىم مىقدارى 0.775 كوپېمېتىر/سكونت قا، يىللىق نورمال ئېقىم مىقدارى 44 مىليون كوپېمېترغا يېتىدۇ. سۇغۇرۇلىدىغان كۆلەم 50 مىڭ مو. ئىككىنچىسى دامكۇ يا، ئۇمۇمى ئۇزۇنلىغى 27 كىلومېتىر، ئوتتۇرىچە كەڭلىگى 150 مېتىر، يانىڭ ئېچىدە 20 دانە چوڭ ـ كىچىك بۇلاق بار. ئېقىم مىقدارى 0.25 كوپېمېتىر/سكونت. يىللىق نورمال ئېقىم مىقدارى 3 مىليون 600 مىڭ كوپېمېتىر. سۇغۇرۇلىدىغان كۆلەم 15 مىڭ مو، ئۇچىنچىسى پۇناق يا. ئۇزۇنلىغى 25 كىلومېتىر. ئوتتۇرىچە كەڭلىگى 150 مېتىر. ئېقىم مىقدارى 0.75 كوپېمېتىر/سكونت، يىللىق نورمال ئېقىم مىقدارى 7 مىليون 400 مىڭ كۇپېمېتىر، سۇغۇرۇلىدىغان كۆلەم 25 مىڭ مو. يىلتۇا ئېقىن بىلەن تۇز ئېقىن پەسىللىك كەلكۇن جىلغىسى بولۇپ ئومۇمى ئۇزۇنلىغى 109 كىلومېتىر، ئوتتۇرىچە ئېقىم مىقدارى 0.54 كوپېمېتىر/سكونت. سۇ ئىنشائات ئەسلە ھەلىرى بىر قەدەر ياخشى، ئاساسى جەھەتتىن يورۇشلۇشۇپ بولدى. 1960 ـ يىلدىن باشلاپ جەڭگىۋار ئۆستەڭ، دامكۇغول ئوق ئۆستەڭ، تارماق ئۆستەڭ، 1 ـ 2 ـ 3 ـ ئوق ئۆستەڭ، تارماق ئېرىق، يان ئېرىق سۇغۇرۇش ئېرىقلىرى. ياسىلىپ، سۇغۇرۇش تورلىرى شەكىللەندى. مول ھوسۇل سۇ ئامبىرى، پۇناق سۇ ئامبىرى قاتارلىق سۇ ئامبىرى، چىگىلىك يا سۇ ئامبىرى ياسىلىپ قىش پەسلىدە سۇ چىقىلىدۇ. كېچىك تېپىكى بۇ سۇ ئىنشائات ئەسلەھەلىرى ئارقىلىق 70 مىڭ مودىن ئارتۇق يەرلەر كۆكەرتىلىدۇ.

ئىگىلىگى دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. ئازاتلىقتىن بۇيان دېخانچىلىق، ئورمانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشى زور دەرىجىدە تەرەققى قىلدى. ئازاتلىقتىنىڭ دەسلەپكى مەزگىلدىكى تىرىلغۇ كۆلىمى 45456 مو، ئۇمۇمى مەھسۇلاتى 7 مىليون 915 مىڭ جىڭ بولۇپ،

1984 ـ يىلى غا كەلگەندە تىرىلغۇ يەر كۇلىمى 71 مىڭ مو غا يەتتى. 28550 مو بۇغداي تىرىلىپ، مەھسۇلاتى 8 مىليۇن 503 مىڭ 422 جىڭ غا، 16011 مو قوناق تىرىلىپ، مەھسۇلاتى 9 مىليۇن 11012 جىڭغا، 6235 مو كىۋەز تىرىلىپ، مەھسۇلاتى 506 مىڭ جىڭغا، 180 مو مايلىقدان تىرىلىپ مەھسۇلاتى 682 مىڭ جىڭغا يەتتى.

1984 ـ يىلى دېخانچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىدا ئەڭ يۇقىرى رېكورت يارىتتى، ئۇمۇمى مەھسۇلاتى 17 مىليۇن 614 مىڭ جىڭغا يەتتى.

چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىدا ئەڭ يۇقىرى سەۋىيە يارىتقان 1980 ـ يىلى يىل ئاخىرىسىدىكى چارۋا قوتان قالدۇغى 41.614 تۇياقىقا يەتتى. ئازاتلىقىنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە پۈتۈن يېزا بۇيىچە بار بولغان چارۋا 26482 تۇياق ئىدى. ئۇمۇمى يايلاغ كۇلىمى 519 مىڭ 9 مو بولۇپ، ئۇمۇمى يەر مەيدانىنىڭ 5.58% نى تەشكىل قىلىدۇ. بۇنىڭدىن يازلىق يايلاغ 55650 مو، قىشلىق يايلاغ 463 مىڭ 440 مو، 1984 ـ يىلى ئاخىرىسىدىكى چارۋا قوتان قالدۇغى 41614 تۇياقتا يەتتى. بۇنىڭ دىن كالا 5183 تۇياق، ئات 205 تۇياق، ئىشەك 6122 تۇياق، قىچىر 19 تۇياق، تۇگە 138 تۇياق، ئەچكۇ 6766 تۇياق، قوي 23181 تۇياق.

ئورمان كۇلىمى 15775 مو بولۇپ، ئۇمۇمى يەر مەيدانىنىڭ 0.078% نى تەشكىل قىلىدۇ. بار بولغان ھەر خىل دەرەخ 4 مىليۇن 243 مىڭ 190 تۇپ.

يېزا باشقۇرغان كارخانىلاردىن يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرىنى رېمۇنت قىلىش كارخانىسى، گىلەم كارخانىسى، ئىلمىكتىر ئىستانسىسى، كۇچەت خانا، مۇيىلىك باغ، ئۇن زاۋۇدى، بىناكارلىق قۇرۇلۇش ئەتىرىدى بولۇپ، 1984 ـ يىلىدىكى ئۇمۇمى مەھسۇلات قىممىتى 240. 323 يۈەن.

قاتناش تىرانسپورت ئىشلىرى بىر قەدەر قولايلىق بولۇپ، يېزىدا 5 ئاپتوموبىل، 73 دانە چوڭ ۋە ئوتتۇرا تىپتىكى تىراكتور، 17 دانە قول تىراكتورى بار. بۇ جاي خۇتەندىن كىرىيەگە ئۇتۇدىغان بىردىن بىر يول بولۇپ، شەرىقتىن كىرىيە، نىيا، غەربتىن خۇتەن، قەشقەر، ئۇرۇمچىگە توتۇشۇدۇ. يېزىدادا 1 دانە غول يول، 5 دانە تارماق غول يول، 102 يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرى قاتنايدىغان يول بولۇپ، ھەرقايسى كەنتىلەرگە قەدەر توتۇشۇدۇ.

مەدەنىي مائارىپ، سەھىيە ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتى ناھايىتى تېز بولىدى. ھازىر 1 ئوتتۇرا مەكتەپ بار. ئۇقۇتقۇچى ـ ئىشچى خىزمەتچىسى 48 نەپەر. ئۇقۇغۇچى 594 نەپەر. 15 باشلانغۇچ مەكتەپ بار. ئۇقۇتقۇچى ئىشچى خىزمەتچىسى 107 نەپەر، ئۇقۇغۇچى 1965 نەپەر، ئوتتۇرا مەكتەپ چىرا ناھىيەسى بۇيىچە نوقتىلىق ئوتتۇرا مەكتەپ بولۇپ، خۇتەن ۋىلايىتى ۋە ئاپتونوم رايونى بۇيىچە ئىلغار ئۇرۇن. 1 دانە ئۇستى ئۇچۇق كىنوخانىسى، 1 دانە رادىئو ئۇزىلى بار.

يېزىدا 1 دوختۇرخانا، 21 نەپەر ئىشچى خىزمەتچى، 40 دانە كىسەل كارۋىتى بار. كەنتلەرزە 17 جايدا ساقلىقنى ساقلاش ئورنى. 33 نەپەر ساقلىقنى ساقلاش خادىمى بار.

قەدىمقى خارابىلاردىن كونا دامىكو بولۇپ، يېزا ئورۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىي تەرىپىدىكى 19.1 كىلومېتىر جايغا جايلاشقان. ئورنى تەكلىماكان قۇملۇغى ئىچىدە. ھازىر بۇ جايىنىڭ خارابىلىرى ۋە قۇرۇپ قالغان دەرەخلەر بولۇپ، مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلاردىن ھەمىشە ئادەم كىلىپ ئارخىلوگىيىلىك تەكشۈرۈش ئېلىپ بارىدۇ.

دامىكۇ يېزىسى
ئۆلچەملىك نامى

دامىكۇ يېزىسى

تەپسىلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

تەبىئى كەنتە

چۇقاباش

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 0.5 كىلومېتىر. ئورنى چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، چۇقاباش ئىسىملىك بىر كىشى ئەڭ بۇرۇن كۆچۈپ چىقىپ بۇ جايدا ئولتۇراقلاشقان، شۇنىڭغا ئاساسەن چۇقاباش دەپ ئاتىلىپ قالغان ئىكەن. نۇپۇسى 1068، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 1064 نەپەر، خەنزۇ مىللىتى 4 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇ يېرى 4093 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا، زىرە قاتارلىقلار چىقىدۇ.

داشكۆل كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئارىلىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.8 كىلومېتىر. بۇ جايدا بۇرۇن يەر ئاستىدىن سىزىپ چىققان تۇزلۇق سۇلار يىغىلىدىغان بىر دانە داشكۆل بولغانلىقتىن، داشكۆل دەپ ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 901 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 4221 مو، يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 3000 تۇياق، بۇغداي، قۇناق، پاختا چىقىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى قۇغۇن، تاۋۇز.

تەبىئى كەنتە

ئارىلىق

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.8 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، دامىكۇ يا بىلەن پۇناق يانىڭ ئارلىغىغا جايلاشقانلىقتىن ئارلىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 112 نەپەر، تېرىلغۇ يېرى 443 مو، دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

تەبىئى كەنتە

قارا كۆتەك

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.4 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جاينى ئاچقاندا يەردىن يۇلغۇننىڭ بىر دانە قارا كۆتىگى چىققانلىقتىن، قارا كۆتەك دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. نوپۇسى 114 نەپەر، تېرىلغۇيېرى 444 مو، دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق پاختا تېرىلىدۇ.

تەبىئى كەنتە

ئوتتۇرىدىكى داشكۆل

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 2.9 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ جاي ئىلگىرى قۇمۇشلۇق بۇلۇپ ئوتتۇرىسىدا بىر دانە داشكۆل بولغانلىقتىن، ئوتتۇرىدىكى داشكۆل دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 229 نەپەر، تىرىلغۇيىرى 1064 مو. دېخانچىلىق ئاساس، ئورمانچىلىق قۇشۇمچە. بۇغداي، قۇناق، پاختا ۋە ھەر خىل كۈچەت تىرىلىدۇ.

كۆك ئېقىن بېشى چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.7 كىلومېتىر. بۇ جاي بۇلاق سۇيى ئاقىدىغان ئېقىن بولغانلىقتىن، كۆك ئېقىن بېشى دەپ ئاتالغان. يايلاق چارۋا سىغمىچانلىغى 150 تۇياق.

يۇلغۇناۋۇق چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.7 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك، بۇ يايلاغ دا يۇلغۇن كۆپ بولغانلىقتىن يۇلغۇنلۇق دەپ ئاتالغان. ئەتىيازلىق يايلاق كۈلمى 700 مو، يۇلغۇن، قۇمۇش، قاتارلىقلار ئۆسۈدۇ. يىلىغا 60 مىڭ جىڭ قۇرۇق قۇمۇش يېغىۋالغىلى بولىدۇ.

قارا كېچىگ چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.3 كىلومېتىر. چۈكۈندى تۇزلەڭلىك، بۇ يايلاغدا ئادەم ۋە ھايۋانلار ماڭىدىغان بىر دانە يول (كېچىگ) بولغاچقا، قارا كېچىگ دەپ ئاتالغان. ئەتىيازلىق يايلاغ، كۈلمى 600 مو، قۇمۇش، يۇلغۇن قاتارلىقلار ئۆسىدۇ.

چۇقاباش كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: چۇقاباش كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە، ئارلىغى 0.5 كىلومېتىر. چىرا كىرىيە تاشىيولىنى كېسىپ ئۆتىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى چۇقاباش كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1068 نەپەر، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 1064 نەپەر، خەنزۇ مىللىتى 4 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تىرىلغۇيىرى 4093 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تىرىلىدۇ.

قاشتوغراق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: قاشتوغراق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقىگە جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.1 كىلومېتىر. ئورنى چىرا-كىرىيە تاشيولىنىڭ ئىككى تەرىپىدە. شەرقى دامكۇيا بىلەن تۇتۇشىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى قاشتوغراق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 770 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تىرىلغۇ يىرى 2268 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تىرىلىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئۈرۈك، زىرە.

قاشتۆغراق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.1 كىلومېتىر. چىرا-كىرىيە

تاشيولىنىڭ ئىككى تەرىپىگە جايلاشقان. ئىلگىرى بۇ جايدىكى يانىڭ قاسىڭدا توغراق دەرەخلىرى بولغانلىقتىن، قاشتوغراق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 770 نەپەر. بۇغداي، قۇناق، پاختا، تىرىلدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئۈرۈك، زىرە.

ئېلەك ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئېلەك ئۆستەڭ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىي شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.4 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. تۇرۇشلۇق ئورنى ئېلەك ئۆستەڭ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 851 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تىرىلغۇيېرى 2906 مو، يايلاق كۆلىمى 800 مو، بۇغداي، قۇناق پاختا زىرە تىرىلدۇ.

تەبىئى كەنتە

ئېلەك ئۆستەك

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىي شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.4 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، بۇنىڭدىن تەخمىنەن 300 يىل بۇرۇن كونا دامكۇدىن كۆچۈپ چىققان كىشىلەر مۇشۇ جايدىكى بىر ئېلەك (جىلغا)نىڭ ئىككى بۇيىدا ئولتۇراقلىشىپتۇ. شۇنىڭغا ئاساسەن ئېلەك ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان ئىكەن. نوپۇسى 851 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تىرىلغۇيېرى 2906 مو، يايلاق كۆلىمى 800 مو، قۇناق، پاختا، زىرە تىرىلدۇ.

گۈل تېرىغان كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: گۈل تېرىغان كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.7 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، تۇرۇشلۇق ئورنى گۈل تېرىغان كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1260 نەپەر تىرىلغۇيېرى 4105، مو، يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1000 تۇياق، دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا، يۇڭ، تىرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى قۇغۇن، تاۋۇز.

تەبىئى كەنتە

گۈل تېرىغان

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.7 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، كونا دامكۇدىن كۆچۈپ كىلىپ ئولتۇراقلاشقان ئاھالىلار بۇ يەرگە بىر دانە مەچىت ياساپتۇ، ھەمدە مەچىتنىڭ ئىشىكىنىڭ ئۈستىگە گۈل تېرىپتۇ، شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ جايىنىڭ نامى گۈل تېرىغان دەپ ئاتىلىپ قاپتۇ. نوپۇسى 1088 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تىرىلغۇيېرى 3735 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تىرىلدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئۈرۈك، زىرە.

تەبىئى كەنتە

تالامق

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.7 كىلومېتر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ يەردە بۇرۇن توغراق كۆپ بولۇپ، كىشىلەر توغراقنىڭ شېخى

بىلەن سۈەت تۇقۇغانلىقتىن تاللىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 172 نەپەر. دېخانچىلىق ئاساس، تىرىلغۇيىرى 370 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

لەڭگەر سىرتى چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.1 كىلومېتىر، دۆڭلۈك جاڭگال، بۇ جايدا قۇمۇش كۆپ بولۇپ كۆز پەسلىدە قۇمۇشلار سىرتى رەڭگە كېرىدۇ، ھەمدە بۇ جايدا يولۇچىلار قونۇدىغان لەڭگەر بار، شۇنىڭغا ئاساسەن لەڭگەر سىرتى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1005 تۈياق. قۇمۇشلۇق جاڭگال بولۇپ، توشقان قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

چوڭكۆل كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: چوڭكۆل كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.6 كىلومېتىر. تۇرۇشلۇق ئورنى چوڭكۆل كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1277 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيىرى 5300 مو، يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 3500 تۈياق. بۇغداي، قۇناق، پاختا يۇڭ، تېرە، گوش قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

چوڭكۆل تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.6 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، بۇ يەرنىڭ يەر تۈزۈلۈشى كۆلدەك پەس بولغانلىقتىن چوڭكۆل دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 483 نەپەر، تېرىلغۇيىرى 2027 مو، دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

شوركۆل تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.5 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جايىنىڭ يەر تۈزۈلۈشى پەس بولغانلىقتىن شور سۇلىرى يىغىلىپ قالغاچقا، شور كۆل دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. نوپۇسى 250 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيىرى 815 مو، بۇغداي قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

چاڭگى ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.6 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى مۇشۇ يەردىكى بىر ئېرىقنىڭ ئېكى تەرىپىدە ئولتۇراقلاشقان كۆپ قىسىم ئادەملەرنىڭ لەقىمى چاڭگى بولغاچقا، چاڭگى ئېرىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 514 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇ يىرى 2463 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

قارا دۆڭ چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزىنىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.9 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، بۇ جاي دۆڭلۇكنىڭ ئارىسى بولۇپ، توغراق ۋە يولغۇنلارنىڭ يۆپۈر ماقلىرى دۆڭنىڭ تۆپىسىدا كۆمۈلۈپ قاردىاپ كەتكەنلىكتىن، قارا دۆڭ دەپ ئاتالغان. بۇ يەردىكى يايلاق كۆلمى 1200 مو

كىلدۇ. پەسىللىك يايلاق. توغراق، يۇلغۇن ۋە ھەرخىل ئۇسۇملۇك لەر ئۇسۇدۇ.

توغراق مازار چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.9 كىلومېتىر. بۇ جايدا. توغراقلىق بىر مازار بولغانلىقتىن توغراق مازار دەپ ئاتالغان. چارۋا سىمغىچانلىغى 500 تۇياق. توغراق قۇمۇش قاتارلىقلار بار.

شور خانا كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: شور خانا كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.2 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، تۇرۇشلۇق ئورنى شور خانا كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1326 نەپەر، تېرىلغۇيېرى 7503 مو، يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 3000 تۇياق، دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى قۇغۇن، تاۋۇز.

شور خانا تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.2 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، راۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، ئىلگىرىكى زاماندا ئىسلام ئەسكەرلىرىنىڭ ئوق دورىلىرىنى تۇلۇقلاش يۇزىسىدىن مۇشۇ جايغا بىر دانە ئۆي سىلىپ، دۆڭ تۇپىسى ۋە شورنى ئارىلاشتۇرۇپ قاينىتقان ئىكەن، شۇنىڭغا ئاساسەن كىشىلەر شور خانا دەپ ئاتاپ كەلگەن. نوپۇسى 1023 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 6203 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

شۇمتۇقاي تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.9 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، بۇ جايدا بۇرۇن بىر ئەگىرى تۇقاي ئېرىق بۇلۇپ، بۇ ئېرىقلار يارىكتىپ، بۇ يەردىكى كىشىلەر ھەمىشە يەر زىمىنلىرىنى كۆكەرتەلمىگەن، شۇنىڭغا ئاساسەن، شۇمتۇ قاي دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. نوپۇسى 302 نەپەر. دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 1300 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

پارچە كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: قاپاق توغراق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.1 كىلومېتىر. بۇرۇن يەر زىمىنلىرى تارقاق بولغاچقا پارچە كەنتە دەپ ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 967 نەپەر، تېرىلغۇيېرى 4901 مو، يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 752 تۇياق. دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

قاپاق توغراق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.1 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، بۇ جايدا بۇرۇن قاپاق توغراق دەرىخى كۆپ بولغاچقا، قاپاق توغراق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 200 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 850 مو، بۇغداي، قۇناق پاختا تېرىلىدۇ.

پارچه كەنت تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.6 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، يەر زىمىنلىرى تارقاق بولغاچقا، پارچە كەنت دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 767، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 4051 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

قىلقان مازار چارۇېچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5 كىلومېتىر. بۇ يەردە بىر مازار بولۇپ، كىشىلەر ھەمىشە بۇ يەرگە كىلىپ قۇر ئانىغا ئەرىز قىلغاچقا، قىلقان مازار دەپ ئاتالغان. يايلاقىنىڭ كۇلىمى 1000 مو كىلىدۇ.

چەشىلىك كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: جىگدىلىك كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.8 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇرۇن بۇ جايدا دەسلىۋى دە بۇغداي تېرىپ بۇغدايلارنى خامانغا چەش ياساپ قويغانلىقتىن، چەشىلىك دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە بۇغداي دۇۋۇسى دېگەن مەنىدە. تەۋەلىگىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 779 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 3740 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا، قۇغۇن ـ تاۋۇز تېرىلىدۇ.

جىگدىلىك تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.8 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، ئىلگىرى بۇ جايدا جىگدە دەرىخى كۆپ بولغانلىقتىن جىگدىلىك دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 280 نەپەر. دېخانچىلىق ئاساس تېرىلغۇيېرى 1200 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

مەدەكلىك تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.7 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، نوپۇسى 223 نەپەر. تېرىلغۇيېرى 1140 مو، دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ. بۇ يەر نامىنىڭ كېلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئېنىقلانمىدى.

باش پۇناق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.1 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، بۇ جاي پۇناق مەھەللە كومىتېتىنىڭ باش تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن، باش پۇناق دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە "چۇناق" دېگەن سوزدىن تۆزگەرگەن. نوپۇسى 205 نەپەر. تېرىلغۇيېرى 920 مو، دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

پۇناق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: تار دۆڭ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.3 كىلومېتىر. ئىلگىرى بۇ جايىنىڭ زىمىنىنى چۇناق لەقەملىك زومىگەرلەر ئىگەللىۋالغانلىقتىن خەلقىلەر ئۇدۇل چۇناق دېشكە جۇرئەت قىلالماي پۇناق دەپ ئاتاپ، بۇ مۇشۇ يەرنىڭ نامى بولۇپ قالغان. تەۋەلىگىدە

4 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 918 نەپەر. تىرىلغۇيىرى 2767 مو، يايلاق چارۋا سىغمچانلىغى 4600 تۇياق، دىخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا تىرىيدۇ. چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

تاردۆڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.3 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، بۇ جايدا بۇرۇن بىر دانە ئۇزۇنچاق دۆڭ بولغانلىقتىن، تار دۆڭ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 299 نەپەر، تىرىلغۇيىرى 1100 مو، دىخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا تىرىلىدۇ.

كۆك جىگدە تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.8 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، ئىلگىرىكى زامانىدا بۇ جايدا 3 تۇپ قۇرۇپ قالغان جىگدە بۇلۇپ، قايتىدىن كۆكلەپ ياشارغانلىقتىن، كۆك جىگدە دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 248 نەپەر، تىرىلغۇيىرى 965 مو، دىخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا تىرىلىدۇ.

كالى بۇيى تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.8 كىلومېتىر، چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، ئىلگىرى بۇ جايدا بىرقانچە ئائىلىلىك كىشى تۇڭمەننىڭ كالىسىنىڭ بۇيىدا ئولتۇراقلاشقانلىقتىن، كالى بۇيى دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 731 نەپەر، تىرىلغۇيىرى 700 مو، دىخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا تىرىلىدۇ.

قارىمان تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 12.3 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، ئىلگىرى كىشىلەر بوز يەر ئاچقاندا ئوت چوپلەرگە ئوت قويغان. كۆيمىگەن يىلتىزلىرى يىراقتىن قارىغاندا قارا كۆرۈنگەچكە قارىمان دەپ ئاتىلىپ قالغان. نوپۇسى 280 نەپەر. تىرىلغۇيىرى 1200 مو، ئاساسى مەھسۇلاتى بىدە، قوش قەۋەت يايلاق. قۇشۇمچە بۇغداي، قۇناق تىرىلىدۇ.

ھالقالغان كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ساراي دۆڭ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 10.2 كىلومېتىر. ئىلگىرى بۇ جايدا چارۋا ماللارنى تالايدىغان بىر خىل ھاشارەت پەيدا بولغاچقا مالتالغان دەپ ئاتالغان، كېيىن يىلىلارنىڭ ئۇتۇشى بىلەن بۇ سوز مالقالغانغا ئۆزگىرىپ كەتكەن. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 635 نەپەر، تىرىلغۇيىرى 2380 مو، يايلاق چارۋا سىغمچانلىغى 2000 تۇياق. دىخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. بۇغداي، قۇناق، پاختا تىرىلىدۇ.

ساراي دۆڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان، تۇز لىنىيە ئارلىغى 10.2 كىلومېتىر. ئورنى تەكلىماكان قۇملۇغىنىڭ جەنۇبى ياقىسى. ئىلگىرى بۇ جايدىكى ئاھالىلارنىڭ ئولتۇراق ئۆيلىرى دۆڭنىڭ ئۈستىگە سىلىنغانلىقتىن، ساراي دۆڭ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 245 نەپەر، دىخانچىلىق

ئاساس، تىرىلغۇيىرى 2000 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تىرىلدۇ.

تېرەك ئالدى تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 10 كىلومېتىر. ئورنى تەكلىماكان قۇملۇغىنىڭ جەنۇبى ياقىسى، بۇ جايدا بۇرۇن تېرەك بولغانلىقتىن، بۇ كەنتىنىڭ نامى تېرەك ئالدى دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 240 نەپەر، دىخانچىلىق ئاساس، تىرىلغۇيىرى 380 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تىرىلدۇ.

دوڭغاق مەھەللىسى ۋەيران بولغان كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 12.2 كىلومېتىر. تەكلىماكان قۇملۇغىنىڭ جەنۇبى ياقىسى، ئىلگىرى بۇ جايدا ئولتۇراقلاشقان كۆپ قىسىم كىشىلەرنىڭ لەقمى دوڭغاق بولغاچقا، دوڭغاق مەھەللىسى دەپ ئاتالغان. ئەسلىدە 3500 مو يىرى بۇلۇپ، ھازىر بوز يەرگە ئايلىنىپ كەتتى. ئىيتىشلارغا قارىغاندا، بۇنىڭدىن 300 يىل بۇرۇن بۇ جايلار كەنتە بولۇپ، ئازاتلىقتىن ئىلگىرى 1947 ـ 1949 ـ يىللىرى سۇ يېتىشمەسلىك تۇپەيلىدىن تەدرىجى مەر ئاغا ئايلانغان، 1958 ـ يىلى سۇ ئۇزۇلۇپ قېلىپ ۋەيران بۇلۇپ، بۇ يەردىكى ئاھالىلار ساراي دۆڭ كەنتىگە كۆچۈپ كىلىپ ئولتۇراقلاشقان.

كونادامكۇ ۋەيران بولغان كەنتە

تەپسىلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

يېڭى ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: يېڭى ئۆستەڭ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.8 كىلومېتىر. تۇرۇشلۇق ئورنى يېڭى ئۆستەڭ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 4 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 968 نەپەر. دىخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇ يېرى 5210 مو، يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2500 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، پاختا، يۇڭ، تېرە، پىلە چىقىدۇ. ئالاھىدە مەھسۇلاتى قوغۇن، تاۋۇز.

يېڭى ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.8 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، بۇ جاي كەنتە بولۇپ، شەكىللەنگەندە يېڭىدىن بىر دانە ئۆستەڭ ئىلىنغان، شۇنىڭغا ئاساسەن كەنتىنىڭ نامى ئۆستەڭ نامى بىلەن ئاتالغان. نوپۇسى 483 نەپەر، دىخانچىلىق ئاساس، تىرىلغۇ يېرى 2061 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تىرىلدۇ.

ئاچما باغ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.3 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. ئىلگىرى بۇ جايدىن بوز يەر ئېچىپ مۇنبەت دەرەخ سىلىنغان، شۇنىڭغا ئاساسەن ئاچما باغ دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. نوپۇسى 165 نەپەر. دىخانچىلىق ئاساس، تىرىلغۇيىرى 965 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تىرىلدۇ.

شېۋاق ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.9 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، ئىلگىرى بۇ جايدىكى شورلۇقتىن بىر دانە ئۆستەڭ ئىلىنغاچقا، شۇڭا ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 170 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 1066 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

سەگە تېرەك تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.3 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. بۇ جايدا بۇرۇن بىرقانچە تۇپ چوڭ سەگە تېرەك بولغانلىقتىن، سەگە تېرەك دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 150 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 1118 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

زىندانكۆل كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: زىندانكۆل كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 9.3 كىلومېتىر چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، تۇرۇشلۇق ئورنى زىندان كۆل كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1123 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغويېرى 6365 مو، يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 4000 تۇياق، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

زىندانكۆل تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 9.3 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، بۇرۇن بۇ كەنتنىڭ زىمىنلىرى زىندانەڭ پەس بولغاچقا زىندانكۆل دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 272 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 1384 مو، بۇغداي قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

قىغلىق ئېرىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.6 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، بۇرۇن بۇ جايدا بىر دانە دۆڭ بۇلۇپ، يۇلغۇن چېمىنى ۋە قىغ بىلەن قاپلانغان، مۇشۇ دۆڭنىڭ باغرىدىن بىر ئېرىق ئىلىنغان. شۇنىڭغا ئاساسەن كەنتنىڭ نامى قىغلىق ئېرىق دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 271 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 1000 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ.

ئاياغ پۇناق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.6 كىلومېتىر. چۆكۈندى تۇزلەڭلىك، نوپۇسى 580 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 3981 مو، بۇغداي، قۇناق، پاختا تېرىلىدۇ. بۇيەر نامىنىڭ كېلىش تارىخى ۋەمەنىسى ئىنىقلانمىدى.

يى يېن ئېقىن چارۋىچىلىق نوقتىسى

گۇلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالى تەرىپىدىكى تەكلىماكان قۇملۇغىنىڭ جەنۇبى ياقىسىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 22.2 كىلومېتىر. ئىلگىرى پۇناق ئېقىنىنىڭ سۈيى مۇشۇ

جايلارغا كەلگەندە يېلىپ ئاققانلىقتىن، يى يېن ئېقىن دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. بۇ جايلار قۇملۇق جاڭگال بولۇپ، قۇمۇش، يۇلغۇن، توغراق، چاتقال قاتارلىق ئۆسۈملۈكلەر، توشقان، تۈلكە، قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. چارۋا بېقىشقا بولىدۇ.

ئۇ قالقاش كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئۇقالقاش كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۈزلىنىيە ئارلىغى 6 كىلومېتر. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 96 نەپەر. بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 80 نەپەر. خەنزۇ مىللىتى 16 نەپەر. تېرىلغۇيېرى 600 مو، كۆچەتچىلىك ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا، ئۈزۈم، قۇغۇن، تاۋۇز چىقىدۇ.

ئۇقالقاش تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 6 كىلومېتر. يەر شەكلى مۇرەككەپ، قۇمۇش كۆپ، نوپۇسى 96 نەپەر، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 80 نەپەر، خەنزۇ مىللىتى 16 نەپەر، تېرىلغۇيېرى 600 مو، كۆچەتچىلىك ئاساس، بۇغداي، قۇناق، پاختا، ئۈزۈم، قۇغۇن، تاۋۇز چىقىدۇ.

مول ھۆسۈل سۇ ئامبىرى كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئوخشاش.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 9 كىلومېتر. ئورنى مول ھۆسۈل سۇ ئامبىرىدا بولغانلىقتىن، مول ھۆسۈل ئامبىرى كەنت كومىتېتى دەپ نام بېرىلگەن. نوپۇسى 93 نەپەر، تېرىلغۇيېرى 429 مو، ئامبارنى قوغداشنى ئاساس قىلىپ، قۇشۇمچە دېخانچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىدۇ. بۇغداي، قۇناق، قۇغۇن—تاۋۇز تېرىلىدۇ.

چاقا يېزىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى (ئۇلۇغساي يېزىسىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ)

چاقا يېزىسى ناھىيە بازىرىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان، ناھىيە بازىرى بىلەن بولغان تۇزلىنىيە ئارلىغى 56 كىلومېتىر، جەنۇبى شىزاڭ بىلەن چېگرىلىنىدۇ. شىمالى چىرا بازىرى چىرا يېزىسى بىلەن، غەربى جەنۇبى خۇتەن ناھىيىسى بىلەن، غەربىي لوپ ناھىيىسى بىلەن، شەرقى نۇرى يېزىسى بىلەن تۇتۇشىدۇ. پۈتۈن يېزىنىڭ ئومۇمى يەر مەيدانى 8750 كۋادىرات كىلومېتىر. جەنۇپتىن شىمالغا 142.7 — 153 كىلومېتىر. شەرقتىن غەرپكە بولغان ئارلىغى 39.6 — 69.8 كىلومېتىر كېلىدۇ. تەۋەلىگىدە 28 كەنت كومىتېتى، 48 تەبىئى كەنتە بار. بۇنىڭدىن ئۇلۇغساي يېزىسىنىڭ تەۋەلىگىدە 8 كەنت كومىتېتى، 9 تەبىئى كەنتە بار. ئومۇمى ئائىلىسى 3638، ئومۇمى نوپۇسى 13,911، ھەممىسى ئۇيغۇر مىللىتى. چاقا يېزىسىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى: چارىباغ كەنتىدە. ئۇلۇغساي يېزىسىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى: بادىغان كەنتىدە.

رېۋايەت قىلىنىشىچە، چاقا 1000 يىلدىن ئارتۇق تارىخقا ئىگە. قەدىمقى زاماندا مۇڭغۇللار ۋە ئۇيغۇرلاردىن ئىبارەت ئىككى مىللەت ئولتۇراقلاشقان. مىللەتلەر ئۆزئۆنغىچە ئەپ بۇلالمايى ئۆز ئارا بىر-بىرىنى چاقىلىشىپ، بۇ يەرنىڭ نامى چاقا دەپ ئاتالغان. مىنگو دەۋرىدە چىرا ناھىيىسىنىڭ يۇڭكاڭ بازىرى، يۇيمىن يېزىسى بولغان. ئازاتلىقنىڭ دەسلەپكى مەزگىلدە چىرا ناھىيە 5-رايۇن بۇلۇپ ئايرىلغان. 1959-يىلى خەلق گۇڭشىلىشىش مەزگىلدە چاقا خەلق گۇڭشىسى دەپ ئۆزگەرتىلگەن. 1984-يىلى چاقا يېزىسى دەپ ئۆزگەرتىلدى. 1984-يىلى 5 دادۇي، 9 تەبىئى كەنتىنى ئايرىپ ئۇلۇغساي يېزىسى قۇرۇلدى. ئۇلۇغساي دېگەن چوڭ ساي دېگەن مەنىدە بۇلۇپ، بۇ جايىنىڭ ئورنى ئۇلۇغساي دەرياسىنىڭ بۇيىدا بولغانلىقتىن، ئۇلۇغساي يېزىسى دەپ نام بېرىلدى.

چاقا يېزىسى كوئىنلۇن تاغلىق رايونىغا جايلاشقان. دېڭىز يۈزىدىن ئەڭ يۇقىرى ئېگىزلىگى 6785 مېتىر، ئەڭ تۆۋەن ئېگىزلىگى 1720 مېتىر، يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 2060 مېتىر. يەر تۈزۈلۈشى مۇرەككەپ، مۇز تاغ مۇشۇ يېزىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان، دېڭىز يۈزىدىن ئەڭ يۇقىرى ئېگىزلىگى 6638 مېتىر بۇلۇپ، يەل بۇيى مۇزۆۋە قار بىلەن قاپلانغان، يۇرۇڭقاش دەرياسىنىڭ باشلىنىدىغان يېرىدۇر. دېڭىز يۈزىدىن 5000 مېتىردىن يۇقىرى بولغان باشقا تاغ چوققىلىرى قارمەڭگۇ ئىرىمەيدىغان بەلۋاغلار بۇلۇپ، يېزا تەۋەسىدىكى دەريالارنىڭ ئاساسلىق سۇ مەنبەئى بولۇپ ھىسابلىنىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن 4000 — 5000 مېتىرغىچە بولغان جايلارتىك قىيا چوققىلا بۇلۇپ، جىلغا ئىچىدە بىر-بىرىگە تۇتاشمايدىغان ئېگىز ۋە سۇغاق

ئوتلاقلار بار. دىڭىز يۇزىدىن 3400 ــ 4000 مېتىرغىچە بولغان جايلارنىڭ تۈپا قەۋىتى بىرقەدەر قېلىن بولۇپ، بۇ جايلاردا ئاساسلىغى ئۇقۇلۇق دۆڭ تىغى، ئۇلاچى تېغى بار. دىڭىز يۇزىدىن ئىگىزلىگى 3500 مېتىر چاممىسىدىكى كوئىنلۇن تىغىدىكى ئوتلاق ئۇسۇملۇك يېپىنچىلىرى يېتىلىدىغان ئاساسلىق بەلۋاغ بولۇپ، كۆمۈش باشاقلىق ئوتلار، سىرىغ چان، قوي ياۋىسى، قوي كۆزى ئوت قاتارلىق ئۇسۇملۇكلەر بار.

ئاساسلىق جىلغىلاردىن ئاناسىي جىلغىسى بولۇپ، يېزىنىڭ غەربىي قىسمىدىكى كوئىنلۇن تاغلىق رايونغا جايلاشقان. ئومۇمى ئۇزۇنلىغى 26 كىلومېتىر كېلىدۇ، قۇرۇق جىلغا. ئاساسلىق كۆللەردىن چوڭ كۆل بولۇپ، يېزىنىڭ جەنۇبى قىسمىدىكى كوئىنلۇن تىغىغا جايلاشقان. سۇ يۇزى ئىگىزلىگى 3732 مېتىر، يەر مەيدانى 0.15 كۋادىرات كىلومېتىر، سۇيى تاتلىق، تاغدىكى قارسۇلىرى نىك يىغىلىشتىن شەكىللەنگەن. كۆلدە باۋا ئۆدەك، تۇرنا قاتارلىق ياۋايى قۇشلار بار. دىڭىز يۇزىدىن ئىگىزلىگى 2400 ــ 3000 مېتىرغىچە بولغان جايلارنىڭ تاغلىرى يانتۇ بولۇپ، تۈپا قاتلىمى ناھايىتى قېلىن. چۆل ئۇسۇملۇكلىرى كۆپ قىسمىنى ئىگەللەيدۇ. ئاساسلىغى سۇقا، تۇگە تاپىنى، قول قانات، كۆرۈك، ياپچان، جۇڭغۇن، شۇاخ، شاپ قاتارلىقلار بار. دىڭىز يۇزىدىن ئىگىزلىگى 2400 مېتىردىن تۆۋەن بولغان جايلاردا گىيا ئۇنمەيدۇ. يېزىنىڭ غەربىي چەنۇبىدا تىكلىك تىغى بولۇپ، چاقا يېزىسى بويىچە كىلماتى ئەڭ قورغاق، ئۇسۇملۇك يېپىنچىلىرى ئەڭ شالاڭ، تاغلىرى ئەڭ خەتەرلىك، قاتناش ئەڭ قىيىن بولغان تاغلىقتىن ئىبارەت. ئاساسلىق ئۇسۇملۇكلەردىن كورۈك، ياپچان قاتارلىقلار بار.

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى 9.7C°، يىللىق ئوتتۇرىچە ھۆل يېغىن مىقدارى 150 مىللىمېتىر چامىسىغا يېتىدۇ. قىروسىز مەزگىلى 185 كۈن. ئەڭ سۇغاق بولۇدىغان (1ـ ئاي) ئايدىكى ئوتتۇرىچە تېمپېرا تۇرسى نۆلدىن تۆۋەن 5C°ـ11C°، ئەڭ ئىسسىق بۇلۇدىغان ئايدىكى (8ـ ئاي) ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى 16°Cـ24°C، يىللىق چىكىگە يەتكەن ئەڭ يۇقىرى تېمپېراتۇرىسى 30°Cـ36°C، يىللىق چىكىگە يەتكەن ئەڭ تۆۋەن تېمپېراتۇرىسى 21°Cـ22°C، بۇ يېزىنىڭ يەر تۈزۈلۈشى مۇرەككەپ بولغانلىقتىن، ھاۋا كىلماتى جەھەتتىكى پەرقىمۇ ناھايىتى چوڭ بولۇدۇ. تېمپېراتۇرا پەرقىمۇ ھەرقايسى جايلارنىڭ دىڭىز يۇزىدىن ئىگىزلىگىنىڭ ئوخشىماسلىغىغا ئەگىشىپ ئىنتايىن رۇشەن بولۇدۇ. ئوتتۇرا ۋە پەس تاغلىق بەلۋاغلاردا قىشتا قاتتىق سوغاق، يازدا قاتتىق تۇمۇز بولمايدۇ. 4 پەسىلدىكى تېمپېراتۇرا پەرقى جەھەتتىكى ئۆزگۈرۈش بەك چوڭ ئەمەس. دىخانچىلىق زىرائەتلىرى ۋە ئوت چۆپلەرنىڭ ئۇسۇشىگە باپ كېلىدۇ.

تىرىلغۇ يەر كۆلىمى 50 مىڭ مو بولۇپ، ئومۇمى يەر مەيدانى نىڭ 0.39% نى ئىگەللەيدۇ. ئورمان يېرى 6931 مو، 0.053% نى ئىگەللەيدۇ، دىڭىز يۇزىدىن ئىگىزلىگى 2000ـ3000 مېتىرغىچە بولغان دەريا جىلغىلىرىغا جايلاشقان. يايلاغ كۆلىمى 2 مىليۇن 400 مىڭ مۇ بولۇپ، ئومۇمى يەرمەيدانىنىڭ 18.15% نى ئىگەللەيدۇ. تاغلىق كۆلىمى 10,690,960 مو بولۇپ، ئۇمۇمى يەر مەيدانىنىڭ 80.44% نى ئىگەللەيدۇ.

چاقا يېزىسىنىڭ ئىگىلىگى يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق. ئازاتلىقتىن بۇيان، دېخان چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشى ناھايىتى زور دەرىجىدە تەرەققى قىلدى. 1984 - يىلى 19110 مو بۇغداي تېرىلىپ، ئومۇمى مەھسۇلاتى 4 مىليۇن 900 مىڭ جىڭغا، 12800 مو قوناق تېرىلىپ، ئومۇمى مەھسۇلاتى 4 مىليۇن 110 مىڭ جىڭغا، 4200 مو ئارپا تېرىلىپ ئومۇمى مەھسۇلاتى 970 مىڭ جىڭغا يەتتى. 1984 - يىلى ئاشلىق مەھسۇلاتى 10 مىليۇن 310 مىڭ جىڭغا يېتىپ، تارىخى ئەڭ يۇقىرى سەۋىيە يارىتىلدى.

1984 - يىلى يىل ئاخىرىسىدىكى چارۋا قوتان قالدۇغى 93625 تۇياق، بۇنىڭدىن كالا 4116 تۇياق، ئات 1259 تۇياق، ئىشەك 6702 تۇياق، قىچىر 17 تۇياق، تۇگە 364 تۇياق، ئەچكۇ 12,355 تۇياق، قوي 68812 تۇياق، ئەڭ يۇقىرى تارىخى سەۋىيىسى 1968 - يىلى بۇلۇپ، قوتاندا قالدۇرۇلغان چارۋىسى 108.886 تۇياق ئىدى.

ئورمانچىلىقمۇ بىر قەدەر زور دەرىجىدە تەرەققى قىلدى. 1984 - يىلىغا قەدەر بولغان ئىنتىز ئىھا تە ئورمىنى 3102 مو، ئىقتىسادي ئورمان 3021 مو، تارقاق ئورمان 1 مىليۇن 128 مىڭ 626 تۇپ، مۇنبەت دەرەخلەردىن ئۇرۇك، شاپتۇل، ياڭاق، ئالما قاتارلىقلار بار. يېزا باشقۇرغان كارخانىلاردىن يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرىنى رېمۇنت قىلىش كارخانىسى، قۇرۇلۇش ئەتىرىدى، تۇخۇچىلىق فېرمىسى قاتارلىقلار بولۇپ، 1984 - يىللىق مەھسۇلات قىممىتى 152 مىڭ يۈەن.

سۇ بايلىغى مول، چوڭ كىچىك 25 دەريا بۇلۇپ، ئۇلۇغاي دەرياسى بىلەن چاقا دەرياسىنىڭ يىللىق نورمال ئېقىم مىقدارى 155 مىليۇن 200 مىڭ كۇبېمېتىرغا يېتىدۇ. بۇلاق سۇيى بۇلۇپ يىللىق نورمال ئېقىم مىقدارى 14 مىليۇن 600 مىڭ كۇبېمېتىرغا يېتىدۇ. ئازاتلىقتىن كېيىن سۇ بايلىغىدىن تۇلۇق پايدىلىنىش ئۈچۈن، 2 دانە ئوق ئۆستەڭ، 3 دانە سۇ ئامبىرى ياسالدى.

كان بايلىقلىرىدىن ئالتۇن، كۇمۇر، ئاھاك تاشى قاتارلىقلار بار. ياۋايى ھايۋانلاردىن جەگرەن، تۇلكە، داۋغان، ياۋا توشقان، قوش، ئۇلا، كەكلىك قاتارلىقلار بار. دارى ئۇسۇملۇك لىرىدىن بىنەپشە، قار لەيلىسى قاتارلىقلار بار.

ئالاھىدە مەھسۇلاتى تۇگە يۇڭى، قوي يۇڭى، تىرە، ئۇلا قاتارلىقلار بار. قاتناش تىرانسپورت ئىشلىرى بىر قەدەر قولايلىق 1956 - يىلى چىرا - چاقا تاشيولى ياسالغان بۇلۇپ، ئاپتوموبىل تىراكتورلار قاتنىيالايدۇ. 77 - يىلدىن باشلاپ، خوتەندىن چاقاغا ئوزون يولۇق يولۇچىلار ئاپتوبۇزى قاتنىدى. ھازىر كۆپ قىسىم كەنتىلەرنىڭ ھەممىسىگە ئاپتوموبىل، تىراكتور بارالايدۇ. يېزا بويىچە 3 ئاپتوموبىل، 43 دانە چوڭ ئوتتورا تېپتىكى تىراكتور، 5 دانە كىچىك تېپتىكى تىراكتور بار.

ئازاتلىقتىن بۇيان، مەدەنى مائارىپ سەھىيە ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتى بىر قەدەر تېز بولدى. ئازاتلىقتىن ئىلگىرى يېزا بويىچە باشلانغۇچ مەكتەپ ۋە ئوتتورا مەكتەپ يوق ئىدى. 1982 - يىلى ئوتتورا مەكتەپ قۇرۇلدى. مەكتەپنىڭ ھازىر 22 نەپەر ئوقۇتقۇچى ۋە ئىشچى خىزمەتچىسى، 230 نەپەر ئوقۇغۇچىسى بار. 24 باشلانغۇچ مەكتەپ، 92 نەپەر ئوقۇتقۇچى، ئىشچى خىزمەتچى، 1563 نەپەر ئوقۇغۇچى بار.

يېزىدا بىر دانە شىپاخانا بۇلۇپ، 24 نەپەر دوختۇر ۋە سېستىرا، 40 كىسەل كارۋىتى بار. كەنتىلەردە 28 ساقلىقنى ساقلاش ئورنى، 58 نەپەر خادىم بار. مەدەنىيەت ئۇرۇنلىرىدىن رادىئو ئوزىلى، كىنو خانا (دۇيىلىرى)، قىرا ئەت خانا، مەدەنىيەت ئۇيى بار.

ئاساره ـ ئەتىقلەردىن "هاشى چوقتۇرۇش قورغان" "هاسا چوقتۇرۇش قورغان"دىن ئىبارەت ئىككى قەدىمى قەلئە بار. بۇنىڭ ئالدىنقىسى يېزىسىنىڭ غەربىگە، 12.7 كىلومېتىر. يېراقلىقتا جايلاشقان. كېيىنكىسى يېزىسىنىڭ غەربىگە، 11.4 كىلومېتىر يېراقلىقتا جايلاشقان.

ئەسكەرتىش: 1984 ـ يىلى 11 ـ ئاينىڭ 28 ـ كۈنى چاقا گۈڭشى دىن 5 دا دۇيىنى ئايرىپ ئۇلۇغساي يېزىسى قۇرۇلدى. لىكىن ھەرقايسى تارماقلارنىڭ 1984 ـ يىلى ئاخىرىسىدىكى ئىستاتىستكا مەلۇمات ماتېرىياللىرى يەنىلا چاقا گۈڭشىنى بىرلىك قىلغان ھالدا ئىلىنغان. ئۇلۇغسايىنىڭ ماتېرىياللىرى ئايرىم ئىستاتىستكا قىلىنمىغان. شۇڭا ئۇلۇغساي يېزىسىنىڭ ماتېرىياللىرى بولمىغاچقا، ئۇلۇغساي يېزىسىنىڭ ئەھۋالى چاقا يېزىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالىغا قۇشۇپ يېزىلدى.

چاقا يېزىسى
ئۆلچەملىك نامى

چاقا يېزىسى
تەپسىلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

تەبىئى كەنتە
چاردباغ
ناھىيە بازىرى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا، چاقا دەريانىڭ جەنۇبى بۇيىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 56 كىلومېتر. نوپۇسى 331، يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ ئۇيغۇرچە سوز، رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، ئىلگىرى بۇ يەردە ئىككى پومىچكىنىڭ بىردىن چاربىغى بولغاچقا، بۇ كەنتنىڭ نامى چاربىاغ دەپ ئاتالغان. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

ئۇيباغ كەنت كومىتېتى
تۇرۇشلۇق ئورنى: ئۇيباغ كەنتىدە.
يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 0.7 كىلومېتر. جۇغرافىيەلىك ئورنى چاقا دەريانىڭ جەنۇبى قىرغىغى، تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. تېرىلغۇيېرى 2511 مو، نوپۇسى 851، يېرىم دېخانچىلىق يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ئۇيباغ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە
ئۇيباغ
يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 0.7 كىلومېتر. جۇغرافىيەلىك ئورنى چاقا دەريانىڭ جەنۇبى قىرغىغى، نوپۇسى 240، يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. ئۇيغۇرچە سوز. يەر تۆزۈلۈشى پەس بولغانلىقتىن، ئۇيباغ دەپ ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە
چاقا
يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان، تۆزلىنىيە ئارلىغى 0.5 كىلومېتر. جۇغرافىيەلىك ئورنى چاقا دەريانىڭ جەنۇبى قىرغىغى، نوپۇسى 260، تېرىلغۇيېرى 716 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1393 تۇياق. يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى قاتارلىقلار چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە "چىقمچى" دېگەن سۆز. رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، بۇرۇنقى زاماندا ئۇيغۇرلار بىلەن مۇڭغۇللار مۇشۇ يەردە ئۇرۇش

قىلغاندا، مۇشۇ يەردە ياشىغان يەرلىك كىشىلەر ئادەم يۇشۇرنۇپ ئالدى دەپ چىقىپ قويغان، شۇنىڭ بىلەن كەنتنىڭ نامى "چىقمچىلار، چاقا" دەپ ئاتىلىپ قالغان.

يانبۇلاق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: قۇملۇق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.1 كىلومېتىر. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1191، تېرىلغۇيېرى 3603 مو، ئوتلاق چارۋا سىغمچانلىغى 3000 تۇياق. يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قۇناق، ئۇرۇك، چارۋا مەھسۇلاتلىرى قاتارلىقلار چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سوز، "يانىدىن ئېقىپ چىقىقان بۇلاق" دىگەن مەنىدە. راۋا يەتلەردە ئىيتىلىشچە، بۇنىڭدىن 400 يىل بۇرۇن دۆڭنىڭ يىنىدىن بىر دانە بۇلاق ئېتىلىپ چىقىقان، شۇنىڭ بىلەن بۇ كەنتنىڭ نامى يانبۇلاق دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

قۇملۇق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.1 كىلومېتىر. جەنۇبى چاقا دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 335، تېرىلغۇيېرى 1010 مو، ئوتلاق چارۋا سىغمچانلىغى 1569 تۇياق، يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى قاتارلىقلار چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سوز بولۇپ ئىلگىرى بۇ جاي قۇملۇق بولغاچقا، كەنتنىڭ نامى قۇملۇق دەپ ئاتالغان.

يانبۇلاق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.2 كىلومېتىر. نوپۇسى 491، يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قۇناق، ئارپا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى قاتارلىقلار چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سوز، ئىسىملىكىنىڭ كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى يانبۇلاق مەھەللە كومىتېتى بىلەن ئوخشاش.

تەتۇر تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.2 كىلومېتىر. جۇغرا پىيەلىك ئورنى چاقا دەريا‌سىنىڭ شىمالى قىرغىغىدا، نوپۇسى 319، يېرىم دىخانچىلىق يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قۇناق، ئۇرۇك، چارۋا مەھسۇلاتلىرى قاتارلىقلار چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە تەتۇر دىگەن مەنىدە. رىۋايەتلەردە ئىيتىلىشچە، بۇنىڭدىن 400 يىل بۇرۇن بۇ يەرنىڭ يەر تۇزۇلۇشى ئىگىز بولۇپ، ياپ يېشىل بۇلاق سۇلىرى چىرا يېزىسى تەرەپكە قارىغان ئاقىدىكەن، ئەمما بۇنىڭ تەتۇرىسچە بۇ يەردىكىلەر ئىشلىتەلمەيدىكەن شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ كەنتنىڭ نامى تەتۇر دەپ ئاتىلىپ قالغان ئىكەن.

لەڭگۈي كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: لەڭگۈي كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.7 كىلومېتىر. جۇغرا-

پىيەلىك ئورنى چاقا دەريانسىنىڭ غەربى قىرغىغى، تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 1153، يىرىم دىخانچىلىق، يىرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. تېرىلغۇ يەر كۆلمى 3809 مو، ئوتلاق چارۋا سىغمىچانلىغى 4000 تۇياق. بۇغداي، قوناق، چۇچۇكبۇيا، ئەلقەت، چارۋا مەھسۇلاتلىرى قاتارلىقلار چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى لەڭگوي كەنتىسىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

لەڭگوي تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.7 كىلومېتىر. جۇغرا-پىيەلىك ئورنى چاقا دەريانسىنىڭ غەربى قىرغىغى. نوپۇسى 727، يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قوناق، ئورۇك، چۇچۇكبۇيا، ئەلقەت قاتارلىقلار چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە "لەڭگە" دىگەن مەنىدە. بۇ يەر 3 يولىنىڭ ئىغزىغا جايلاشقان، ھەمدە ئىلگىرى 12 ئىغىز ئۆيدىن تەركىپ تاپقان ساراي بۇلۇپ، يۇلۇچىلار مۇشۇ يەردە قونۇپ ئۆتكەچكە، بۇ يەرنىڭ نامى "لەڭگوي" دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

ئاچما تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.3 كىلومېتىر؛ چاقا دەريانسىنىڭ غەربى قىرغىغىدا، نوپۇسى 628، تېرىلغۇ يىرى، 1268 مو، يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قوناق، چۇچۇكبۇيا، ئەلقەت، چارۋا مەھسۇلاتلىرى قاتارلىقلار چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سوز "يىڭىدىن ئېچىلغان بوز يەر" دىگەن مەنىدە. رېۋايەتىلەرگە قارىغاندا، تەخمىنەن بۇنىڭدىن 200 يىل ئىلگىرى بۇ يەرنى ئېچىپ بىنامىغا ئايلاندۇرغاچقا، ئاچما دەپ ئاتالغان.

چۆرۈش كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: چۆرۈش كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.8 كىلومېتىر. يۇلچۇن دەريانسىنىڭ غەربى قىرغىغىدا، تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 492، تېرىلغۇيىرى 1688 مو، ئوتلاق چارۋا سىغچىمچانلىغى 1200 تۇياق. يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قوناق، چۇچۇكبۇيا، ئەلقەت، چارۋا مەھسۇلاتلىرى قاتارلىقلار چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى چۆرۈش كەنتىسىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

چۆرۈش تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.8 كىلومېتىر. چاقا دەريانسىنىڭ شىمالى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 281، تېرىلغۇيىرى 1168 مو، يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قوناق، چۇ چۇكبۇيا، ئەلقەت، چارۋا مەھسۇلاتلىرى قاتارلىقلار چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، "نىشاندىن ئادىشىپ چۆگلۈش" دىگەن مەنىدە. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، بۇنىڭدىن تەخمىنەن 300 يىل بۇرۇن سىرتتىن كەلگەن ئىسلام ئەسكەرلىرى مۇشۇ يەرگە كېلىپ نىشاندىن ئادىشىپ چۆگلۈشۈپ يۇرگەن، شۇنىڭ بىلەن بۇ

جاينىڭ نامى چۆرۈش دەپ ئاتىلىپ قالغان.

تەبىئى كەنتە

تىرەكلىك

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.9 كىلومېتىر. غەربى چاقا دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 211، تېرىلغۇيېرى 520 مو، يېرىم دېخانچىلىق يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قۇناق، ئەلىقەت، چۇچۇكبۇيا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سوز "تىرەك دەرىخى كۆپ" دىگەن مەنىدە. ئىلگىرى بۇ يەردە تىرەك كۆپ بولغانلىقتىن بۇ كەنتىنىڭ نامى تىرەكلىك دەپ ئاتالغان.

ئەندىر كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئەندىر، كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.1 كىلومېتىر. جۇغرا‌پىيەلىك ئورنى كوئىنلۇن باغرىدا. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 710، تېرىلغۇيېرى 2724 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 900 تۇياق، يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇلۇنۇدۇ. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى قاتارلىقلار چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ئەندىر كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

ئەندىر

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.1 كىلومېتىر. چاقا دەريا‌سىنىڭ جەنۇبى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 710، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 900 تۇياق. تېرىلغۇ يېرى 2724 مو، يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. بۇنىڭ تىل ئايرىمىسى ۋە مەنسى ئىنىقلانمىدى.

ئامبار كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئالا ئاتلىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 11.5 كىلومېتىر. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 356، تېرىلغۇيېرى 1157 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 900 تۇياق. يېرىم دېخانچىلىق يېرىم، چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى، ياڭاق چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز "ئاشلىق ئامبىرى دىگەن مەنىدە، بۇ جاي چاقانىڭ غەربى جەنۇبى تەرىپىنىڭ مەركىزى بۇلۇپ، ئىلگىرى مۇشۇ جايلاردىن كەلگەن ئالۋاڭ سىلىقلار بۇ يەرگە يىغىلغانلىغى ئۈچۈن ئامبار دەپ ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

ئالا ئاتلىق

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 11.5 كىلومېتىر. غەربى چاقا دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 156، تېرىلغۇيېرى 474 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 660 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز "ئالا ئات" دىگەن مەنىدە. رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، مۇندىن تەخمىنەن 200 يىل بۇرۇن مۇشۇ يەردىكى بىر ئادەمنىڭ ئارپىسىنى ھايۋانلار يەپ كەتكەن، يەردە ئىزى قالغان. بۇ كىشى كۆتۈپ

تۇرغاندا 6 دانە ئالا ئات جلغىدىن چىقىپ كەتكەن، بۇنىڭ بىلەن بۇ كىشى ئارپىنى مۇشۇ، ئالا ئات يىگەنلىگىنى بىلگەن. مۇشۇنىڭغا ئاساسەن بۇ كەنتىنىڭ نامى ئالا ئاتلىق بۇلۇپ قالغان ئىكەن.

تەبىئى كەنتە

ئامبار

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 10.5 كىلومېتىر. چاقا دەرياسىنىڭ غەربى تەرىپى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 200. يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 683 مو، بۇغداي، قوناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سوز، "ئاشلىق ئامبىرى" دېگەن مەنىدە. بۇ جاي چاقانىڭ غەربى جەنۇبى تەرىپىنىڭ مەركىزى بۇلۇپ، ئاشلىق ئامبىرى بولغاچقا، مۇشۇنىڭغا ئاساسەن نام قويۇلغان.

ساسكام كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى ساسكام كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 15.9 كىلومېتىر. چاقا دەرياسىنىڭ غەربى قىرغىغى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 174، تېرىلغۇيېرى 453 مو، يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قوناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ساسكام كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

ساسكام

تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 15.9 كىلومېتىر، تاغلىق، چاقا دەرياسىنىڭ غەربى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 174، يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. تېرىلغۇيېرى 453 مو، بۇغداي، قوناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە "ساسلىقتىكى كان" دېگەن مەنىدە بۇلۇپ، بۇنىڭدىن تەخمىنەن 90 يىل بۇرۇن كىشىلەر بۇ جايدا يەر ئاچقاندا بىر ئالتۇن كان ئۇچراتقان، شۇنىڭ بىلەن بۇ جايىنىڭ نامى ساسكان دەپ ئاتالغان. كېيىن ساسكامغا ئۆز گۇرۇپ كەتكەن.

قىز كۆتكى كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: قىز كۆتكى كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.8 كىلومېتىر. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 758، دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. تېرىلغۇيېرى 2302 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1857 تۇياق، بۇغداي، قوناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى، ياڭاق چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى قىز كۆتكى كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

قىز كۆتكى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.8 كىلومېتىر. شىمالى چاقا دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 434، دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. تېرىلغۇيېرى 1246 مو، بۇغداي، قوناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە "قىزكۆتى" دېگەن سۆز رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، بىرقانچە 100 يىلدىن بۇرۇن ئىسلام دىنىنى تارقاتقۇ-

چىلار بۇ يەرگە كەلگەندە 2 نەپەر قىز بۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ كۈتۈۋالغان. ئۇلاز بۇ يەردىن ئايرىلىش ئالدىدا بىزنى "قىز كۈتتى" دىگەن. مۇشۇنىڭ بىلەن بۇ يەرنىڭ نامى قىز كۈتتى دەپ ئاتالغان، كېيىن قىزىل كۈتكى گە ئۆزگىرىپ كەتكەن.

تەبىئى كەنتە

سىردق قۇمۇش

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.7 كىلومېتىر، جەنۇبى چاقا دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 170، تېرىلغۇيېرى 530 مو، بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، ئەسلىدە بۇ يەر پايانسىز قۇمۇشلۇق بولۇپ، كۆزدە سېرىق رەڭگە كىرگەچكە، بۇ يەرنىڭ نامى سېرىق قۇمۇش دەپ ئاتىلىپ قالغان.

تەبىئى كەنتە

دۇۋلۇك

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.7 كىلومېتىر، غەربى شىمال تەرپى چۆلگە تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 154، تېرىلغۇيېرى 526 مو، بۇغداي، قۇناق چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە "دۆڭلۇك" دىگەن مەنىدە. قۇم دۆۋىلىرىنىڭ كۆپلىگىگە ئاساسەن دۆۋلۇك دەپ نام بېرىلگەن.

كىشى كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: كىشى كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.1 كىلومېتىر، تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 365، دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. تېرىلغۇيېرى 1511 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 800 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى كىشى كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

كىشى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.1 كىلومېتىر. جەنۇبى تەرپى ئىگىز تاغلىق، نوپۇسى 365، تېرىلغۇيېرى 1511 مو، دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز بولۇپ "كېيىن" دىگەن سۆزدىن ئۆز گەرگەن. ئىتىشلارغا قارىغاندا، بۇ كەنتە باشقا كەنتلەردىن كېيىن شەكىللەنگەچكە كېيىن كەنتە دەپ ئاتىلىپ، يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن كىشى گە ئۆزگەرگەن.

گەنجىساي كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: گەنجىساي كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 26.2 كىلومېتىر. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 295، تېرىلغۇيېرى 620 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 3350 تۇياق، چارۋىچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. چارۋا مەھسۇلاتلىرى، بۇغداي چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى گەنجىساي كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

گەنجىساي

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 26.2 كىلومېتىر.

ئورنى چاقا دەريا سىنىڭ باش تەرپى، نوپۇسى 205، تېرىلغۇيەرى 428، مو، چارۋىچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. چارۋا مەھسۇلاتلىرى، بۇغداي چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز بولۇپ، "كەڭ جاي" دېگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. بۇ كەنتە كەڭ جىلغىغا جايلاشقانلىقتىن گەنجىاي دەپ ئاتىلىپ قالغان.

كۆچكەنلىك دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 41.5 كىلومېتر. ئورنى چاقا دەريا سى جىلغىسىنىڭ غەربى تەرپىدە. نوپۇسى 17. تېرىلغۇ يېرى 40 مو. ئارپا تېرىلىدۇ. ئۇيغۇرچە "كۆچمەنلىك" دېگەن سۆزىدىن ئۆزگەرگەن. ئىلگىرى بۇ يەردىكى كىشىلەر كۆچۈپ يۈرگەچكە، بۇ يەرنىڭ نامى كوچكەنلىك دەپ ئاتىلىپ كىلگەن.

چىمەن قارا ئۇرۇك دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 30.6 كىلومېتر. غەربى تەرپى چاقا دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 35. تېرىلغۇيېرى 50 مو، بۇغداي، ئارپا تېرىيدۇ. ئۇيغۇرچە سوز "قارائۇرۇك" دېگەن مەنىدە. ئىلگىرى بۇ جايدا توغراق كۆپ بولغاچقا، ئۇنى چىمەن دەپ ئاتىۋالغان، يىراقتىن قارىغاندا توغراقنىڭ يۇپۇرماقلىرى قارا ئۇرۇككە ئوخشىغاچقا، بۇ جايغا چىمەن قارا ئۇرۇك دەپ نام بەرگەن.

قۇرۇغ ئېلەك دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 60.3 كىلومېتر. تېرىلغۇيېرى 50 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 900 تۇياق، ئارپا تېرىيدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، "سۇيى يوق" دېگەن مەنىدە، بۇ جايىنىڭ ئورنى سۇيى يوق بىر ئېلەكنىڭ ئىچىدە بولغاچقا قۇرۇغ ئېلەك دەپ ئاتالغان.

كۆرۈك يەر دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۆزلىنىيە ئارلىغى 22 كىلومېتر. ئورنى چاقا دەريا سىنىڭ ئىچىدە. جەنۇبى گەنجىاي دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ، نوپۇسى 31، تېرىلغۇيېرى 60 مو، بۇغداي، ئارپا تېرىلىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، كۆرۈك دېگەن بىر خىل ئۇسۇملۇك بولۇپ، بۇ يەردە بۇخىل ئوت كۆپ بولغانلىقتىن، بۇيەرنىڭ نامى كۆرۈك. دېگەن ئوتنىڭ نامى بىلەن ئاتىلىپ كەلگەن.

قاراقول دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 49.9 كىلومېتر. شەرقى جەنۇبى گەنجىاي دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 70. تېرىلغۇ يېرى 32 مو، ئارپاتېرىيدۇ، ئۇيغۇرچە سۆز، ئۇزۇن جىلغىنىڭ كۈنگەي تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن، قارا قول دەپ ئاتالغان.

ھاشى كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ھاشى كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 12.5 كىلومېتر.

ئۇرنى چىرا دەريانسىنىڭ ئىچىدە، تەۋەلىگىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 910، تېرىلغۇيېرى 2224 مو، دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. ئوتلاق چارۋاسىغىمچانلىغى 1200 تۈياق، بۇغداي، قۇناق، چار-ۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ھاشى كەنتىسىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

ھاشى تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 12.5 كىلومېتىر. ئورنى چىرادەريا جىلغىسىدىكى تۇزلەك دە. نوپۇسى 254، تېرىلغۇيېرى 748 مو، ئوتلاق چارۋا سى-غىچانلىغى 1200 تۈياق. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە "ئەرشى" دېگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. "جەننەت" دېگەن مەنىدە. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، ئىسلام دىنىنى تارقاتقۇچىلار جاڭگاللاردا جەڭ قىلىپ، ئۇسساپ ھېرىپ، ئېچىپ موشۇ يەرگە كەلگەندە سۇ ئېچىپ ئەرشىگە چىقىقاندەك بولغان، شۇنىڭ بىلەن بۇ يەرنىڭ نامى ئەرشى دەپ ئاتىلىپ كېيىن ھاشىغا ئۆزگەرگەن.

قاراقېر تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 13.1 كىلومېتىر. ئورنى ئىدىرلىق، چىرا دەريانسىنىڭ غەربى تەرىپىدە. نوپۇسى 347، دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. تېرىلغۇ يېرى 720 مو، بۇغداي، قۇناق. چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز "قارا دۆڭ "دېگەن مەنىدە. بۇجاي قارا دۆڭلەرنىڭ ئارلىغىغا جايلاشقانلىقتىن قاراقېر دەپ ئاتالغان.

لەنگەر تام تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 13.4 كىلومېتىر. ئورنى ئىدىرلىق. چىرا دەريانسى نىڭ غەربى لۆدە، نوپۇسى 309، دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. تېرىلـ-غۇ يېرى 765 مو، بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە ئىلگىرى بۇجاي بوستان، نورى، چاقا دېگىلەرنىڭ خوتەنگە بارىدىغان ئوتۇش يولى بۇلۇپ، كونا ھۆكۈمەت مۇشۇ جايدا چازاقۇرۇپ باج ئالغان. شۇنىڭ بىلەن بۇجاينىڭ نامى لەنگەر تام دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

ياغ بەردى يايلاق چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغاجا يلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 22.5 كىلومېتىر. تاغ جىلغىسى، كۇلىمى 50 كىۋادىرات كىلومېتىر، 2000 تۈياق چارۋاسىغىدۇ. بۇنىڭدىن يازلىق يايلاق 70% نى، قىشلىق يايلاق 30% نى ئىگەللەيدۇ. چىغ، چ-م قاتارلىق ئوتلار ئۆسۈدۇ. جەگىرەن، بۇرە، داۋغان، ئۇلا، كەكلىك قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. ئۇيغۇرچە سۆز، رېۋايەت قىلىنىشچە، بۇرۇن يەرلىك بىركىشى باشقا يەردىن كەلگەن كىشىگە ياغ بەرگەنلىكتىن بۇ يەرنىڭ نامى ياغ بەردى دەپ ئاتىلىپ قالغان.

يۇرۇقتاش كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: يۇرۇقتاش كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 10.8 كىلومېتىر.

تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 250، ئوتلاق چارۋاسغىمچانلىغى 2900 تۇياق. يىردىم دىخانچىلىق، يىردىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىدۇ. تىرىلغۇيىرى 961 مو، بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى يۇرۇقتاش كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

يۇرۇقتاش تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 10.8 كىلومېتىر. شەرقى تاشلىق ساي بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئورنى چىرا دەريا سىنىڭ ئىككى تەرىپىدە. نوپۇسى 250، يىردىم دىخانچىلىق يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىدۇ. تىرىلغۇيىرى 961 مو، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى، بۇغداي چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە پاقىراپ تۇرۇدىغان تاش دىگەن مەنىدە. رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، ناھايىتى بۇرۇن قاتتىق بۇران چىقىپ، بىر قانچە كۈن چىقماي قاراڭغۇلۇق ئىچىدە بىر دانە تاشنىڭ يۇرۇق چىقىرىپ تۇرغانلىغىنى كۆرگەن. شۇنىڭ بىلەن بۇ يەرنىڭ نامى يۇرۇقتاش دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

ھاسا كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى ھاسا كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 11.3 كىلومېتىر. ئورنى چاقادەريا سى بىلەن چۆكادەريا سىنىڭ قۇشۇلۇش ئىغزىدا. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 276، تىرىلغۇ يىرى 886 مو، دىخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ھاسا كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

ھاسا تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 11.3 كىلومېتىر. نوپۇسى 276، تىرىلغۇيىرى 888 مو، دىخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە ھاسا دىگەن سۆز، رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، بۇرۇنقى زامانىدا، ئابدۇللا بۇۋام دىگەن كىشى خەلقنىڭ داۋا ئىشلىرىنى بىجىرگەندە پۇل ئالمىغان، ئۇزىنىڭ ئوغلىنى قازى قىلىپ قويغاندىن كېيىن پۇل ئالغان، ئابدۇللا بۇۋام دىگەن كىشى بۇنىڭ دىن خاپا بولۇپ ئۆيدىن چىقىپ مۇشۇيەرگە كەلگەندە ھاسىسىنى يەرگە چوقۇپ قويۇپىنا ماز ئوتىگەن، شۇنىڭ بىلەن بۇ جايىنىڭ نامى ھاسا دەپ ئاتىلىپ قالغان.

ئىنىلىك كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئىنىلىك كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 17.2 كىلومېتىر. غەربى تىكلىك تىغى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 406، تىرىلغۇيىرى 1293 مو، ئوتلاق چارۋاسغىمچانلىغى 5795 تۇياق. يېرىم دىخان چىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىدۇ. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ئىنىلىك كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

ئىنىلىك تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 17.2 كىلومېتىر. ئورنى دەريانىڭ ئىچىدە. نۇپۇسى 239. يەردىم دېخانچىلىق يەردىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. تېرىلغۇ يېرى499 مو، بۇغداي، قوناق، چارۋامەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە "بەلگۇ". يەرلىك تىلىدىكى "ئىلە" دېگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. ئىيتىشلارغا قارىغاندا، ئىسلام دىنى خوتەنگە كىرگەندىن كېيىن، يەرلىك ئەمەلدار چوقتۇرۇش-نوقتۇرۇش ئىككىسى ئىسلام لەشكەرلىرى بىلەن ئۇرۇشقان. چوقتۇرۇش-نوقتۇرۇش لەرنىڭ لەشكەرلىرىنى ئېلىپ مۇشۇ جايلارغا كەلگەندە، تاغلار ئېگىز، يوللار خەتەرلىك بولغانلىقتىن، كەينىدىن ئەگىشىپ كېلىۋاتقان ئەسكەرلىرىنىڭ يولىدىن ئادىشىپ قالماسلىقى ئۈچۈن يول بويى يۇغان تاشلارنى ئۆرە تىكلەپ، بەلگۇ قىلىپ، ماڭغان. مۇشۇنىڭغا ئاساسەن يەرلىك كىشىلەر بۇجايغا ئىلەلىك دەپ نام بەرگەن. كېيىن ئىنىلىككە ئۆزگۈرۈپ كەتكەن.

چۇكا تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 17 كىلومېتىر. غەربى چۇكا دەريالىسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نۇپۇسى 167، يەردىم دېخانچىلىق، يەردىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. تېرىلغۇيىرى 651 مو، بۇغداي، پۇرچاق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە "چۇكە" دېگەن سوزدىن ئۆزگەرگەن. ئىيتىشلارغا قارىغاندا، قەدىمقى خوتەنىنىڭ 2 نەپەر خاقانى ئىسلام ئەسكەرلىرىگە قارشىلىق كورسۇتۇش ئۈچۈن مۇشۇ يەردە قورغان ياساپ مىس نو بىلەن قورغاننىڭ ئىچىگە سۇ باشلاپ كىرىپ، جەڭنى داۋاملاشتۇرغان. ئىسلام ئەسكەرلىرى سۇغا غەزىمەت تاشلاپ، سۇكىرىش ئىغزىنى تاپالمىغچى بولغان. "چوكەمو-چوكەمۇ" دېيىشكەن. ئاخىرى ئىغزىنى تېپىۋىلىپ سۇمەنبىنى ئۇزۇۋۇتكەن. بۇنىڭ بىلەن چۇكە دېگەن سۆز چۇكاغا ئۆزگۈرۈپ مۇشۇ يەرنىڭ نامىغا ئايلىنىپ قالغان.

بىجەش چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 27.4 كىلومېتىر. شەرقى ئاچچىقسۇ دەريالىسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. چارۋا سىغىمچانلىغى 500 تۇياق. ياپچان، سىردىغ، چىغ ئوسۇدۇ. قىشلىق يايلاغ، ئۇيغۇرچە "بۇرجىگى" دېگەن مەنىدە، بۇيايلاغ تاغنىڭ بۇرجىگىگە جايلاشقانلىقتىن، بۇرجەك دەپ ئاتىلىپ كېيىن بىجەشكە ئۆزگۈرۈپ كەتكەن.

تايلاك ئىغزى چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 22.5 كىلومېتىر. ئېگىز تاغلىق، چۇكادەريالىسى ئىقىپ ئوتىدۇ. چارۋا سىغىمچانلىغى 1000 تۇياق. قىش ۋە يازلىق يايلاغ. كۆرۈك، ياپچان قاتارلىق ئوتلار، كەكلىك، ئۇلا، داۋغان قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار، ئۇيغۇرچە "ئات تايلىغان جاي" دېگەن مەنىدە، ئىلگىرى بۇيەردە ئات تايلىغان. شۇنىڭ بىلەن بۇ يەرنىڭ نامى تايلاك ئىغزى دەپ ئاتىلىپ قالغان.

ئاتلاش دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 18.3 كىلومېتىر. ئورنى لاۋاس دەرياسىنىڭ ئىچىدە، پەسىلىك دېخانلىق نوقتىسى. تېرىلغۇيىرى 145 مو، ئارپا،

بۇغداي، تىرىدىۇ. ئۇيغۇرچە "سەكرەش، ئاتلاش" دىگەن مەنىدە. بۇ جايدا بىرجىلغا بۇلۇپ، بۇيەر-دىن كىشىلەر ئاتلاپ ئۆتكەنلىگى ئۈچۈن، بۇ يەرنىڭ نامى ئاتلاش دەپ ئاتالغان.

قېزىلىول كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: قوچقاربېشى كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 22.8 كىلومېتىر. غەربى تىكلىك تىغى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 239، تېرىلغۇيىرى 732 مو، يېردىم دىخانچىلىق، يېردىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 3211 تۇياق. چارۋا مەھسۇلاتى، ئارپاچىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇيەردە بۇرۇن قىزىل تۇپلۇق قاپتال-دىن ئىلىنىغان بىر يول بولغاچقا، بۇجاينىڭ نامى قېزىل يول دەپ ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

قوچقاربېشى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 22.8 كىلومېتىر. ئورنى چىرادەر ياسىنىڭ جىلىغىسى ئىچىدە. نۇپۇسى 110، يېردىم دىخانچىلىق، يېردىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. تېرىلغۇيىرى 296مو، بوغداي، ئارپا، چارۋامەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە قوچقاربېشى دىگەن مەنىدە، ئىلگىرى بۇ جايدا، قوچقار لەقەملىك بىر كىشى ئولتۇرغانلىقتىن بۇيەرنىڭ نامى قوچقاربېشى دەپ ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

قېزىلىول

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 20.5 كىلومېتىر. نۇپۇسى 96، تېرىلغۇيىرى 286 مو، دىخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇ-لاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇيەردە بۇرۇن قىزىل تۇپلۇق قاپتالدىن ئىلىنىغان بىر يول بولغاچقا، بۇ جاينىڭ نامى قىزىل يول دەپ ئاتالغان.

دىخانچىلىق نوقتىسى

ھالىلوك

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 30.2 كىلومېتىر. ئورنى ھالىلوك دەرياسى نىڭ ئىچىدە. نۇپۇسى 33، تېرىلغۇيىرى 150 مو، ئارپا، بۇغداي تېرىلىدۇ. تىلئايرىمىسى، يەرنامىنىڭ كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىق لانمىدي.

جەگىتال كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: سۇرلوك كەنتىدە.

يېزاتۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 26.9 كىلومېتىر. تەۋەلىگىدە 4تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 282، تېرىلغۇيىرى 1194 مو، يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق، ئوتلاق چارۋاسىغىمچانلىغى 3604 تۇياق. بۇغداي، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە كەكتال (بىر خىل دەرەخ) دىگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. بۇ يەردە بۇخىل ئوت كۆپ بولغانلىقتىن، جەگىتال دەپ ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

سۇرلوك

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 26.9 كىلومېتىر.

ئورنى دەريا جىلغىسىدىكى تۆزدە. نۇپۇسى 110، تىرىلغۇيىرى 494 مو، يىردىم دېخانچىلىق. يىردىم چارۋىچىلىق. بۇغداي، ئارپا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سىرىلىپ دېگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن، بۇ جايىنىڭ ئىككى تەرپى چىقىل بۇلۇپ، شىغىل تۇپلار دائىم سىرىلىپ چۈشكەچكە، كەنتنىڭ نامى سۆرلۈك دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

جەگىتال تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 25.1 كىلومېتىر. ئورنى دەريا جىلغىسىدا، دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە كېكتال (بىر خىل دەرەخ) دېگەن سۆزدىن ئۆز گەرگەن.

تاللىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 29 كىلومېتىر. ئورنى چىرا دەرياسىنىڭ جىلغىسىدا. نۇپۇسى83، دېخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇيىرى 394 مو، بۇغداي، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە كېكتال (بىر خىل دەرەخ) دېگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. ئەسلىدە بۇ جايىنى كېكتال قاپلاپ كەتكەچكە، بۇ كەنتكە تاللىق دەپ نام بېرىلگەن.

ئازنەمچىت تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 30.5 كىلومېتىر. ئورنى چىرا دەرياسى جىلغىسىدا. نۇپۇسى 35، تىرىلغۇيىرى 107 مو، دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە جۈمە ئۇتەيدىغان مەچىت دېگەن مەنىدە. كىشىلەر ئىغىزىدىكى رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، 400 يىل ئىلگىرى ئىسلام ئۇلىمالىرى بۇ يەردىن ئۆتكەندە ناماز ئۇقۇغىنى ئۈچۈن (ئازنە كۈنلۈكتە) ئازنە مەچىت دەپ ئاتالغان.

ئالما دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 29.8 كىلومېتىر، ئورنى چىرا دەرياسىنىڭ جىلغىسى ئىچىدە، نۇپۇسى 110، تىرىلغۇيىرى 50 مو، بىدەيىرى 200 مو، يىلىغا 120 مىڭ جىڭ بىدە پىچىنى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز بۇلۇپ، بۇ يەرنى ئېچىپ ئۆزلەشتۇرگەندە ئالما دەرىخى سىلىنغانلىقتىن ئالما دەپ ئاتالغان.

ئۇقۇ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئۇقۇ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 36.9 كىلومېتىر. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتەبار. نۇپۇسى 652. تىرىلغۇيىرى 1470 مو، چارۋىچىلىق ئاساس، ئوتلاق چارۋاسىغىمچانلىغى 11.232 تۇياق. چارۋا مەھسۇلاتلىرى، بۇغداي، ئارپا چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ئۇقۇكەنتنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

ئۇقۇ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 36.9 كىلومېتىر.

ئورنى كوئىنلۇن تاغلىق رايۇنى. نۇپۇسى 220، چارۋىچىلىق ئاساس، تىرىلغۇيىرى 678 مو، چارۋا مەھسۇلاتلىرى، بۇغداي، ئارپا چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، رىۋايەت لەردە ئىيتىلىشچە، ئىسلام ئەسكەرلىرى چوقتورۇش-نوقتۇرۇش لەر بىلەن جەڭ قىلىپ، مۇشۇ يەرگە كەلگەندە چۇقادىكى ئۆڭكورگە بىردانە تۇمۇر ئۇقۇنى بىكىتىپ ئاتلىرىغا ئوت بەرگەن، شۇنىڭدىن تارتىپ، بۇيەرگە ئۇقۇدىگەن نام قالغانمىش.

تەسكەنلىك تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 37.2 كىلومېتىر. نۇپۇسى 67. چارۋىچىلىق ئاساس، تىرىلغۇيىرى 250 مو، چارۋامەھسۇلاتلىرى، بۇغداي، ئارپا چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە (بىر خىل ئوت) بۇ جايداتەسكەن دىگەن ئوت كۆپ بولغاچقا، بۇيەرنىڭ نامى تەسكەنلىك دەپ ئاتالغان.

ئات چاپقۇر تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 33.4 كىلومېتىر. ئورنى چىرادەرياسىنىڭ جىلغىسىدا. نۇپۇسى 127، چارۋىچىلىق ئاساس. تىرىلغۇيىرى 300 مو، ئوتلاق 100 مو، ئارپا، بۇغداي، چارۋامەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە ئات چاپتۇرۇشقان دىگەن مەنىدە. ئىغىز رىۋايەتلىرىدە ئىيتىلىشچە، مۇڭغۇللار بىلەن ئىسلام ئەسكەرلىرى مۇشۇ جايلاردا ئۇرۇش قىلىغاندا، چاڭ-توزاڭ ئۆرلىتىپ ئات چاپتۇرۇشقان، شۇنىدىن كېيىن بۇيەرنىڭ نامى ئات چاپقۇر دەپ ئاتىلىپ قالغان.

لايقا دېخانچىلىق نۇقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 43.3 كىلومېتىر. ئورنى سىرتى بۇلۇڭ دەر يا جىلغىسىدا. تىرىلغۇيىرى 50 مو، ئارپا، پۇرچاق تېرىلىدۇ. ئۇيغۇرچە لايلاپ قالىدىغان يەر دىگەن مەنىدە. بۇيەر ئويمان يەر بولغانلىقتىن ھەمىشە لايلاپ قالغاچقا لايقا دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

ئەسكى تۇگمەن دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 40.1 كىلومېتىر. ئورنى سىرتى بۇلۇڭ دەريا جىلغىسىدا. نۇپۇسى 32، تىرىلغۇيىرى 120 مو، بۇغداي، ئارپا چىقىدۇ. ئويغۇرچە سۆز، بۇ يەردە ئەسلى بىردانە تۇگمەن بۇلۇپ ھەمىشە بۇزلۇپ ماڭمىغاچقا، بۇيەرنىڭ نامى ئەسكى تۇگمەن دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

ئاياغ ئازگال دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 47.2 كىلومېتىر. ئورنى سىرتى بۇلۇڭ دەريا جىلغىسىدا. نۇپۇسى 9، ھەممىسى ئۇيغۇر، تىرىلغۇيىرى 50مو، ئارپا-تېرىلىيدۇ. ئۇيغۇرچە دەرياجىلغىسىدىكى چوڭقۇر ئازگال دىگەن مەنىدە. بۇيەردە يارپ-چىپ كەتكەن چوڭقۇر ئازگال بولغاچقا، ئاياغ ئازگال دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

باش ئازگال دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 49.1 كىلومېتر. ئورنى سىرىق بۇلۇڭ دەريا جىلغىسىدا. نوپۇسى 17، تىرىلغۇيىرى 60 مو، ئارپا تېرىيدۇ. ئۇيغۇرچە دەريانىڭ يۇقىرىسىدىكى چۆكەكۇر ئازگال دېگەن مەنىدە. بۇيەردە يارپېچپ كەتكەن چوڭقۇر ئازگال بولغانلىقتىن، باش ئازگال دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

باري ئېغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 43.2 كىلومېتر. شەرقى سىرىق بۇلۇڭ دەريا سىنىڭ تارمىغى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. قىشلىق، يازلىق ياپلاغ. چارۋا سانى 3000 تۇياق. سىرىغ، ياپىچان، چىغ قاتارلىق ئوت لاربار. ئۇيغۇرچە بۇلاق سۇيى بارياپلاق دېگەن مەنىدە، بۇ يەردە بۇلاق سۇيى بولغانلىقتىن سۇيى بارئېغىل دەپ ئاتالغان، كېيىن يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن بارى ئېغىلغا ئۆز گەرگەن.

تۇزئېغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 37.8 كىلومېتر. ئورنى كۆنلۈن تىغىدا. چارۋا سانى 600 تۇياق. سىرىغ، ياپىچان، چىغ قاتارلىق ئوت لاربار. قىشلىق يايلاغ، ئۇيغۇرچە سۆز. تۇزدىكى ئېغىل دېگەن مەنىدە. بۇيايلاغنىڭ ئۇستى تۇز ھەم ئېغىل بولغاچقا، تۇز ئېغىل دەپ ئاتالغان.

ئۇلۇغ ئېغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 39.6 كىلومېتر. تاغ جىلغىسى قىشلىق يايلاغ، چارۋا سانى 600 تۇياق. ياپچان، چىغ، قاتارلىق ئوتلار بار. ئۇيغۇرچە سۆز، غەربى تەرىپىدىكى سىرىق بۇلۇڭ دەريانىڭ يازدىكى سۇيى كۆپ (ئۇلۇغ) بۇلۇپ. ھايۋانلار ئوتلىمىگەچكە ئۇلۇغ ئېغىل دەپ ئاتالغان.

چىغلىق ئېغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 41.8 كىلومېتر. تاغ جىلغىسىدىكى قىشلىق يايلاغ. چارۋا سانى 450 تۇياق. سىرىغ، ياپچان، چىغ قاتارلىق ئوتلار بار. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ يايلاغدا چىغ كۆپ بولغانلىقتىن، چىغلىق ئېغىل دەپ ئاتالغان.

يارئېغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 48.9 كىلومېتر. شەرقى ئوتتۇرا قىردەريا سىنىڭ تۇتۇشۇدۇ. يازلىق يايلاغ، چارۋاسانى 1200 تۇياق. سىرىغ، چىغ قاتارلىق ئوتلار بار. ئۇيغۇرچە سۆز. يارنىڭ بۇيىغا جايلاشقان ئېغىل بولغانلىقتىن، يار ئېغىل دەپ ئاتالغان.

كونا ئېغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 33.8 كىلومېتر. شەرقى گەنجىسای دەريا سىنىڭ تۇتۇشۇدۇ. چارۋا سانى 700 تۇياق. ياپچان، سىرىغ، چىغ قاتارلىق ئوتلار بار. ئۇيغۇرچە سۆز. تارىخى ئۇزۇن ئېغىل بولغانلىقتىن، كونا ئېغىل دەپ

ئاتالغان.

مازار تاش چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 44.1 كىلومېتىر. ئورنى كۆتىنلۇن تىغى، سىرىغ، ياپچان، قاتارلىق ئوتلار بار. ئۇيغۇرچە سۆز، ياي‌لاغدا بىردانە چوڭ تاش بولۇپ، يېنىدا تۇلۇم ئىسلىغان بىردانە خادا بولغانلىقتىن، مازار تاش دەپ ئاتالغان.

ئېيىقلىق ياپلىغى چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى تەرىپىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 54.2 كىلومېتىر. ئورنى كۆتىنلۇن تىغى. لوپ ناھىيىسىگە تەۋە ياي‌لاغ، چارۋا سىغىمچانلىغى 600 تۇياق. سىرىغ، ياپچان، چىغ قاتارلىق ئوتلار ئۇسۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز. ئەل ئىغىزىدىكى رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، بۇرۇن بىر چارۋىچى قوي بىقىۋاتقاندا تۇيۇقسىز بىر ئېيىق چىقىپ چارۋىچىنى يەپ كەتكەنمىش، شۇنىڭ بىلەن بۇ جايىنىڭ نامى ئېيىقلىق دەپ ئاتىلىپ قالغان.

قىياقلىق چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىي غا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 51.3 كىلومېتىر. ئورنى سىرىق بۇلۇڭ دەريا‌سى جىلغىسىدا. لوپ ناھىيىسىگە تەۋە. سىرىغ، ياپچان قاتارلىق ئوتلار ئۇسۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ ياي‌لاغدا قىياق (ئوت) كۆپ بولغانلىقتىن قىيا قىلىق دەپ ئاتالغان.

تاشلىق ئېغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 53.1 كىلومېتىر. ئورنى ئوتتۇرا قىردەر ياسىنىڭ جىلغىسىدا. قىشلىق ياي‌لاغ، چارۋا سىغىمچانلىغى 300 تۇياق. سىرىق، چىغ قاتارلىق ئوتلار ئۇسۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز. ياي‌لاغ تاشلىققا جايلاشقانلىقتىن، تاشلىق ئېغىل دەپ نام بىرىلگەن.

ئىشەك قىرىنىڭ دۆڭ ياي‌لاق چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 46.6 كىلومېتىر. شەرقى سىرىق بولۇڭ دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2500 تۇياق. سىرىق، چىغ قاتارلىق ئوتلار ئۇسۇدۇ. ياي‌لاغدا ئىشەكنىڭ ئۇچىسىغا ئوخشايدىغان بىر دۆڭ بولغانلىقتىن، ئىشەك قىرىنىڭ دۆڭ ياي‌لاق دەپ ئاتالغان.

بۇيان ئېغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 43.6 كىلومېتىر. ئورنى ئوتتۇرا قىردەياسىنىڭ جىلغىسىدا. قىشلىق ياي‌لاغ، چارۋا سىغىمچانلىغى 1200 تۇياق. خۇتەن ناھىيىسىگە تەۋە. ياپچان، سىرىغ قاتارلىق ئوتلار ئۇسۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، ياي‌لاغ ئىككى دۆڭنىڭ ئارلىغىدا بولۇپ بۇيانغا ئوخشىغاچقا، بۇيان ئېغىل دەپ ئاتالغان

چېغلىق ئىغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 56 كىلومېتىر.

ئورنى چۆرۈل دەرياسى جىلغىسىدا. يازلىق ياىلاغ. چارۋا سىغىمچانلىغى 2600 تۇياق. خۇتەن ناھىيىسىگە تەۋە. سىرىغ، چىغ قاتارلىق ئوتلار ئۈسۈدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ يايلاغدا چىغ، كۆپ بولغانلىقتىن، چىغلىق ئىغىل دەپ ئاتالغان.

يىرىلغىنىڭ ئىغىلى چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 56.2 كىلومېتىر. ئۇلۇغ ئاچچىق دەريا سى نىڭ شەرقى قىرغىغدا. يازلىق يايلاق. چارۋا سىغىمچانلىغى 3000 تۇياق. سىرىغ، ياپچان، چىغ قاتارلىق ئوتلار بار. يەرنامىنىڭ كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىق لانمىدى.

قاراتاش كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئاقتاش كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 41.5 كىلومېتىر. جەنۇبى مۇز تاغ بىلەن تۇتۇشۇدۇ، تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار، نۇپۇسى 310، تېرىلغۇيېرى 544 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 6082 تۇياق، چارۋىچىلىق ئاساس، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز. رەۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، ئىلگىرى كىرىيەلىك بىر كىشى مۇشۇيەرگە كىلىپ ئالتۇن كولاش داۋامىدا تاش بىسىۋلىپ ئۇلۇپ كەتكەن، بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقان ئانىسى مۇشۇ يەرگە كىلىپ "قارا تاش، ئاق تاش مىنىڭ بالامنى بىسىۋالغان قانداق تاش" دەپ ماتەم تۇتۇپ يىغلىغان شۇندىن تارتىپ، بۇ جايىنىڭ نامى بۇلۇپ قالغان.

ئاقتاش تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 41.5 كىلومېتىر. شىمالى قاراتاش دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نۇپۇسى 121، چارۋىچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 223 مو، بۇغداي، ئارپا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، ئىسىملىكنىڭ كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى قاراتاش بىلەن ئوخشاش.

ئاتىي دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 39.8 كىلومېتىر. جەنۇبى قاراتاش دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نۇپۇسى 9، تېرىلغۇيېرى 31 مو، ئارپا تېرىيدۇ. ئۇيغۇرچە ئات دېگەن مەنىدە. بۇيەردە بۇرۇن ئات تايلىغانلىقتىن ئاتى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

دۆڭلەك دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 51.7 كىلومېتىر. تاغلىق، جەنۇبى قارا تاش دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نۇپۇسى 150. تېرىلغۇيېرى 300 مو، ئارپا تېرىيدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز. بۇ يەردە دۆڭلۇك كۆپ بولغانلىقتىن، دۆڭلەك دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

ئوتتۇرا قىرىنىڭ ئىغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 53.2 كىلومېتىر. ئورنى

بۇ قاجىلىغىسىنىڭ ئىچىدە. يازلىق يايلاق، لوپ ناھىيىسىگە تەۋە، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 150 تۇياق. سىرىغ، ياپچان، چىغ قاتارلىق ئوتلار ئۇسۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، قارا تاش دەريا‌سى بىلەن سىرىق بۇلۇڭ دەريا‌سىنىڭ ئارلىغىغا جايلاشقان ذۆڭ يايلاق بولغانلىقتىن، ئوتتۇراقبىرنىڭ ئىغىل دەپ ئاتالغان.

تازئىغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 41.6 كىلومېتىر. تاغلىق، يازلىق يايلاق. چارۋا سىغىمچانلىغى 600 تۇياق. ياپچان، سىرىغ، چىغ قاتارلىق ئوتلار ئۇسۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇجاى ئوت ئۇنمەيدىغان تاقىر جاي بولغانلىقتىن تازئىغىل دەپ نام بىرىلگەن.

سالمان يايلىغى چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 45.8 كىلومېتىر. تاغلىق‌ئوتلاق، چارۋاسىغىمچانلىغى 200 تۇياق. سىرىغ، چىغ قاتارلىق ئوتلار بار، ئۇيغۇرچە سالما (بىر خىل ئۇملىگۈچى جانىۋار) دىگەن مەنىدە بۇلۇپ، بۇجايدا سالما كۆپ بولغانلىقتىن، سالما سۇزى كېيىن سالمانغا ئۆزگەرگەن.

ئاناسباي يايلىغى چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 54.2 كىلومېتىر. ئورنى تاغ جىلغىسىدا، يازلىق يايلاق. چارۋا سىغىمچانلىغى 2300 تۇياق. خۇتەن ناھىيىسىگە تەۋە. سىرىغ، چىغ قاتارلىق ئوتلار بار. ئاناسباي ئادەم ئىسمى. بۇرۇن ئاناسباي ئىسىملىك بىر كىشى مۇشۇ ياياغدا مال باقىدىغانلىقتىن، بۇجايىنىڭ نامى ئاناسباي دەپ ئاتالغان.

ئىشەك قەبرىنىڭ دۆڭ چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 59.9 كىلومېتىر. جەنۇبى ئاقسۇ دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. چارۋا سىغىمچانلىغى 2000 تۇياق. سىرىغ، چىغ قاتارلىقلار ئۆسۈدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز بۇلۇپ، بۇ ئوتلاقنىڭ تۇزلۇشى ئۇزۇن، ئىككى تەرپى پەس، ئوتتۇرىسى كۆتۈرۈلۈپچىققان بۇلۇپ، ئىشەكنىڭ دۇمبىسىگە ئوخشىغانلىقتىن، ئىشەك قەبرىنىڭ دۆڭ دەپ ئاتالغان.

ئارىتۇز دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 52.8 كىلومېتىر. پەسىللىك يازلىق ياياغ، چارۋا سىغىمچانلىغى 2000 تۇياق. ياپچان، سىرىغ، چىغ قاتارلىق ئوتلار بار. ئۇيغۇرچە ئارلىقتىكى تۇز لەك دىگەن مەنىدە، بۇياياغ چۆرە دەريا‌سى بىلەن لايسۇئىلەكنىڭ ئارلىغىدىكى تۇزگە جايلاشقانلىقتىن ئارى تۇز دەپ ئاتالغان.

سىرىق ساي چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇز لىنىيە ئارلىغى 63.7 كىلومېتىر. شەرقى چۆرەدەريا‌سى، جەنۇبى كوئىنلۇن تىغى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى

200 تۇياق. سىردۇغ، چىغ قاتارلىق ئوتلار بار. بۇ ياپلاغ دا سىرىغ دىگەن ئوت ناھايىتى كۆپ، كۆزدە ساغىرىدۇ. شۇڭا بۇجاي سىرىق ساي دەپ ئاتالغان.

كەڭتۇقاي كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: كەڭتۇقاي كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 17.5 كىلومېتر. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار، نۇپۇسى 430، تېرىلغۇيېرى 1274 مۇ، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1500 تۇياق. دىخانچىلىق ئاساس، قۇناق، بۇغداي، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى كەڭتۇقاي كەنتىدە.

كەڭتۇ قاي تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 17.5 كىلومېتر. ئورنى دەريا جىلغىسىدىكى تۇزدە. نۇپۇسى 21، دىخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 180 مو، بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز. بۇ جاي دەريا جىلغىسىدىكى كەك كەتكەن بىر تۇقايغا جايلاشقانلىقتىن، كەڭتۇقاي دەپ ئاتالىپ كەلگەن.

قاخشاللىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 19.7 كىلومېتر. ئورنى دەريا جىلغىسىدىكى تۇزدە. نۇپۇسى 382، تېرىلغۇ يېرى 1094 مو، دىخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، قۇرۇق يولغۇنلۇق دىگەن مەنىدە. بۇ جاي ئىلگىرى قۇرۇق يۇلغۇنلۇق بولغانلىقتىن، قاخشاللىق دەپ ئاتالغان.

سىرىقچان كەنت كومىتېتى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 1.6 كىلومېتر. غەربى چاقا دەريا بىلەن تۇتۇشۇدۇ تەۋەلىكىدە، 1 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 330. تېرىلغۇ يېرى 840 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1504 تۇياق. دىخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى سىرىقچان كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

سىرىقچان تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 1.6 كىلومېتر. غەربى چاقا دەريا بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نۇپۇسى 330، تېرىلغۇيېرى 840 مو. دىخانچىلىق ئاساس. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سىرىق چىراي دىگەن سۆز-دىن ئۆزگەرگەن. بۇنىڭدىن بىرقانچە يىل بۇرۇن، بۇ يەردىن ئۆستەڭ ئالغاندا بىر گۈمبەزسىمان تېپىلغان. ئاغزىنى ئاچقاندا، سىرىق چىراي بىر ياش ئادەمنىڭ جەسىدى چىققان، شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ جاينى سىرىقچان دەپ ئاتاپ كەلگەن.

ئۇلۇغساي يېزىسى
ئۆلچەملىك نامى

ئۇلۇغساي يېزىسى

1984 ـ يىلى يېزىلىق ھاكىمىيەت قۇرۇش داۋامىدا، چاقا يېزىسىنىڭ 5 دادۇيىنى ئايرىپ قۇرۇلغان يېزا. تەپسىلاتى چاقا يېزىسىنىڭ ئۇمۇمى بايانىغا قارالسۇن.

تەبىئى كەنتە

بادىغان

ناھىيە بازىرى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبى تەرەپ 70 كىلومېتىر يېراقلىققا، ئۇلۇغساي دەرياسىنىڭ شەرقى قىرغىغا ئۇرۇنلاشقان. نوپۇسى 856، يەردىم دېخانچىلىق، يەردىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىدۇ. تېرىلغۇيېرى 1914 مو، بۇغداي، ئارپا، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە "بۇدىغان" دېگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. ئىيتىشلارغا قارىغاندا، بۇرۇن سۇلايمان بىكام دېگەن كىشى بۇغداي تېرىپ، باشقىلارنى مەھسۇلاتىنى بۇداپ كۆرۈشكە تەكلىپ قىلغان، شۇنىڭ بىلەن بۇ جايىنىڭ نامى بادىغان دەپ ئاتالغان.

بادىغان كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: بادىغان كەنتىدە.

يېزىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى بۇلۇپ، ئۇلۇغساي دەرياسىنىڭ شەرقى قىرغىغا جايلاشقان. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 856. تېرىلغۇيېرى 1914 مو. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 3700 تۇياق. ئىگىلگى يەردىم دېخانچىلىق، يەردىم چارۋىچىلىق. قۇناق، بۇغداي، بېدە، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى بادىغان كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

چارۋىچىلىق نوقتىسى

گوجىلغا دۆڭ

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 4.2 كىلومېتىر. ئورنى كوئىنلۇن تىغىنىڭ يان باغرى. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1000 تۇياق. سىرىغ، ياپچان قاتارلىق ئوتلار باراقسان ئۆسىدۇ. ياۋايى ھايۋانلاردىن داۋغان، جەگرەن قاتارلىقلار بار. ئۇيغۇرچە سۆز بۇلۇپ بۇيايلاقنىڭ ئارقىسى ئىگىز، ئالدى تەرىپى پەس بولغاچقا، يەر شەكلىگە ئاساسەن گوجىلغا دۆڭ دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

كۆكقېر كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: كۆكقېر كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 6.6 كىلومېتىر.

شەرقى ئۇلۇغساي دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 608. تىرىلـ غۇيىرى 1900 مو، ئوتلاق چارۋاسغىمچانلىغى 1800 تۇياق. يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. بۇغداي، قۇناق، پۇرچاق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى كۆكقېر كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

كۆكقېر تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 6.6 كىلومېتر. ئورنى ئۇلۇغساي دەرياسىنىڭ شەرقى تەرىپىدە. نۇپۇسى 608، تېرىلغۇيېرى 1450 مو، يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق، ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 1800 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، ئارپا چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە يەرزىمنلىرى كۆكەرگەن دېگەن مەنىدە. رىۋايەتلەرگە قارىغاندا بۇنىڭدىن 200 نەچچە يىل بۇرۇن ئىمامىلدىكى كۆكقېردىن 3 ئائىلىلىك ئادەم كۆچۈپ كېلىپ ئولتۇراقلىشىپ، بۇز يەر ئېچىپ بۇجايىنى كۆكەرتكەن، شۇنىڭغا ئاساسەن كۆكقېر دەپ ئاتالغان.

ئاغچەك لەنگەر دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 14 كىلومېتر. شىمالى چاقا-نۇرى تاشيولى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تېرىلغۇيېرى 90 مو، بۇغداي، پۇرچاق، قۇناق تېرىلىدۇ. ئۇيغۇرچە "ئاغچا" دېگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. ئىيتىشلارغا قارىغاندا، بۇرۇن بىر تۇل خوتۇن مۇشۇ يەرگە بىر لەنگەر سالغان، شۇنىڭغا ئاساسەن ئاغچەك لەنگەر دەپ ئاتالغان.

يولچۇن دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.7 كىلومېتر. ئورنى ئوتانلىق دەريا بىلەن، يولۇق دەريا سىنىڭ قوشۇلۇش ئىغزىدا. تېرىلغۇيېرى 360 مو. بۇغداي، قۇناق، پورچاق تېرىلىدۇ. ئۇيغۇرچە يولى چوڭ دېگەن مەنىدە. بۇجايىنىڭ يېنىدا بىر چوڭ يول بولغان لەقتىن يولچۇن دەپ ئاتالغان.

ئاقچىغ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئاقچىغ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 16.5 كىلومېتر. تەۋەلىكىدە. 2 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 408، چارۋىچىلىق ئاساس، ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 8029 تۇياق. تېرىلغۇيېرى 1580 مو، ئارپا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى، پۇرچاق چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ئاقچىغ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

ئاقچىغ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇز لىنىيە ئارلىغى 16.5 كىلومېتر. شەرقى ئۇلۇغساي دەريا بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئورنى تاغ جىلغىسى، نۇپۇسى 350، تېرىلغۇ يېرى 1100 مو، چارۋىچىلىق ئاساس، ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 2200 تۇياق. ئارپا چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە "چىغلىق" دېگەن سۆز دىن ئۆزگەرگەن. بۇجايدا چىغ كۆپ بولغاچقا، ئاقچىغ دەپ ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

كىچكساي

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 19.1 كىلومېتىر. ئورنى ئۇلۇغساي دەريا‌سى جىلغىسىدا. نوپۇسى 158، تېرىلغۇيېرى 480 مو. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2600 تۇياق. چارۋىچىلىق ئاساس. ئارپا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇكەنتە ئۇلۇغساي دەريا‌سىدىكى كىچىك سايغا جايلاشقانلىقتىن، كىچكساي دەپ ئاتالغان.

چارۋىچىلىق نوقتىسى

قوموشيول

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 11 كىلومېتىر. ئورنى ئۇلۇغساي دەريا‌سى جىلغىسى دا. بۇران كۆپ چىقىدۇ. سۇغاق، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1000 تۇياق. سىرىغ، ياپچان، قاتارلىق ئوتلار بار. بىردانەچىغىر يول بۇلۇپ، بادىغانغا بار غىلى بۇلۇدۇ. ئۇيغۇرچە قومۇشلۇقتىكى يول دىگەن مەنىدە، بۇيايلاقتىكى قومۇشلۇقتا بىر دانە يول بولغانلىقتىن، قومۇشيول دەپ ئاتالغان.

چارۋىچىلىق نوقتىسى

ئاقتاش بۇيان دۆڭ

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 23.5 كىلومېتىر. شەرقى ئۇلۇغساي دەريا‌سى بىلەن چىگىرىلىنىدۇ. تاغلىق ئوتلاق، تۇلكە، جەگىرەن، توشقان قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1500 تۇياق. چىغ، ياپچان قاتارلىق ئوتلار ئۆسۈدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇيايلاق ئاق تاشلار بار دۆڭگە جايلاشقانلىقتىن، ئاقتاش بۇيان دۆڭ دەپ ئاتالغان.

چارۋىچىلىق نوقتىسى

چۆرول

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 18.1 كىلومېتىر. ئورنى ئىگىزلىكتە. يەرمەيدانى 135 كۋادىرات كىلومېتىر. چارۋاسىغىمچانلىغى 2000 تۇياق. سىرىغ، چىغ قاتارلىق ئوتلار ئۆسۈدۇ. تۇلكە، ئۇلاقاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار، ئۇيغۇرچە چۆرۈق دىگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. بۇيەرنىڭ ھاۋاسى سۇغۇق بۇلۇپ، چارۋىچىلار چۆرۈق كىيىپ مال باققانلىقتىن، چۆرۈق دەپ ئاتالغان، كېيىن چۆرۈلگە ئۆزگۈرۈپ كەتكەن.

چارۋىچىلىق نوقتىسى

بۇقادۆڭ

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 13.5 كىلومېتىر. ئىگىز تاغلىق ئوتلاق، چارۋا سىغىمچانلىغى 2000 تۇياق. ياپچان، سىرىغ قاتارلىق ئوتلار ئۆسۈدۇ. داۋغان، تۇلكە، جەگىرەن قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇيايلاغدا بۇرۇن كۆپرەك بۇ قاباقانلىقتىن، بۇقا دۆڭ دەپ ئاتالغان.

چوڭساي كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: چوڭساي كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 21.7 كىلومېتىر. ئورنى ئۇتانلىق دەريا‌سىنىڭ جىلغىسىدا. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار، نوپۇسى 197، چارۋىچىلىق ئاساس، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1630، تۇياق. تېرىلغۇيېرى 750 مو، ئارپا،

چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى چوڭ ساي كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

چوڭساي تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 21.7 كىلومېتىر. ئورنى ئۇتانلىق دەريا سى جىلىغىسىدا. نوپۇسى 197، چارۋىچىلىق ئاساس، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1630 تۇياق، تېرىلغۇيېرى 750 مو، ئارپا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، كەنتىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى دەريانىڭ كەڭراق تاشلىق سايىدا بولغانلىقىتىن، چوڭ ساي دەپ ئاتالغان.

يۇرۇڭقېر كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: يۇرۇڭقېر كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 12.6 كىلومېتىر. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 298، تېمپېراتۇرىسى تۇۋەن، يەر تۇزۇلۇشى ئىگىز، — پەس، چارۋىچىلىق ئاساس، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1300 تۇياق، تېرىلغۇيېرى 1000 مو، پۇرچاق، ئارپا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى يۇرۇڭقېر كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

يۇرۇڭقېر تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 12.6 كىلومېتىر. شەرقىي يۇرۇڭقېر دەريا سى بىلەن، غەربىي يۇلۇڭ دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 298، ھاۋا سى سۇغاق، چارۋىچىلىق ئاساس، چارۋا مەھسۇلاتلىرى، ئارپا چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە ئىگىز، پەس ساي دېگەن مەنىدە. بۇ كەنتىنىڭ يەر تۇزۇلۇشى ئىگىز، پەس ساي بولغانلىقىتىن يۇرۇق ساي دەپ ئاتالغان، كېيىن يۇرۇڭقېرغا ئۆز گۇرۇپ كەتكەن.

ئۇتانلىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئۇتانلىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 13.5 كىلومېتىر. ئورنى ئۇتانلىق دەريا سى قانىلىدا. غەربى يۇلۇڭ دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 124، چارۋىچىلىق ئاساس، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2000 تۇياق، تېرىلغۇيېرى 500 مو، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ، تۇرۇشلۇق ئورنى ئۇتانلىق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

ئۇتانلىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 13.5 كىلومېتىر. ئورنى ئۇتانلىق دەريا سىنىڭ قانىلىدا. غەربى يۇلۇڭ دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نوپۇسى 124، چارۋىچىلىق ئاساس، چارۋا سىغىمچانلىغى 2000 تۇياق. ئۇيغۇرچە سۆز، تاغلىق رايونىدا ئۇتان بولمىغانلىقىتىن، ئوت-چۆپلەرنىڭ يىلتىزىنى ئۇتان ئورنىدا قالايدۇ. بۇ جايدا ئوت-چۆپ يىلتىزلىرى كۆپ بولغانلىقتىن، ئۇتانلىق دەپ ئاتالغان.

سغنزلىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: سغنزلىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان تۈز لىنىيە ئارلىغى 2.6 كىلومېتىر. نوپۇسى 109، بىدە يېرى 435 مو، تېرىلغۇ يېرى 140 مو، پۇرچاق چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى سغنزلىق كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

سغنزلىق

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 2.6 كىلومېتىر. نوپۇسى 109، تېرىلغۇيېرى 140 مو، بىدە يېرى 435، مو، پۇرچاق چىقىدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ جاينىڭ توپىسى سېغىز بولغانلىقتىن نامى سېغنزلىق دەپ ئاتالغان.

چارۋىچىلىق نوقتىسى

ئاق ئېلەك

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 24.4 كىلومېتىر. ئورنى يۇرۇققىر دەريا سى جىلغىسىدا. چېرا يېزا تورپا كەنتىنىڭ يايلىغى. سىرىغ ئوت، چىغ قاتارلىقلار ئۆسۈدۇ. داۋغان، تۈلكە، جەگرەن، قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. ئۇيغۇرچە سۆز يايلاق نىڭ 4 تەرپى ئاقلىق بولغاچقا، ئاق ئېلەك دەپ ئاتالغان.

يۇلۇڭ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: يۇلۇڭ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 31 كىلومېتىر. ئورنى يۇلۇڭ دەريا سى جىلغىسىدا، تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 194، چارۋىچىلىق ئاساس. ئوتلاق كولىمى 700 كۋادىرات كىلومېتىر. چارۋا سغىمچانلىغى 4000 تۇياق. تېرىلغۇ يېرى 1123 مو، ئارپا، بىدە، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى يۇلۇڭ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

يۇلۇڭ

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۈزلىنىيە ئارلىغى 31 كىلومېتىر. ئورنى يۇلۇڭ دەريا سى جىلغىسىدا. نوپۇسى 194، چارۋىچىلىق ئاساس، ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 4000 تۇياق، تېرىلغۇيېرى 1123 مو، ئارپا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ. يۇلۇڭ دېگەن سۆزنىڭ تىل ئايرىمىسى، كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئېنىق لانمىدى.

چارۋىچىلىق نوقتىسى

تۈزلۇق يايلاق

يېزا تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۈزلىنىيە ئارلىغى 31.6 كىلومېتىر. ئوتلاق كولىمى 350 كۋادىرات كىلومېتىر. چارۋا سغىمچانلىغى 4000 تۇياق. داۋغان، جەگرەن، ئولا قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. سىرىغ، چىغ قاتارلىق ئوتلار ئۆسۈدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز بۇ يايلاغدا شۇر كۆپ بولغاچقا، تۈزلۇق يايلاق دەپ ئاتالغان.

نۇرى يېزىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

نۇرى يېزىسى چىرا ناھىيە بازىرىنىڭ شەرقى جەنۇبى تەرىپىگە جايلاشقان. ناھىيە بازىرى بىلەن بولغان تۇزلىنىيە ئارلىغى 80.4 كىلومېتر كېلىدۇ. شەرقى بوستان يېزىسى بىلەن خوشنا، غەربى ئۇلۇغساي يېزىسى بىلەن چېگىرىداش، جەنۇبى شىزاڭ بىلەن، شىمالى دامىكۇ يېزىسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. شەرىقتىن غەرپىكە كەڭلىگى 19.8 ـ 44.1 كىلومېتر. جەنۇپىتىن شىمالغا ئۇزۇنلىغى 143.1 ـ 159.8 كىلومېتر كېلىدۇ. ئومۇمى يەرمەيدانى 4933 كۇۋادىرات كىلومېتر. تەۋەلىگىدە 18 كەنت كومىتېتى، 33 تەبىئى كەنتە، 2475 ئائىلە، 9148 نوپۇسى بار. بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 9108 نەپەر، خەنزۇ مىللىتى 40 نەپەر.

يېزىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى قۇمباغ كەنتىدە. رىۋا يەتىلەردە ئىيتىلىشچە، قىدىمقى زاماندا بىر قېتىم ھاۋا ئۆزگۈرۈپ، دەھشەتلىك بۇران چىقىپ، ئاسماننى چاڭ ـ توزاڭ قاپلاپتۇ، قىرىق كېچە، كۈندۈز كۈن چىقماپتۇ، ئىنسانلار ئۆز ھاياتىدىن ئەندىشە قىلىپ، ھەر كۈنى تاقا چىقىپ، كۈن چىقىشىنى تەقەززالىق بىلەن كۈتۈپتۇ. بۇران ئۇتۇپ كەتكەندىن كېيىن كۈن چىقىپتۇ، ئامما بۇنىڭدىن خۇشاللىنىپ، "نۇر" چىقتى دەپ ۋاقىرىشىپتۇ، شۇندىن كېيىن ئىغىزدىن ئىغىزغا كۆچۈپ نۇرى دەپ ئاتىلىپ قاپتۇ. نۇرى چىڭ سۇلالىسىنىڭ دەسلىپىدە نۇرى تاغ دەپ ئاتالغان. "شىنجاڭنىڭ مەمۇرى رايونلىرى تەسىس قىلىش تەز كىرسى" دە نۇرى كەنتىنى دەپ ئاتالغان. مىنگو دەۋرىدە چىرا ناھىيىسىنىڭ 6ـرايونى بولغان، مىنگونىڭ 33ـيىلى يېڭى ھايات بازىرى دەپ ئۆزگەرتىلگەن. ئازاتلىقتىن كېيىن چىرا ناھىيىسىنىڭ 6ـرايونى بولغان، نۇرى رايونى دەپمۇ ئاتالغان. 1959ـيىلى خەلق گۇڭشىلىشىش مەزگىلىدە نۇرى خەلق گۇڭشىسى قۇرۇلغان. 1984ـيىلى نۇرى يېزىسىغا ئۆزگەرتىلدى. ئەسلىدە نۇرى، سايباغ، ئىمامىلدىن ئىبارەت 3 تەبىئى باشقۇرۇش رايونىغا بۆلۈنەتتى. ئىمامىلا باشقۇرۇش رايونى 1977ـيىلى 8ـ ئاينىڭ 23ـكۈنى ئايىرىلىپ، بوستان گۇڭشىگە ئۆزگەرتىلگەن.

نۇرى يېزىسى كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى باغرىغا جايلاشقان بۆلۈپ، يەر تۇزۇلۇشى مۇرەككەپ، تەۋەلىگىدە ئىگىز ـــ پەس تاغلار، جىلغىلار بار. جەنۇبى تەرپى ئىگىز، شىمالى تەرپى پەس، بۇزاڭ، سارلۇڭ، ياچى قاتارلىق چارۋىچىلىقنى ئاساس قىلىدىغان كەنت كومىتېتلىرى، ئىگىز تاغلار ئارسىدىكى چوڭقۇر جىلغىلار ئىچىگە جايلاشقان. پۈتۈن يېزىنىڭ دېڭىز يۈزىدىن ئەڭ تۆۋەن ئىگىزلىگى 1600 مېتىر. ئەڭ يۇقىرى ئىگىزلىگى 6903 مېتىر، ئوتتۇرىچە ئىگىزلىگى 4251 مېتىر كېلىدۇ. يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 2227 مېتىر.

تېرىلغۇ يەر كۆلىمى (قالدۇرۇق يەرنىمۇ ئۆز ئىچىدە ئالىدۇ) 42,600 مو، ئورمان يېرى كۆلىمى

5366 موء چارۋا مال بېقىلىدىغان يايلىغى بىر مىليۇن 146 مىڭ 924 مو، بۇنىڭدىن قىشلىق يايلىغى بىر مىليۇن 17024 مو، يازلىق يايلىغى 129 مىڭ 900 مو. ئومۇمى كۆلەم ئىچىدە تېرىلغۇ يەر 0.56% نى، ئورمان يېرى 0.056% نى، ياياق 15.5% نى، چۆل % نى، تاغلىق% نى، قۇملۇق 83.89% نى ئىگەللەيدۇ.

دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى ئوخشاش بولمىغانلىقىتىن ھاۋا كىلىماتى شارائىتى مۇرەككەپ، دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 2800 مېتىردىن يۇقىرى بولغان ئىگىز ۋە ئورتا تاغلىقلارنىڭ ھاۋا كىلىماتى سۇغاق يېرىم نەمخوش كىلىماتقا مەنسۇپ بۇلۇپ، يىل لىق ئوتتۇرىچە تېمپېراتۇرىسى 4.7C°، جۇغلانما تېمپېراتۇرىسى 2453C° قايتىدۇ. 4C° تىن تۆۋەن 10C° لۇق جۇغلانما تېمپېراتۇرىسى 1865C° قا، يىللىق ھول يېغىن مىقدارى 200 مىللىمېتىر غايىتىدۇ. ئازسانىدىكى چارۋىچىلىق كەنتلىرى ۋە كۆپ سانلىق ياياقلار مۇشۇ خىلدىكى كىلىماتقا مەنسۇپ. دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 2300 مېتىردىن 2800 مېتىر ئازلىغىدىكى جايلارنىڭ كىلىماتى سۇغاق-سالقىن بولۇپ، جۇغلانما تېمپېراتۇرىسى 2500-3000C° قايتىدۇ. ھۆل يېغىن مىقدارى 200 مىللىمېتىر غا يېتىدۇ. چىمەنباغ كەنت كومىتېتى مۇشۇ كىلىمات رايونىغا مەنسۇپ بۇلۇپ، يازغى بۇغداينىڭ ئۇسۇ شىگە ياپ كىلىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 1500-2300 مېتىرغىچە بولغان جايلارنىڭ يىللىق جۇغلانما تېمپېراتۇرىسى 3000-4300C° ئازلىغىدا بۇلۇدۇ. نۇرى يېزىسىدىكى دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىدىغان كۆپ سانلىق كەنت كومىتېتلىرى مۇشۇ رايون تەۋەسىگە جايلاشقان بۇلۇپ، كۆزگە ۋە يازغى بۇغداي ئوستۇرۇشكە ياپ كىلىدۇ. ھەمدە ئۇسۇش ۋاقتى بىر قەدەر قىسقراق بولغان ئورتا ۋە بالدۇ پىشىدىغان قۇناقلارنى تېرىشقا بۇلۇدۇ.

سۇ بايلىغى ناھىيەمىز بويىچە ئەڭ مول بولغان رايونلارنىڭ بىرى بۇلۇپ، تەۋەسىدە بىر قەدەر چوڭراق بولغان 9 دانە دەريا بۇلۇپ، بۇنىڭدىن نۇرى دەريا سۇيىنلۇن تىغىنىڭ شىمالى ئىتىگى دىن باشلىنىپ، يۇقىرى قىسمى 3 كىچىك دەريانىڭ قۇشۇلۇشىدىن شەكىللەنگەن. يۇقىرى ئىقىمىنىڭ ئۇزۇنلىغى 37 كىلومېتىر كىلىدۇ. يىللىق نورمال ئېقىم مىقدارى 107 مىليۇن 230 مىڭ كوپېمېتىرغا يېتىدۇ. تۆۋەنكى ئىقىمىدا جەڭگۇار ئۆستەڭ ۋە كەلكۇن تۇساش زاكۇلىرى ياسىلىپ، دەريانىڭ سۇيى كۆلاخما، دامكۇ يېزىلىرىغا باشلاپ كىلىندى. بۇنىڭدىن مەنپەتلىنىدىغان كۆلەم 150 مىڭ موغا يېتىدۇ. سايباغ دەريا يامۇن تېغىدىن باشلىنىدۇ. ئومۇمى ئۇزۇنلىغى 22 كىلومېتىر، پەسلىك دەريا، يىللىق نورمال ئېقىم مىقدارى 41 مىليۇن 600 مىڭ كۇپېمېتىرغا يېتىدۇ. سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 20 مىڭ موغا يېتىدۇ. تەۋەسىدە ئاساسلىق تاغ چوققىلىرىدىن يامۇن تېغى ۋە پاكار تاغ بۇلۇپ، يامۇن تېغى نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبى تەرىپىگە جايلاشقان. ئازلىغى تەخمىنەن 24 كىلومېتىر كىلىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 3670 مېتىر. تاغدا جەگرەن، داۋغان، ئۇلا، كەكلىك، بۇرە، تۈلكە قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. ئۇسۇملۇق يېپىنچىلىرى دىن چىغ، قاتارلىق 9 خىل ئوت بار. بۇ جايلاردا بىكتۇەن نۇرى 1-چارۋىچىلىق فىرمىسى ۋە ياچى قاتارلىق كەنتلەرنىڭ چارۋىلىرى ئوتلايدۇ. ياۋايى دارى ئۇسۇملۇكلىرىدىن يەنە ئىيىق پۇرچىغى، يەرمەرسى، قار لەيلىسى قاتارلىقلار بار. تاغدا

ئىككى دانە رودا كان بۇلۇپ 1958 ـ يىلدىن باشلاپ ئىچىلغان، تەركىۋىدىكى تۇمۇر مىقدارى 60 ـ 70% گە يېتىدۇ. خۇتەن ۋىلايەتلىك سىمونت زاۋۇدىنى مۇھىم قۇشۇمچە ماتېرىيال بىلەن تەمىنلەيدۇ.

نۇرى يېزىسى ھەم دېخانچىلىقىغا ھەم چارۋىچىلىقىغا باپ كېلىدىغان رايۇن بۇلۇپ، ئازات بولغان 30 نەچچە يىلدىن بېرى دېخانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىنىڭ تەرەققىياتى ناھايىتى تېز بولدى. تارىخى ئەڭ يۇقىرى رېكورت يارىتىلغان 1984 ـ يىل دېكى ئاشلىقىنىڭ ئومۇمى مەھسۇلاتى 9 مىليۇن 770 مىڭ جىڭغا، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىدا ئەڭ يۇقىرى بولغان 1968 ـ يىلدىكى چارۋىنىڭ ئومۇمى سانى 92 مىڭ 441 تۇياقتا يەتتى. 1982 ـ يىلدىكى پۇتۇن يېزابويىچە بار بولغان دەرەخ سانى 846 مىڭ 662 تۇپكە يەتتى.

ئازاتلىقتىن ئىلگىرى نۇرى يېزىسىنىڭ قاتناش شارائىتى ئىنتايىن قۇلايسىز بولۇپ، 50 ـ يىللارغا قەدەر قاتناش ـ تىرانسپورت ئىشلىرىدا ئاساسلىغى ھايۋان كۈچىغا تايىناتتى. 1958 ـ يىلى چىرا ـ نۇرى تاشيولى ياسىلىپ، ئاپتوموبىل، تىراكتور قاتنىيالايدىغان بولدى. 80 ـ يىللاردىن باشلاپ، خۇتەن ۋىلايەتلىك تىرانسپورت شىركىتى خۇتەندىن نۇرى يېزىسى ۋە بىڭتۈەن چارۋىچىلىق فېرمىسىغا بىۋاستە قاتنايدىغان يولۇچىلار ئاپتوۋوزى ئۇرۇنلاشتۇرۇپ، تاغلىق رايوندىكى خەلق ئاممىسىغا زور دەرىجىدە قۇلايلىق يارىتىپ بەردى. پۇتۇن يېزىدا 3 ئاپتوموبىل، 24 دانە چوڭ ئوتتۇرا تىپتىكى تىراكتور، 6 دانە كىچىك تىپتىكى تىراكتور بار. ئاساسلىق يەرلىك مەھسۇلاتلىرى دېن تۇگە يۇڭى، قوي تېرىسى، قوي يۇڭى، قاشتېشى قاتارلىقلار بار.

ئازاتلىقتىن كېيىن مەدەنىي ـ مائارىپ، سەھىيە ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتى بىر قەدەر تېز بولدى. ئازاتلىقتىن دەسلىۋىدە 2 باشلانغۇچ مەكتەپ بۇلۇپ، 1984 ـ يىلىغا كەلگەندە 1 ئوتتۇرا مەكتەپ، 16 باشلانغۇچ مەكتەپ بار بولدى. ئوتتۇرا، باشلانغۇچ مەكتەپتىكى ئوقۇتقۇچى، ئىشچى، خىزمەتچىلەر سانى 100 نەپەرگە، مەكتەپتىكى ئوقۇغۇچىلار سانى 1386 نەپەرگە يەتتى. ئازاتلىقتىن كېيىن پارتىيە ئىلگىرى نۇرى يېزىسى تىببىي دارى ۋە سەھىيە جەھەتتە ئاق بۇلۇپ، ئازاتلىقتىن كېيىن پارتىيە ۋە خەلق ھۆكۈمىتى تاغلىق رايون خەلقىگە غەمخورلۇق قىلىپ، داۋاملىق دوختۇر ئىبەرتىپ سەييارە داۋالاشنى ئىلىپ باردى. ھازىر يېزىدا بىر دانە شىپا خانا، 19 دانە ساقلىقنى ساقلاش پونكىتى، 36 دانە كىسەل كارۋىتى، 21 نەپەر تىببىي خادىم، 33 نەپەر ساقلىقنى ساقلاش خادىمى بار. مەدەنىيەت، كەسپى ئۇرۇنلىرىدىن رادىئو ئۇزىلى، كىنو خانا بار. يېزا بازار كارخانىلىرىدىن رودا كىنى، بىنا كارلىق قۇرۇلۇش ئەتىرىدى، رېمونت قىلىش ـ ياساش كارخانىسى، گىلەم كارخانىسى بۇلۇپ 1984 ـ يىللىق ئومۇمى مەھسۇلات قىممىتى 113 مىڭ 85 يۈەن گە يەتتى.

نۇرى يېزىسى
ئۆلچەملىك نامى

نۇرى يېزىسى

تەپسىلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن

قۇمباغ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 0.8 كىلومېتىر. ئورنى جەڭگىۋار ئۆستەڭنىڭ غەربى قىرغىغىدا. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ كەنتە قۇملۇقنىڭ باغرىغا جايلاشقانلىقتىن، قۇمباغ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 295، بۇنىڭدىن خەنزۇ 6 نەپەر، ئۇيغۇر 289 نەپەر. يىرىم دېخانچىلىق، يىرىم چارۋىچىلىق. تېرىلغۇيېرى 650 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1300 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

چىمەنباغ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: چىمەنباغ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 0.8 كىلومېتىر. شەرقى نۇرى دەرياسىنىڭ جىلغىسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى چىمەنباغ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 805، تېرىلغۇيېرى 2241 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 590 تۇياق، بۇغداي، قۇناق، گوش، تېرە، يۇڭ چىقىدۇ.

چىمەنباغ تەبىئى كەنتە

چىمەنباغ كەنت كومىتېتىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.8 كىلومېتىر. شەرقى نۇرى دەرياسىنىڭ جىلغىسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ يەردە ياۋايى ئوتلار ناھايىتى كۆپ بولۇپ، چىمەنلىك باقىغا ئوخشىغانلىقتىن، چىمەنباغ دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. نوپۇسى 245، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر 244 نەپەر، خەنزۇ 1 نەپەر، دېخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قوشۇمچە، تېرىلغۇيېرى 685 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

دۆڭنەمگۈل تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.4 كىلومېتىر. ئورنى نۇرى دەرياسىنىڭ غەربىي قىرغىغىدا. ئۇيغۇرچە سۆز. يەر تۈزۈلۈشى ئىگىز بۇلۇپ، بىر كۆپ تېرىلغاچقا، ئۇنىڭ گۈللىرى ھەر خىل رەڭدە ئېچىلىدۇ، شۇنىڭغا ئاساسەن دۆڭنەمگۈل دەپ

ئاتالغان. نوپۇسى 214، دىخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 779 مو، بۇغداي، قۇناق، بىدە چىقىدۇ.

قۇمباغ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: قۇمباغ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 0.8 كىلومېتىر. ئورنى جەكگىۋار ئۆستەڭنىڭ غەربى قىرغىغدا. تۇرۇشلۇق ئورنى قۇمباغ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان، نوپۇسى 695، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر 689 نەپەر، خەنزۇ، 6 نەپەر. دىخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قۇشۇمچە، تېرىلغۇيېرى 2060 مو، ئوتلاق چارۋا سىغمچانلىغى 800 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، يۇڭ، تېرە، گوش چىقىدۇ.

تامىيەر تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.2 كىلومېتىر. ئۇيغۇرچە سۆز. ئىلگىرى بۇ يەرنىڭ ئەتراپىغا تام سۇقاپ تېرىغانلىقتىن، تامىيەر دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 243، تېرىلغۇيېرى 680 مو، چارۋا سىغمچانلىغى 660 تۇياق. دىخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قۇشۇمچە، بۇغداي، قۇناق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

خىنى باغ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.6 كىلومېتىر. شەرقى نۇرى دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە "ھۆكۈمەت ئىگىلىگىدىكى يەر" دىگەن مەنىدە. بۇ يەر بۇرۇن ھۆكۈمەت ئىگىدارلىغىدىكى يەر بولغانلىقتىن، خىنى باغ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 227، دىخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 730 مو، ئوتلاق چارۋا سىغمچانلىغى 600 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، يۇڭ، تېرە، گوش چىقىدۇ.

ياراباغ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ياراباغ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.8 كىلومېتىر. شەرقى نۇرى دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ياراباغ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 313، ئىگىلىگىدە دىخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 1192 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

ياراباغ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.8 كىلومېتىر. شەرقى نۇرى دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ كەنتە بىر جىلغىنىڭ ئۈچىگە جايلاشقانلىقتىن ياراباغ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 162، تېرىلغۇيېرى 587 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

تۆگە باستى تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.6 كىلومېتىر. شەرقى نۇرى دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، ئىلگىرى بۇ جايغا تۆگە سۇلاپ قويۇلغانلىقتىن، تۆگە

باستى دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 151، ئىگىلىگىدە دىخانچىلىق ئاساس. تېرىلغۇيېرى 605 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

ئاقتاش كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئاقتاش كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.5 كىلومېتىر. شەرقى نۇرى دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ئاقتاش كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 521، تېرىلغۇيېرى 2302 مو، دىخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قۇشۇمچە، بۇغداي، قۇناق، يۇڭ، تېرە، گۆش چىقىدۇ.

ئاقتاش تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.5 كىلومېتىر. شەرقى نۇرى دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، كىشىلەر دەسلەپتە بۇزيەر ئاچقاندا يەردىن بىر دانە چوڭ ئاقتاش چىقىقان، شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ يەرنىڭ نامى ئاقتاش دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 264، ئىگىلىگىدە دىخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 1097 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

لەنگەر تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3 كىلومېتىر. شەرقى جەگىلىۋار ئۆستەڭ بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ يەردە بۇرۇن يۇلۇچىلار قونۇپ ئۆتىدىغان لەنگەر بولغانلىقتىن، لەنگەر دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 255، دىخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 1105 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

تۆۋەن ئاچما كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: يېڭى باغ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.3 كىلومېتىر. شەرقى نۇرى دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، ئىيتىشلارغا قارىغاندا، بۇ يەر بۇرۇن جاڭگال بولۇپ، ئىچىپ تەدرىجى كەنتىگە ئايلاندۇرۇلغانلىقتىن، تۆۋەن ئاچما دەپ ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 754، دىخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 3238 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

يېڭى باغ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.3 كىلومېتىر، شەرقى نۇرى دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، رىۋايەت قىلىنىشىچە، كەنتە بەرپا بولغان ۋاقتى باشقا جايلارغا قارىغاندا كېيىنراق بولغانلىقتىن، يېڭى باغ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 243، دىخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 1082 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

توغرا ئۆستەڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.8 كىلومېتىر. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ يەردە بۇرۇن توغرىسىغا ئېلىنغان بىر دانە ئۆستەڭ بولغانلىقتىن، توغرا ئۆستەڭ دەپ

ئاتالغان. نوپۇسى 267، دىخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 1096 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

تۆۋەن ئاچما تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 8.4 كىلومېتىر. شەرقى جەنۇبقا ئۆستەڭ بىلەن، شىمالى جاڭگال بىلەن تۇتۇشۇدۇ. بۇ جايىنىڭ ئورنى يېزىنىڭ تۆۋەن تەرىپىدىكى بوز يەردە بولغانلىقتىن، تۆۋەن ئاچما دەپ نام بېرىلگەن. نوپۇسى 244، دىخانچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيېرى 1000 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

ماموش تېردم چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 8.4 كىلومېتىر. شەرقى جەنۇبقا ئۆستەڭ بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تاغلىق ئوتلاق، ئۇيغۇرچە سۆز بۇلۇپ، ئىلگىرى ماموت ئاخۇن ئىسىملىك بىر كىشى بۇ جاينى ئېچىپ تېرىقچىلىق قىلغان شۇنىڭغا، ئاساسەن ماموت تېردم دەپ ئاتالغان. كېيىن ماموش تېردم غا ئۆزگەرگەن. 3 ئادەم چارۋا باقىدۇ. ياپچان، تۇگە تاپىنى، كۆرۈك قاتارلىق يېپىنچا ئۇسۇملۇكلەر بار.

يۇلغۇن ئېغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 9.4 كىلومېتىر. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ جايدا يولغۇندا ياسالغان ئېغىل بولغانلىقتىن يولغۇن ئېغىل دەپ ئاتالغان. بۇ يەردە 11 ئادەم بار. تېرىلغۇيېرى 200 مو، بىدە تېرىلىدۇ. سىرىغ، ياپچان، چىغ قاتارلىق ئوتلار بار.

يالغۇز باغ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: يالغۇز باغ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 4.6 كىلومېتىر. غەربى نۇرى دەريا بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى يالغۇز باغ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 377، تېرىلغۇيېرى 1259 مو، دىخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

يالغۇز باغ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 4.6 كىلومېتىر. غەربى نۇرى دەريا بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ كەنتە ئىلگىرى جاڭگالنىڭ ئوتتۇرىسىدا يالغۇز تۇرغانلىقتىن، يالغۇز باغ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 377، تېرىلغۇيېرى 1259 مو، دىخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

يۇقاقى ئاچما كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: يۇقاقى ئاچما كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبنغا جايلاشقان. تۆزلىنىيە ئارلىغى 4.2 كىلومېتىر. ئۇيغۇرچە سۆز، ئاچما كەنتىنىڭ يۇقاقى تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن، يۇقاقى ئاچما دەپ ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 4 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 733، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 697، خەنزۇ مىللىتى 36، تېرىلغۇيېرى 3105 مو، دىخانچىلىق ئاساس، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 3580 تۇياق،

بۇغداي، قۇناق، ئارپا چىقىدۇ.

يۇقاقى ئاچما تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.2 كىلومېتىر. غەربى نۇرى دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، ئاچما كەنتىنىڭ يۇقاقى تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن، يۇقاقى ئاچما دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 177، تېرىلغۇيېرى 851 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

ئاچما تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.2 كىلومېتىر. غەربى نۇرى دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ جاي ئىلگىرى بۇزىيەر بولۇپ ئېچىپ ئۆزلەشتۈرۈپ كەنتىگە ئايلاندۇرۇلغانلىقتىن، ئاچما دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 210، تېرىلغۇيېرى 867 مو، دېخانچىلىق ئاساس، بۇغداي، قۇناق، ئارپا چىقىدۇ.

ئويچاپ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4 كىلومېتىر. شەرقى سارلۇق دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، كەنتىنىڭ ئورنى چوڭقۇر بىر جىلغىنىڭ ئېچىدە بولغانلىقتىن، ئويچاپ دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 214، تېرىلغۇيېرى 877 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

باش ئاراقۇم تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.8 كىلومېتىر. غەربى نۇرى دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ كەنتىنىڭ ئورنى سارلۇق دەريا سى بىلەن نۇرى دەريا سىنىڭ ئارلىغىدىكى قۇملۇقنىڭ باش تەرىپىدە بولغانلىقتىن، باش ئارا قۇم دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 132، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 96، خەنزۇ مىللىتى، 36، تېرىلغۇ يېرى 510 مو، يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق، بۇغداي قۇناق، ئارپا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

ئاراقۇم كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئاراقۇم كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.9 كىلومېتىر. ئورنى سارلۇق دەريا سى بىلەن، نۇرى دەريا سىنىڭ ئارلىغىدا. جەنۇبى چىرا-نۇرى تاشيولى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى ئارا قۇم كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. ئەسلى نامى تۇۋەن ئاراقۇم بولۇپ، 1984-يىلى مەمۇرى كەنتىگە ئۆزگەرتىپ ئارا قۇم دەپ ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 198، تېرىلغۇيېرى 450 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىقى 2000 تۇياق. چارۋىچىلىق ئاساس، بىدە، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

ئاراقۇم تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.9 كىلومېتىر. ئورنى سارلۇق دەريا سى بىلەن نۇرى دەريا سى نىڭ ئارلىغىدا. جەنۇبى چىرا-نۇرى تاشيولى بىلەن

تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سوز، سارلۇك دەرياسى، نۇرى دەرياسىنىڭ ئارلىغىدىكى قۇملۇققا جايلاشقان-لىقتىن، ئارا قۇم دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 198. تېرىلغۇيېرى 450 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2000 تۇياق. بىدە، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

دومسۇن كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: دومسۇن كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 21 كىلومېتر. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. تۇرۇشلۇق ئورنى دومسۇن كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. نۇپۇسى 153، چارۋىچىلىق ئاساس، دېخانچىلىق قۇشۇمچە، تېرىلغۇيېرى 650 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2420 تۇياق، بۇغداي، قۇناق، يۇك، تېرە، گۆش چىقىدۇ. دومسۇن دېگەن سۆزنىڭ تەل ئايرىمىسى، كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئېنىق ئەمەس.

تەبىئى كەنتە

دومسۇن

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 21 كىلومېتر. ئورنى دالۇك دەرياسى بىلەن لالۇك دەرياسىنىڭ قۇشۇلۇش ئېغزىدا، تەل ئايرىمىسى، مەنىسى ئېنىق ئەمەس. نۇپۇسى 153، تېرىلغۇيېرى 650 مو، چارۋىچىلىق ئاساس. ئارپا، چارۋا مەھسۇلاتلىرى، دارى ئۇسۇملۇكلىرى دېن بىنەپشە چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

سايباغ

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.5 كىلومېتر. ئورنى سايباغ دەرياسىنىڭ جىلغىسىدا، ئۇيغۇرچە سۆز، سايباغ دەرياسىنىڭ جىلغىسىغا جايلاشقان كەنتە بولۇپ، يېراقتىن قارىغاندا باققا ئوخشىغانلىقتىن، سايباغ دەپ ئاتالغان. چوك تەبىئى كەنتە. ئەسلىدە نۇرى گۇڭشىسىنىڭ بىر باشقۇرۇش رايونى. تەۋەلىكىدە 9 دادۇي بار. نۇپۇسى 4003، تېرىلغۇيېرى 18312 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 8916 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، يۇك، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

دېخانچىلىق نوقتىسى

تىكەنلىك

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 22.3 كىلومېتر. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ جايدا تىكەنلىك ئوت كۆپ بولغانلىقتىن، تىكەنلىك دەپ ئاتالغان، 6 ئادەم بار. تېرىلغۇ يېرى 10 مو. ئارپا تېرىلىدۇ.

دېخانچىلىق نوقتىسى

ساتاپىي

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 15.5 كىلومېتر. ئورنى دەريادىكى سايدا. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ دەريا ساھىلىدا ساكۆپ بۇلۇپ، دائىم سانىڭ تاپىلىرى (ئۇلىگى) ئۇچراپ تۇرغاچقا، ساتاپى دەپ ئاتالغان. 16 ئادەم بۇلۇپ تېرىلغۇيېرى 150 مو، ئارپا تېرىيدۇ. ياۋايى ھايۋانلاردىن داۋغان بار.

دېخانچىلىق نوقتىسى

يۇلچۇن ئېغزى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 23.2 كىلومېتر. بۇيايلاغ

يۇلچۇن دەريا‌سى نىك چىقىش ئىغىزىغا جايلاشقانلىقتىن، يۇلچۇن ئىغىزى دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سۆز بۇلۇپ، "يۇلۇچىلارنىڭ ئوتە يول ئىغىزى" دىگەن مەنىدە. پەسىللىك دىخانچىلىق نوقتىسى، تېرىلغۇيېرى 100 مو، ئارپا تېرىلىدۇ.

ئۇزۇن قېر چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 22.4 كىلومېتىر. يېرىم چۆللۈك ئوتلاق، يەر شەكلى ئۇزۇنچاق دۆڭگە ئوخشىغانلىقتىن، ئۇزۇن قېر دەپ ئاتالغان. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1000 تۇياق. چىغ، چاكاندا، ياپىچان قاتارلىقلار ئۇسۇدۇ. ياۋايى ھايۋانلاردىن داۋغان، ئۇلار بار.

چۆڭقلىق چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 13.9 كىلومېتىر. ئورنى دەريا جىلغىسى. ئۇيغۇرچە سۆز "مالغۇن شىخى"دىگەن مەنىدە. بۇ جايدا مالغۇن كۆپ بولغانلىقتىن، چۆڭقلىق دەپ ئاتالغان. بۇ يەردە 12 ئادەم بۇلۇپ ئوتلاق كولىمى 150 مو، سىرىغ، ياپچان قاتارلىق ئوتلار، داۋغان، جەگرەن قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

قاتتىق تۇز چارۋىچىلىق نوقتىسى.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 21.3 كىلومېتىر. بۇ جايىنىڭ يەر ئۈستى تۇز، تۇپرىغى قاتتىق بولغانلىقتىن، قاتتىق تۇز دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سوز، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى، 340 تۇياق. سىرىغ، ياپچان، كۆمۈش باشاقلىق ئوتلار ئۇسۇدۇ.

ياۋلىق چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 25 كىلومېتىر. بۇ جايدا ياۋا دەيدىغان بىر خىل ئوت كۆپ بولغانلىقتىن، ياۋلىق دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سۆز، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1800 تۇياق. ياۋا، چىغ، ياپچان قاتارلىق ئوتلار، داۋغان، تۇلكە قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

خانىيۇت چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 24 كىلومېتىر. شەرقى خانىيۇت دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغوچە سۆز، رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، ئىسلام ئەسكەرلىرى ئۇرۇش قىلغانىدا، مۇشۇ يەردە بىر كىچە قونغان. شۇنىڭ بىلەن خانىنىڭ يۇرتى دەپ ئاتاپ، ۋاقتىنىڭ ئوتۇشى بىلەن خانىيۇت دەپ ئاتىلىپ قالغان. يازلىق ياىلاغ، چارۋا سىغىمچانلىغى 1500 تۇياق. چىغ، ياپچان، ياۋا قاتارلىق ئوتلار، داۋغان، تۇلكە، ئۇلا قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

رىزەك كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: رىزەك كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6 كىلومېتىر. تۇرۇشلۇق ئورنى رىزەك كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 637،

دىخانچىلىق ئاساس. تىرىلغۇيىرى 2058 مو، بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

رىزەك

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6 كىلومېتر. ئورنى سايباغ دەريا‌سى بىلەن سارلۇق دەريا‌سىنىڭ ئارلىغىدىكى تۇزلەكتە. ئۇيغۇرچە سۆز بۇلۇپ "زىرەك" دېگەن سۆزدىن ئۆزگەن. رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە بۇ كەنتتە ئەڭ بۇرۇن ياشىغان بىر ئادەمنىڭ ئىسمى زىرىپكام بۇلۇپ، ئۇ كىشى ناھايىتى ئىشچان، زىرەك بولغاچقا، بۇ كەنتكە شۇ كىشى نىڭ نامى بىلەن زىرەك دەپ نام بەرگەن. يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن بۇ نام رىزەكىكە ئۆزگەرگەن. نۇپۇسى 637، دىخانچىلىق ئاساس، تىرىلغۇيىرى 2058 مو، بۇغداي، قۇناق چىقىدۇ.

چاتاش كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: چاتاش كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 14.5 كىلومېتر. تۇرۇشلۇق ئورنى چاتاش كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 529، تىرىلغۇيىرى 2408 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2000 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

چاتاش

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 14.5 كىلومېتر. ئۇيغۇرچە سۆز، مۇشۇ كەنتىنىڭ باش تەرىپىدە يۇغان بىر چاتاش بولغانلىقتىن، شۇ تاشنىڭ نامى بىلەن چاتاش دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 144، دىخانچىلىق ئاساس، تىرىلغۇيىرى 650 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1232 تۇياق. قۇناق، پاختا، بۇغداي، يۇڭ، تىرە، گۆش چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

توغرا ئۆستەڭ

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 12.9 كىلومېتر. غەربى سايباغ دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. كەنتىنىڭ شەرقىدىن غەرپىكە سۇزۇلغان بىر ئۆستەڭ كەنتىنىڭ دەل ئوتتۇرىسىدىن توغرا كېسىپ ئۆتكەنلىكتىن، توغرا ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سۆز، نۇپۇسى 384، تىرىلغۇيىرى 1553 مو، بۇغداي، قۇناق، چارۋا مەھسۇلاتلىرى چىقىدۇ.

سايباغ بېشى كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: سايباغ بېشى كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.7 كىلومېتر. تۇرۇشلۇق ئورنى سايباغ بېشى كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 539، تىرىلغۇيىرى 2072 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2300 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، يۇڭ، تىرە، گۆش چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

سايباغ بېشى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.7 كىلومېتر. غەربى

سايباغ دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ كەنتە سايباغ دەرياسىنىڭ باش تەرىپىدە بولغانلىقتىن، سايباغ بېشى دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 174، دىخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قۇشۇمچە، تېرىلغۇيېرى 950 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1530 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، تېرە، يۇڭ، گۆش چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

قات

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.2 كىلومېتىر. غەربىي سايباغ ئوق ئۆستىكى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە "قېتى" دېگەن مەنىدە. بۇ كەنتە سايباغ دەريا سىنىڭ شەرقى قىشىغا (قېتىغا) جايلاشقانلىقتىن، قات دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 366، تېرىلغۇيېرى 1422 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 770 تۇياق. دىخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قۇشۇمچە، بۇغداي، قۇناق، يۇڭ، تېرە، گۆش چىقىدۇ.

چوڭكۆل بېشى كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: چوڭكۆل بېشى كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.1 كىلومېتىر. تۇرۇشلۇق ئورنى چوڭكۆل بېشى كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 679، دىخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قۇشۇمچە، تېرىلغۇيېرى 2584 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 3300 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، ئارپا، يۇڭ، تېرە، گۆش چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

چوڭكۆل بېشى

چوڭكۆل بېشى مەھەللە كومىتېتىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.1 كىلومېتىر. ئۇيغۇرچە سۆز. بۇ كەنتىدە بۇرۇن 2 مو كىلىدىغان بىر چوڭكۆل بولغانلىقتىن، چوڭكۆل بېشى دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 143، دىخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قۇشۇمچە. تېرىلغۇيېرى 542 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1200 تۇياق، بۇغداي، قۇناق، يۇڭ، تېرە، گۆش چىقىدۇ.

تەبىئى كەنتە

سايقات

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.6 كىلومېتىر. غەربىي سايباغ دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە "سايىنىڭ ياقىسى" دېگەن مەنىدە. بۇ كەنتىنىڭ ئورنى دەريادىكى سايىنىڭ ياقىسىدا بولغانلىقتىن، سايقات دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 536، دىخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قۇشۇمچە، تېرىلغۇيېرى 2042 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2050 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، يۇڭ، تېرە، گۆش چىقىدۇ.

قاشىيەر كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: قاش يەر كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.9 كىلومېتىر. غەربىي سايباغ دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى قاشىيەركەنت كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 572، دىخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قۇشۇمچە،

تىرىلغۇيىرى 2500 مو، ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 2396 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، يۇك، تىرە، گۆش چىقىدۇ.

قاشيەر تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىك شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.9 كىلومېتىر. غەربى سايباغ دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇرۇن بۇ جايدا بىر قاش بۇلۇپ، تۇزلەپ تىردىم قىلغان، شۇنىڭغا ئاساسەن قاش يەر دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 132، دېخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قۇشۇمچە، تىرىلغۇيىرى 544 مو، ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 500 تۇياق، بۇغداي، قۇناق، يۇك، تىرە، گۆش چىقىدۇ.

ئوغرى يول تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىك شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.8 كىلومېتىر. ئۇيغۇرچە سۆز، رىۋايەت قىلىنىشچە، بۇرۇن بۇ جايدا بىر چوك يول بولغاندىن سىرت يەنە بىر يۇشۇرۇن چىغىر يول بولغان، مۇشۇنىڭغا ئاساسەن ئوغرى يول دەپ ئاتىلىپ قالغان. نوپۇسى 157، تىرىلغۇيىرى 590 مو، ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 515 تۇياق. دېخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قۇشۇمچە، بۇغداي، قۇناق، يۇك، تىرە، گۆش چىقىدۇ.

ياقا سۇيلى تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىك شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.1 كىلومېتىر. غەربى سايباغ دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە "سۇنىك ياقىسى" دېگەن مەنىدە. بۇ كەنتىنىك ئورنى سايباغ دەرياسىنىك ياقىسىدا بولغانلىقتىن، ياقا سۇ يىلى دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 230، دېخانچىلىق ئاساس، چارۋىچىلىق قۇشۇمچە، تىرىلغۇيىرى 1622 مو، ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 500 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، يۇك، تىرە، گۆش چىقىدۇ.

سۇيلى لەڭگەر كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: سۇ يلى لەڭگەر كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىك شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.8 كىلومېتىر. غەربى سايباغ دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى سۇيلى لەڭگەر كەنتىنىك نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 498، تىرىلغۇيىرى 2223 مو، ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 2700 تۇياق، بۇغداي، قۇناق، يۇك، تىرە، گۆش چىقىدۇ.

سۇيلى لەڭگەر تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىك شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 7.8 كىلومېتىر. غەربى سايباغ دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە "سۇلۇددىكى لەڭگەر" دېگەن مەنىدە، بۇ كەنتە سايباغ دەرياسىنىك لۇگە جايلاشقان. ھەمدە بۇ جايدا ئىلگىرى نۇرىدىن بوستانلىغا ئۇتۇشتە قۇنۇدىغان لەڭگەر بولغاچقا، سۇيلى لەڭگەر دەپ ئاتالغان. نوپۇسى 498، تىرىلغۇيىرى 2223 مو، ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 2700 تۇياق. بۇغداي، قۇناق، يۇك، تىرە، گۆش چىقىدۇ.

سارلۇك كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: سارلۇك كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 11.7 كىلومېتىر. تۇرۇشلۇق ئورنى سارلۇك كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 167. تېرىلغۇيېرى 847 مو. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2670 تۇياق. بۇغداي، ئارپا، يۇك، تېرە، گۆش چىقىدۇ.

سارلۇك تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 11.7 كىلومېتىر. ئورنى سارلۇك دەريا سى جىلغىسىدا، تىل ئايرىمىسى، بۇ نامنىڭ كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىق ئەمەس، نۇپۇسى 167، تېرىلغۇيېرى 847 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2670 تۇياق. چارۋىچىلىق ئاساس، بۇغداي، ئارپا، پۇرچاق، يۇك، تېرە، گۆش چىقىدۇ.

دەرەخلىك دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 9.6 كىلومېتىر. ئورنى سارلۇك دەريا سى جىلغىسىدا. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ جايدا دەرەخ كۆپ بولغانلىقتىن، دەرەخلىك دەپ ئاتالغان. دائىم تۇرۇشلۇق 8 كىشى بار. تېرىلغۇيېرى 150 مو، ئارپا، پۇرچاق چىقىدۇ.

بەلتىيى دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 19.8 كىلومېتىر. سارلۇك دەريا سى تارماق ئىقىم نىڭ قۇشۇلۇش ئىغزىغا ئورۇنلاشقان. پەسىللىك دېخانچىلىق نوقتىسى. 27 ئادەم بار. تېرىلغۇيېرى 300 مو، ئارپا، پۇرچاق تېرىلىدۇ. تەل ئايرىمىسى، يەر نامىنىڭ كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىق ئەمەس.

قوچقار باش تاغ چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 16.3 كىلومېتىر. تاغلىق قىشلىق يايلاق. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ تاغ قوچقارنىڭ بېشىغا ئوخشىغانلىقتىن، قوچقار باش تاغ دەپ ئاتالغان. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 3000 تۇياق. چىغ، سېرىغ قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇكلەر، تۇلكە، توشقان، كەكلىك ئۇلا، بۇرە، داۋغان قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

كەلۇ قويناق چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 11.8 كىلومېتىر. تاغ باغرى ئوتلاق، ئوتلاقنىڭ ئۇتتۇرىسى پەس، ئىككى تەرىپى ئىگىز بولغاچقا، كەلۇ قويناق دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سۆز، كۇلىمى تەخمىنەن 15 كىۋادىرات كىلومېتر كىلىدۇ. چارۋا سىغىمچانلىغى 1500 تۇياق. چىغ قاتارلىق ئۇسۇملۇكلەر، جەگرەن، توشقان، تۇلكە، ئۇلا قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

كۇتەل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 21 كىلومېتىر. غەربى سارلۇك دەريا سىنىڭ تازمىغى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە سۆز، يايلاقنىڭ يەر تۇزۇلۇشى ئىگىز

بولغاچقا، كۆتەل دەپ ئاتالغان. ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 700 تۇياق، چىغ، كۆروك قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇكلەر، جەگرەن، توشقان، ئۇلا قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

ياچىي كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ياچى كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 16.7 كىلومېتر. تۇرۇشلۇق ئورنى ياچى كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 316، ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 2800 تۇياق. چارۋىچىلىق ئاساس، تېرىلغۇيىرى 1356 مو، بۇغداي، ئارپا، پۇرچاق، يۇك، تېرە، گۆش چىقىدۇ.

ياچىي تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 16.7 كىلومېتىر. غەربى سايباغ دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇيغۇرچە "ياڭچى" دېگەن مەنىدە. بۇ كەنتىنىڭ ئورنى چوڭقۇر، جىلغىنىڭ ئىچىدە بولغاچقا، ياڭچى دەپ ئاتالغان. يىلىلارنىڭ ئۇتۇشى بىلەن ياچىغا ئۆزگەرگەن. نوپۇسى 316، چارۋىچىلىق ئاساس، ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 2800 تۇياق. تېرىلغۇيىرى 1356 مو، بۇغداي، ئارپا، پۇرچاق، يۇك، تېرە، گۆش چىقىدۇ.

فېرما چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 16.5 كىلومېتىر. تاغ باغرى يايلاق. بۇ يايلاقتا فېرما دەيدىغان بىر خىل ئوت كۆپ بولغانلىقتىن فېرما دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سۆز، چارۋا سغىمچانلىغى 13000 تۇياق، چىغ، كۆروك، چىم قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇكلەر، توشقان، ئۇلا، كەكلىك، جەگرەن، تۇلكە قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

كۆك ئارال چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 24.4 كىلومېتىر. ئىگىز تاغلىق يايلاق. شەرقى سىرىق سو دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. يازدا 15 ئادەم چارۋا باقىدۇ. ئوتلاق چارۋا سغىمچانلىغى 800 تۇياق. سىرىغ، ياپچان، چىغ قاتارلىق ئۇسۇملۇكلەر بار، يايلاقنىڭ يەر تۇزۇلۇشى ئارالغا ئوخشاش بولۇپ، ئوت-چۆپلەر باراقسان ياپ-يېشىل ئۆسكەنلىكتىن كۆك ئارال دەپ ئاتالغان.

تۇزگە تۇز چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 24.5 كىلومېتىر. ئۇيغۇرچە سۆز، بۇ يايلاقنىڭ يەر تۇزۇلۇشى تەكشى بولۇپ ئىلگىرى تۇزگە بېقىلغانلىقتىن، تۇزگە تۇز دەپ ئاتالغان. چارۋا سغىمچانلىغى 1500 تۇياق. چىغ، ياپچان، چىم قاتارلىق ئۇسۇملۇكلەر، كەكلىك، تۇلكە، داۋغان قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

زىندان چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 23.1 كىلومېتىر. غەربى ئوتانلىق دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، قەدىمقى زامانىدىكى ئۇرۇشتا

ئەسىرگە ئىلىنغانلارنى مۇشۇ يەرگە زىندان ياساپ سولىغان، شۇنىڭغا ئاساسەن زىندان دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سۆز، 10 ئادەم چارۋا باقىدۇ. چارۋا سىغمىچانلىغى 400 تۇياق. جەگرەن، توشقان، ئۇلا قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

ئارا چۆەي چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 21.3 كىلومېتىر. ئورنى كۆتەل دەريا سى بىلەن سىرىق سۇ دەريا سىنىڭ ئارلىغىدا. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە. بۇ يايلاقنىڭ ئوت-چۆپلىرى بىر قەدەر ياخشى بولۇپ تارىختا ئۆتكەن مالدار كىشىلەر يايلاقنى تالىشىپ قىلىپ، ئاخىرى شەن يامۇن دىن ئادەم ئىبەرتىپ پاسىل توختۇ تۇپ، "چۆەي" كىسىپ بەرگەن، شۇنىڭغا ئاساسەن ئاراچۆەي دەپ ئاتالغان. يازلىق يايلاق، چارۋا سىغمىچانلىغى 250 تۇياق، چىغ، ياپچان، تەسكەن قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇكلەر، تۇشقان، تۇلكە، ئۇلا، كەكلىك، ئارقار قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

بۇزاڭ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: بۇزاڭ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 18.9 كىلومېتىر. ئورنى بۇزاڭ دەريا سى جىلغىسىدا. تۇرۇشلۇق ئورنى بۇزاڭ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. تەۋەلىگىدە 1 تەبىئى كەنتە بار، نوپۇسى 233، تېرىلغۇيېرى 1207 مو، ئوتلاق چارۋا سىغمىچانلىغى 2500 تۇياق. چارۋىچىلىق ئاساس، دېخانچىلىق قوشۇمچە. بۇغداي، ئارپا، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە، گۈش چىقىدۇ.

بۇزاڭ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 18.9 كىلومېتىر. ئورنى بۇزاڭ دەريا سى جىلغىسىدا. نوپۇسى 233. چارۋىچىلىق ئاساس، ئوتلاق چارۋا سىغمىچانلىغى 2590 تۇياق، تېرىلغۇيېرى 1207 مو، بۇغداي، ئارپا، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە، گۈش چىقىدۇ. بۇ يەر نامىنىڭ تىل ئايرىمى، كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىقلانمىدى.

داماق ئاغىزى دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 23.6 كىلومېتىر. غەربى بۇزاڭ دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تېرىلغۇيېرى 80 مو، بۇغداي، ئارپا تېرىلىدۇ. پەسىللىك دېخانچىلىق نوقتىسى. بۇ يەر نامىنىڭ كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىق ئەمەس.

رامۇدان دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 23.9 كىلومېتىر. غەربى بۇزاڭ دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تاغلىق، پەسىللىك دېخانچىلىق نوقتىسى. تېرىلغۇيېرى 40 مو، ئارپا تېرىلىدۇ. بۇ يەر نامىنىڭ كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىق ئەمەس.

تىكەنلىك دېخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 24.6 كىلومېتىر. غەربى

بۇزاڭ دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تاغلىق، پەسلىلىك دىخانچىلىق نوقتىسى. تىرىلغۇيىرى 80 مو، ئارپا تىرىلىدۇ. بۇ جايدا تىكەنلىك ئوت كۆپ بولغانلىقتىن، تىكەنلىك دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سۆز.

قۇم يول دىخانچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 21.4 كىلومېتىر. تىرىلغۇيىرى 130 مو، ئارپا، پۇرچاق تىرىلىدۇ. مۇشۇ يايلاققا چىقىدىغان يولنىڭ ئىغزىدا كۇلىمى چوڭراق بولغان قۇملۇق بولغاچقا، قۇم يول دەپ ئاتالغان.

بوزاڭ قېر چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 20 كىلومېتىر، غەربى بۇزاڭ دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. بۇزاڭغا چىقىدىغان يولدا ناھايىتى ئىگىز بىر قېر (تاغ) بولغانلىقتىن، بوزاڭ قېر دەپ ئاتالغان. بۇنىڭ تىل ئايرىمىسى ۋە مەنىسى ئىنىق ئەمەس، ئوتلاق چارۋا سىغمىچانلىغى 15000 تۇياق. چىغ، كۆرۈك، كىلاپ قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇكلەر، تۇشقان، تۇلكە، ئۇلا، جەگرەن قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

قۇميول بېشى چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 21.5 كىلومېتىر. غەربى بۇزاڭ دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. بۇ يايلاغنىڭ ئورنى قۇملۇق يول ئېغزىدا بولغانلىقتىن، قۇميول بېشى دەپ ئاتالغان. 15 ئادەم چارۋا باقىدۇ. چارۋا سىغمىچانلىغى 1500 تۇياق. جەگرەن، تۇلكە، توشقان، ئۇلا، كەكلىك قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار، ياپچان، كىلاپ قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇكلەر ئۇسۇدۇ.

پادىچى ئېغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 21.1 كىلومېتىر. ئىگىز تاغلىق ئوتلاق. ئىلگىرى بۇ جايدا پادىچىلار بىر ئېغىل ياسىغانلىقتىن، پادىچى ئېغىل دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سۆز. ئوتلاق چارۋا سىغمىچانلىغى 250 تۇياق. تۇلكە، داۋغان، ئۇلا، كەكلىك قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار، چىغ، كىلاپ قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇكلەر ئۇسۇدۇ.

مۇڭگۇز قادىغان چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 23.3 كىلومېتىر. ئىگىز تاغلىق ياياق، ياياق نىڭ يەر تۇزۇلۇشى كالىنىڭ مۇڭگۇزىگە ئوخشىغانلىقتىن، مۇڭگۇزقا دىغان دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سۆز. ئوتلاق چارۋا سىغمىچانلىغى 400 تۇياق. كىلاپ، كۆرۈك، قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇكلەر، جەگرەن، توشقان، تۇلكە، ئۇلا قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

پۇچاقچى چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 28.8 كىلومېتىر. شەرقى بۇزاڭ دەرياسىنىڭ تارمىغى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. بۇ يايلاغدا ياۋا پورچاق كۆپ بولغانلىقتىن، پۇچاقچى دەپ ئاتىلىپ قالغان. ئۇيغۇرچە "پۇرچاق تىرىغۇچى" دىگەن مەنىدە. ئوتلاق چارۋا

سەمچانلىغى 2500 تۇياق. ياپچان، چىغ، قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇكلەر، داۋغان، توشقان قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

قىياقلىق چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 23.5 كىلومېتىر. تاغ چوققىسى يايلاق، شەرقى قىياقلىق دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. يازلىق يايلاق، بۇ يايلاغدا قىياق كۆپ بولغانلىقتىن، قىياقلىق دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سۆز، چارۋا سەمچانلىغى 1000 تۇياق. چىغ، ياپچان قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇكلەر، تۇلكە، جەگرەن، توشقان قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

بوستان يېزىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

بوستان يېزىسى كۇئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى گىرۋىكى، ناھىيە بازىرىنىڭ شەرقى جەنۇبى تەرىپىگە جايلاشقان. ناھىيە بازىرى غەچە بولغان تۇزلىنىيە ئارلىغى 87.2 كىلومېتىر كېلىدۇ.

يېزا ئىچىنى قاتمۇ-قات تاغلار قاپلاپ تۇرۇدۇ. ئۇزۇنىسىغا ۋە توغرىسىغا سۇزۇلغان دەريالار بار. يېزىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى باغبېشى كەنتىسى، تاغ جىلغىسىنىڭ ئىغىزىدىكى يەلپۇگۇچسىمان چۆكۈندى بەلۋاقا جايلاشقان. شەرقى كىرىيە ناھىيىسى بىلەن چېگىرىلىنىدۇ. غەربى نۇرى يېزىسى بىلەن خوشنا. جەنۇبى كۇئىنلۇن تېغى ئارقىلىق شىزاڭ بىلەن چېگىرىلىنىدۇ. شىمالى دامكۇ يېزىسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. جەنۇپتىن شىمالغا ئۇزۇنلىغى 144-121.1 كىلومېتىر، شەرقىتىن غەربىكە كەڭلىگى 33.8-1.8 كىلومېتىر كېلىدۇ. يەر مەيدانى 2694 كۋادىرات كىلومېتىر.

تەۋەلىگىدە 12 كەنت كومىتېتى، 22 تەبىئىي كەنتە بار. 1378 ئائىلە، 4849 نۇپۇسى بار، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 4861، خەنزۇ مىللىتى 8.

ئازاتلىقتىن ئىلگىرى تېچىلىق يېزىسى دەپ ئاتالغان. ئازاتلىقتىن كېيىن 6-رايون ئىمامىلا يېزا دەپ ئاتالغان. 1959-يىلى نۇرى گۈڭشى ئىمامىلا باشقۇرۇش رايۇنىغا ئۆزگەرتىلگەن. 1977-يىلى 8-ئاينىڭ 23-كۈنى ئاپتونوم رايۇنلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ تەستىقى ئارقىلىق نۇرى گۈڭشىسىدىن ئايرىپ خەلق گۈڭشىسى قۇرۇلۇپ، نامى بوستان گۈڭشى دەپ ئاتالغان. 1984-يىلى بوستان يېزىسى دەپ ئۆزگەرتىلدى. بوستان ئۇيغۇرچە سۆز.

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ دىڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 2260 مېتىر. پۈتۈن يېزىنىڭ دىڭىز يۈزىدىن ئەڭ تۆۋەن ئىگىزلىگى 1600 مېتىر. ئەڭ يۇقىرى ئىگىزلىگى 6280 مېتىر. ئوتتۇرىچە ئىگىزلىگى تۇرۇشلۇق ئورنىنىڭ ئىگىزلىگىدىن بىر ئاز يۇقىرى بولۇپ، 3940 مېتىر كېلىدۇ. تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 27800 مو، ئورمان يېرى كۆلىمى 3095 مو، يايلاغ كۆلىمى 898 مىڭ 365 مىڭ مو بولۇپ، بۇنىڭدىن يازلىق يايلاق 180 مىڭ 150 مو، قىشلىق يايلاغ 718 مىڭ 215 مو، تېرىلغۇ يەر ئومۇمى يەر مەيدانىنىڭ 0.73% نى، ئورمان يېرى 0.128% نى يايلاغ 22.2%نى، قومۇلوق، تاغ لىق 77.08% نى تەشكىل قىلىدۇ. يەر تۈزۈلۈشى جەنۇپتىن شىمالغا سۇزۇلغان تار ئۇزۇنچاق بولۇپ، جەنۇبى قىسمىدىكى باش قارا سۇدىن شىمالى قىسمىدىكى ئاياغ قارا سۇغا قەدەر بولغان تۇزلىنىيە ئارلىغى 31.5 كىلومېتىر كېلىدۇ. ھاۋا كىلىماتى جەھەتتىكى پەرىق بىر قەدەر چوڭ، ئوتتۇرا قىسمىدىكى دېخانچىلىق رايۇنلىرىنى ئىلپ ئىيتقاندەك بولساق، ھاۋا كىلىماتى قورغاق، يامغۇر بىر قەدەر ئازياغىدۇ. ئۇنۇملۇك جوغلانما تېمپېراتۇرىسى سىلسىيە 4000 گىرادۇستىن تۆۋەن بولۇپ، بۇغداي نىڭ ئۈسۈشىگە باپ كېلىدۇ. ھەمدە ئۈسۈش ۋاقتى

100 كۈن چاممىسىدىكى ئوتتۇرا پىشار قۇناقلارنى تىرىغىلى بولىدۇ. باش قارا سۇدا ياماغۇر بىر قەدەر كۆپ، يايلاغ كۇلىمى چوڭ بولۇپ، كالا، قوي بىقىشقا باپ كىلىدىغان چارۋىچىلىق كەنتىسى بولۇپ ھىساپلىنىدۇ. بۇ كەنتىدىمۇ ئارپا، پۇرچاق ۋە يازغى بۇغداي تېرىلىدۇ. لىكىن ياماغۇر كۆپ ياققان، تېمپىرا تۇرا تۇۋەن بولغان يىللىرى يازغى بۇغدايمۇ پىشمايدۇ. ئاياغ قارا سۇنىڭ تېمپىراتۇرىسى يېزا تۇرۇشلۇق جايغا قارىغاندا موتتەل بولۇپ، دىخانچىلىق ۋە ئورمانچىلىقنى راۋاجلاندۇرۇشقا باپ كىلىدۇ.

سۇ بايلىغى بىر قەدەر مول، يېزا تەۋەسىدە 11 دانە چوڭ كىچىك دەريا بولۇپ، يىللىق نۇرمال ئېقىم مىقدارى 890 مىڭ كۇپمېتىر. كان بايلىقلىرىدىن قاشتىشى، ئالتۇن، شۇيجىنىشى قاتارلىقلار بار. مۇھىم بولغان ياۋايى ھايۋان بايلىقلىرى بىر قەدەر كۆپ بولۇپ، داۋغان، جەگرەن، تۈلكە، چومچوق، ئۇلا، كەكلىك قاتارلىقلار بار. ئۇسۇملۇكلەردىن سىرىغ ئوت قاتارلىقلار بار. يېزا تەۋەسىدە كوئىنلۇن تاغ تىزمىلىرى بولۇپ، دىڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 5000 مېتىردىن يۇقىرى بولغان ياقاباغ تىغىدا يىل بويى قار ئېرىمەيدۇ. ئاساسلىق سۇ مەنبەئى بولغان قار سۇلىرىنىڭ ئېرىشىدىن شەكىللەنگەن دەريا سۇيىگە تايىنىدۇ. ئاساسلىق دەريالاردىن قارا سۇ دەرياسى بولۇپ، ئۇزۇنلىغى 54 كىلومېتىر كىلىدۇ. يىللىق سۇ مىقدارى 19 مىليۇن 700 كۇپمېتىر بولۇپ، چۆل ئارقىلىق دامكۇ يېزىسىنىڭ بۇلاق بېشىغا قويۇلۇدۇ. ئاقساي دەرياسىنىڭ ئۇمۇمى ئۇزۇنلىغى 40 كىلومېتىر بولۇپ، بۇزاڭ دەرياسىغا قويۇلۇدۇ. ئەڭ زور ئېقىم مىقدارى 150 كۇپمېتىرغا، ئەڭ كىچىك ئېقىم مىقدارى 0.25 كۇپمېتىر سىكۇنتتىقا يېتىدۇ. يېزا تەۋەسىدە يەنە بىر دانە لەيلى خۇكۇلى دەيدىغان بىر كۆل بولۇپ، سۇيى ئاقمايدۇ، كۇلىمى 0.55 كىۋادىرات كىلومېتىر، سۇ يۈزى ئىگىزلىگى 4980 مېتىر كىلىدۇ.

بوستان يېزىسىنىڭ ئىگىلىگى چارۋىچىلىقنى ئاساس، دىخانچىلىقنى قوشۇمچە قىلىدۇ. يېقىنقى يىللاردىن بېرى چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىنى راۋاجلاندۇرۇش بىلەن بىرلا ۋاقىتتا، دىخانچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىمۇ ناھايىتى زور دەرىجىدە تەرەققى قىلدى. ئىشلەپچىقارغان ئاشلىغى ئۆز ئۇزۇنىنى تەمىنلەپ ئىشىنىدىغان بولدى. 1984 ـ يىلى دىخانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىدا تارىخى ئەڭ يۇقىرى سەۋىيە يارىتىلغان بىر يىل بولدى. 8182 مو بۇغداي تېرىلىپ، مەھسۇلات مىقدارى 1 مىليۇن 974 مىڭ 82 جىڭغا يەتتى. 4572 مو قۇناق تېرىلىپ، مەھسۇلات مىقدارى 1 مىليۇن 257 مىڭ 761 جىڭغا يەتتى. 300 مو ئارپا تېرىلىپ، مەھسۇلات مىقدارى 49 مىڭ جىڭغا يەتتى. ئاشلىقنىڭ ئومۇمى مەھسۇلاتى 3 مىليۇن 779 مىڭ جىڭغا يەتتى. 44 مىڭ جىڭ مايلىقدان ئىشلەپ چىقىرىلدى. شۇ يىلدىكى چارۋىنىڭ قوتان قالدۇغى 46 مىڭ 602 تۇياقتا يەتتى. بۇنىڭدىن كالا 1496 تۇياق، ئات 606 تۇياق، ئىشەك 2580 تۇياق، تۇگە 352 تۇياق. ئەچكۇ 7180 تۇياق، قوي 34 مىڭ 865 تۇياق.

ئازاتلىقتىن كېيىن، بۇلۇپمۇ 1958 ـ يىلدىن كېيىن دەريا سۇيى بايلىغىدىن تولۇق پايدىلىنىپ، پەسىلەر ئارا سۇنىڭ ئارتۇق كىمىنى تەڭشەپ ئىشلىتىش ئۇچۇن ئۇزۇنلىغى 6 كىلومېتىر كىلىدىغان بىر دانە ئۆڭ ئوستەڭ ياسالدى. يەنە 2 مىليۇن كوپمېتىر سۇ

سغمدىغان بىر دانە سۇ ئامبىرى ياسالدى. بۇ ئارقىلىق دىخانچىلىق، چارۋىچىلىقنى راۋاجلاندۇرۇشقا قولايلىق شارائىت يارىتىلدى.

ئازاتلىقتىن كېيىن بوستان يېزىسىنىڭ ئورمانچىلىقى ئەگىرى تۇقايلىقلارنى بېشىدىن كۇچۇردى. دەسلىۋىدە دەرەخلەرنى كېسۋېتىش ئىغىر بولۇپ، 70-يىللارغا كەلگەندە ئاندىن جىرىدىم سىلىپ، ئورمان بىنا قىلىشقا ئەھمىيەت بەردى.

ھازىر 610 مىڭ 622 تۇپ ھەر خىل دەل-دەرەخ بار. ئايلىق قارا سۇ كەنتىسىدە بار بولغان دەرەخلەر كىشى بېشىغا 1100 تۇپتىن توغرا كېلىدۇ. كۆپ قىتىم ناھىيە بۇيىچە جىرىدىم سىلىپ، ئورمان بىنا قىلىش بويىچە مۇنەۋۋەر ئورۇن دېگەن شەرەپكە ئېرىشتى.

بۇ يېزىدا بىناكارلىق قورۇلۇش ئەترىدى، رېمونت قىلىش، ياساش زاۋۇدى قاتارلىق كارخانىلار بولۇپ، 1984-يىللىق مەھسۇلات قىممىتى 70 مىڭ يۈەنگە يەتتى. تۇگە يۈڭ، قوي يۇڭى، تېرە بۇ يېزىنىڭ ئالاھىدە مەھسۇلاتى بولۇپ ھىساپلىنىدۇ.

بۇ يېزىنىڭ جايلاشقان ئورنى ياقا-پۇچقاق، قاتناشنىڭ قولايسىز بولۇشى-بۇ يېزىنىڭ ئىگىلىك تەرەققىياتىنىڭ ئاستا بولۇشىنىڭ مۇھىم سەۋەبى. بۇ خىل ھالەتنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن 1977-يىلى گۇڭشى قورۇلغاندىن كېيىن، بوستاندىن چېرا ناھىيە بازىرىغا كىلىدىغان بىر ئاددى تاشيول ياسالدى. ھازىر 1 دانە ئاپتوموبىل، 18 دانە چوڭ ۋە ئوتتۇرا تىپتىكى تراكتور بولۇپ، قاتناش شارائىتى دەسلەپكى قەدەمدە ياخشىلاندى. لېكىن ھازىرغا قەدەر يولۇچىلار ئاپتوۋوزى قاتنىمايدۇ.

سەھىيە ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتى بىرقەدەر تېز بولدى. ئازاتلىقتىن ئىلگىرى بۇ جايدا ھېچقانداق داۋالاش ئەسلىھەلىرى، دوختۇر، سىستىرا يوق ئىدى. ھازىر 13 دانە كېسەل كارۋىتى بار، بىر دانە دوختۇرخانا بارلىققا كەلدى. 12 دانە ساقلىقنى ساقلاش ئورنى، 12 نەپەر دوختۇر ۋە سېستىرا، 23 نەپەر ساقلىقنى ساقلاش خادىمى بار.

مەدەنىي مائارىپ ئىشلىرىمۇ ناھايىتى زور دەرىجىدە تەرەققى قىلدى. ئازاتلىقتىن ئىلگىرى پەقەت ئاددىلا بىر باشلانغۇچ مەكتەپ بولۇپ، 8 نەپەر ئوقۇتقۇچى ۋە ئىشچى خىزمەتچىسى بار ئىدى. ھازىر 11 دانە باشلانغۇچ مەكتەپ، 1 دانە ئوتتۇرا مەكتەپ بولۇپ، مەكتەپتىكى ئوقۇغۇچىلار 803 نەپەرگە يەتتى.

ئاساسەن-ئەتىگەندىن ئاساسلىغى 4 ئىمام مازىرى (يەنى توت ئىمامنىڭ قەۋرىسى) بولۇپ، يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىدىكى 1.8 كىلومېتىر كىلىدىغان جايغا جايلاشقان. ئىگەللىگەن يەر كۇلىمى 200 مو كېلىدۇ. مازاردا بىر مەچىت بولۇپ، ئىسلام دىنى ئىتىقادچىلىرىنىڭ دىنىي پائالىيەت ئورۇنلىرىنىڭ بىرسى بولۇپ ھىساپلىنىدۇ. قەشقەر-خوتەن ئولايىتى تەۋەسىدە بىر قەدەر ئاتاغلىق جاي بولۇپ، ھەر يىلى نۇرغۇنلىغان ئىتىقادچىلار ئۇزۇن يوللارنى بېسىپ كېلىپ بۇ جايغا تاۋاپ قىلىدۇ.

بوستان يېزىسى
ئۆلچەملىك نامى

بوستان يېزىسى

تەپسلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

تەبىئى كەنتە

باغبېشى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 1 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى كوتسنلۇن تاغلىق رايونى. نوپۇسى 265، ئىگىلگى يىرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق، ئاساسى مەھسۇلاتى قۇناق، بۇغداي پۇرچاق، يۇك تىرە، قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. بۇ كەنتە يېزىنىڭ يوقىرىسىغا جايلاشقانلىقتىن باغبېشى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

جايتۇز كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: جايتۇز كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇز لىنىيە ئارلىغى 3.6 كىلومېتىر. شەرقى تەرپى قارا سۇ دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تەۋەلىگىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نوپۇسى 700، تېرىلغۇ يەر كۇلىمى 3464 مو، ياپلاق كولىمى 400 مو، يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم-چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، پۇرچاق، تىرە، يۇك قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. تۇرۇشلۇق ئورنىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

جايتۇز

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 3.6 كىلومېتىر. تاغلىق رايوندىكى ئاقساي دەريا جىلغىسىغا مەنسۇپ. نوپۇسى 302، تېرىلغۇ يېرى 1414 مو، ئىگىلگى يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، پۇرچاق، يۇك، تىرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. بۇ يەرنىڭ يەر تۇزۇلۇشى تەكشى بولغانلىقتىن، جايتۇز دەپ ئاتىلىپ قالغان.

تەبىئى كەنتە

قولتۇق

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 5.1 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى ئاقساي دەريا جىلغىسىدا. نوپۇسى 142، تېرىلغۇ يەر كۇلىمى 844 مو، ئىگىلگى چارۋىچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، پۇرچاق، يۇك، تىرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. بۇ كەنتە ئاقساي دەريا سىنىڭ ئىككى جىلغىسىنىڭ قۇشۇلۇش نوقتىسى-

دىكى قولتۇغغا جايلاشقانلىقتىن، قولتۇق دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

تەبىئى كەنتە

ئاقتۇز

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 4.4 كىلومېتىر. شەرقى قارا سۇ دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نۇپۇسى 256، ئىگىلىگى چارۋىچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، سەندۇ، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. بۇ، كەنتنىڭ زېمنى تۇز ۋە ئاقچىلىق بولغاچقا، ئاقتۇز دەپ ئاتالغان.

دىخانچىلىق نوقتىسى

تامىيەر

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 2.3 كىلومېتىر. جۇغرا پىيەلىك ئورنى ئاقسای دەريا‌سى جىلغىسىدا. تېرىلغۇيېرى 280 مو، نۇپۇسى 23، بۇ جاي، جەنۇپتىن شىمالغا سۇزۇلغان تامغا ئوخشاش ئىدىر بولغاچقا تام يەر دەپ ئاتىلىپ قالغان.

دىخانچىلىق نوقتىسى

باش مەھەللە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 6 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى ئاقسای دەريا‌سى جىلغىسىدا. تېرىلغۇ يېرى 30 مو. دائىم تۇرۇشلۇق ئادەم يوق. بۇ جاي كەنتنىڭ باش تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن، باش مەھەللە دەپ ئاتالغان.

باغبېشى كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: باغبېشى كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 1 كىلومېتىر. شەرقى لاغا دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 528، تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 2140 مو، يايلاق كۆلىمى 140 مو، ئىگىلىگى يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، يۇڭ تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. تۇرۇشلۇق ئورنى باغ-بېشى كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

ئاراقبېرتۇۋى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 2 كىلومېتىر. جۇغرا-پىيەلىك ئورنى تاغلىق رايۇن، غەربى ئاقسای دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نۇپۇسى 264، ئىگىلىگى يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق، ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە، قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. "بۇ كەنتە قەبر (دوڭ)نىڭ يان باغرىغا جايلاشقانلىقتىن، ئاراقبېر تۇۋى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

دۆڭباغ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: كۆلبېر كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 1 كىلومېتىر. غەربى ئاقسای دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تەۋەلىگىدە 3 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 349، تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 2390 مو، يايلاق كولىمى 740 مو، ئىگىلىگى يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق، ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. بۇ جاي

ئاقساي دەرياسىنىڭ قىرغىغىغا جايلاشقان بۇلۇپ، تۆت ئەتراپىنى دۆڭلەر ئۇراپ تۇرغاچقا ئىگىز باققا ئوخشايدۇ، شۇنىڭغا ئاساسەن دۆڭباغ دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

تەبىئى كەنتە

كۆلىيەر

دۆڭباغ كەنت كومىتېتىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 1 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى ئاقساي دەرياسىنىڭ بۇيىدا، نۇپۇسى 135، ئىگىلىگى يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق، ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، پۇرچاق، تېرە، يۇڭ قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. يەر تۇزۇلۇشى كۆلگە ئوخشاش چوڭقۇر بولغانلىقتىن، كۆلىيەر دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

تەبىئى كەنتە

تاشلىق يەر

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 1.2 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى ئاقساي دەرياسىنىڭ غەربى قىرغىغىدا. نۇپۇسى 64، يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى قۇناق، بۇغداي پۇرچاق، تېرە، يۇڭ قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. بۇ يەرنىڭ جەنۇبىي تاقىقا تۇتاش بولۇپ، تاش كۆپ بولغاچقا، تاشلىق يەر دەپ ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە.

مورلۇم قاش

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 1.7 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى ئاقساي دەرياسىنىڭ جىلىغىسىدا. نۇپۇسى 127، ئىگىلىگى يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق. ئاساسى مەھسۇلاتى قۇناق، بۇغداي، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە، قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. ئىلگىرى مورلۇم ئىسىملىك بىر كىشى مۇشۇ يەرنى ئىچىپ تېرىمغا ئايلاندۇرغان. شۇنىڭ بىلەن بۇ يەر مورلۇم قاش دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

ياقا قاش كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ياقاقاش كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 2 كىلومېتىر. تەۋەلىگىدە 6 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 807، تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 3823 مو، يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 3900 تۇياق، ئىگىلىگى يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق. ئاساسى مەھسۇلاتى قۇناق، بۇغداي، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. تۇرۇشلۇق جايى ياقا قاش كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

ياقا قاش

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 2 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى كوئىنلۇن تاغلىق رايونى. ئاقساي دەرياسىنىڭ شەرقى جەنۇبىدا. نۇپۇسى 136، تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 600 مو، ئىگىلىگى يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق، ئاساسى مەھسۇلاتى قۇناق، بۇغداي، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. كەنتىنىڭ ياقىسىدا يار پېچىپ كەتكەن قاش بولغاچقا، ياقا قاش دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

تەبىئى كەنتە

غەزمەت تۆۋى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي شىمالىغا جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 0.6 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى ئاقسايي دەريا‌سى تارماق ئىقىمىنىڭ ئوتتۇرىسىغا جايلاشقان. نوپۇسى 152، تىرىلغۇ يەر كۆلىمى 626 مو، يىردىم دېخانچىلىق، يىردىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللىنۇدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. ئىلگىرى بۇ جاي تېرىمغا ئايلانغان ۋاقىتتا بىرقانچە تۇپ غەزمەت دەرىخى بۇلۇپ، بۇ كەنتىنىڭ نامى غەزمەت تۆۋى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

تەبىئى كەنتە

تېرەك تۆۋى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي شىمالىغا جايلاشقان، تۆز لىنىيە ئارلىغى 1.4 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى كونىلۇن تاغلىق رايونى، ئاقسايي دەريا‌سىنىڭ شەرقى جەنۇبىدا، نوپۇسى 145، تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 804 مو، ئىگىلىگى يىردىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، بۇ يەردە بىر كۆل بولۇپ، كۆلنىڭ ئەتراپىغا نۇرغۇن تېرەكلەر سىلىنغان. كىشىلەر ھەمىشە مۇشۇ جايغا كېلىپ سايدىغان، ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن بۇ جايىنىڭ نامى تېرەك تۆۋى دەپ ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

پاتما چۆدۈن

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 2.4 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى كونىلۇن تاغلىق رايونى، ئاقسايي دەريا‌سىنىڭ شەرقى جەنۇبىدا. نوپۇسى 115، تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 1236 مو، ئىگىلىگى يىردىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە، قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. ئىلگىرى بۇ يەردە پاتمىچوق ۋە چۆدۈن كۆپ بولغاچقا، بۇ يەرنىڭ نامى پاتما چۆدۈنلۈك دەپ ئاتالغان، كېيىن پاتما چۆدۈنغا قىسقارغان.

تەبىئى كەنتە

سىرىق قاش

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي شىمالىغا جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 3 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى كونىلۇن تاغلىق رايونى. ئاقسايي دەريا‌سىنىڭ شەرقى جەنۇبىدا. نوپۇسى 115، تېرىلغۇ يىرى 637 مو، يىردىم دېخانچىلىق، يىردىم چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللىنۇدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. بۇ كەنتە ئاقسايي دەريا‌سىنىڭ قىرغىغا جايلاشقانلىغى ھەم تۇپىسىنىڭ رەڭگى سىرىق بولغانلىغى ئۈچۈن، سىرىق قاش دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

تەبىئى كەنتە

شىك چاتا

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي شىمالىغا جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 5.5 كىلومېتىر. ئاقسايي دەريا‌سىنىڭ ئىچىدە تۇرۇدۇ. نوپۇسى 27، ئىگىلىگى يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق. تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 150 مو، ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق

چارۋا مەھسۇلاتلىرى. ئىشىك ئاچا دىگەن سۆزدىن قىسقىرىپ مۇشۇ كەنتىنىڭ نامى بولۇپ قالغان.

ئاچما كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئاچما كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 2.8 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى ئاقسايغا دەريا ئارماق ئىقىمىنىڭ ئارلىغىغا جايلاشقان. نۇپۇسى 339، تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 2030 مو، ئورمان يېرى 85 مو، ئوتلاق 1000 مو، دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىپ، ئاساسلىغى ئەلا سورتلۇق ئورۇق يېتىشتۇرۇدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، ئارپا. تۇرۇشلۇق ئورنى ئاچما كەنتىسىدە بولغاچقا، ئاچما دەپ ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

ئاچما

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 2.1 كىلومېتىر. تاغلىق، ئاقسايغا دەريا ئارماق ئىقىمىنىڭ ئارلىغىغا جايلاشقان، نۇپۇسى 207، ئىگىلىگى يەردىم دېخانچىلىق، يەردىم چارۋىچىلىق. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، ئارپا، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. بۇ يەر ئېگىزلىكرى چۆل بولۇپ، كىشىلەر بۇ يەرنى ئېچىپ تېرىمغا ئايلاندۇرغان، ھەم كەنتە شەكىللەنگەن، شۇنىڭ بىلەن ئاچما دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

جىگدە بوستان كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: جىگدە بوستان كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان، تۇز لىنىيە ئارلىغى 1.6 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى كوئىنلۇن تاغلىق رايۇندا. تەۋەلىكىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 472، تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 3821 مو، ئوتلاق كۆلىمى 1000 مو، ئىگىلىگى يەردىم دېخانچىلىق، يەردىم چارۋىچىلىق، ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، ئارپا، يۇڭ، تېرە، قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى، تۇرۇشلۇق ئورنى جىگدە بوستان كەنتىسىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

جىگدە بوستان

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 1.6 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى كوئىنلۇن تاغلىق رايۇنى، ئاقسايغا دەريا ئىقىمىنىڭ شەرقى جەنۇبىدا. نۇپۇسى 193، ئىگىلىگى يەردىم دېخانچىلىق، يەردىم چارۋىچىلىق. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، ئارپا، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. بۇ جايدا ئىلگىرى نۇرغۇن جىگدە دەرىخى بولۇپ، بوستانلىق شەكىللەنگەچكە، جىگدە بوستان دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

تەبىئى كەنتە

دۆڭ يەر

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 1.3 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى كوئىنلۇن تاغلىق رايۇنى. ئاقسايغا دەريا ئىقىمىنىڭ شەرقى جەنۇبىدا. نۇپۇسى 279، ئىگىلىگى يەردىم دېخانچىلىق، يەردىم چارۋىچىلىق، ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، ئارپا، يۇڭ، قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى، بۇ يەرنىڭ زېمىنى ئىگىز-پەس بولغاچقا، دۆڭ يەر دەپ

ئاتلىپ قالغان.

ئاراساي كەنت كومىتتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئاراساي كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 6.5 كىلومېتىر. تەۋەلىگىدە 2 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 427، تېرىلغۇ يېرى 2360 مو، ئوتلىغى 100 مو، ئېگىلگى يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق، ئاساسى مەھسۇلاتى قۇناق، بۇغداي، ئارپا، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. چۆل بىلەن دەريانىڭ ئارلىغىغا جايلاشقان جاي دېگەن مەنىدە بۇلۇپ، تۇرۇشلۇق ئورنى ئاراساي كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

ئارا ساي

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 6.5 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى قارا سۇ دەرياسىنىڭ غەربى قىرغىغدا. نۇپۇسى 204، ئېگىلگى يېرىم دېخانچىلىق يېرىم چارۋىچىلىق، ئاساسى مەھسۇلاتى قۇناق، بۇغداي، ئارپا، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە، قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى، ئۇيغۇرچە سۆز بۇلۇپ، چۆل بىلەن دەريانىڭ ئارلىغىغا جايلاشقان جاي دېگەن مەنىدە، چۆل بىلەن ساينىڭ ئارلىغىغا جايلاشقانلىقتىن، ئاراساي دەپ ئاتلىپ كەلگەن.

تەبىئى كەنتە

چۆل ئېغىل

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 6.8 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى ئاقساي دەرياسىنىڭ تارماق ئېقىمنىڭ ئارلىغىدا. نۇپۇسى 208، ئېگىلگى يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، ئارپا، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. ئۇيغۇرچە چۆلدىكى ئېغىل دېگەن مەنىدە. بۇ جاي ئەسلىدە چۆل، كېيىن ئېغىل بىنا قىلىنغانلىغى ئۈچۈن، بۇ كەنتىنىڭ نامى چۆل ئېغىل دەپ ئاتلىپ قالغان.

دېخانچىلىق نوقتىسى

قولدۇسۇن

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 8 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى ئاقساي دەرياسى تارماق ئېقىمنىڭ ئارلىغىدا. نۇپۇسى 15، تېرىلغۇ يېرى 60 مو، ئېگىلگى دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى قۇناق، بۇغداي. ئۇيغۇرچە "خۇدا قوللىسۇن" دېگەن مەنىدە. بۇ جاي ئىككى دەريانىڭ قوشۇلۇش نوقتىسىغا جايلاشقان بۇلۇپ يەرلىرى مۇنبەت، سۇيى ياخشى بولغاچقا، قولدۇسۇن دەپ ئاتالغان.

ئاياق قارا سۇ كەنت كومىتتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئاياق قارا سۇ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 12 كىلومېتىر. تەۋەلىگىدە بىر تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 322، تېرىلغۇ كۆلىمى 824 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمى چانلىغى 2500 تۇياق، ئېگىلگى يېرىم دېخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى، ئۇيغۇرچە "بۇلاقنىڭ تۆۋەنكى ئېقىمى،

دىگەن مەنىدە، تۇرۇشلۇق ئورنى ئايلاق قارا سۇ كەنتىدە بولغانلىقتىن، مۇشۇنداق نام بېرىلگەن.

ئايلاق قارا سۇ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 12 كىلومېتر، قارا سۇ دەريا سىنىڭ ئىچىدىكى تۇزلاڭدە، نۇپۇسى 322، تىرىلغۇ يېرى 824 مو، ئىگىلىگى يېرىم دىخانچىلىق يېرىم چارۋىچىلىق. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. ئالاھىدە مەھسۇلاتى ئالما.

ئۇيغۇرچە "بۇلاقنىڭ تۆۋەنكى ئىقمى" دىگەن مەنىدە. بۇ كەنتە قارا سۇ دەريا سىنىڭ ئاياغ ئىقمىغا جايلاشقانلىقتىن ئايلاق قارا سۇ دەپ ئاتالغان.

قىشلاق يەر چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 10.2 كىلومېتر. جۇغراپىيەلىك ئورنى قارا سۇ دەريا سىنىڭ جىلغىسىدا. ئوتلاقنىڭ شەرقىتىن غەربكە كەڭلىگى 0.5 كىلومېتر. جەنۇبتىن شىمالغا ئۇزۇنلىغى 1 كىلومېتر كېلىدۇ. چارۋا سىغىمچانلىغى 5000 تۇياق. چىغ قاتارلىق ئوت چۆپلەر بار. ياۋايى ھايۋانلاردىن داۋغان، تۇلكە، جەگرەن قاتارلىقلار بار. ئۇيغۇرچە "قىشلاق ئوت" دىگەن مەنىدە. بۇ يەردە قىش پەسلىدە چارۋا بېقىلغانلىقتىن، قىشلاق يەر دەپ ئاتالغان.

باش ئاچما چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 19.9 كىلومېتر. جۇغراپىيەلىك ئورنى ئاقساي دەريا سىنىڭ شەرقى قىرغىغىدا. كۆلىمى 30 مو، چارۋا سىغىمچانلىغى 200 تۇياق. ئوت، چۆپلەردىن ياپچان، سىرىق پاسار، ياۋايى ھايۋانلاردىن داۋغان، ياۋا تۇشقان قاتارلىقلار بار. ئۇيغۇرچە "يېڭى ئاچقان يەرنىڭ بېشىدا" دىگەن مەنىدە. بۇ جاي ئادەم كۆچى بىلەن ئېچىلغان ھەم باش تەرەپتە بولغانلىغى ئۈچۈن باش ئاچما دەپ ئاتالغان.

باش قارا سۇ كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: باش قارا سۇ كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 18.6 كىلومېتر. تەۋەلىكىدە 1 تەبىئى كەنتە بار. نۇپۇسى 153، تىرىلغۇ يەر كۆلىمى 937 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 5170 تۇياق. ئىگىلىگى يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق، ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. ئۇيغۇرچە "بۇلاقنىڭ يۇقىرى ئىقمى" دىگەن مەنىدە، تۇرۇشلۇق ئورنى باش قارا سۇ كەنتىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان.

باش قارا سۇ تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 18.6 كىلومېتر. جۇغراپىيەلىك ئورنى قارا سۇ دەريا سىنىڭ قىرغىغىدا. نۇپۇسى 153، تىرىلغۇ يەر كۆلىمى 937 مو، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 5170 تۇياق. ئىگىلىگى يېرىم دىخانچىلىق، يېرىم چارۋىچىلىق. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، ئارپا، پۇرچاق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. ئۇيغۇرچە

"بۇلاقنىڭ يۇقىرى ئىقىمى" دىگەن مەنىدە. قارا سۇ دەرياسىنىڭ يۇقىرى ئىقىمىغا جايلاشقانلىقتىن، باش قارا سۇ دەپ ئاتالغان.

ئاراللىق كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: ئاراللىق كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇز لىنىيە ئارلىغى 23 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى گۇللۇك دەرياسىنىڭ شىمالى قىرغىغىدا. ئىككى تەرپى تاقاق، ئىككى تەرپى سۇغا تۇتۇشۇدۇ. نۇپۇسى 117، تېرىلغۇ يەر كۇلىمى 937 مو، بىدە يېرى 330 مو، ئىگىلىگى دېخانچىلىقنى ئاساس، چارۋىچىلىقنى قوشۇمچە قىلىدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قوناق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. ئاراللىق "ئەرەنلىك" دىگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. قايسى مىللەتنىڭ تىلى ئىكەنلىگى ئىنىق ئەمەس.

ئاراللىق تەبىئى كەنتە

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 23 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى گۇللۇك دەرياسىنىڭ شىمالى قىرغىغىدا. ئىككى تەرپى تاغ، ئىككى تەرپى سۇ بىلەن تۇتۇشۇدۇ. نۇپۇسى 117، تېرىلغۇ يەر كۇلىمى 937 مو، بىدە 330 مو، ئىگىلىگى دېخانچىلىقنى چارۋىچىلىقنى ئاساس، قوشۇمچە قىلىدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قوناق، يۇڭ، تېرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. ئاراللىق "ئەرەنلىك" دىگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. تىل ئايرىمىسى ئىنىق ئەمەس. "ئەرەنلىك" ناھايىتى كۆپ دىگەن مەنىدە.

كۆپە قېر چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 15.3 كىلومېتىر. تاغ ئۇستىگە جايلاشقان ئوتلاق. شەرقتىن غەرپكە كەڭلىگى 16 كىلومېتىر. جەنۇبتىن شىمالىغا ئۇزۇنلىغى 30 كىلومېتىر كېلىدۇ. قىشلىق ۋە يازلىق ئوتلاق، چارۋا سىغىمچانلىغى 20000 تۇياق. دائىملىق 10 ئادەم چارۋا باقىدۇ. چىغ قاتارلىق 6 خىل ئوت، چۆپ بار. ياۋايى ھايۋانلاردىن داۋغان، جەگرەن، ئۇلا قاتارلىقلار بار. كۆپەقېر ئۇيغۇرچە "قۇزا كۆپ ئوتلاق" دىگەن مەنىدە بولۇپ، بۇ ئوتلاقنىڭ كۇلىمى چوڭ بىقىلدىغان چارۋا كۆپ بولغانلىقتىن، كۆپەقېر دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

پۇماس قېر چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 13.6 كىلومېتىر. تاغلىق ئوتلاق، چارۋا سىغىمچانلىغى 20000 تۇياق. سىرىغ ئوت، ياپچان، كۇموش باشاقلىق ئوت قاتارلىق يېپىنچا ئۇسۇملۇكلەر، جەگرەن، داۋغان، تۇلكە قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. تل ئايرىمىسى ۋە ئۇنىڭ مەنىسى ئىنىق ئەمەس.

كۆكباش دۆڭ چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 18.6 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى دەريانىڭ قىرغىغىدا. شەرقتىن غەرپكە كەڭلىگى 1.5 كىلومېتىر. جەنۇبتىن

شمالغا ئۇزۇنلىغى 3 كىلومېتىر. يازلىق ئوتلاق، چارۋا سىغمىچانلىغى 500 تۇياق. سىرىغ ئوت، ياپچان، چىغ قاتارلىق يىپىنچا ئۇسۇملۇكلەر، ئۇلا، كەكلىك، ياۋا توشقان قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. ئۇيغۇرچە "يەشىل ئىگىز جاي" دىگەن مەنىدە بۇلۇپ، بۇ جايىنىڭ يەر تۈزۈلۈشى ئىگىز بولۇپ، ئوت چۆپلەر باشقا ئوتلارغا قارىغاندا بۇرۇن كۆكەرگەنلىكتىن، كۆكباش دۆڭ دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

كۆك بۇلاق چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۈز لىنىيە ئارلىغى 19.7 كىلومېتىر. تاغ ئۇستىگە ئۇرۇنلاشقان يازلىق ئوتلاق. ئايلانمىسى 1.5 كىلومېتىر. چارۋا سىغمىچانلىغى 900 تۇياق. سىرىغ ئوت، ياپچان قاتارلىق ئوت-چۆپلەر، داۋغان، تۇلكە قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. ئۇيغۇرچە "كۆك بۇلاق" دىگەن مەنىدە بۇلۇپ، بۇ جايدا سۇپ سۈزۈك بۇلاق سۈيى بولغانلىقتىن، كۆك بۇلاق دەپ ئاتالغان.

ئاقتۇقاي چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭجە نۇبىغا جايلاشقان. تۈز لىنىيە ئارلىغى 24.4 كىلومېتىر. تاغلىق يازلىق ئوتلاق. جۇغراپىيەلىك ئورنى ئاقساي دەرياسى جىلغىسىنىڭ شەرقى قىرغىغدا. شەرقتىن غەرپكە كەڭلىگى 1 كىلومېتىر، جەنۇپتىن شىمالغا ئۇزۇنلىغى 1 كىلومېتىر كېلىدۇ. چارۋا سىغمىچانلىغى 500 تۇياق، چىغ، سىرىغ ئوت قاتارلىق ئوت-چۆپلەر، داۋغان، ئۇلا قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. ئۇيغۇرچە "دەريانىڭ ئەگرى-تۇقاي يېرى دىگەن مەنىدە بۇلۇپ، ئاقساي دەرياسىنىڭ ئايلىنىدىغان ئەگرىسىگە جايلاشقانلىغى ئۈچۈن، ئاقتۇ قاي دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

قىرىكەل ياياق چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۈز لىنىيە ئارلىغى 21.3 كىلومېتىر. تاغ ئوتلاق. شەرقتىن غەرپكە كەڭلىگى 1 كىلومېتىر. جەنۇپتىن شىمالغا ئۇزۇنلىغى 1 كىلومېتىر. چارۋا سىغمىچانلىغى 1000 تۇياق. دائىم تۇرۇشلۇق 5 ئادەم بار. سىرىغ، چىغ، ياپچان قاتارلىق ئوت-چۆپلەر، جەگرەن، داۋغان، توشقان، ئۇلا، كەكلىك قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. ئۇيغۇرچە "تېرىككەن" دىگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. ئىيتىشلارغا قارىغاندا بىر كىشى مۇشۇ جايدا شەھىت بولغان. كىشىلەر بۇنى تېرىككەن دىيىشكەن. بۇنىڭ بىلەن بۇ سۆز مۇشۇ جايىنىڭ نامى بولۇپ قالغان.

پاكار چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۈز لىنىيە ئارلىغى 25.2 كىلومېتىر. تاغ باغرى ئوتلاق، شەرقتىن غەرپكە كەڭلىگى 2 كىلومېتىر. جەنۇپتىن شىمالغا ئۇزۇنلىغى 3 كىلومېتىر. چارۋا سىغمىچانلىغى 500 تۇياق. ياپچان، سىرىغ ئوت، قاتارلىق ئوت-چۆپلەر، داۋغان، جەگرەن قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. دائىم تۇرۇشلۇق 5 ئادەم بار. ئۇيغۇرچە "پەس" دىگەن مەنىدە بۇلۇپ، يەر تۈزۈلۈشى پەس بولغاچقا، پاكار دەپ ئاتالغان.

كۆتەل چارۋىچىلىق نوقتىسى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 22.9 كىلومېتر. جۇغراپىيەلىك ئورنى ئىگىز تاغلىق رايۇن. گۇللۇك دەرياسىنىڭ شىمالى قىرغىغىدا. ئايلانمىسى 2 كىلومېتر كېلىدۇ. چارۋا سىغىمچانلىغى 800 تۇياق. چىغ، سىردىخ ئوت، پىلىك ئوت، ياپچان قاتارلىق ئۇسۇملۇكلەر، جەگرىن، ئۇلا، ياۋا توشقان، كەكلىك قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. دائىم تۇرۇشلۇق 3 ئادەم بار. ئۇيغۇرچە "ئىگىزراق" دىگەن مەنىدە بولۇپ، يەر تۇزۇلۇشى ئىگىزرەك بولغاچقا، كۆتەل دەپ ئاتالغان.

چارۋىچىلىق نوقتىسى

مۇنار

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 21.1 كىلومېتر. تاغ باغرىدىكى يازلىق ئوتلاق، شەرقتىن غەربكە كەڭلىگى 0.8 كىلومېتر. جەنۇبتىن شىمالىما ئۇزۇنلىغى 0.6 كىلومېتر. چارۋا سىغىمچانلىغى 500 تۇياق، ياپچان، كۆمۈش باشاقلىق ئوت، سىرىخ قاتارلىق ئوت-چۆپلەر، داۋغان، ئۇلا قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. ئۇيغۇرچە "مۇنار" دىگەن مەنىدە بولۇپ، يەر شەكلى مۇنارغا ئوخشاش ئىگىز بولغانلىقتىن، مۇنار دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

چارۋىچىلىق نوقتىسى

يۇغان چاپ

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 14.7 كىلومېتر. تاغ باغرى ئوتلاق، جەنۇبتىن شىمالىغا ئۇزۇنلىغى 6.5 كىلومېتر. شەرقتىن غەربكە كەڭلىگى 0.2 كىلومېتر. چارۋا سىغىمچانلىغى 300 تۇياق. چىغ، ياپچان، كىلاپ قاتارلىق ئوت-چۆپلەر، جەگرەن، ياۋا توشقان قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. دائىم تۇرۇشلۇق 2 ئادەم بار. ئۇيغۇرچە "چوڭ جىلغا" دىگەن مەنىدە بولۇپ، بۇ جايدا سۇ ھەيدەپ كەتكەن بىرجىلغا (چاپ) بولغانلىقتىن، بۇ يايلاقنىڭ نامى يۇغان چاپ دەپ ئاتالغان.

چارۋىچىلىق نوقتىسى

ئات يايلاق

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 24.6 كىلومېتر. تاغ باغرى يايلاق، 3 تەرىپى دەريا بىلەن، بىر تەرىپى تاغ بىلەن تۇتۇشۇدۇ. شەرقتىن غەربكە كەڭلىگى 2 كىلومېتر، جەنۇبتىن شىمالىغا ئۇزۇنلىغى 3 كىلومېتر. يازلىق يايلاق، چارۋا سىغىمچانلىغى 10000 تۇياق. كىلاپ، چىغ، نوجۇغا، سىرىخ قاتارلىق ئوت-چۆپلەر، داۋغان، ياۋا توشقان، تۈلكە، ئۇلا، كەكلىك قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. ئۇيغۇرچە "ئات ئوتلايدىغان يايلاق" دىگەن مەنىدە بولۇپ، بۇ جايدا ئاتلار كۆپرەك ئوتلىغانلىغى ئۈچۈن، ئات يايلاق دەپ ئاتالغان.

مەيدانتۇز كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: مەيدان تۇز كەنتىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان، تۇز لىنىيە ئارلىغى 12.4 كىلومېتر. جۇغراپىيەلىك ئورنى تاغلىق تۇزلەڭدە، شەرقى قارا سۇ دەرياسى بىلەن چىگرىلىنىدۇ. نۇپۇسى 179، تىرىلغۇ يەر كۆلىمى 630 مو، بىدە 450 مو، ئىگىلگى چارۋىچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. ئاساسى

مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، بىدە، يۇك، تىرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى. ئۇيغۇرچە "مەيدان-دەك تەكشى" دېگەن مەنىدە بۇلۇپ، بۇ جاي بىرقەدەر تۇز چۆللۈك بولغانلىقتىن، مەيدانتۇز دەپ ئاتالغان.

تەبىئى كەنتە

مەيدانتۇز

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 12.4 كىلومېتىر. جۇغراپىيەلىك ئورنى تاغلىق تۇزلەكدە. شەرقى قارا سۇ دەرياسى بىلەن چېگرىلىنىدۇ. نۇپۇسى 179، تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 630 مو، بىدە 450 مو، ئىگىلىگى چارۋىچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى بۇغداي، قۇناق، بىدە، يۇك، تىرە قاتارلىق چارۋا مەھسۇلاتلىرى، ئۇيغۇرچە "مەيداندەك تەكشى" دېگەن مەنىدە بۇلۇپ، بۇ جاي بىرقەدەر تۇز چۆللۈك بولغانلىقتىن، مەيدانتۇز دەپ ئاتالغان.

بۇزاك قېر تۇۋى كەنت كومىتېتى

تۇرۇشلۇق ئورنى: بۇزاك قېر تۇۋىدە.

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 2.4 كىلومېتىر. ئاقسای دەريا سىنىڭ قىرغىغى بىلەن چېگرىلىنىدۇ. نۇپۇسى 113، تېرىلغۇ يېرى 448 مو، ئىگىلىگى دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى بىدە. قۇناق، بۇغداي. ئۇيغۇرچە "قېرنىڭ تۇۋى" دېگەن مەنىدە. بۇ جاي بۇزاك قېرنىڭ تۇۋىدە بولغانلىقتىن، بۇزاك قېر تۇۋى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

تەبىئى كەنتە

بۇزاك قېر تۇۋى

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 2.4 كىلومېتىر. ئاقسای دەريا سىنىڭ قىرغىغى بىلەن چېگرىلىنىدۇ. نۇپۇسى 113، تېرىلغۇ يېرى 448 مو، ئىگىلىگى دېخانچىلىقنى ئاساس قىلىدۇ. ئاساسى مەھسۇلاتى بىدە. قۇناق، بۇغداي، ئۇيغۇرچە "قېرنىڭ تۇۋى" دېگەن مەنىدە. بۇ جاي بۇزاك قېرنىڭ تۇۋىدە بولغانلىقتىن، بۇزاك قېر تۇۋى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

كەسپى تارماقلار ۋە ئۇرۇنلار نامى

چاغلىقاي سۇ ئىلىكتىر ئىستانسىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

چاغلىقاي سۇ ئىلىكتىر ئىستانسىسى چىرا ناھىيە بازىرىنىڭ جەنۇبىغا 22 كىلومېتىر كېلىدىغان ئۇرۇنغا جايلاشقان. شەرقى چاقا تاشيولىغا، غەربى چىرا دەرياسىغا تۇتۇشۇدۇ. 4 پەسىلىدە قۇم بۇران كۆپ، سۇ ئىلىكتىر ئىستانسىسىنىڭ نامى شۇ جاينىڭ يەر نامى بىلەن ئاتالغان.

ئىلىكتىر ئىستانسىسى ماشىنا قۇرۇلمىسىنىڭ ئۇمۇمى قۇۋىتى 2×320 كىلوۋات. سۇ چۈشۈش يانتۇلىغى 51 مېتىر. ئىستانسا ئۈيىنىڭ كۆلىمى 248 كۇۋادراتمېتىر. ئىستانسىنىڭ ئالدى تەرىپىگە تاش ۋە ئەينەكتىن قىزىل رەڭلىك چۆڭ خەت بىلەن ئۇيغۇرچە خەنزۇچە "چاغلىقاي سۇ ئىلىكتىر ئىستانسىسى" دېگەن خەت يېزىلىغان بۇلۇپ، يىراقتىن ئىنتايىن چىرايلىق كۆرۈنۇدۇ. ئىستانسا ئۈيىنىڭ جەنۇبى تەرىپىدە بىسمىنى كۆچەيتىش پونكىتى بۇلۇپ، 4000 ۋولتلىق توك بىسمىنى 35 مىڭ ۋولتقا كۆچەيتىدۇ. 20 كىلومېتىرغا يېقىن سىم يولى ئارقىلىق ناھىيە بازىرىدىكى ئىكسفۇرماتور ئۇرنىغا يەتكۈزۈلۈپ، ناھىيە بازىرى ۋە چىرا يېزىسىنىڭ سانائەت، يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشىنى ۋە خەلق تۇرمۇشىنى يۇرۇتۇشقا ئىشلىتىلىدىغان توك بىلەن تەمىنلەيدۇ.

سۇ باشلاش ئوستىكىنىڭ جەنۇبىدا بىر زاكو بۇلۇپ، چىرا دەرياسىنى توغرىسىغا كېسىپ ئۆتۈدۇ. بۇ، ئىستانسىغا سۇ باشلاش ۋە سۇنى تەڭشەش ئۇچۇن ئىشلىتىلىدۇ. ئۆستەڭنىڭ ئۇزۇنلىغى 5.5 كىلومېتىر. لايىھەدىكى ئىقىم مىقدارى 3 كوپ مېتىر/سېكۇنت، يانتۇلۇغى 1.6%، بو ئۆستەڭگە تاش تىزىلغان، يېقىن كەلگۈسىدە تەدرىجى ھالدا سۇلياۋ ئارقىلىق سۇ سىڭمەيدىغان ئۆستەڭ قىلىپ ئۆزگەرتمەكچى.

سۇ كىرىش ئىغىزىنىڭ ئالدى تەرەپتىكى كولچىگىدە سۇ كىرىش ۋە سۇنى چۈشۈرۈۋېتىش زاكوسى بۇلۇپ، ھەم قول بىلەن ھەم توك بىلەن ئىككى خىل ئۇسۇلدا باشقۇرۇلىدىغان چىبىچى ئارقىلىق كونترول قىلىنىدۇ. دىئامېتىرى 90 سانتىمېتىر. ئۇزۇنلىغى 114 مېتىر كېلىدىغان يوقىرى بىسىملىق پۈلات تروبىا بىلەن ئالدى كولچەكتىكى سۇنى شۇيلىنجىغا باشلاش ئارقىلىق ماشىنا گۇرۇپپىسىنى ھەركەتلەندۇرۇپ توك چىقىرىلىدۇ.

چىرا دەرياسىنىڭ ئەتىيازلىق سۇيى قىس، قىشتا مۇزلاپ قېلىش سەۋەبىدىن ئىلىكتىر ئىستانسىسى بىر يىل ئىچىدە ئاران 8 ئايدىن 10 ئايغا قەدەر توك بېرەلەيدۇ.

چاغلىقاي سۇ ئىلىكتىر ئىستانسىسىنىڭ ئالدىنقى باسقۇچلۇق قۇرۇلۇشى 1977 ـ يىلى باشلانغان بۇلۇپ، 1981 ـ يىلى 8 ـ ئايدا رەسمى توك بېرىشكە باشلىدى. ھازىرغا قەدەر يەنىلا بىر قىسىم قۇرۇلۇشى تەخىچە ئاخىرلاشقىنى يوق. ئىلىكتىر ئىستانسىسىدا جەمى 20 نەپەر رەسمى ئىشچى، 5 نەپەر خەلق ئىشچىسى بار، يىلىغا تەخمىنەن 570 مىڭ كىلوۋات سائەت توك يەتكۈزۈپ بېرىدۇ.

چىرا ناھىيىلىك خەلق كىنوخانىسىنىڭ ئومۇمىي ئەھۋالى

چىرا ناھىيىلىك خەلق كىنوخانىسى ناھىيە بازىرىدىكى ماخمال كوچىسىنىڭ ئوتتۇرا قىسمىغا جايلاشقان. ئارقىسى شەرىقە، ئالدى غەرپكە قارايدۇ. جەنۇبى ناھىيىلىك سۇ ئىلمكتىر ئىدارىسى بىلەن، شىمالى ناھىيىلىك خەلق بانكىسى بىلەن، شەرقى پوچتا تېلگراف ئىدارىسىنىڭ ئاھالىلار قۇراسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئالدى چىرا ئوق ئۆستەكگە تۇتۇشۇدۇ. ھازىر 9 نەپەر ئىشچى خىزمەتچى بۇلۇپ، بۇنىڭدىن ئۈيغۇر 6 نەپەر، خەنزۇ 3 نەپەر، ئازاتلىقتىن ئىلگىرى ناھىيە- مىزدە كىنو ئىشلىرى يوق ئىدى. 1953 - يىلى چىرا ناھىيىلىك كىنو قۇيۇش ئەتىرىدى قۇرۇلغان، ئۇنىڭ 2 نەپەر ئىشچى خىزمەتچىسى بار ئىدى.

1956 - يىلى چىرا ناھىيىلىك خەلق كىنوخانىسى قۇرۇلغان. ئۇ ۋاقىتىدا كىنوخانىنىڭ ئورنى سىرىق كوچىسىنىڭ جەنۇبى تەرىپىدىكى جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى بىلەن يەمەك- لىكلەر شىركىتىنىڭ ئارلىغىدا ئىدى. كىنوخانىنىڭ ئورنى كىچىك، ئۇسكۇنىلىرى ئاددى بۇلۇپ، ئىھتىياجىنى قامدىيالمىغانلىقتىن، 1973 - يىلى ھازىرقى ئۇرنىغا كۆچۈرۈلگەن. 1978 - يىلى كىنەيتىپ، يېڭىدىن ئېگىز كەڭ ئىكرانلىق تام ۋە ئىكىكى قەۋەتلىك كىنو قۇيۇش ئۈيى سىلىندى. كەڭ ئىكرانىنىڭ ئاستىغا يەنە ئۈزۈنلىغى 52 مېتىر، كەڭلىگى 13 مېتىر، كۈلمىي 741 كۇۋادراتمېتىر كىلىدىغان سىمونت سەھنە ياسالدى. ئۇندىن باشقا يەنە بىر ئىغىز بىلەت سېتىش ئۈيى ۋە بىر ئىغىز خىزمەتچى خادىملارنىڭ دەم ئىلىش ئۈيى، بىر كىچىك دۇكان سىلىندى.

چىرا ناھىيىلىك خەلق كىنوخانىسىنىڭ ئومۇمىي كۈلمى 5724 كۋادىرات مېتىر، قۇرۇلۇش كۈلمى 835 كۇۋادىرات مېتىر، بۇنىڭدىن كىنوخانا 360 كۇۋادىرات مېتىر، ئىشچى - خىزمەتچىلەر ياتىغى 350 كۇۋادىرات مېتىر، ئاپپارات ئۈيى 65 كۇۋادىرات مېتىر، بىلەت سېتىش ئۈيى ۋە دەم ئىلىش ئۈيى 60 كۇۋادىرات مېتىر. سىمونت بىلەن ياسالغان كىنو خانا مەيدانىنىڭ ئىچى تەكشى ۋە رەتلىك بۇلۇپ 3200 نەپەر تاماشبىن كىنو كۆرەلەيدىغان مۇقىم ئورۇن بار.

ھازىر كىنوخانىدا دۆلىتىمىزدە ئىشلەنگەن سۈكخۇاجىياك 5502 ماركىلىق 2 دانە كىنو ئاپپاراتى، ئازات ماركىلىق يوتكۇلۇشچان شەكلىدىكى 103 تېپتىكى 35 مىللىمېتىرلىق 1 دانە كىنو ئاپپاراتى، 1 دانە ئاۋاز چۈشايتقۇچ، 2 دانە جىلىۋچى قاتارلىق ئۈسكۇنىلەر بار. ئوتتۇرا ھىساپ بىلەن يىلىغا 400 مەيدان كىنو قۇيۇدۇ. تاماشبىنلار 480 مىڭ ئادەم قىتىمغا يېتىدۇ. 1982 - يىلى ئومۇمىي كىرىمى 53 مىڭ يۈەن، دۆلەتكە تاپشۇرغان پايدا ۋە باج 13 مىڭ يۈەنگە يەتكەن.

یامۇن رودا كانىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

یامۇن رودا كىنى نۇرى یېزىسىنىڭ شەرقى جەنۇبى قىسمىغا جایلاشقان. ناھىیە بازىرىغا 127 كىلومېتر. نۇرى یېزىسىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنىغا 25.3 كىلومېتر كېلىدۇ. دېڭىز یۈزىدىن ئېگىزلىگى 3575 مېتر. سایباغ باشقۇرۇش رایۇنى یاچى كەنت كومىتېتى ئارقىلىق دەریانى بویلاپ یۇقىرىغا قاراپ ماڭغاندا یېتىپ بارغىلى بۇلۇدۇ. شەرقىدە سىرىقسۇ دەریاسى بار. جەنۇبى كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگىدىكى تاغ تىزىملىرىنىڭ ئوتتۇرىسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. كانىنىڭ ئۇستى یازلىق یایلاق. تاغ باغرىدىن دەریا سۇیى ئېقىپ ئوتۇدۇ. بۇ كان یامۇن تېغىغا جایلاشقانلىقتىن یامۇن روكادان دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

ۋىلایەتلىك گېئولوگىیەلىك تەكشۈرۈش ئەترىدىنىڭ تەكشۈرۈپ ئېنىقلىشىچە، یامۇن رودا كىنى شەرقى كان ۋە جەنۇبى كان دەپ ئىككىگە بۆلۈنۈدۇ. شەرقتىكى كان گەۋدىسىنىڭ ئۇزۇنلىغى 320 مېتر، قېلىنلىغى 3.4 — 6.9 مېتر غىچە كېلىدۇ. رودا زاپىسى 529 مىڭ تونا. جەنۇبتىكى كان گەۋدىسىنىڭ ئۇزۇنلىغى 142 مېتىر، قېلىنلىغى 6.5 مېتىر. رودا زاپىسى 127 مىڭ 100 تونا، رودا تاش تەركىۋىدىكى ساپ تۇمۇر مىقدارى 60% دىن ئاشىدۇ. بۇ كان 1958 ـ یىلى پۈلات ـ تۇمۇر تاۋلاش مەزگىلىدە ئۇچرىتىلغان ۋە ئېچىپ پایدىلىنىلغان. 1971 ـ یىلى توختۇتۇلغان. 1976 ـ یىلى یەنە ئىشلەپچىقىرىش ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەن. بۇ كانىنى ناھىیە بىلەن گۈكشى بىرلىشىپ باشقۇرۇدۇ. ھازىر 36 نەپەر ئىشچى خىزمەتچىسى بۇلۇپ، ھەممىسى ئۇیغۇر. یىللىق مەھسۇلات مىقدارى 1200 تونىغا یېتىدۇ. جەنۇبتىكى كان 1977 ـ یىلى بىگىتۈەن 1 ـ چارۋىچىلىق فىرمىسىنىڭ ئېچىشىغا بىرىلدى. یىللىق مەھسۇلات مىقدارى 500 تونا. ئىككى كانىنىڭ یىللىق ئومۇمى مەھسۇلات مىقدارى 1500 — 1700 تونا ئەتراپىدا، ئاساسلىغى ۋىلایەت باشقۇرغان دۇۋا سىمۇنت زاۋۇدىنى سىمۇنت ئىشلەپچىقىرىشتىكى خام ماتېرىیال بىلەن تەمىنلەیدۇ. ھازىرقى ستېلىش یۇلى ۋە ئىشلەپچىقىرىش سەۋىیىسى بۇیىچە قارىغاندا یەنە بىرقانچە یۈز یىل ئېچىپ ئىشلىتىشكە یېتىدۇ. كاندا 8 ئىغىز ئۆي بولۇپ، كۇلىمى 130 كۇۋادىرات مېتىر، ئىشچى خىزمەتچىلەر یىل بۇیى یېتىپ قۇپۇدۇ. ھازىر بىر دانە بورغىلاش ماشىنىسى بار. یېزىغا تۇتۇشۇدىغان ئاددى تاشیول بۇلۇپ، ئورنى ئېگىز ۋە سۇغاق، یازكۇنلىرى سۇ كۆپ بولغانلىقتىن، یىل بۇیى قاتناش ئۇزۇلۇپ قىلىش ئەھۋاللىرى كۆرۈلۈپ تۇرۇدۇ.

چىرا ناھىيىلىك 1 ــ ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

چىرا ناھىيىلىك 1 ـ ئوتتۇرا مەكتەپ ناھىيە بويىچە قۇرۇلغان ۋاقتى ئەڭ ئۇزۇن، كۇلىمى ئەڭ زور، ئۇقۇتقۇچىلىرى ئەڭ كۆچلۈك بولغان، ئۆيغۇر ئۇقۇغۇچىلارنى تەبىيەلەيدىغان نوختىلىق مىللى ئوتتۇرا مەكتەپ. مەكتەپنىڭ ئورنى ناھىيە بازىرى مەرگىزىنىڭ شەرقى شىمال تەرىپىگە جايلاشقان. ئالدى جەنۇبقا، ئارقىسى شىمالغا قاراپ تۇرىدۇ. ئومۇمى كۇلىمى 66 مو، (44002 كۇۋادىرات مېتىر) مەكتەپنىڭ ھويلىسى تۇز ۋە كەڭ، قۇرۇلۇشلىرى رەتلىك، چوڭ ــ كىچىك، يول بويلىرى ۋە مەكتەپنىڭ ئەتراپىنى بۆك باراقسان دەرەخلەر ئۇراپ تۇرىدۇ. مۇھىتى گۈزەل بۇلۇپ، ناھىيىمىز بويىچە شارائىتى بىرقەدەر ياخشى مەكتەپ ھىساپلىنىدۇ.

ناھىيىلىك 1 ـ ئوتتۇرا مەكتەپ 1955 ـ يىلى قۇرۇلغان بۇلۇپ، ناھىيە بۇيىچە بىردىن بىر تۇلۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپ ئىدى. ئۇ ۋاقتىدا 4 تۇلۇقسىز سىنىپ، 200 نەپەر ئۇقۇغۇچى، مەكتەپ بۇيىچە 12 نەپەر ئۇقۇتقۇچى ۋە ئىشچى خىزمەتچى بار ئىدى.

مائارىپ ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتىغا ئەگىشىپ 1959 ـ يىلغا كەلگەندە تۇلۇقسىز ۋە تۇلۇق سىنىپنى ئۆز ئىچىگە ئالغان 19 سىنىپ، 950 نەپەر ئۇقۇغۇچىسى بولغان پۈتۈن كۇنلۇك تۇزۇمدىكى كۇلىمى بىرقەدەر چوڭ بولغان ئوتتۇرا مەكتەپكە ئايلاندى.

بار بولغان ماتېرىياللارغا ئاساسەن 1984 ـ يىلدىكى ئىستاتىستىكىغا قارىغاندا: 1978 ـ يىلدىن 1982 ـ يىلغا قەدەر بولغان 5 يىل ئىچىدە، مەكتەپ دۆلەتكە 648 نەپەر ئىككى يىللىق تۇزۇمدىكى تۇلۇق ئوتتۇرا مەكتەپ ئۇقۇغۇچىسى (جەمئى 13 سىنىپ) ۋە 977 نەپەر ئۈچ يىللىق تۇزۇمدىكى تۇلۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپ ئۇقۇغۇچىسى (22 سىنىپ) تەربىيىلەپ يېتىشتۈرۈپ بەردى. بۇنىڭدىن ھەر خىل ئالى تېخنىكۇم مەكتەپلەرگە كىرگەنلەر 92 نەپەر، ئوتتۇرا دەرىجىلىك تېخنىكۇملارغا كىرگەنلەر 147 نەپەر. تۇلۇقسىز ۋە تۇلۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەن مۇشۇ ئۇقۇغۇچىلارنىڭ كۆپ قىسمى ھازىر ھەرقايسى سەپلەردىكى تايانچى كۈچلارغا ئايلاندى. 10 نەپەردىن ئارتۇق كىشى ناھىيە ۋە گۇڭشىدىن يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبەرلىك ۋەزىپىسىنى ئوستىگە ئالدى، يەنە نۇرغۇنلىرى ئەمگەك نەمۇنچىسى، ئىلغار خىزمەتچى ۋە ئىسلاھات ماھىرى بۇلۇپ باھالىنىپ، سوتسىيالىستىك ئىنقلاپ ۋە سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇشقا توھپە قوشتى. ھازىر مەكتەپنىڭ قۇرۇلۇش كۇلىمى 5053 كۇۋادىرات مېتىرغا يەتتى. بۇنىڭدىن سىنىپ 18 ئىغىز، 524 كۇۋادىرات مېتىر. ئۇقۇغۇچىلار ياتىغى 24 ئىغىز 865 كىۋادىرات مېتىر. تەجرىبىخانا 3 ئىغىز، (469 كۇۋادىرات مېتىر). مەكتەپتە ئولتۇرۇشلۇق ئۇقۇتقۇچى، ئىشچى، خىزمەتچى 40 ئائىلە، ياتاق كۇلىمى 2195 كۇۋادىرات مېتىر. مەكتەپنىڭ ئىچىدە يەنە 3 مو مۇنبلىك باغ، 4 مو سەي يىرى بار. مەكتەپتە

هازىر 75 نەپەر ئۇقۇتقۇچى، ئىشچى، خىزمەتچى، 832 نەپەر ئۇقۇغۇچى (17 سىنىپ) بار. بۇنىڭ-
دىن تۇلۇق سىنىپ ئۇقۇغۇچىسى 437 نەپەر (9 سىنىپ).

پۈتۈن ناھىيىدىكى دىخانچىلىق، چارۋىچىلىق رايۇنلىرىدىكى ئوتتۇرا، باشلانغۇچ مەكتەپلەرنىڭ ئۇقۇتۇشى سۇپىتىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش ئۈچۈن، بۇ مەكتەپ هازىر يەنە ئۇقۇتقۇچىلارنى تەربىيە-
لەش ۋەزىپىسىنى ئۇستىگە ئالدى. هازىر بىر ئۇقۇتقۇچىلار بىلىم ئاشۇرۇش سىنىپى بۇلۇپ 41 نەپەر ئۇقۇغۇچى ئۇقۇيدۇ. يەنە قارمىغدا ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ ئىشتىن سىرتقى دەرس تۇلۇقلاش سىنىپىدىن بىرنى ئېچىپ، ناھىيىگە بىۋاستە قاراشلىق ئۇرۇنلاردىكى ئىشچى، خىزمەتچىلەرنىڭ مەدە-
نىيەت ئۇگۇنۇشىنى ئۇرۇن ۋە ئۇقۇتقۇچى بىلەن تەمىنلىدى. هازىر دايىملىق دەرس تۇلۇقلاشقا قاتنىشۋاتقان ئىشچى خىزمەتچىلەر 41 نەپەر چاممىسىغا يېتىدۇ.

دامىكۇ ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ ئۇمۇمى ئەھۋالى

دامىكۇ ئوتتۇرا مەكتىۋى دامىكۇ يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالى تەرىپىگە جايلاشقان. تۈز لىنىيە ئارلىغى 4 كىلومېتر كېلىدۇ. تۇرۇشلۇق ئورنى شورىخانا كەنت كومىتېتى بىلەن ئوخشاش. غەربى دامىكۇئوق ئۆستەڭ بىلەن، شەرقى شورىخانا كەنت كومىتېتىنىڭ تەشكىلى بىلەن، شىمالى تارماق ئوستەڭ بىلەن، جەنۇبى شورىخانا كەنت كومىتېتىنىڭ دېخانچىلىق ئىتىزلىرى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئىگەللىگەن يەر كۆلىمى 272 مو، مەكتەپنىڭ قۇرۇلۇش كۆلىمى 2748 كۋادرات مېتر. بۇنىڭدىن ئۇقۇغۇچىلار ياتىغى 900 كۋادرات مېتر. ئۇقۇتقۇچى ئىشچى، خىزمەتچىلەر ياتىغى 60 كۋادرات مېتر. سىنىپ 640 كۋادرات مېتر. فىزىكا، خىمىيە تەجرىبىخانىسى 340 كۋادرات مېتر.

مەكتەپنىڭ بىر دانە تىببى داۋالاش ئۈيى، 1 دانە ئاپتو مۇبىلى. 1 دانە تىراكتۇرى، 1 دانە دىزىل ماشىنىسى، 3 دانە كىچىك تېپىتىكى مۇتۇرى، 1 دانە كىنو ئاپاراتى، ۋاسكىتبول، ۋالىبول مەيدانىبار.

ھازىر مەكتەپ بۇيىچە 43 نەپەر ئۇقۇتقۇچى، ئىشچى خىز مەتچى، 10 نەپەر ۋاقىتلىق ئىشچى. 529 نەپەر ئۇقۇغۇچى، 2 تۈلۈق سىنىپ، 9 تۈلۈقسىز سىنىپ، جەمئى 11 سىنىپ بار. بۇ مەكتەپ 1968 ـ يىلى 9 ـ ئايدا قۇرۇلغان، پۈتۈن كۈنلۈك تۈزۈمدىكى ئويغۇر ئوتتۇرا مەكتىۋى. 1982 ـ يىلى ئاخىرىغاقەدەر تۈلۈقسىز ۋە تۈلۈق بۇلۇپ جەمئى 2646 نەپەر ئۇقۇغۇچى ئۇقۇش پۈتتۈردى. بۇنىڭدىن مەملىكەت ۋە ئاپتونوم رايۇنىمىز تەۋەسىدىكى ھەر خىل ئالى مەكتەپلەرگە يەتكۈزۈپ بىرىلگەن 2 يىللىق تۈزۈمدىكى تۈلۈقنى پۈتتۈرگەن ئۇقۇغۇچىلار 70 نەپەر، ئاپتونوم رايۇن ۋەخۇتەن ۋىلايىتى تەۋەسىدىكى ھەر خىل ئوتتۇرا دەرىجىلىك تېخنىكۇم مەكتەپلەرگە يەتكۈزۈپ بىرىلگەن تۈلۈقسىزنى پۈتتۈرگەن ئۇقۇغۇچىلار 94 نەپەر بۇلۇپ، چىرا ناھىيىسى ۋە خۇتەن ۋىلايىتى بۇيىچە يۇقىرى مەكتەپلەرگە چىقىش نىسبىنى بىرقەدەر يۇقىرى بولغان مەكتەپ بۇلۇپ ھىساپلىنىدۇ.

بۇ مەكتەپ قۇرۇلغاندىن بىرى، پارتىيىنىڭ مائارىپ پائىجىنىنى ئەستايىدىل ئىز چىل ئىجرا قىلىپ، ئۇقۇ ـ ئۇقۇتۇش سۈپىتىنىڭ ئۈزلۈكسىز يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشى بىلەن بىرلا ـ ۋاقىتتا، تىرىشچانلىق بىلەن ئىشلەپ، ئىقتىساتچانلىق بىلەن ئۇقۇش پائا لىيىتىنى زورىكوچ بىلەن قاتنا ياپدۇردى، مەكتەپنىڭ 200 مو تىرىلغۇيىرى بار. 82 ـ يىلىنىڭ ئاخىرىغىچە جەمئى 24 مىڭ 549 تۇپ جىردىم سالدى. بۇكىشى بىشىغا 64 تۇپتىن توغراكىلىدۇ. 1981 ـ يىلى شەرەپ بىلەن ناھىيىلىك ، ۋىلايەتلىك، ۋە ئاپتونوم رايۇنلۇق تىرشچانلىق بىلەن ئىشلەپ ئىقتىساتچانلىق بىلەن مەكتەپ باشقۇرۇش ۋەكىللىرى يىغىنىغا قاتناشتى. 1983 ـ يىلى ئاپتونوم رايۇنىنىڭ "5 بۇلۇش" 4گۈزەل "" "3 نى قىزغىن سۇيۇش" بۇيىچە ئىلغار ئۇرۇن بۇلۇپ باھالىنىپ، مەملىكەتلىك ئىلغارلار يىغىنىغا قاتنىشىپ تەقدىرلەندى.

چىرا ناھىيىلىك خەلق دوختۇرخانىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

چىرا ناھىيىلىك خەلق دوختۇرخانىسى چىرا ناھىيە بازىرىنىڭ مەركىزىي، 4 كوچىنىڭ ئىغىزدىكى كۆۋرۈكنىڭ غەربى شىمال تەرىپىگە جايلاشقان. ئىگەللىگەن يەرگۇ لىمى 12 مو بۇلۇپ، پۈتكۈل كۆلىمى 3 قىسمغا بۇلۇنۇدۇ. ئامبۇلاتۇرىيە توپا كوچىسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. قۇرۇلۇش كۆلىمى 3250 كۋادىرات مېتىر، ئوتتۇرىسى ياتاق، ئارقىسى كىسەلخانا بۇلۇپ، جەمئىي ئىككى كورپوس بىر قەۋەت ئۆيدىن تەركىپ تاپقان. تاشقى كىسەللەر بۇلۇمى ۋە ئايالىلار بۇلۇمى بىر كورپوس جەمى 19 ئىغىز، قۇرۇلۇش كۆلىمى 300 كۋادىرات مېتىر. ئىچكى كىسەلىلەر، بالىلاركىسلى ۋە يۇقۇملۇق كىسەللەر بۇلۇمى بىر كورپوس 12 ئىغىز، قۇرۇلۇش كۆلىمى 210 كۋادىرات مېتىر. ھازىر 95 نەپەرتىببى خادىمى بار.

1949 ـ يىلى شىنجاڭ ئازات بولغاندا، چىرا ناھىيىسىدە دوختۇرخانا يوق ئىدى. 1950 ـ يىلى بىر شىپاخانا بارلىققا كەلگەن بۇلۇپ، پەقەت بىر دوختۇر، بىر ھېمشىرا (بىرىئەرخوتۇن) ئىشلەيتتى. ئورنى ھازىرقى تاشقى سودا ئىدارىسى گىلەم كارخانىسىنىڭ غەربى تەرىپىدىكى دەڭنىڭ ئورنىدا ئىدى. 1953 ـ يىلى شىپاخانا ئاساسىدا چىراناھىيىلىك دوختۇر خانا قۇرۇلغان. ئىككىنچى يىلى تىببى خادىملار 75 نەپەرگە يەتكەن بۇلسىمۇ، ئەمما پەتەت بىر دانە ئامبولاتۇرىيە بار ئىدى. دوختۇرخانا 1957 ـ يىلى ھازىرقى ئورنىغا يوتكەپ كىلىنگەن. شۇ ۋاقىتتىدا 15 دانە كىسەل كارۋىتى بار ئىدى. ئامبۇلاتۇرىيە بىلەن كىسەلخانىنىڭ ئومۇمى قۇرۇلۇش كۆلىمى ئاران 300 كۋادىرات مېتىر بۇلۇپ ئوندىن باشقا يەنە 8 ئىغىز ياتىغى بار ئىدى.

داۋالاش ساقلىقنى ساقلاش ئىشلىرىنىڭ راۋاجلىنىشىغا ئەگىشىپ، دوختۇرخانىمۇ ئوزلۇكسىز كېڭەيدى. 1984 ـ يىلىغا كەلگەندە، چىرا ناھىيىلىك خەلق دوختۇرخانىسىدىكى تىببى خادىملار، مەمۇرى خىزمەتچى خادىملار 95 نەپەرگە، كىسەل كارۋىتى 79غا يەتتى. ئامبۇلاتۇرىيە كىلىنىكلىق بۇلۇم، ئىشخانا (ئىچكى، بالىلار كىسلى، يۇقۇملۇق كىسەللىكلەر بۇلۇمى، ئايالىلار، تاشقى كىسەل لەر بۇلۇمى) يارەمچى بۇلۇم، ئىشخانىلار (دارى سايمانلار بۇلۇمى. مەمۇرى ئىشلار بۇلۇمى) ئايرىم ـــ ئايرىم قۇرۇلدى.

ئامبۇلا تۇرىيەدە جۇڭگۇچە ۋە غەربىچە داۋالاش، ياز پەسلىدىكى ئوچەي يوللىرى كىسەللىردىگە دېئاگنوز قۇيۇش بۇلۇمى ۋە جۇڭگوچە، ياۋرۇپاچە دارىخانىسى ۋە ئوكۇل بۇلۇمى بار.

يارەمچى بۇلۇمدە (1) لابرا تۇر بۇلۇمى بۇلۇپ، ئۇنىڭدا 150 ھەسسە چوڭايتىدىغان 2 دانە مىكروسكوپ، بىر دانەتوڭلۇتۇش ساندۇغى ۋە دائىمىلىق تەجرىبە ئۇسكۇنىلىرى بار،

ئاساسلىغى جىگەرنىڭ خىزمىتىنى، قاندىكى خۇلىستېرۇلنى تەكشۈرۈپ، بىكتېرىيە ۋە ئاددى فىزولوگىيەلىك تەكشۈرۈشلەرنى ئېلىپ بارالايدۇ.

2) رېنتگېن بۇلۇم: بىر دانە 200 مىللى ئامپېرلىق، ۋە بىر دانە 50 مىللى ئامپېرلىق رېنتگېن ئاپپاراتى بۇلۇپ، نۇر ئۆتكۈزۈپ تەكشۈرۈش، رەسىمگە ئېلىش، سايەچۈشۈرۈپ رەسىمگە ئېلىش قاتارلىقلارنى ئىشلىيەلەيدۇ. (3) شىندىيەنتۇ (ئېلېكتروكاردىيوگراممىسى)ۋە ئاۋازدىن تېزدولقۇنلۇق ئاپپارات ئارقىلىق تەكشۈرۈش بۇلۇمى، بۇلۇمدە 2 دانە شىندىيەنتۇ ئاپپاراتى، بىر دانە ئاۋازدىن تېزدولقۇنلۇق تەكشۈرۈش ئاپپاراتى بۇلۇپ، يۇرەكنىڭ خىزمىتى، كېسەل سەۋەبىنى تەكشۈرۈپ ئېنىقلانغان كېسەللەرنى ئېنىقلايدۇ.

كلىنىك بولۇمى، ئىچكى كېسەل، بالىلاركېسىلى، يۇقۇملۇق كېسەللەر بۇلۇمى، تاشقى كېسەللەر بۇلۇمى، ئاياللار كېسەل لىگى بۇلۇمى قاتارلىق بۇلۇملەرگە بۇلۇنۇدۇ.

1) ئىچكى كېسەل، بالىلاركېسىلى، يۇقۇملۇق كېسەللەر بۇلۇمىدە 33 دانە كېسەل كارۋىتى دوختۇر ۋەسىپىستىرالار خىزمەت قىلىدىغان ۋە دەم ئالىدىغان 3 ئېغىز ئىشخانابار.

2) تاشقى كېسەللەر بۇلۇمىدە 7 ئېغىز كېسەلخانا، 29 دانە كېسەل كارۋىتى، دوختۇر ۋە سېستىرالار خىزمەت قىلىدىغان ۋەدەم ئالىدىغان 2 ئېغىز ئىشخانا بار. بىر ئېغىزتېكىق بۇلۇم، بىر ئېغىز ئاپپاراتسىيە بۇلۇمى بار. ئاپپاراتسىيە بۇلۇمىدە بىر دانە ئاپپاراتسىيە ئۈستىلى، بىر دانە شۇلسزچىراق قاتارلىق ئۈسكۈنىلەر بار. ئاساسلىغى پۇت-قول، قۇساق قىسمىدىكى سۇقۇرئۇچەي. بۆرىكى چىقىپ قېلىش، ئۇچەي يولى توسۇلۇپ قېلىش، ئاشقازاننى كېسىپ ئېلىۋېتىش، ئاشقازان ۋە ئۇچەينى تېكىش، پۇت قۇلىنى كېسىۋېتىش قاتارلىق ئاپپاراتسىيەلەرنى قىلالايدۇ.

تېكىق بۇلۇم: جىددىي قۇتقۇزۇشقا ئىشلىتىدىغان ئاددى ئۈسكۈنىلەر ۋە تېكىق ئۈسكۈنىلىرى بار. ئاساسلىغى چوڭ-كىچىك جاراھەت لەرنى بىر تەرەپ قىلىدۇ، ۋە ئوڭى تازىلاپ تاڭىدۇ. يىرىڭلىق ئىششىقلارنى كېسىپ، يىرىڭنى چىقىرىۋېتىدۇ. سۈنۈقلارنى رۇسلاپ، تاختا بىلەن تېكىش گەنجە بىلەن گىپسلاش قاتارلىق ئاپپاراتسىيەلەرنى قىلىدۇ.

3) ئاياللار بۇلۇم: 3 ئېغىز كېسەلخانا، 12 كېسەل كارۋىتى، بىر ئېغىز تۇغۇت كۆتۈش بۇلۇم، بىر ئېغىز تۇغۇت بۇلۇم، بىر ئېغىز تەكشۈرۈش بۇلۇمى، دوختۇر سېستىرالار خىزمەت قىلىدىغان ۋە دەم ئالىدىغان بىر ئېغىز ئىشخانا بار. ئاساسلىغى تەكشۈرۈدۇ. تۇغۇت قوبۇل قىلىدۇ ۋە دائىم كۆرۈلۈدىغان ئاياللار كېسەللىرىنى داۋالايدۇ.

دارى-سايمان بۇلۇم؛ دارىخانا، دارى ياساش ئىشخانىسى، تەمىنلەش ئىشخانىسى بۇلۇپ، ئايرىم، ئايرىم هالدا شۇكۈنى كېسەل لەرگەئىشلىتىدىغان دارىلارنى بىرتەرەپ قىلىدۇ. ئاكۇا ياسايدۇ. 19% لىك توز سۈيى، ۋە 5% لىك. 10% لىك گىلكوزا ياسايدۇ.

ئاددى بولغان ئارىلاشمادارىلارنى ياسايدۇ، شۇكۈنى كېسەللەرگە ئىشلىتىدىغان شپېرىس، تېكىققا ئىشلىتىدىغان تەخسە، داكى، پاختا، ئاپپاراتسىيە سايمانلىرى، ئاياللار بۇلۇمىنىڭ سايمانلىرى، سۈيۇقلۇقلارنى ماڭدۇرۇش سايمانلىرىنى يۇيۇش، دېزىنفېكسىيە لەش، رەتلەش قاتارلىقلارنى بىر تەرەپ قىلىدۇ.

دۇختۇر خاندا بىر دانە قوتقۇزۇش ئاپتۇمبىلى بار.

چىرا ناھىيىلىك خەلق دوختۇرخانىسىنىڭ قۇرۇلۇشى ۋە تەرەققى قىلىشى چىرا ناھىيىسىدىكى ھەر مىللەت خەلق ئامما‌سىنىڭ كىسىلىنى داۋالاپ، تىنىنىڭ سالامەت بۇلۇشى ئۈچۈن تىگىشلىك توھپە قوشتى.

چىرا ناھىيىلىك تىلۇنزىيە كۇچەيتىش ئىستانسىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

چىرا ناھىيىلىك تىلۇنزىيە كۇچەيتىش ئىستانسىسى، چىرا ناھىيە بازىرىنىڭ شىمالى تەرپى، چىرا ئوق ئۆستىكىنىڭ غەربى يېنىغا، چىرا ئوق ئۆستەكدىكى 3-زاكۇ بىلەن 4-زاكونىڭ ئارلىغىغا جايلاشقان. ئىگەللىگەن يەركۇلىمى 17 موددىن ئارتۇقراق. جەنۇبى تەرپى ناھىيىلىك چوشقا پىرمىسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ.

چىرا ناھىيىلىك تىلۇنزىيە كۇچەيتىش ئىستانسىسى ئاساسلىغى خۇتەن تىلۇنزىيە ئىستانسىسىنىڭ دولقۇنىنى قۇبۇل قىلىپ چۇڭايتىقاندىن كېيىن چىرا ناھىيىسگە تارقىتىدۇ. بۇ ئىستانسا 1983-يىلى 6-ئايدا قۇرۇلۇشقا باشلاپ، شۇ يىلى 11-ئايدا ئاساسى قۇرۇلۇشىنى پۈتكۈزدى. خەنزو تىلىدا تارقىتىدىغان ئاساسى ماشىنىسى 11-ئاينىڭ 20-كۈنىدىن باشلاپ سىناق تەرىقىسىدە تارقاتىتى، ئاساسى ماشىنىنىڭ قۇۋىتى 100 ۋاتلىق بۇلۇپ (ئەنسەن رادىئو-سايمانلىرى زاۋۇدىدا ئىشلەنگەن) خۇتەن تىلۇنزىيە ئىستانسىسىنىڭ 6-قانالدىكى خەنزوچە نۇمۇرلىرى نى قۇبۇل قىلىپ 9-قانالدا تارقىتىدۇ. ئۇيغۇرتىلىدا تار قىتىدىغان ئاساسلىق ماشىنا ئانتېننا مۇنارىسى 1984-يىلى 7-8-9-ئاي ئىچىدە، قۇراشتۇرلۇپ، تەڭشەپ سىناق قىلىپ، 10-ئاينىڭ 1-كۈنىدىن باشلاپ ئۇيغۇرتىلىدا سىناق تەرىقىسىدە تارقىتىلدى. ئۇيغۇر-تىلىنى كۇچەيتىدىغان ماشىنىنىڭ قۇۋىتى 300 ۋات بۇلۇپ (بىجىن رادىئوسايمانلىرى زاۋۇدىدا ئىشلەنگەن) خۇتەن تىلۇنزىيە ئىستانسىسىنىڭ 1-قانالدىكى ئۇيغۇرچە نۇمۇرلىرىنى قۇبۇل قىلىپ 4-قانالدا تار قىتىدۇ.

ئانتېننامۇنارىسى ۋە ئانتېننا ئىگىزلىگى 70 مېتىرغا يېتىدۇ. ئانتېننا كېپىنەك شەكىللىك بۇلۇپ 4-قانال ۋە 9-قانال دىن ئىبارەت ئىككى قەۋەتكە بۇلۇنگەن. ھەممىسى پۈتكەندىن كېيىن ئۇنىڭ تارقىتىش دائىرىسى چىرا بازىرى، چىرا يېزىسى، گۇلاخما يېزىسى، دامكۇ يېزىسغا كېڭەيدۇ. چىرا ناھىيىلىك تىلۇنزىيە كۇچەيتىش ئىستانسىسىنىڭ ھازىر 4 نەپەر خىزمەتچى خادىمى بار. ئاساسلىق ماشىنا ئۇيىنىڭ قۇرۇلۇش كۇلىمى 251 كۋادرات مېتىر، تارتىلغان مەخسۇس سىم 900 مېتىردىن ئارتۇق. بىردا نەسەييۇ مۇتۇرى بار، ئۇنىڭدىن باشقا ئۇسكۇنىلىرى ۋە ئەسلىھەلىرى داۋاملىق كەلتۈرۇلۇپ، يەرلىك خەۋەرلەرنى تار قىتىش شارا ئىتىنى ھازىرلاپ، تىلۇنزىيەنى ناھىيىدىكى ھەر مىللەت خەلقى گەتېخمۇ ياخشى خىز مەت قىلەۋرۇش ئۈچۈن شارائىت يارىتىۋاتىدۇ.

چىرا ناھىيىلىك ھاۋارايى پونكىتىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

چىرا ناھىيىلىك ھاۋارايى پونكتى چىرا بازىرىنىڭ شەرقى تەرىپىگە جايلاشقان. شىمالدىن جەنۇپقا قاراپ سۇزۇلغان. شەرقى چىرا يېزىسىنىڭ سىرتىق چوڭكۆل كەنت كومىتىتى 1 ـ مەھەللە گۇرۇپپىسى بىلەن، شىمالى ناھىيىلىك باللار باغچىسى ۋە باللار يەسلىسى بىلەن، جەنۇبى چىرا ـ كىرىيە تاشيۇلى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. غەربى بەخىت كوچىسى ئارقىلىق ناھىيىلىك 1 ـ ئوتتۇرا مەكتەپ بىلەن خوشنا، ئوتتۇرىسىنى 2 ـ ئوتتۇرا مەكتەپكە بارىدىغان تاشيۇل ئايرىپ تۇرۇدۇ.

ئۇمۇمى يەر كۆلىمى 7992 كۇۋادىرات مېتىر. قۇرۇلۇش كۆلىمى 461 كۇۋادىرات مېتىر. بۇنىڭدىن ئىشخانا 65 كۇۋادىرات مېتىر، ئىشچى خىزمەتچىلەر ياتىغى 396 كۇۋادىرات مېتىر. ھازىر 6 نەپەر ئىشچى ، خىزمەتچىسى بۇلۇپ، بۇنىڭدىن خەنزۇ 4 نەپەر، ئويغۇر 2 نەپەر.

پونكتىنىڭ ئەسلى ئورنى چىرا ناھىيە بازىرى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالى تەرىپىدىكى چىرا يېزىسى ئاقكۆل كەنت كومىتېتىنىڭ تارشاكو چاكەنتىسىدە بۇلۇپ، ھاۋا رايىنى كۆزىتىش شارائىتى تەلەپكە ئويغۇن بولمىغانلىق تۈپلىدىن 1976 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى چىرا بازىرى ئىچىگە يوتكەپ كىلىنگەن.

پونكت 1959 ـ يىلى 6 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى قۇرۇلغان بۇلۇپ، چىراناھىيىلىك خەلق كومىتىتى ھاۋا رايى پونكىتى دەپ ئاتالغان. 1965 ـ يىلى 12 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى چىرا ناھىيىلىك ھاۋارايى پونكتى دەپ نام بېرىلگەن. 1967 ـ يىلى 1 ـ ئايدا شىنجاڭ چىرا ناھىيە ھاۋارايى پونكتى دەپ ئۆزگەرتىلگەن. ھازىرغىچە مۇشۇنداق ئاتىلىپ كەلمەكتە.

پونكتىنىڭ كەسپى خارەكتېرى ھەر كۈنى ھاۋارايىنى 4 قېتىم كۆزىتىش، ھەم ھاۋارايىدىن ئالـ ىدىغان مەلۇمات بېرىشتىن ئىبارەت. ئاساسلىق ۋەزىپىسى ھاۋارايى ماتېرىيالىرىنى توپلاش. ئۇسكۇـ نىلىرىدىن بىر دانە كۆزىتىش سۇپىسى، بىر يەرئۇستى دۇجۇرنى ئىشخانىسى، بىر ئىغىز ھاۋا بىسىمنى ئولچەش ئىشخانىسى، بىر ئىغىز ئالدىدىن مەلۇمات بېرىش ئىشخانىسى، بىر ئىغىزما تېرمىيال ئىشخانىسى بار. مەخسۇس كۆزىتىشكە ئىشلىتىدىغان ئەسۋاپلاردىن 2 دانە كۈن نۇرىنى ئولچەش ماشىنىسى، 2 دانە بارۇمېتىر ماشىنىسى، 2 دانە بارۇمېتىر، 2 يۇرۇش شامال يۆنۈلۈشىنى كورسىتىش ماشىنىسى. 48 دانە تېز مومېتىر بار.

پونكت قۇرۇلغاندىن باشلاپ 1984 ـ يىلىنىڭ ئاخىرىغا قەدەر يەرلىك ھاۋارايى ئامىللىرىنى كۆزىتىش ئارقىلىق ئادەتتىكى ھاۋارايى ئەھۋالى ۋە ئاپەت كەلتۈرۈدىغان ھاۋارايىنى بىر قەدەر توغرا كۆزىتىپ، مەلۇم قىلىشنى ئېلىپ باردى. ئاساسلىق تەبىئى ئا پەتلەردىن قورغاق ئىسسىق شامال، قۇرغاقچىلىق، قىرو، ئۇشۇق، بۇران. مۇلدۇر قاتارلىقلارنى ئالدىدىن مەلۇم قىلىپ، ناھىيەمىزنىڭ دېخان چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىشىدا تىگىشلىك رۇلنى جارى قىلدۇردى.

كەسپى تارماقلار ۋە ئۇرۇنلارنىڭ ئۆلچەملىك نامى

جۇڭگو كوممونىستىك پارتىيىسى چىرا ناھىيىلىك كومىتېتى

چىرا بازىرى سىرىق كوچىسىغا جايلاشقان. 1949 ـ يىلى قۇرۇلغان. ئىگەللىگەن يەركۈلىمى 32 مو، قۇرۇلۇش كۈلىمى 4644 كۇۋا دېرات مېتىر. 77 نەپەر ئىشچى ـ خىزمەتچىسى بار. قارمىغىدا پارتكۇم ئىشخانىسى، تەشكىلات بۆلۈم، تەشۋىقات بۆلۈم، بىرلىكسەپ بۆلۈم، يېزا خىزمەت بۆلۈم، ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتى، سىياسى قانۇن كومىتېتى بار. 2 دانە بىيىجىن ماركىلىق پىكاپ، 1 دانە ئازات ماركىلىق يۈك ئاپتوموبىلى، 1 دانە 130 تېپتىكى بولكا ئاپتوۋوزى بار. بۇ، پارتىيىنىڭ چىرا ناھىيىسىدىكى ئەڭ يۇقىرى رەھبىرى ئورگىنىدۇر.

چىرا ناھىيىلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمى كومىتېتى

چىرا بازىرى سىرىق كوچىسىغا جايلاشقان. 1981 ـ يىلى 6 ـ ئايدا قۇرۇلغان. 12 نەپەر ئىشچى ـ خىزمەتچىسى بار. قارمىغىدا ئىشخانا، بىجىن ماركىلىق 1 دانە پىكاپ بار. خەلق دۆلەت ھاكىمىيىتىنى يۇرگۈزۈدىغان ئورگاندۇر.

چىرا ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى

چىرا بازىرى سىرىق كوچىسىغا جايلاشقان. 1949 ـ يىلى قۇرۇلغاندا چىرا ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى نامى بىرىلگەن. 1955 ـ يىلى چىرا ناھىيىلىك خەلق كومىتېتى دەپ ئۆزگەرتىلگەن. 1969 ـ يىلى ئىنقىلاۋى كومىتېت دەپ ئۆزگەرتىلدى. ئىگەللىگەن يەركۈلىمى 32 مو، قۇرۇلۇش كۈلىمى 5,565 كۇۋادېرات مېتىر. 137 نەپەر ئىشچى خىزمەتچىسى بار. قارمىغىدا ھۆكۈمەت ئىشخانىسى، ئەمگەك ـــ كادىرلار ئىدارىسى، ئەدلىيە ئىدارىسى، خەلقئىشلار ئىدارىسى، يېزا ئىگىلىك ئىدارىسى، چارۋىچىلىق ئىدارىسى، يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرى ئىدارىسى، ئورمانچىلىق ئىدارىسى، مائارىپ ئىدارىسى، يېزا بازار كارخانىلىرى ئىدارىسى، سەھىيەئىدارىسى، مالىيە ئىدارىسى، مۇپەتتىش ئىدارىسى، ئىستاتىستكا ئىدارىسى، جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى، سودا سائەت نىمە مۇرى باشقۇرۇش ئىدارىسى، باج ئىشلار ئىدارىسى، سۇدا ئىدارىسى، رادىئو تېلېۋىزىيە ئىدارىسى، مەدەنىيەت تەنتەربىيە ئىدارىسى، پە ـ تېخنىكا كومىتېتى، پىلان كومىتېتى قاتارلىقلار بار. 2 دانە پىكاپ 1 دانە شەرق شامىلى ئاپتوموبىل بار. بۇ، چىرا ناھىيىسىنىڭ مەمۇرى ئىجرا ئىيە رەھبىرى ئورگىنىدۇر.

سىياسى كىڭەش چىرا ناھىيىلىك كومىتېتى

چىرا بازىرى سىرىق كوچىسىغا جايلاشقان. 1949 ـ يىلى قۇرۇلغان. 7 نەپەر ئىشچى خىزمەتچىسى بار.

قاتار دۆڭ ئۇرۇقچىلىق مەيدانى

ناھىيە بازىرى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان، تۇزلىنىيە ئارلىغى 24.8 كىلومېتىر. ئورنى تەكلىماكان قوملۇغىنىڭ جەنۇبى ياقىسىدا. ئۇرۇغچىلىق مەيدانىنىڭ ئورنىدانۇر غۇنلىغان قۇم دۆڭلىرى بولغانلىقتىن، ئۇيغۇرچە قاتاردۆڭ ئۇرۇغچىلىق مەيدان دەپ ئاتالغان. نۇپۇسى 167 نەپەر، بۇنىڭدىن ئۇيغۇرمىللىتى 163 نەپەر، خەنزۇ مىللىتى 4 نەپەر، تىرىلغۇ يەركۆلىمى 850 مو، ئاساسلىغى قۇناق، بۇغداي، پاختىنىڭ سۇپەتلىك ئۇرۇقلىرىنى يېتىشتۇرۇدۇ.

چىرا ناھىيىلىك 1 ـ ئوتتۇرا مەكتەپ

تەپسىلاتى ئۇمۇمى بايانغا قارالسۇن.

چىرا ناھىيىلىك 2 ـ ئوتتۇرا مەكتەپ

چىرا بازىرى بوستان كوچىسىغا جايلاشقان. 1970 ـ يىلى قۇرۇلغان. 28 نەپەر ئۇقۇتقۇچى، ئىشچى خىزمەتچى، 7 سىنىپ، 200 نەپەر ئۇقۇغۇچى بار، خەنزۇ مىللىتىنى ئاساس قىلىدۇ. يەنە ئۇيغۇر، جۇڭاڭزۇ، خۇيزۇ قاتارلىق مىللەتلەرمۇ بار. ئىگەللىگەن يەر كۆلىمى 60 مو. 8 ئىغزىسىنىپ 2 ئىغىز تەجرىبخانا، 1 دانە كىنو ئاپپاراتى، 3 دانەمىكروسكوپ، 1 دانە ئاپتومۇبىل بار. پۈتۈن كۇنلۇك تۇزۇمدىكى خەنزو ئوتتۇرا مەكتەپ.

دامكۇ يېزا ئوتتۇرامەكتەپ

تەپسىلاتى ئۇمۇمى بايانغا قارالسۇن.

چىرا ناھىيە 1 ـ باشلا نغۇچ مەكتەپ

چىرا بازىرى مەدەنىيەت كوچىسىغا جايلاشقان. ئەسلى نامى چىرا ناھىيە قىزىل ئۇرۇق باشلانغۇچ مەكتىۋى بۇلۇپ، 1976 ـ يىلى چىرا ناھىيە 1 ـ باشلانغۇچ مەكتەپ دەپ نام بېرىلگەن. 28 نەپەر ئىشچى خىزمەتچى، 10 سىنىپ، 451 نەپەر ئۇقۇغۇچى بار. ئىگەللىگەن يەركۆلىمى 34 مو، قۇرۇلۇش كۆلىمى 1460 كۇۋادىرات مېتىر. پۈتۈن كۇنلۇك تۇزۇمدىكى ئۇيغۇر باشلانغۇچ مەكتەپ.

چىرا ناھىيە 2 ـ باشلانغۇچ مەكتەپ

چىرا بازىرى ماخمال كوچىسىغا جايلاشقان. ئەسلى نامى چىرا ناھىيە خەنزۇ باشلانغۇچ مەكتەپ بۇلۇپ، 1978 ـ يىلى چىرا ناھىيە 2 ـ باشلانغۇچ مەكتەپ دەپ ئاتالغان. 24 نەپەر ئۇقۇتقۇچى ـ ئىشچى، خىزمەتچىسى، 250 نەپەر ئۇقۇغۇچى بار. خەنزۇ مىللىتىنى ئاساس قىلىدۇ. يەنە ئۇيغۇر، جۇڭاڭزۇ، خۇيزۇ قاتارلىق مىللەتلەرمۇ بار. پۈتۈن كۇنلۇك تۇزۇمدىكى خەنزۇ باشلانغۇچ مەكتەپ.

چىرا ناھىيە 3 ـ باشلانغۇچ

چىرا بازىرى جەمەكوچىسىغا جايلاشقان. 1980 ـ يىلى مەكتەپ قۇرۇلغاندا، چىرا ناھىيە 3 ـ باشلانغۇچ مەكتەپ دەپ نام بېرىلگەن. ئىگەللىگەن يەركۆلىمى 18 مو، قۇرۇلۇش كۆلىمى 2390 كۇۋادراتمېتر. 26 نەپەر ئۇقۇتقۇچى ـ ئىشچى، خىزمەتچى، 11 سىنىپ، 496 نەپەر ئۇقۇغۇچى بار. پۈتۈن كۇنلۇك تۇزۇمدىكى ئۇيغۇر باشلانغۇچ مەكتەپ.

چىرا ناھىيلىك خەلق دوختۇرخانىسى

تەپسلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن

چىرا ناھىيلىك خەلق بانكىسى

چىرا بازىرى سىرتق كوچىسىغا جايلاشقان. 1949 ـ يىلى قۇرۇلغان. ھازىر بار ئىشچى خىزمەتچى 40 نەپەر. ئىگەللىگەن يەر كۇلىمى 8 مو، قۇرۇلۇش كۇلىمى 2,579 كۇۋادىرات مېتىر. قارمىغىدا 5 بۇلۇمچە، 1 تىجارەت ئورنى، 1 پۇل ئامانەت قوبۇش ئورنى، 1 دانە ئاپتومۇبىلى بار. پۈتۈن ناھىيىنىڭ پۇل مۇئامىلە خىزمىتى نى ئۈستىگە ئالغان بۇلۇپ، كارخانا، كەسپى ئۇرۇنلارنىڭ پۇل مۇ ئامىلەپا ئالىيەتلىرىگە نازارەتچىلىك قىلىدۇ.

چىرا ناھىيلىك يېزا ئىگىلىك بانكىسى

كارخانا ئورۇن

چىرا بازىرى يېڭى بازاركوچىسىغا جايلاشقان. 1980 ـ يىلى قۇرۇلغان. ئىگەللىگەن يەر كۇلىمى 16.5 مو، قۇرۇلۇش كۇلىمى 1400 كۇۋادىرات مېتىر. تارماق بانكىدا 5 بۇلۇمچە، 1 پۇل ئامانەت قوبۇش ئورنى، 1 تىجارەت ئورنى، 33 نەپەر ئىشچى ـ خىزمەتچى. 1 دانە ئاپتومۇبىلى بار. يېزا، بازار تىجارەت ئورنى، پول ئامانەت ئورنىدا 27 نەپەر ئىشچى ـ خىزمەتچى، 7 باش ئامانەت ـ قەرز كوپراتىپتا، 33 تارماق كوپراتىۋىدا 243 نەپەر ئىشچى ـ خىزمەتچى بار. ناھىيە بۇيىچە يېزا پۇل مۇ ئامىلە ئىشلىرىنى ئۈستىگە ئالغان.

چىرا ناھىيلىك تەمىنات ـ سودا بىر لەشمە كوپىراتىۋى

چىرا بارى سىرتق كوچىسىغا جايلاشقان. 1950 ـ يىلى قۇرۇلغان. 191 نەپەر ئىشچى خىزمەتچى بار. ئىگەللىگەن يەر كۇلىمى 40 مو چامىسىدا، 8 ئاساسى قاتلام كوپىراتىپ، 4 شىركەت، 5 بۇلۇمچە، سۇدا ساربىيى، 107 دانە ماگىزىن، 4 دانە ئاپتومۇبىل، 3 دانە تراكتۇر بار. يېزىلارنىڭ تۇۋار ئابروت ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالغان.

چىرا ناھىيلىك ئاشلىق ئىدارىسى

چىرا بازىرى يېڭى بازار كوچىسىغا جايلاشقان. 1952 ـ يىلى قۇرۇلغان. ئىگەللىگەن يەركۇلىمى 150 مو، قۇرۇلۇش كولىمى 9650 كۇۋادىرات مېتىر. 163 نەپەر ئىشچى، خىزمەتچىسى بار. قارمىغىدا 3 بۇلۇمچە، 3 ھىساۋات ئورنى، 6 ئاساسى قاتلام ئاشلىق پونكىتى، ئاشلىق، ماي پىششىقلاش زاۋۇدى، ئاساسلىق ئۇسكۇنىلىرىدىن 1 دانە، ئاپتومۇبىل، 1 دانە چوڭ تىپتىكى تراكتۇر، 3 دانە قول تراكتۇرى، 1 دانە سەييوجى، 7 دانە ئۇن تارتىش ماشىنىسى، 3 دانە ئاشلىق ماينى يەتكۈزۈپ بېرىش ماشىنىسى، 1 دانە سوروش ماشىنىسى، 1 دانە ياغ تارتىش ماشىنىسى بار. ناھىيە بۇيىچە ئاشلىق، ماينى ستىۋىلىش، ستىپ بېرىش، تەمىنلەش، ئاشلىق، ماينى پىششىقلاش ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالغان.

كو ئىناۋن سودا ساربىيى

چىرا بازىرى يېڭى بازاركوچىسىغا جايلاشقان. 1981 ـ يىلى قۇرۇلغان. ئىگەللىگەن يەركۇلىمى 15 مو، قۇرۇلۇش كۇلىمى 1460 كۇۋادىرات مېتىر. 11 نەپەر ئىشچى ـ خىزمەتچىسى بۇلۇپ، تۇرلۇك

مال، ئىلمى تۇقۇلما، 5 خىل مىتال، يىمەكلىك، ئىلكتىر سايمانلىرى قاتارلىقلار تىجارىتى بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ.

چىرا ناھىيىلىك دارى شىركىتى

چىرا بازىرى يېڭى بازار كوچىسىغا جايلاشقان. 1958 ـ يىلى قۇرۇلغان. 12 نەپەر ئىشچى-خىزمەتچى بار. ئىگەللىگەن يەركۇلىمى 5 مو، قۇرۇلۇش كۇلىمى 1332 كۇۋادىرات مېتىر. 1 دانە ماگىزىن، 4 دانە ئامبار بار. جۇڭگۇچە ۋە غەربىچە تىببى دارى، دارى ماتىريالىرى تىجارىتى بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ.

چىرا ناھىيىلىك شىنخۇا كىتابخانىسى

چىرا بازىرى توپاكوچىسىغا جايلاشقان. 1951 ـ يىلى قۇرۇلغان. 6 نەپەر ئىشچى خىزمەتچى بار. ئىگەللىگەن يەركۇلىمى، 6 مو، قۇرۇلۇش كۇلىمى 2207 كۇۋادىرات مېتىر. 1 ماگىزىن، 4 ئامبىرى بار. ھەرخىل كىتاپ ژورناللار تىجارىتى بىلەن شۇغۇللۇنۇدۇ.

چىرا ناھىيىلىك خەلق كىنو خانىسى

تەپسىلاتى ئۇمۇمى بايانغا قارالسۇن

چىرا ناھىيىلىك ئاۋتۇمبىل كالۇنى

چىرا بازىرىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. 1974 ـ يىلى قۇرۇلغان. ئىگەللىگەن يەركۇلىمى 10 مو، قۇرۇلۇش كۇلىمى 1110 كۇۋادىرات مېتىر. 32 نەپەر ئىشچى-خىزمەتچى، 14 دانە ئاپتۇمبىل بار. تىرانسپورت ۋەزىپىسى ۋە ئادەتتىكى ماشىنا رېمۇنت ۋەزىپىسىنى ئۇستىگە ئالغان.

چىرا ناھىيىلىك يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرىنى رېمۇنت قىلىش ياساش زاۋۇدى

چىرا بازىرى دوسلۇق كوچىسىغا جايلاشقان. 1964 ـ يىلى قۇرۇلغان ۋاقتىتا تىراكتور پونكىتى دەپ ئاتالغان. 1970 ـ يىلى يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرىنى رېمۇنت قىلىش، ياساش زاۋۇدى دەپ ئۆزگەرتىلگەن، ھازىر بار ئىشچى خىزمەتچى 26 نەپەر. ئىگەللىگەن يەر كۇلىمى 40 مو، قۇرۇلۇش كۇلىمى 2700 كۇۋادىرات مېتىر. 34 دانە ھەرخىل ستانوك بۇلۇپ، ھەر خىل تېپىتكى تىراكتورلارنى رېمۇنت قىلالايدۇ. كىچىك تېپىتكى ھەرخىل دېخانچىلىق سايمانلىرىنى لىرىنى ياسايدۇ.

سىرىق خۇمدان بېشى

چىرا يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنوبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.8 كىلومېتىر. 1963 ـ يىلى قۇرۇلغان. 200 دىن ئارتۇق ئىشچى بار. ھازىر 29 دانە خۇمدان بۇلۇپ، بۇنىڭدىن دۆلەت ئىگىلىگىدىكى خۇمدان 4 دانە. كوللىكتىپ ۋە شەخسلەر ئىگىلىگىدە 25 دانە خۇمدان بار. يىلىغا 33 مىليۇن 500 دانە قىش پۇشۇرالايدۇ. پايدىسى 217 مىڭ يۈەنگە يېتىدۇ. بۇ خۇمدانلار سىرىق كەنتىسىنىڭ باش تەرىپىگە جايلاشقانلىقتىن، سىرىق خۇمدان بېشى دەپ ئاتالغان.

گۇلاخما سۇئىلىكتىر ئىستانسىسى

گۇلاخما يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى

6.2 كىلومېتىر. 1975 ـ يىلى قۇرۇلغان. ھازىر 5نەپەر ئىشچى خىزمەتچى بار. يۇقىرى بېسىملىق، سىم يۇلى 8 كىلومېتىر. توك تارقىتىش مىقدارى 26 كىلوۋات، يىزا ئىدارە جەمئىيەتنى توك بىلەن تەمىنلەيدۇ. يىلىغا 8 ئاي توك تارقىتالايدۇ، يىللىق توك بېرىش مىقدارى 31 مىك 200 كىلوۋات سائەت كە يېتىدۇ.

ياموُن روداكان

تەپسىلاتى ئۇمۇمى بايانغا قارالسۇن.

چاغلىقاى سۇئىلىكتىر ئىستانسىسى

تەپسىلاتى ئۇمۇمى بايانغا قارالسۇن.

چىرا ناھىيىلىك تىلۇنزىمىە كۇچەيتىش ئىستانسىسى

تەپسىلاتى ئۇمۇمى بايانغا قارالسۇن

ئاپتونوم رايۇنلۇق چىراقۇم تىزگىنلەشنى تەتقىق قىلىش تەجرىبە پونكىتى

چىرا بازىرى يېڭى بازار كۇچىسىغا جايلاشقان. 1982 ـ يىلى قۇرۇلغان. 5 نەپەر ئىشچى خىزمەتچى بار. ئىگەللىگەن يەركۇلىمى 12 مو، قۇرۇلۇش كۇلىمى 1087 كۇۋادىرات مېتىر. 1 دانە پىكاپ، 1 دانە يۈك ئاپتوموبىلى بار. بۇرانىنك ئالدىنى ئىلىپ، قومنى تىزگىنلەش، قوملۇقنى ئوزگەرتىشنى تەتقىق قىلىدۇ.

چىرا ناھىيىلىك ھاۋارايى پونكىتى

تەپسىلاتى ئۇمۇمى بايانغا قارالسۇن.

چىرا ناھىيىلىك تىرا نىسپورت بىكىتى

چىرا بازىرى سىرىق كوچىسىغا جايلاشقان. 1956 ـ يىلى قۇرۇلغان. ھازىر 8 نەپەر ئىشچى، خىزمەتچى بۇلۇپ، بۇنىڭدىن مەمۇرى خادىم 2 نەپەر، ئىگەللىگەن يەر كۇلىمى 8 مو، قۇرۇلۇش كۇلىمى 677 كۇۋادىرات مېتىر. مېھمانخانىسى بار. ھەر كۇنى 6 ـ 7 گە قەدەر يۇلۇچىلار ئاپتوموبىلى توختايدۇ. يولۇچىلارنىك كىلىپ كىتىش مىقدارى 100 ئەتراپىغايىتىدۇ.

بورا نتاى سۇئۆلچەش پونكىتى

نورى يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىك شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 5.9 كىلومېتىر. ئورنى بۇرانتاى باش زاكۇنىك قىشىدا. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، بۇرۇنقى زاماندا بىر قىتىم دەھشەتلىك بۇران چىقىپ، يولداكىتىۋاتقان بىر دانە تايىنى ئۇچۇرۇپ كىتىپتۇ، شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ جاي بۇرانتاي دەپ ئاتىلىپ قالغان ئىكەن. 1958 ـ يىلى قۇرۇلغان. 3 نەپەر ئىشچى خىزمەتچى بۇلۇپ، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر مىللىتى 2 نەپەر، خەنزو مىللىتى 1 نەپەر، ئىگەللىگەن يەر كۇلىمى 20 مو، 1 دانە ئاپتوماتىك سۇئولچەش سايمىنى، 1 دانە تۇمۇر ئاسماكۆۋۈرۈك بار. نۇرى دەريانسىنىك سۇيىنى ئولچەش ۋەزىپىسىنى ئۇستىگە ئالغان.

چىرا ناھىيىلىك يەرلىك يول ئاسراش ئەتىردى

چىرا بازىرىنىك شەرق تەرىپىگە جايلاشقان. 1964 ـ يىلى قۇرۇلغان. 16 نەپەر ئىشچى، خىزمەتچى، 2 دانە ئاپتوموبىل، 1 دانە تىراكتور بار. ئاسراش دائىرىسىدىكى يول 326 كىلومېتىر.

ئاساسى ۋەزىپىسى، چىرا-چاقا تاشيۇلى، چىرا-نۇرى تاشيۇلى، چىرا-بوستان يەرلىك تاشيۇلىنى ئاسرايدۇ.

پۇناق مۇنلىك باغ مۇنلىك باغ

دامكۇ يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىقى 50 كىلومېتر. ئورنى چۆكۈندى تۇزلەڭلىك. پۇناق يانىڭ ئايىغ ئىقىمغا جايلاشقانلىقتىن، پۇناق مۇنلىك باغ دەپ ئاتالغان. پۇناق دېگەن سۆزنىڭ تىل ئايرىمىسى، كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىق ئەمەس، ئۇزۇنلىغى 1 كىلومېتر، كەڭلىگى 400 مېتر كىلىدۇ. نۇپۇسى 130، ھەممىسى ئۇيغۇرمىللىتى، تېرىلغۇ يېرى 960 مو، بۇنىڭدىن مۇنلىك باغ 520 مو، ئالما، نەشپۈت، شاپتۇل، ئۇرۇك، ئۇزۇم چىقىدۇ. بۇلۇپمۇ بالدۇرپىشىدىغان شاپتۇلى سۇلۇق، چوڭ، تەمى تاتلىق بۇلۇپ، ناھىيە ئىچى ۋە سىرتىدا دېگى بار.

كەسپى تارماقلار ۋە ئۇرۇنلار ناملىرى توپلىمى

ئۆلچەملىك نامى	تۇرۇشلۇق ئورنى	ئىلاۋە
چىرا ناھلىك سودا سانائەتنى مەمۇرى باشقۇرۇش ئىدارىسى	چىرا بازىرى توپا كوچىسى	
چىرا ناھىيىلىك باج ئىشلار ئىدارىسى	چىرا بازىرى مەدەنىيەت كوچىسى	1949 ـ يىلى قۇرۇلغان.
جۇڭگۇ خەلق ئازاتلىق ئارمىيىسى	سېرىق كوچىسى	1959 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك خەلق قۇراللىق بۆلۈم		
چىرا ناھىيىلىك رادىئو ـ تېلېۋىزىيە ئىدارىسى	جەنۇبى تەرەپتە	1984 ـ يىلى 9 ئايدا قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك سۇئېلىكتىر ئىدارىسى	ماخمال كوچىسى	1956 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك پوچتاتېلېگراف ئىدارىسى	سېرىق كوچىسى	1949 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك مەدەنىيەت تەنتەربىيەئىدارىسى	مەدەنىيەت كوچىسى	1984 ـ يىلى 9 ـ ئايدا قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك 2 ـ يېنىك سانائەت ئىدارىسى	توپا كوچىسى	1979 ـ يىلى 2 ـ ئايدا قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك شەھەر يېزا قۇرۇلۇش موھىت ئاسراش ئىدارىسى	يېڭى بازار كوچىسى	1984 ـ يىلى قۇرۇلغان،
چىرا ناھىيىلىك مالىيە ئىدارىسى	يېڭى بازار كوچىسى	1949 ـ يىلى قۇرۇلغان،
چىرا ناھىيىلىك سۇپەتتىش ئىدارىسى	يېڭى بازار كوچىسى	1985 ـ يىلى 9 ـ ئايدا قۇرۇلغان.

ئۇلچەملىك نامى	تۇرۇشلۇق ئورنى	ئىلاۋە
چىرا ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى	سەرىق كوچىسى	1949 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك سودا ئىدارىسى	يېڭى بازار كوچىسى	1982 ـ يىلى 5 ـ ئايدا قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك خەلق تەپتىش مەھكىمىسى	مەدىنىيە كوچىسى	1955 ـ يىلى 10 ـ ئايدا قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك سوت مەھكىمىسى	سەرىق كوچىسى	1949 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك پارتكوم پارتىيە مەكتىۋى	جەنۇبى تەرەپتە	1959 ـ يىلى 10 ـ ئايدا قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك 3 ـ ئوتتۇرا مەكتەپ	دوسلۇق كوچىسى	84 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك بالىلار باغچىسى بالىلار يەسلىسى	بەخت كوچىسى	
چىرا ناھىيىلىك سەنئەت دۇيى	يېڭى بازار كوچىسى	
چىرا ناھىيىلىك مەدىنىيەت يۇرتى	مەدىنىيەت كوچىسى	
چىرا ناھىيىلىك دىخانچىلىق تېخنىكا كىگەيتىش پونكتى	دوسلۇق كوچىسى	
چىرا ناھىيىلىك چارۋا مال دوختۇرلۇق پونكتى	يېڭى بازار كوچىسى	
چىرا ناھىيىلىك ئورمان باشقۇرۇش پونكتى	بوستان كوچىسى	
چىرا ناھىيىلىك يۇقۇملۇق كېسەللىكلەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش پونكتى	سەرىق كوچىسى	1974 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك نەسىلىك چوشقا پېرمىسى	شىمالى تەرەپتە	1971 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك باسمازاۋۇدى	دوسلۇق كوچىسى	
چىرا ناھىيىلىك يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرى تەمىنلەش پونكتى	دوسلۇق كوچىسى	
چىرا ناھىيىلىك كىنوپىلىم شىركىتى	دوسلۇق كوچىسى	

ئۆلچەملك نامی	تۇرۇشلۇق ئورنی	ئىلاۋە
چىرا ناھىيىلىك ماددى ئەشيالار پونكتى	يېڭى بازار كوچىسى	
چىرا ناھىيىلىك يىمەكلىكلەر شىركىتى	سىرىق كوچىسى	1958 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك يىمەك ئىچمەك مۇلازىمەت شىركىتى	سېرىق كوچىسى	
چىرا ناھىيىلىك قەن، شەكەر، تاماكۇھاراق شىركىتى	سېرىق كوچىسى	1984 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك نەفت شىركىتى	سىرىق كوچىسى	1976 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك 5 خىل مىتال توپ تارقىتىش شىركىتى	سىرىق كوچىسى	1984 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك تۇرلى مالىلار توپ تارقىتىش شىركىتى	سېرىق كوچىسى	1986 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك ئىلمە تۇقۇلما مالىلار توپ تارقىتىش شىركىتى	سىرىق كوچىسى	1984 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك پارچە سىتىش شىركىتى	سىرىق كوچىسى	1984 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك بىناكارلىق شىركىتى	توپا كوچىسى	1979 ـ يىلى 2 ـ ئايدا قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك ئۇرۇغچىلىق شىركىتى	جەمە كوچىسى	1961 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك يەرلىك مەھسۇلاتلار شىركىتى	جەمە كوچىسى	1962 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك پاختا كەندىر شىركىتى	دوسلۇق كوچىسى	1962 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك ئىشلەپچىقىرىش ۋاستلىرى شىركىتى	ماخمال كوچىسى	1962 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك چارۋا مەھسۇلاتلىرى شىركىتى	يېڭى بازار كوچىسى	1956 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك ھەمكارلىق سودا دۇكىنى	جەمە كوچىسى	1956 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك يېزا ئىگىلىك ماشىنلىرى دا ئىمىلىق	يېڭى بازار كوچىسى	1969 ـ يىلى قۇرۇلغان.

تەربىيەلەش سىنىپى

چىرا ناھىيىلىك سودا سارىيى	توپا كوچىسى	1984 ـ يىلى قۇرۇلغان.
چىرا ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈ- مىتى مېھمان كۈتۈش ئورنى	ماخمال كوچىسى	1975 ـ يىلى قۇرۇلغان.

سۇنئی قۇرۇلۇشلار نامی

جەڭگىۋار ئۆستەڭنىڭ ئومۇمىي ئەھۋالى

نۇرى دەريانىڭ يىللىق نورمال ئىقتىم مىقدارى 172 مىليۇن 300 مىڭ كۇپمېتىر بۇلۇپ دەريانىڭ يۇقىرى ئېقىمىدىكى نۇرى يېزىسى ۋە بىكتۇەن 1 - چارۋىچىلىق فىرمىسىنىڭ 25 مىڭ مو تېرىلغۇ يېرىنى سۇغۇرۇشقا ئىشلەتكەنلىكى سەرتىدا، كۆپ قىسمى تۇۋەنكى ئېقىمغا كىلىش داۋامدايە لېۋگۇچىسمان كەڭ چۆكۈندىلەر دەسىكىپ تۇگەيدۇ. جەڭگىۋار ئۆستەڭ ياسىلىشتىن ئىلگىرى دامىكۇ ۋە گۇلاخما سۇغۇرۇش رايۇنىغا ھەر يىلى يېتىپ كىلىدىغان كەلكۈن 2 مىليۇن كوپ مېتىرغايىتەتتى. ئەڭ كۆپ دىگەندە يېرىم ئاي ئاقاتتى. نۇرى دەريا سىستېمىسىدىن تۇلۇق پايدىلىنىپ، سۇنىڭ چۆلدە سىڭىپ كىتىشىنى ئازايتىش ئۈچۈن 1960 - يىلى 3 - ئايدا جەڭگىۋار ئۆستەڭنى ياساش باشلانغان، جەڭگىۋار ئۆستەڭنىڭ لايىھەدىكى ئۇمۇمىي ئۇزۇنلىغى 83 كىلو- مېتىر. ئۆستەڭنىڭ بېشى نۇرى دەريا سىستېمىسىنىڭ جەنۇبى تەرىپىدىكى 5.5 كىلو مېتىر كىلىدىغان بۇرانتاي دىگەن يەردە. ئۆستەڭنىڭ ئايىغى دامىكۇ، گۇلاخما سۇغۇرۇش را يۇنى تەۋەسىدىكى ئىككى يېزىغا سۇئايرىش زاكۇسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئەسلىدە ئۆستەڭنىڭ پۈتكۈل قىشىغا تاش تىزىش، ئارقىسىغمۇ تاش تىزىپ، مۇداپىيە تۇرغۇزۇش، 2 مىليۇن 650 مىڭ كۇپمېتىر تۇپا- قىزىش، بۇنىڭغا 460 مىڭ كۇپمېتىرتاش، 8 مىڭ كۇپمېتىربتۇن (ئۆستەڭنىڭ باش زاكۇسىنمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ) سەرىپ قىلىش پىلانلانغان. 17 يىل بۇ شاشماي تېرىشچانلىق كۆرسۇتۇش ئارقىلىق 1977 - يىلى غاقەدەر ئۆستەڭنىڭ بېشىدىن 8 - زاكۇغا قەدەر بولغان 58 كىلومېتىر قىسمى پۈتكۈزۈلدى. باش زاكۇۋە 2 - 3 - 4 - 6 - 8 - زاكۇقاتارلىق زاكۇقۇرۇلۇشى ياسالدى. جەڭگىۋار ئۆستەڭ پەلەمپەي شەكلىدە ياسالغان. 2 - زاكۇنىڭ ئۆستىنىڭ لايىھە ئىقتىم مىقدارى 50=0 كۇپمېتىر/سېكۇنت. تېگىنىڭ كەڭلىگى 12 مېتىر. قاشنىڭ ئوكلۇنى m=1.5، 2 - زاكۇدىن 8 - زاكۇغا قەدەر بولغان ئارلىقنىڭ ئىقتىم مىقدارى 40=0 كۇپمېتىر/سېكۇنت. (ئەملىيەتتە ئاران 35=0 كۇپمېتىر/سېكۇنت سۇئۇتەلەيدۇ)، تېگىنىڭ كەڭلىگى 6 مېتىر. سۇنىڭ چوڭقۇرلىغى 1.8 مېتىردىن 2 مېتىرغا قەدەر. m=1.5. 1977 - يىلىغا قەدەر ئەملى ئۇرۇنلاشقان تۇپا 1 مىليۇن 580 مىڭ كۇپمېتىر. تاش، شىغىل 530 مىڭ كۇپمېتىر. ئىشلىتىلگەن سېمونت 430 تۇننا (باش زاكۇنى ئۆز ئىچىگە ئالمايدۇ) سەرىپ قىلغان ئەمگەك كۈچى 4 مىليۇن 150 مىڭ كۈن. جەمئى سىلىنغان مەبلەغ 5 مىليۇن 500 مىڭ يۈەن، بۇنىڭدىن دۆلەتنىڭ سالغان مەبلىغى 2 مىليۇن يۈەن. 1977 - يىلىدىن كېيىن گۇلاخما، دامىكۇ سۇغۇرۇش رايۇنىغا يېتىپ كىلىدىغان سۇ 3 يېرىم ئاي ئاقىدىغان بولدى.

ئۇلايەتلىك سۇ ئىلمىكتىر باشقارمىسىدىكى تېخنىكا خادىملارنىڭ ھىساپلاپ كۆرۈشىچە، ھازىر

ھەرىلى 6 ـ 7 ـ 8 ـ ئايلىق كەلكۈن مەزگىلىدە 8 ـ زاكۇغا 38 مىليۇن كۇپمېتىر سۈيىتىپ كېلىپ، تەخمىنەن 20 كىلو مېتىر كېلىدىغان چۆلنى بېسىپ ئۆتۈپ، كەلكۈن جىلغىسى ئارقىلىق يېزىغا يېتىپ كەلگەن سۇمقدارى 28 مىليۇن كۇپمېتىرغا يېتىپ، ئۆستەكنى ياسىلىشتىن ئىلگىرىكىگە قارىغاندا 10 ھەسسىدىن ئارتۇق كوپەيگەن.

8 ـ زاكۇنىڭ ئاستىدىكى داۋاملىق ئىشلەيدىغان قىسمىنىڭ كۆپ خىل لايىھەسىنى سىلىشتۇرۇش ئارقىلىق 1984 ـ يىلى 5 ـ ئايدا لايىھە يۇقىرىغا مەلۇم قىلىنىپ تۇۋەنكى يېرىم يىلدا قۇرۇلۇش باشلاندى. داۋاملاشتۇرۇپ ئىشلەيدىغان قىسمىنىڭ ئومۇمى ئۇزۇنلىغى 25.1 كىلومېتىر، بۇنىڭدىن ئوق ئۆستەكنى قىسمى 21 كىلو مېتىر. (ئىككى يېزىغا بىرلىشىپ ئاقىدىغان سۇ (30= كۇپمېتىر/سېكۇنت) دامىكۇ يېزىغا بارىدىغان تارماق ئۆستەكنى قىسمى 500 مېتىر. گۇلاخما يېزىغا بارىدىغان تارماق ئوستەكنى قىسمى 6.6 كىلو مېتىر. لايىھەدىكى ئىقىم مىقدارى 15 كوپمېتىر/سېكۇنت، ئۆستەكنىڭ ئوكسۇنى 2.88%، ئوتتۇرىچە ئوكسۇنى 5.6%، پىلاندا پەلەمپەي شەكىلدە ياسالماقچى، يۇقىرى قىسمىغا سىمونوت تاختاي بىسىلماقچى. تۇۋەنكى قىسمىغا تاش تىزىپ ئىشلىمەكچى. بۇ ئۆستەكنى پۈتكۈزگەنىڭ سىرتىدا يەنە ئىككى دانە كەلكۈن ئوتكۈزۈش خەندۈكى، بىر دانە سۇ تەكشەش زاكۇسى سىلىندۇ. ھەمدە 500 مېتىر ئۇزۇنلۇقتىكى ئىرىقنىڭ ئاستىغا گىۋەنزي كۇمۇپ ئۇنى ياساشقا توغرا كېلىدۇ. داۋاملاشتۇرۇپ ئىشلەيدىغان پۈتۈن قۇرۇلۇشقا 6000 تونىنا سىمونت، 55 تونىنا پولات ماتېرىيالى كېتىدۇ. 1 مىليۇن 880 مىڭ كۇپمېتىر تۇپا قىزىلىدۇ. 96 مىڭ 100 ئىش كۈنى كېتىدۇ. جەمى 6 مىليۇن 170 مىڭ يىۋەن مەبلەغ سىلىنىدۇ، بۇنىڭ دىن دۆلەت سالىدىغان مەبلەغ 4 مىليۇن 120 مىڭ يىۋەن. بۇقۇرۇلۇش 1988 ـ يىلى تۇلۇق پۈتكۈزۈلمەكچى.

بۇ، ئۆستەكنى قۇرۇلۇشى ئىنتايىن مۇشكۈل بۇلۇپ، قۇرۇلۇش قىلىش داۋامىدا تەبىيەتكە قارشى كۈرەش قىلىشتىن ئىبارەت ھىچنىمىدىن قورقماسلىقتەك روھنى جارى قىلدۇرۇشقا تىگىشلىك بولغانلىقتىن جەڭگىۋار ئۆستەكنى دەپ نام بېرىلگەن.

قارا سۇ ئامبىرىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

قارا سۇ ئامبىرى گۈلاخما يېزىسىنىڭ ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىدىن 7.3 كىلومېتىر يېراقتا، يېزىنىڭ شەرقى جەنۇبىدىكى قارا سۇ ئىقتىسادىنىڭ ئايىغىغا جايلاشقان. سۇئامبىرىغا قارا سۇ ئىقتىسادىنىڭ سۇيى چىكىقالغانلىقتىن، قارا سۇ ئامبىرى دەپ ئاتالغان.

خۇتەن گىئولوگىيە-مېتىرىيەلىك تەكشۈرۈپ ئۆلچەش ئەترىتىدىنىڭ ئۆلچىشىگە ئاساسلانغاندا، قارا سۇ ئىقتىسادىكى بۇلاق سۇيىنىڭ ئوتتۇرىچە ئىقتىم مىقدارى 0.26 كوپېمېتىر/سېكونت قايىتىدۇ.

قاراسۇ ئامبىرى 1957 ـ يىلى 12 ـ ئايدا ياسالغان. تۇغىنىڭ ئۇزۇنلىغى 300 مېتىر، ئىگىزلىگى 7.5 مېتىر، سۇسىغىمچانلىغى 2 مىليۇن 800 مىڭ كۇپېمېتىر. تۇغىنىڭ شەرقى تەرىپىدە سۇچىقىرىش خەندىكى بار.

خەندىكى پۈلات چىۋىقلىق بېتون دىن ياسالغان. قۇيۇپ بىرىلىدىغان سۇمىقدارى 5 كوپېمېتىر/سېكونت. پۈتكۈل سۇ ئامبىرى قۇرۇلۇشىغا سېلىنغان مەبلەغ 100 مىڭ يۈەن، قۇرۇلۇشقا ئىشلىتىلگەن سېمونۇت 85 تونىا، پۈلات چىۋىق 104 تونىا، ياغاچ ماتېرىياللىرى 155 كوپېمېتىر، تۇپا، تاش 71 مىڭ كۇپېمېتىر، ئارىلاشمالاى 650 كوپېمېتىر، سۇئامبىرى ياساشقا كەتكەن ئەمگەك 60 مىڭ كىشى كۈنى. سۇئامبىرى ئىچىدە 200 مو بىلىق باقىدىغان بۇلۇدىغان سۇيۇزى بار بۇلۇپ، ئازمىقدار داتاتلىق سۇبىلغى ۋە يەرلىك بىلىقلار بار.

قاراسۇ ئامبىرى ياسالغاندىن كېيىن گۈلاخما يېزىسىنىڭ يېزا ئىگىلىگىنى ۋاجلاندۇرۇشتا ناھايىتى زور رول ئويناندى. گۈلاخما يېزىسىدىكى 14 دادۇيىنىڭ يەرلىرىنى سۇغۇرۇشتا ئاساسلىغى قىزىل بايراق 2 ـ سۇئامبىرى بىلەن قاراسۇ ئامبىرىنىڭ سۇيىگە تايىندۇ. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 30 مىڭ موقىتىمغا يېتىدۇ. 1972 ـ يىلى 10 ـ ئايدا سۇئامبىرىنىڭ ئاستى تەرىپىگە كىچىك تېپىتىكى بىر دانەسۇ ئىلكتىر ئىستانسىسى سېلىندى. سۇ ئىلكتىر ماشىنىسىنىڭ قۇۋىتى 28 كىلۋات، سۇئىلكتىر ئىستانسىسىنىڭ سۇسەكرەش يانتۇلىغى 3.5 مېتىر، توك چىقىرىشقا كىتتىدىغان ئىقتىم مىقدارى 0.75 كۇپېمېتىر. 60 ـ 20 ماركىلىق شويلىنچى، 6.26 ـ 15w42.3/10 مۇتۇر، 30 ئامپېرلىق 2 دانە تىرانسفورماتور ئورنۇتۇلغان. يىللىق توك تارقىتىش ۋاقتى 8 ئايغا، تارقاتقان توك 31 مىڭ 200 كىلۋات سائەتكەيىتىدۇ. ئىلكتىر قۇۋىتىدىن تۇلۇق پايدىلىنىش ئۈچۈن 8 كىلومېتىر جايغا يۇقىرى بېسىملىق توك سىمى تارتىلىپ، گۈلاخما يېزىسىدىكى ئىداره جەمىيەتىنىڭ يۇرۇتۇشىغا كىتتىدىغان تۇكى ئاساسەن ھەل قىلىندى.

مول هۇسۇل سۇئامبىرىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

مول هۇسۇل سۇئامبىرى دامكۇ يېزىلىق هۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جاينىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. يېزىلىق هۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جاى بىلەن بولغان تۇزلىنىيە ئارلىغى 9 كىلو مېتىر كېلىدۇ.

ناھىيە تەۋەسىنىڭ جەنۇبى قىسمىدىكى نۇرى، سايباغ، بۇزاق قاتارلىق دەريالارنىڭ سۇيى كۆتىلۈن تىغى ئىغىزىدىن ئۆتكەندىن كېيىن كەڭ كەتكەن يەلپۇگۈچسمان چۆكۈندىلەر (جىلغىلار) دايېمىلىپ ئىقىپ ناھايىتى تىزلىكتە يەر ئاستىغا سىڭىپ كېتىپ، دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 1500 مېتىر ئەپچورىسىدىكى يەلپۇگۈچسمان چۆكۈندى بەلۋاغلاردا سىڭىپ كەتكەن دەريا سۇلىرى دامكۇ ئېقىنىدا قۇشۇلۇپ، ئۇزۇلمەي ئېقىپ تۇرۇدىغان بۇلاق سۇيىگە ئايلىنىدۇ.

1958 ـ يىلى دامكۇ خەلقى دامكۇ ئېقىن جىلغىسىنىڭ تۆۋەنكى ئېقىمىدا جىلغىنى تۇساپ، تۇغان تۈتۈپ، مول هۇسۇل ئامبىرىنى ياساپ، بۇلاق سۇيىنى چىكقاپتەكشەپ ئىشلەتىپ، دىخان چىلىق ئىتىز لەرىنى سۇغاردى. مول هۇسۇل سۇئامبىرى تۇغىنىڭ ئۇزۇنلىغى 1300 مېتىر، تۇغىنىڭ ئىگىزلىگى 6 مېتىر، ئامبارنىڭ سۇسىغىمچانلىغى 5 مىليون كوپەمېتىر. سۇتوپلىنىدىغان كولىمى تەخمىنەن 2000 موكىلىدۇ. پۇلات چۆۋىقلىق بىتۈندىن ياسالغان سۇچۈشۈرۈش خەندەكىدىن چۈشۈرۈلۈدىغان سۇ مىقدارى 10 كوپەمېتىر/سېكونت. مول هۇسۇل ئامبىرىنىڭ يۇقىرى ئېقىمىدىكى بۇلاقسۇيىنىڭ يىللىق نورمال ئېقىم مىقدارى 4 مىليون 430 مىڭ كۇپەمېتىر. سۇئامبىرى ئارقىلىق تەكشىلىگەن بۇلاقسۇيى ئارقىلىق هەر يىلى 50 مىڭ مو يەرنى ئۇنۇملۇك سۇغارغىلى بولىدۇ. 10 يىللىق مالىمانچىلىق مەزگىلىدە سۇئامبىرىغا بىر قېتىم كەلكۇن سۇيى باشلانغانلىقتىن، 1 ـ 2 يىل ئىچىدە ئامبارنىڭ تېگى لايلاپ، ئامبارنىڭ سۇسىغىمچانلىغى بىر مىليون كۇپەمېتىر ئەپچۇرەسىدە كېچىكلەپ كەتكەن. 1970 ـ يىلىدىن كېيىن ئامبارغا قايتا كەلكۇن سۇيى باشلانمىدى. سۇئامبىرىنىڭ تېگى تەكشى بۇلۇپ، هەر يىلى ياز پەسلىدە ئامبارنىڭ سۇيى پۈتۈنلەي تۇگەيدۇ. بىلىق باققىلى بولمايدۇ.

دامكۇسۇغۇرۇش رايۇنىنىڭ 3 تىن 2 قېتىم تېرىلغۇ يەرلىرى مول هۇسۇل سۇ ئامبىرىنىڭ سۇيى بىلەن سۇغۇرلۇدۇ. ئامبار سۇغۇرۇش رايۇنىدىكى يېزائىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشىدا ئىنتايىن مۇهىم رول ئويناىدۇ. يۇقىرى ئېقىمدا مول بولغان بۇلاق سۇيى بولغانلىغى، ئۇنىڭ ئۇستىگە مول هۇسۇل سۇئامبىرىنىڭ تەكشەش رولى بولغانلىقتىن، دامكۇ يېزىسى ناھىيىمىز ۋە خۇتەن ۋىلايىتىنىڭ بۇغدايچىلىق بازىسى بۇلۇپ قالدى.

مول هۇسۇل سۇئامبىرى سۇ چۈشۈرۈش خەندەكىنىڭ ئەسلى ئورنى تۇغىنىڭ شەرقى تەرەپىدە بۇلۇپ، شەرقى قىرغاقتا 200 مېتىر كېلەتتى. 1983 ـ يىلى 3 ـ ئايدا سۇتازا چىكقالغان مەزگىلدە، تۇغىنىڭ

ئارقىسىدىكى تۇغنىڭ ئۇستىگە 3 ـ 4 مېتىر كېلىدىغان جايدىن سۇتىشپ چىقىپ كېتىپ، باش-قۇرغۇچى خادىملار ۋاقىتىدا سەزمىگەنلىكتىن سۇ بارغانسىرى ئەندەپ كېتىپ، بىرنەچچە سائەت ئىچىدىلا تۇغ ئىلىپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن سۇ ئامبىرىغا 2 كىلو مېتىر كېلىدىغان جاي دېگى زاكۇ ئارقىلىق كۆپ قىسم سۇنى شەرقى تەرەپتىكى دامكۇياغا سىلىپ، سۇئامبىرىنىڭ تۇۋەنكى ئىقىمىدىكى تىرىلغۇ يەرلەرۋە گۇڭشى ئىدارە ـ جەمىيەتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان تاشيولىنىڭ ئىكىكى تەرىپىدە زىچ ئولتۇراقلاشقان ئاھالىلارغا كەلتۈرۈدىغان زىيان ئازايتىلدى. تۇغ ئىلىپ كەتكەندىن كېيىن، دۆلەت دەرھال پۇل ئاجرىتىپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئىلىپ كەتكەن تۇغنىڭ ئۇستى تەر پىگە 600 مېتىر ئۇزۇنلۇقتا يېگى تۇغ ياسالدى. ئەسلىدىكى سۇچۇشۇرۇش خەندۇكى پۈتۈن لەيۋەيران بولغانلىقتىن، تۇغنىڭ شەرقى تەرىپىگە يېڭىدىن پۈلات چۇۋىقلىق بىتوندىن خەندۇك سىلىندى. باشقۇرۇش پونكىتىنىڭ ئۆيلىرى ۋەسۇچۇرۇش ئۆستىگى ياسالدى. ھازىر مول ھۆسۈل سۇئامبىرى يېگى قىياپەت بىلەن يېڭا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشىدا تېخىمۇ زور رول ئويناماقتا.

سۇ بولسا ئاشلىق بۇلۇدۇ، يېڭا ئىگىلىگەندە مول ھۆسۈل ئىلىنىدۇ. دېگەن مەنىسى بولغانلىقتىن، مول ھۆسۈل سۇئامبىرى دەپ ئاتالغان.

جەڭگاۋار ئۆستەكنىڭ باش زاكۇنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

جەڭگاۋار ئۆستەكنىڭ باش زاكۇسى نۇرى يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبى تەرەپىدىكى 5.5 كىلومېتىرىراقلىقتا، نۇرى دەريانىڭ تاغ دىن چىقىش ئېغىزىدا (بۇرانداي دەپ ئاتىلىدۇ)غا جايلاشقان. 1967 - يىلى سىلىنغان پۇلات چۆمۈلەك بىتۇندىن ياسالغان زاكۇ بۇلۇپ، جەڭگاۋار ئۆستەڭنىڭ باشلىنىش ئېغزىغاسىلىنغانلىقتىن، جەڭگاۋار ئۆستەكنىڭ باش زاكوسى دەپ ئاتالغان.

ئىلگىرى مۇشو جايىنىڭ يۇقىرىسىدىكى 100 مېتىركىلىدىغان جايدا بىر ياغاچ زاكۇ بۇلۇپ، پۇلات چۆمۈلەك بىتۇن زاكۇنى سالغانىدايمۇئىتىلگەن. جەڭگاۋار ئۆستەكنىڭ باش زاكوسىنىڭ لايىھىلەنگەن كەلكۇن سۇيى چاستوتى 100 يىلدا بىر ھەرقېتىم كېلىدۇ. پۇتۇن دەريانىڭ ئىقىم مىقدارى 400 كۇپ مېتىر/سېكونوت. زاكۇنىڭ ئالدى ئۇدۇلدا كەلكۇن ۋەشغىللارنى ھەيدەيدىغان 3 ئارىسى بۇلۇپ، ھەربىر ئارىنىڭ كەڭلىگى 5 مېتىر. ئەڭ زۇر كەلكۇن چۆشۈرۈش مىقدارى 120 كۇپمېتىر/سېكونوت، يايى شەكىللىك پۇلات شال بىلەن تىزگىنلىنىدۇ. بۇنىڭغا 15 تۇنىنىلىق ئىلكتىر ماتورى بىلەن يۆگەپ كۆتۈرۈش ماشىنسى ئورنۇتولغان. سۇكىرىش زاكۇسىنى ياساشتاتىك ۋە كارىدۇرىنى بىرلەشتۈرۈش شەكلى قوللۇنۇلغان. سۇنى چىقىرىۋېتىش زاكۇسىنىڭ ئالدىي تەرىپىنىڭ ئۇتۇرىسىدا ئىككى تال تۆشۈك، ئىككى يان تەرىپىدە بىردىن تۆشۈك بار بۇلۇپ، جەمئىي تۆت تۆشۈكتىن سۇ ئۇتۇدۇ. تال تۆشۈكنىڭ ئاستى قىسمىدا سۇنىڭ كىلىش يۇنۇلۇشىگە تۇغرا تۇرىدىغان (2.6m - 3m) توغرا كەسمە يۇزى بار. سۇئۇتۇدىغان ئىككى كارىدۇرنىڭ ئەڭ زۇرسۇ ئوتكۇزۇش مىقدارى 50 كۇپمېتىر/سېكونوت.

زاكۇنىڭ يان تەرىپىگە 10 كىلۇاتلىق بىر دانە كىچىك تېپتىكى سۇئىلىكتىرىستانسى ياسالغان. زاكۇنىڭ ئالدى تەرىپىدىكى ئوزۇنلىغى 200 مېتىر، كەڭلىگى 16 مېتىركىلىدىغان دەريا قانلى سىمونوت بىلەن ئىشلەنگەن. 75 مېتىر ئۇزۇنلوقتىكى كەلكۇن چۆشۈرگىسى زاكۇنىڭ يان تەرىپىدىكى تۇپا-قاساڭ بىلەن تۇتۇشۇدۇ. چۆشۈرگە چوڭ تاشلاردىن ياسىلىپ، سىمونوت لاي بىلەن سۇۋالغان. چۆشۈرگىنىڭ ئىقىم مىقدارى 220 كۇپمېتىر/سېكونوت. زاكۇنىڭ ئارقا تەرىپىدىكى 800 مېتىرئارلىق تاش تىزىپ، سىمونوت بىلەن قاتۇرۇپ ياسالغان. بۇزاكۇ قۇرۇلۇشىغا 1200 تونناسىمونوت، 400 كۇپمېتىر ياغاچ سەرىپ قىلىنغان. دۆلەتتىن 560 مىڭ يىۋەن مەبلەغ سىلىنغان. باش زاكۇپۇتكەندىن كېيىن ھەر يىلى نۇرى دەريانىڭ سۇيىنىڭ يېرىمى، يەنە 90 مىليۇن كۇپمېتىر سۇ باشلاپ كىلىپ پايدىلىنىلىدى. جەڭگاۋار ئۆستەڭنىڭ ئۇزۇرىشغا ئەگىشىپ، تۆۋەنكى ئىقىمدىكى دېخانچىلىق ئىتىزىلىرىغا باشلاپ كىلىنگەن سۇمقدارى بارغانسېرى كۆپەيمەكتە. يېرىك ھېساۋاتقا

ئاساسلانغاندا، 1977 ـ يىلدىن بىرى باش زاكو ئارقىلىق باشلاپ كىلىپ، دەريا سۈيى بىلەن سۇ-رۇلغان كۇلەم 250 مىڭ مۇقتىمدىن ئاشىتى. جەڭگىۋار ئۆسىتەڭ باش زاكوسى قۇمىنى كۆپ ئىلىپ كىلىدىغان، جىلغا سۈيى خاراكتىرىدىكى دەريا بۇلۇش ۋە كەلكۇن مەزگىلىدىكى قۇم-لاتقىلارنىڭكۆ پ بۇلۇش، ۋاختىنىڭ قىسقا بۇلۇشتەك ئالاھىدىلىكە ئاساسەن لايىھەلەنگەن. سۇ تىك تۇشۇكنىڭ ئاستى ۋە ئۇستىدىن ئاقىدۇ. قۇم مىقدارى كۆپراق بولغان سۇ، ئاستى قاتلىمدىكى قۇم تاشىلاش زاكوسىدىن ئۇتۇپ كىتىدۇ. قۇم مىقدارى ئازراق بولغان سۇ-ئۇستى قاتلىمدىن ئۇتۇدۇ. كەلكۇن چۈشۈرگىسى قۇم تاشلاش زاكوسغايقىن بۇلۇپ، سەزگۈرلگى كوچلوك. بۇ، قۇرۇلۇشىنىڭ قۇرۇلمىسى يىغىنچاق. قۇرۇلۇش قىلىش ئاددىي، باشقۇرۇشىغا قولايلىق. 17 يىللىق پايدىلىنىش ئەھۋالدىن قارىغاندا، قۇمنى ھەيدەش ئۇنۇمى ياخشى بۇلۇپ، دەريانىڭ ئوكلونى چوڭ- (60/120/ا). كەلكۇن مەزگىلدە قۇم مىقدارى كۆپ. (3-1 كىلوگىرام/كوپمېتر). سۇئازايغان مەزگىلى بىلەن كەلكۇن مەزگىلدىكى سۇ مىقدارىنىڭ پەرىقى چوڭ بولغان كىچىك دەريالاردا ئىشلىتىشكە پايدىلىق. بۇ زاكو پۈتكەندىن كېيىن بەزى قىزىداش ئولكە ۋە رايۇنلارنىڭ دىققەت ئىتىۋارىنى قوزغىدى. ھازىر بۇ زاكوئنى ھەر يىلى بىر قىسم ئادەم كېلىپ ئىكسكورسىيە قىلىپ تۇرىدۇ. بۇنىڭ تەخمىنكا خولاسەماتىريالىنى سۇ-ئىلكتىر مىنىترلگى دىخانچىلىق ئىتىز-ئىرىق سۇ ئىشلىرى مەھكىمىسى بىسپ تارقاتىتى. 1978 ـ يىلى جەڭگىۋار ئۆستەڭ باشقورۇش پونكتى قۇرۇلدى. پونكتىنىڭ ئورنى جەڭگىۋار ئۆستەڭ 2-زاكونىڭ شەرىق تەرىپىدە بۇلۇپ، ھازىر 7 نەپەر ئىشچى، خىزمەتچىسى بار. 1981 ـ يىلدىن كېيىن دايىم تۇرۇشلۇق 80 نەپەر خەلق ئىشچىسى بۇلۇپ، ئاساسلىغى پوتكول جەڭگىۋار ئۆستەڭ نىڭ قورۇلۇشلىرى (زاكو، ئۆستەڭنىڭ قىشى، كۆۋرۈك، خەندەڭ) ۋە يول بويىدىكى 60 كىلومېتر تىلغۇن سىمنى ئۆزىچگە ئالدۇ.)نىڭ يۇرۇشلۇشوشىنى باشقۇرۇش ۋە ئاسراش ۋەزىپىسنى ئۇستىگە ئالغان.

يەقىنقى يىللاردىن بىرى ئۇزۇلدۇرمەي ياتاق ۋە ئىشخانا سلىندى. باشقورۇش پونكىتى يەنە كوپ خىل ئىگلكنى راۋاجلاندۇرۇپ، جىرىم سلىپ، يەرىتىرىپ، چارۋابقىپ، يىللىق كىرىمنى 10 مىڭ يۈەنگە يەتكوزدى.

چىرا ئوق ئۆستىكىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

چىرا ئوق ئۆستىكى چىرا يېزىسى تەۋەسىدە بۇلۇپ، جەنۇبىي چىرا دەريالىنىڭ تۆۋەنكى ئىقىمىدىكى چىرا ئۆڭ ئوستەڭ باش زاكۇسىدىن باشلىنىدۇ. شىمالى چىرا يېزىسى جاي كەنت كومىتېتى، تەكلىماكان قۇملۇغىنىڭ جەنۇبى بۇيىدا ئاخىرلىشىدۇ. ئوق ئۆستەڭىنىڭ ئومۇمى ئۇزۇنلىغى 16 كىلومېتر. ئۆستەڭىنىڭ تېگىنىڭ ئەڭ كەڭ جايلىرى 6 مېتر. ئەڭ تارجايلىرى 1 مېتر كېلىدۇ. ھەممىسگە تاش تىزىلغان، ئۆستەڭ تاناپىتەك تۈز، 10 دانە سىمونىت زاكۇ سىلىنىغان. ھەر بىر زاكۇسىدا شەرىقە ۋە غەربىكە قاراپ ئاقىدىغان بىردىن تارماق ئۆستىكى بار. ئىلگىرى-كېيىن بۇلۇپ 20 تارماق ئۆستەڭ ياسالدى. ئىگىلىكىنى گۈللەندۈرۈپ، خەلق تۇرمۇشىغا قولايلىق يارىتىپ بېرىش ئۈچۈن ئوق ئۆستەڭىنىڭ ناھىيە بازىرىدىن كېسىپ ئۆتىدىغان قىسمىغا 3 دانە سىمونوت كۆۋرۈك سىلىندى. بىرىنچى كۆۋرۈك 1960 ـ يىلى سىلىنىغان. ئىككىنچى كۆۋرۈك 1970 ـ يىلى سىلىندى. ئۈچىنچى كۆۋرۈك 1983 ـ يىلى سىلىندى. 3 كۆۋرۈك چىرا بازىرىنىڭ شەرقى كوچىسى بىلەن غەربى كوچىسىنى تۇتاشتۇرۇپ تۇرىدۇ.

چىرا دەريانىڭ سۈيى مۇشۇ ئوق ئۆستەڭ ئارقىلىق ئىقىپ كېلىدۇ. يىللىق باشلىنىدىغان سۇ مىقدارى 100 مىليون كوپېمېتىرغا، ئەڭ زور ئىقىم مىقدارى 25 كۇپېمېتىر/سېكۇنتقا، سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلىمى 40 مىڭ مۇغايىتىدۇ. ئوق ئۆستەڭ 1959 ـ يىلى ياسىلىشقا باشلىغان. جەنۇپتىن شىمالغا قاراپ ئىقىپ، چىرا يېزىسىنى كېسىپ ئۆتىدۇ. چىرا يېزىسىنىڭ دۆڭئىرىق، تۇزاقچى، ئاقكۆل، يۇقاقى جاي، تۇۋەن جاي كەنتلىرىنى بېسىپ ئۆتىدۇ. ئاخىرىسى جاي كەنتىگە بېرىپ تەكلىماكان قۇملۇغىنىڭ جەنۇبى ياقىسداتۇ گەيدۇ.

ئوق ئۆستەڭىنىڭ 4 ـ زاكۇغا قەدەر بولغان ئارلىقتا 1960 ـ يىلىنىڭ بېشىدا تاش تىزىلغان. ئۇنىڭدىن كېيىن تەدرىجى شىمالغا قاراپ سۇزۇلىدى. سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەمىمۇ بارغانسىرى كېڭەيدى. باش زاكۇ بىلەن 3 ـ زاكۇنىڭ ئۈستىگە بىر قەدەر چىرايلىق ئۆي سېلىنغان. بۇ ـ، ئۆستەڭنى 20 نەچچە يىلدىن بېرى ئۇزۇلدۇرمەي ئىشلەش ئارقىلىق يۇرۇشلەشتۇرۇلۇپ، دېخانچىلىق ئىشلىرىنى سۇغۇرۇش نى تۇرىلاشتۇرۇش تەدبىرىدىن ئىشقا ئاشۇرۇلدى.

ئوق ئوستەڭنىڭ نامى چىرا يېزىسىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. 1959 ـ يىلى خەلق گۈڭشىلىشىش ۋاقتىدا بۇ يېزىغا شەرىق قىزاردى گۈڭشى، ئوق ئۆستەڭگە شەرىق قىزاردى گۈڭشى ئۆڭ ئوستىكى دەپ نام بېرىلگەن. 1978 ـ يىلى يەرنامىلىرى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈلگەندە، گۈڭشىنىڭ ئەسلى نامى چىرا ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەن. ئوق ئۆستەڭنىڭ نامىمۇ شۇنىڭغا ئەگىشىپ چىرا گۈڭشى ئۆڭ ئوستىكى دەپ ئۆز گەرتىلگەن. 1984 ـ يىلى چىرا گۈڭشىنىڭ نامى چىرا يېزىسىغا ئۆزگەرتىلدى. ئۆڭ ئوستەڭىنىڭ نامىمۇ چىرا يېزا ئۆڭ ئوستىكى دەپ ئۆزگەرتىلدى.

دامكۇ ئوق ئۆستەكنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

دامكۇ ئوق ئۆستەڭ دامكۇ يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى تەرىپىگە جايلاشقان. مول ھوسۇل سۇئامبىرى ۋەجەڭگىۋار ئۆستەڭ نىڭ تارماق ئىقمىدىن باشلىنىپ، زىندانكۆل، يىڭى ئۆستەڭ، پۇناق، مالقالغان قاتارلىق كەنت كومىتېتلىرىدا ئاخىرلىشىدۇ. ئوق ئوستەڭ بىلەن 1 ـ 2 ـ 3 تارماق ئوق ئوستەڭ بىر گەۋدە بولۇپ تۇتۇشۇدۇ. بۇ يەر تۇزۇلۇشىگە ئاساسەن لايىھەلەنگەن. ئومۇمى ئۇزۇنلىغى 39.4 كىلومېتر. ئوق ئۆستەڭ قىسمىنىڭ كەڭلىگى 10 مېتىر، تارماق ئۆستەڭلەرنىڭ كەڭلىگى 8 مېتر. 1 ـ 2 ـ 3 ـ تارماق ئوق ئوستەڭنىڭ كەڭلىگى 6 مېتر. ھەممىسى تۇپىدىن ياسالغان. ئوق ئۆستەڭ قىسمىدا پولات چۆۋىقلىق بېتۇندىن ياسالغان 10 دانە زاكۇ، 10 دانە كۆۋرۈك، 2 دانە كىچىك تېپىتىكى سۇئىلىكتىر ئىستانسىسى بولۇپ، گۈڭشى ئورگىنى ۋە 2 ـ باشقۇرۇش رايۇنىنى يورۇتۇدىغان توك بىلەن تەمىنلەيدۇ.

ئۆستەڭنىڭ سول تەرىپىدە ھەرقايسى كەنت كومىتېتلىرى ۋە چىرا ـ كىرىيە تاشيولىغا تۇتۇشۇدىغان شىغىل ياتقۇزۇلغان يېزا تاشيولى بولۇپ، ئوق ئۆستەڭ بىلەن يانداش. ئوق ئۆستەڭنىڭ ئىككى يان تەرىپى ۋە تاشيولنىڭ ئىككى يان تەرىپىگە 9 رەت ئورمان سىلىنغان. ئورمانلار قويۇق، ياپ ـ يېشىل بوۋاق ـ باراقسان، مەنزىرىسى گۈزەل بولۇپ، مۇشۇ يېزىنىڭ مەنزىرلىك رايونى بولۇپ ھىساپلىنىدۇ.

مول ھوسۇل سۇئامبىرىنىڭ سۇيى ۋە جەڭگىۋار ئۆستەڭنىڭ سۇيى مۇشۇئوق ئۆستەڭ ئارقىلىق ئۇزۇلمەي يېزىلاردىكى دېخانچىلىق ئىشلىرىغا ئىقىپ كىلىدۇ. ئەڭ زور ئىقىم مىقدارى 15 كوپ مېتر ـ سېكۇنت، ئەڭ كىچىك ئىقىم مىقدارى 1 كۇپمېتر سېكۇنت، سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 70 مىڭ مۇغايىتىدۇ.

ئوق ئۆستەڭ 1965 ـ يىلى قىشتا ياسىلىشقا باشلىنىپ، 1966 ـ يىلىنىڭ بىشىدا قارا ئۆستەڭ قۇرۇلۇشى پۈتتۈرۈلگەن. شۇنىڭدىن كېيىن تەدرىجى رېمۇنت قىلىنىدى ۋە يۇرۇشلەشتۇرۇلدى.

بۇ، ئېرىق ئۆستەڭ ئۇقالقاش ئۇرۇغچىلىق مەيدانى، داشكۆل، چۇقاباش قاتارلىق 12 كەنت كومىتېتىدىن ئىقىپ ئۇتۇدۇ. بۇمۇشۇيېزىنىڭ سۇ ئىنشائات قۇرۇلۇشىدىكى چوڭ قان تۇمۇر بولۇپ ھىساپلىنىدۇ.

بۇ ئوق ئۆستەڭ دامكۇ يېزىسىدا ياسالغانلىغى ۋە مۇشۇ يېزا پايدىلانغانلىغى ئۈچۈن دامكۇ ئوق ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان.

سۇنئى قورۇلۇشلارنىڭ ئۆلچەملىك نامى

ئاۋانگارت سۇئامبىرى

چىرا يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.8 كىلو مېتىر. 1970 ـ يىلى پۈتكەندىن كېيىن ئاۋانگارت سۇئامبىرى دەپ نام بېرىلگەن. تۇغنىڭ شەرقى تەرىپىدە بەتۇنبدىن ياسالغان سۇچۇشۇرۇش زاكۇسى بار. ئامبارنىڭ سۇسغىمچانلىغى 500 مىڭ كوپمېتىر، چۇشۇرۇلۇدىغان سومىقدارى 10 كوپمېتىر/سكۇنت. كەلكۇن سۇيىنى تەڭشەش رۇلنى ئويناىدۇ. سۇغۇرۇلۇدىغان كولەم 15 مىڭ مو.

سەكرەپ ئىلگىرلەش سۇئامبىرى

چىرا يېزىسنىڭ جەنۇبىغا، چاقا دەرياسىنىڭ ئوتتۇرا ئېقىمىغا ئورۇنلاشقان. سۇئامبىرى سەكرەپ ئىلگىرلەش ئۆسىتىمنىڭ قۇرۇلۇشى بىلەن بىرلاۋاقتتا يۇرۇشلەشتۇرۇلگەچكە، سەكرەپ ئىلگىرلەش سۇ ئامبىرى دەپ ئاتالغان. 1975 ـ يىلى ئىش باشلىنىپ، 1977 ـ يىلى پۈتكەن. 1977 ـ يىلى تۇنقا بىر دانە سۇقۇيۇش زاكۇسى ياسالغان. 1983 ـ يىلى تۇغنىڭ ئاستى تەرىپىگە سولياۋ بىسىپ سۇ سىڭىشنىڭ ئالدى ئىلىندى. ھەمدە تاش تىزىپ يالاپ كىتىشنىڭ ئالدى ئىلىندى. ئامبارنىڭ سۇسغىمچانلىغى 20 مىليون كوپمېتىر، سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 2 مىڭ مو.

قىزىل بايراق 2 ـ سۇئامبىرى

گۇلاخما يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 8.2 كىلو مېتىر. 1974 ـ يىلى پۈتكەن. تۇغنىڭ ئوتتۇرىسىدا بەتۇنىدىن ياسالغان بىر دانە سۇچۇشۇرۇش زاكۇسى بار. سۇسغىمچانلىغى 1 مىليۇن كوپمېتىر، سۇغۇرلۇدىغان كۇلەم 10 مىڭ مو، بۇ سۇئامبىرى قىزىل بايراق سۇئامبىرىنىڭ 2 كىلو مېتىر تۇنگە ئۇرۇنلاشقان، ئەسلىدىكى قىزىل بايراق سۇئامبىرى لايلاپ كىرەكسىز بۇلۇپ كەتكەندىن كېيىن يېڭىدىن ياسالغان سۇئامبىرى بولغاچقا، قىزىل بايراق 2 ـ سۇئامبىرى دەپ ئاتالغان.

قارا سۇ ئامبىرى

تەپسىلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

مول ھوسۇل سۇئامبىرى

تەپسىلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن

پۇناق سۇئامبىرى

دامكۇ يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.3 كىلو مېتىر. بۇسۇئامبىرى پۇناق ياغا سىلىنغانلىقتىن، پۇناق سۇئامبىرى دەپ ئاتالغان. 1959 ـ

يىلى ياسالغان. تۇغنىڭ قۇرۇلمىسى تۇپا، تۇغنىڭ ئۇزۇنلىغى 3 كىلو مېتر. ئىگىزلىگى 6 مېتر، تۇغنىڭ ئوتتۇرىسىدا بىتۇندىن ياسالغان، سۇچۇشۇرۇش زاكۇسى بار. سۇسىغىمچانلىغى 2 مىليۇن كوپىمېتر. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 30 مىڭ مو. بىلىق باققىلى بۇلۇدۇ.

قارىمان سۇئامبىرى

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 7.8 كىلو مېتر. ئامبارنىڭ سۇيىدىن قارىمان كەنتىسى مەنپەتلەنگەنلىكتىن، قارىمان سۇ ئامبىرى دەپ ئاتالغان. 1970 ـ يىلى 9 ـ ئايدا ياسالغان. توپادامبا، ئۇزۇنلىغى 300 مېتر، كەڭلىگى 50 مېتر. پەسىل خارەكتىرلىك سۇئامبىرى. سۇسىغىمچانلىغى 1 مىليۇن كوپىمېتر. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 3000 مو، ئازمىقداردابىلىق بار.

چىگىلىك يا سۇئامبىرى

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 4.8 كىلو مېتر. ئامبارنىڭ دامبىسى چىگىلىك يادا بولغانلىقتىن، چىگىلىك ياسۇ ئامبىرى دەپ ئاتالغان. دەسلەپتە 1958 ـ يىلى ياسالغان. 1972 ـ يىلى قايتا ياسالغان. 1982 ـ يىلى بىتۇندىن بىر دانە سۇچىقىرىش زاكۇسى ياسالدى. دامبىنىڭ ئۇزۇنلىغى 1.5 كىلو مېتر. ئىگىزلىكى، 6 مېتر. سۇسىغىمچانلىغى 1 مىليۇن 500 مىڭ كوپىمېتر. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 15000 مو، ئازمىقداردا بىلىق بار.

لاڭسا سۇئامبىرى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6 كىلو مېتر. سۇ ئامبىرى 1962 ـ يىلى ياسالغان. ئورنى لاڭسادا بولغانلىقتىن، لاڭسا سۇئامبىرى دەپ نام بېرىلگەن. دامبىسى تۇپا. سۇسىغىمچانلىغى 210 مىڭ كوپىمېتر. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 1000 مو،

قاتتىق تۇز سۇئامبىرى

چاقا يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 44.5 كىلومېتر. بۇ جايىنىڭ تۇپىسى قاتتىق، يەر تۇزۇلۇشى تەكشى بولغانلىقتىن، قاتتىق تۇز سۇ ئامبىرى دەپ ئاتالغان. دامبىسى تۇپا، سۇسىغىمچانلىغى 4000 كوپىمېتر. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 200 مو.

سۇ ئىلىكتىر ئىستانسىسى سۇئامبىرى

چاقا يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 0.8 كىلو مېتر. سۇئامبىرى نىڭ يىنىدا سۇئىلىكتىر ئىستانسىسى بولغانلىقتىن، سۇئىلىكتىر ئىستانسىسى سۇئامبىرى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. 1973 ـ يىلى ياسالغان. سۇسىغىمچانلىغى 7200 كوپىمېتر. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 300 مو، قۇرۇلمىسى تۇپا، سۇ ئىلىكتىر ئىستانسىسىنىڭ توك تارقىتىش مقدارى 18 كىلوۋات بۇلۇپ، يېزىلىق ئىدارە جەمىيەت نى توك بىلەن تەمىنلەيدۇ.

بوستان سۇئامبىرى

بۇستان يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 3.7 كىلو مېتر. سۇئامبىرىنىڭ نامى بوستان يېزىسىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. 1966 ـ يىلى ئىش باش-

لىنىپ، 1968 ـ يىلى پۈتكەن. تۈپادامبا. ئۇزۇنلىغى 270 مېتىر، ئىگىزلىگى 15 مېتىر. دامبىنىڭ غەرىپ تەرىپىگە بىتۈندىن ياسالغان بىر دانە سۇچۇشۇرۇش زاكۇسى ياسالغان، سۇسىغىمچانلىغى 2 مىليون كوپىمېتىر. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 10 مىڭ مو.

چىرا يېزا ئوق ئۆستىكى

تەپسىلاتى ئۇمۇمى بايانغا قارالسۇن.

چىرا يېزا شەرق ئوق ئۆستىكى

چىرا يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. بۇ ئۆستەڭ چىرا يېزا ئوق ئۆستىكىنىڭ شەرق تەرىپىدە بولغانلىقتىن، چىرا يېزا شەرق ئوق ئۆستىكى دەپ ئاتالغان. 1977 ـ يىلى ئىلىنغان. ئۆستەڭ چىرا يېزا ئوق ئۆستەڭ 2 ـ زاكۇدىن باشلىنىپ، ئاخىرى جاي كەنت كومېتېتىدا ئاياغلىشىدۇ. ئۇزۇنلىغى 14 كىلو مېتىر. تاش تىزىلغان، ئىقىم مىقدارى 10 كۇپىمېتىر/سېكۇنت، 6 دانە زاكۇ بار. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 20 مىڭ مو.

چىرا يېزا غەرىپ ئوق ئۆستىكى

چىرا يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. ئورنى چىرا يېزا ئوق ئۆستىكىنىڭ غەرىپ تەرىپىدە بولغان لىقتىن چىرا يېزا غەرىپ ئوق ئۆستىكى دەپ ئاتالغان. 1980 ـ يىلى پۈتكەن. چىرا يېزا ئوق ئۆستەڭ 2 ـ زاكۇدىن باشلىنىپ، چىرا يېزا تۇۋەن ئوغرىق كەنت كومىتېتىدا ئاخىرلىشىدۇ. ئۇزۇنلىغى 13 كىلومېتىر، تىگىنىڭ كەڭلىكى 4 مېتىر. تاش تىزىلغان. 5 زاكۇ بار. ئىقىم مىقدارى 10 كوپىمېتىر/سېكۇنت، سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 25 مىڭ مو.

چىرا يېزا سەكرەپ ئىلگىرلەش ئۆستىكى

چىرايېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. ئورنى چاقا دەريا‌سى بىلەن چىرا دەريا‌سىنىڭ ئارلىغىدا، 1973 ـ يىلى ياسالغان. ئۆستەڭنىڭ ياسلىش سۈرئىتى تىز بولغان لىقتىن، سەكرەپ ئىلگىرلەش ئۆستىكى دەپ نام بېرىلگەن. چاقا يېزا چۆرۈش كەنتىدىن باشلىنىپ چاغلىقاي سۇئىلىكتىر ئىستانسىگە قۇيىلىدۇ. 1983 ـ يىلى سۇلياۋ ياتقۇزۇپ سىڭىشىنىڭ ئالدى ئىلىندى. تاش تىزىلغان ئۆستەڭ. ئۇزۇنلىغى 33.7 كىلومېتىر. كەڭلىگى 1.2 مېتىر. ئىقىم مىقدارى 4 كوپىمېتىر/سېكۇنت، سۇ غۇرۇلۇدىغان كۇلەم 85 مىڭ مو.

چىرا سۇسىڭشىنىڭ ئالدىنى ئىلىش ئۆستىكى

چىرا يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا، چىرا دەريا‌سىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. بو ئۆستەڭ سۇسىڭشىنىڭ ئالدىنى ئىلىش رولىنى ئويىنىغانلىقتىن، سۇسىڭشىنىڭ ئالدىنى ئىلىش ئۆستىكى دەپ ئاتالغان. 1981 ـ يىلى ئىش باشلىنىپ، 1982 ـ يىلى پۈتكەن. چاغلىقاي سۇئىلىكتىر ئىستانسىسىدىن باشلىنىپ ئاۋانگارت سۇئامبىرىغا قۇيۇلۇدۇ. ئۇزۇنلىغى 12.8 كىلو مېتىر، كەڭلىكى 1 مېتىر. تاش تىزىلغان. قۇرۇلمىسى سىمونت لاي، ئىقىم مىقدارى 10 كوپ مېتىر/سېكۇنت، سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 85 مىڭ مو.

جەڭگىۋار ئۆستەڭ

تەپسىلاتى ئۇمۇمى بايانغا قارالسۇن

گۇلاخما 1 ـ ئوق ئۆستەكى

گۇلاخما يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. گۇلاخما يېزىسىنىڭ تەۋەسىدىكى ئۆستەكى رەتتەرتىۋى بۇيىچە 1 ـ ئوق ئۆستەكى دەپ نام بېرىلگەن. 1967 ـ يىلى 9 ـ ئايدا ئىلىنغان. قۇرۇلمىسى تۇپا. باش زاكۇدىن باشلىنىپ، ياقا ئۆستەكى كەنتىگە قۇيىلىدۇ. ئۇزۇنلىغى 6 كىلو مېتىر. ئىقىم مىقدارى 25 كۇپمېتىر/سېكۇنت، سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 14 مىك مو.

گۇلاخما 2 ـ ئوق ئۆستەكى

گۇلاخما يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. گۇلاخما يېزىسى تەۋەسىدىكى ئوق ئۆستەكىنىڭ رەت تەرتىۋى بۇيىچە 2 ـ ئوق ئۆستەكى دەپ نام بېرىلگەن. 1966 ـ يىلى ئىلىنغان. تاغۇلۇا زاكۇدىن باشلىنىپ، ئوشۇ ئۆستەكى كەنتىگە قۇيىلىدۇ. ئۇزۇنلىغى 19 كىلومېتىر. تۇپىدىن ياسالغان ئوستەكى. ئىقىم مىقدارى. 6 كۇپمېتىر/سېكۇنت. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 15210 مو.

گۇلاخما 3 ـ ئوق ئۆستەكى

گۇلاخما يېزىلىق ھۆكۈمەت تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. گۇلاخما يېزا تەۋەسىدىكى ئوق ئۆستەكىنىڭ رەت تەرتىۋى بۇيىچە 3 ـ ئوق ئۆستەكى دەپ نام بېرىلگەن. 1961 ـ يىلى ياسالغان. ئۇزۇنلىغى 15 كىلومېتىر. تۇپا ئۆستەكى، ئىقىم مىقدارى 4 كۇپمېتىر/سېكۇنت، سۇغۇلۇدىغان كۇلەم 30 مىك مو.

دامكو غول ئوق ئۆستەكى

تەپسلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

دامكۇتارماق ئوق ئۆستەكى

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. بۇغول ئوق ئۆستەكىنىڭ تارمىغى بولغانلىقتىن، تارماق ئوق ئۆستەكى دەپ ئاتالغان. 1965 ـ يىلى ياسالغان. قۇرۇلمىسى تۇپا. غول ئوق ئۆستەكى 10 ـ زاكۇدىن باشلىنىپ، 2 ـ 3 ـ ئوق ئۆستەكىگە قۇيىلىدۇ. ئۇزۇنلىغى 2.4 كىلومېتىر. ئەكى زور ئىقىم مىقدارى 8 كۇپمېتىر/سېكۇنت، سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 15 مىك مو

دامكۇ 1 ـ ئوق ئۆستەكى

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. 1965 ـ يىلى ياسالغان. قۇرۇلمىسى تۇپا، غول ئوق ئۆستەكى 10 ـ زاكودىن باشلىنىپ مالقالغان كەنتىگە قۇيىلدۇ. ئۇزۇنلىغى 8.5 كىلومېتىر. ئەكى زور ئىقىم مىقدارى 6 كۇپمېتىر/سېكۇنت، سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 3000 مو.

دامكۇ 2 ـ ئوق ئۆستەكى

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. 1965 ـ يىلى ياسالغان. قۇرۇلمىسى تۇپا. تارماق ئوق ئۆستەكى دىن باشلىنىپ، پۇناق كەنتىگە قۇيىلىدۇ. ئۇزۇنلىغى 9 كىلو مېتىر. ئەكى زور ئىقىم مىقدارى 8 كۇپمېتىر/سېكۇنت، سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 6500 مو.

دامكۇ 3 ـ ئوق ئۆستەكى

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. قۇرۇلمىسى تۇپا، تارماق

ئۆستەڭدىن باشلىنىپ يىگى ئۆستەڭ ۋەزىندان كۆل كەنىتىگە قۇيىلىدۇ. ئۇزۇنلىغى 5.8 كىلو-مېتىر. ئەڭ زور ئىقىم مىقدارى 6 كۇپمېتىر/سېكۇنت. سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 12 مىڭ مو.

بادىغان ئوق ئۆستىڭى

ئۇلۇغساي يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ ئۆستەڭ بادىغان كەنتىدە بولغانلىقتىن، بادىغان ئۆستىڭى دەپ ئاتالغان. 1966 ـ يىلى پۈتكەن. تاش تىزلىغان. ئۇلۇغساي دەرياسىدىن باشلىنىپ، بادىغان كەنتىگە قۇيىلىدۇ. ئۇزۇنلىغى 7 كىلومېتىر. 4 سمۇنت زاكۇسى بار. ئىقىم مىقدارى 0.5 كوپمېتىر/سېكۇنت، سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 3432 مو.

نۇرى ئوق ئۆستىڭى

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. بۇ ئۆستەڭدىن نۇرى باشقۇرۇش رايونى مەنپەتلەنگەچكە، نۇرى ئوق ئۆستىڭى دەپ ئاتالغان، 1969 ـ يىلى تاش تىزىپ ياسالغان. بۇرانتاى زاكۇدىن باشلىنىپ، ئاقتاش مازا كەنتىگە قۇيىلىدۇ. ئىقىم مىقدارى 7 كوپمېتىر/سېكۇنت، سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 25 مىڭ مو.

سايباغ ئوق ئۆستىڭى

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. بۇ ئۆستەڭدىن سايباغ كەنتىسى مەنپەتلەنگەنلىكتىن، سايباغ ئوق ئۆستىڭى دەپ ئاتالغان. 1964 ـ يىلى ياسالغان. تاش تىزىلغان. چاتاش كەنتىدىن باشلىنىپ، سۇيلى لەڭگەر كەنتىگە قۇيىلىدۇ. ئۇزۇنلىغى 25 كىلومېتىر. ئىقىم مىقدارى 7 كۇپمېتىر/سېكۇنت. سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 2100 مو.

بوستان ئوق ئۆستىڭى

بۇستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. ئورنى بوستان يېزىسىدا بولغانلىقتىن. بوستان ئوق ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. 1966 ـ يىلى ئىش باشلىنىپ، 1969 ـ يىلى پۈتكەن. تاش تىزىلغان. كارىزىدىن باشلىنىپ، جىگدە بوستان كەنتىگە قۇيۇلۇدۇ. ئۇزۇنلىغى 6 كىلومېتىر. ئىقىم مىقدارى 1.5 كوپمېتىر/سېكۇنت، سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 37000 مو.

تۇمۇر ئاسما كۆۋرۈك

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. پۈلات سىم بىلەن تاختايىدىن ياسالغان كۆۋرۈك بولغانلىقتىن تۇمۇر ئاسما كۆۋرۈك دەپ ئاتالغان. 1967 ـ يىلى نۇرى دەرياسىغا توغرىسىغا سىلىنغان. ئۇزۇنلىغى 84 مېتىر. كەڭلىگى 90 سانتىمېتىر، ئىغرىلىق كۆتۈرۈش مىقدارى 1 تونىنغا يېتىدۇ. سۇ ئۆلچەشكە ئىشلىتىلىدۇ.

جەڭگىۋار ئۆستەڭ باش زاكۇ

تەپسىلاتى ئۇمۇمى بايانغا قارالسۇن.

چىرا ـ كىرىيە تاشيۇلى

چىرا بازىرى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 0.7 كىلو مېتىر. بۇ تاشيول شىنجاڭ قەشقەردىن چىكخەي ماڭياغا تۇتۇشۇدىغان ئارلىقتىكى چىرىدىن كىرىيە-گە بارىدىغان قىسمى بولغاچقا، چىرا ـ كىرىيە تاشيۇلى دەپ ئاتالغان. 1941 ـ يىلى ياسالغان.

ئازاتلىقتىن كېيىن كىچەيتىلدى. قاراماي ياتقۇزۇلغان يول بۇلۇپ، چىرا ناھىيىدىن باشلىنىپ، گۇلاخما، دامكۇ ئارقىلىق كېرىيە ناھىيىسىگە تۇتۇشۇدۇ. ئۇزۇنلىغى 82 كىلومېتر. كەڭلىگى 12 مېتر.

چىرا ـ چاقا تاشيۇلى

ناھىيە بازىرى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. چىرا ناھىيە بازىرىدىن باشلىنىپ چاقا يېزىسىغا تۇتاشقاچقا، چىرا ــ چاقا تاشيۇلى دەپ ئاتالغان. 1950 ـ يىلى ياسالغان ئاددى تاشيول. ئۇزۇنلىغى 60 كىلومېتر، كەڭلىگى 7 مېتر ئەتراپىدا كېلىدۇ. چىرا تاشيۇل ئاسراش دۇيىنىڭ قارمىغىدا. ئاۋاپ، چاغلىغاي، چۆرۈشنى بىسىپ ئۆتىدۇ. ئاپتوموبىللار سائىتىگە 30 كىلومېتر يول يۈرەلەيدۇ.

چىرا ـ نۇرى تاشيۇلى

ناھىيە بازىرى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ تاشيول چىرا ناھىيە بازىرىدىن باشلىنىپ، نۇرى يېزىسىغا تۇتاشقاچقا، چىرا ــ نۇرى تاشيۇلى دەپ ئاتالغان. 1958 ـ يىلى ياسالغان ئاددى تاشيول. ئۇزۇنلىغى 90 كىلومېتر. كەڭلىگى 8 مېتر. ئاپتوموبىللار سائىتىگە 30 كىلومېتر يول يۈرەلەيدۇ.

چىرا ـ بوستان تاشيۇلى

ناھىيە بازىرى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. چىرا ناھىيە بازىرىدىن باشلىنىپ، بوستان يېزىسىغا توتاشقاچقا، چىرا ــ بوستان تاشيۇلى دەپ ئاتالغان. 1977 ـ يىلى ياسالغان ئاددى تاشيول. ئۇزۇنلىغى 99 كىلومېتر، كەڭلىگى 6 مېتر. ئاپتوموبىللار سائىتىگە 25 كىلومېتر يول يۈرەلەيدۇ.

قاخشاللىق قۇدۇق

چىرا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 6.7 كىلومېتر. 100 يىلدىن ئىلگىرى قاخشاللىق كىشلەر كولىغان قۇدۇق بولغانلىقتىن، قاخشاللىق قۇدۇق دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. سۇيى تاتلىق بۇلۇپ، ئادەم ۋە ھايۋانلار ئىچىدۇ.

تەتۇر كۆل قۇدۇق

گۇلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. بۇ قۇدۇقنىڭ ئورنى تەتۇر كۆل دېگەن جايدا بولغاچقا تەتۇر كۆل قۇدۇق دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. قۇدۇق 100 يىلدىن ئارتۇق تارىخقا ئىگە بۇلۇپ، سۇيى تاتلىق، چوڭقۇرلىغى 1 مېتر، سۇيىنى ئادەم ۋە ھايۋانلار ئىچىدۇ.

تامۇق قۇدۇق

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 29.7 كىلومېتر. بۇ قۇدۇقنىڭ ئورنى چوڭقۇر جايدا بولغاچقا، تامۇق قۇدۇق دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە "چوڭقۇر جاي" دېگەن مەنىدە. 1963 ـ يىلى كولانغان. سۇيى تاتلىق. ئادەم ۋە ھايۋانلار ئىچىدۇ.

چاكاندىلىق قۇدۇق

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 40.6 كىلومېتىر. قۇدۇقنىڭ ئەتراپىدا چاكاندا (بىرخىل ئوت) كۆپ بولغانلىقتىن، چاكاندىلىق قۇدۇق دەپ ئاتالغان. 1963 ـ يىلى كولانغان. سۇيى تاتلىق. ئادەم ۋە ھايۋانلار ئىچىدۇ.

قىشلاق قۇدۇق

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 37.1 كىلومېتىر. بۇ قۇدۇق چارۋىلارنى قىشتىن ئوتكۈزۈشتە ئىشلىتىلىدىغان قۇدۇق بولغانلىقتىن، قىشلاق قۇدۇق دەپ ئاتالغان. تەخمىنەن 100 يىللىق تارىخقا ئىگە. سۇيى تاتلىق، ئادەم ۋە ھايۋانلار سۇ ئىچىدۇ.

تەبئی جۇغراپیەلىك جىسىملار نامی

چىرا دەريا سىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

چىرا دەريا سى (ھاشى دەريا سى دەپمۇ ئاتىلىدۇ) ناھىيىمىزدىكى ئىككىنچى چوڭ دەريا بۇلۇپ، ناھىيىمىزنىڭ جەنۇبى قىسمىدىكى دىڭىز يۈزىدىن 6638 مېتىر ئىگىزلىكتىكى مۇزلۇق تاغ چوققىلىرىدىن باشلىنىپ، جەنۇپتىن شىمالغا قاراپ 94 كىلومېتىر ئاققاندىن كېيىن خۇتەن-نىيا تاشيولى ئەتراپىغا كەلگەندە ئۆستەڭ بىلەن تۆتۇشۇدۇ. يەنە شىمالغا قاراپ 10 كىلومېتىر ئىقىپ چىرا بازىرىدىن ئۆتۈدۇ. دەريانىڭ يۇقىرى ۋە ئوتتۇرا ئىقىمىنىڭ شەرقى قىرغىغىدىن 7.6 كىلومېتىر يىراقلىقتا چاقا دەريا سى بار. غەربى قىرغىغىدا ئىگىز ۋە خەتەرلىك تىكلىك تىغى بار. مۇشۇ تاغ-نىڭ ئىگىزلىشىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغانلىغى تۈپەيلىدىن چىرا دەريا سى قانىلىنىڭ ئاستى تەرپى ناھايىتى چوڭقۇر بۇلۇپ، ئىگىز پەس يەرلەر يىتىلگەن. ئۇقۇدىن باشلاپ دەريا قىرغىغى تەدرىجى ئىگىزلەپ، ھاشى، كەڭتۈقاي ئەتراپلىرىغا كەلگەندە 100 مېتىردىن ئارتۇق ئىگىزلەيدۇ. تۈۋەنكى ئىقىمى يەنە تەدرىجى پەسلەيدۇ. تاشيول ئەتراپىلىرىنىڭ ئىگىزلىگى 10 مېتىر قالىدۇ. دەريا بويلىرىنىڭ كۆپ قىسمىدا 3 — 4 قەۋەت يەرلەر بار. دەريانىڭ كەڭلىگى 200 — 500 مېتىرغا قەدەر كېلىدۇ.

چىرا دەريا سىنىڭ سۇ يىغىلىدىغان كۆلىمى 2032 كۇۋادىرات كىلومېتىر. يىللىق ئوتتۇرىچە نورمال ئىقىم مىقدارى 121 مىليۇن 400 مىڭ كوپمېتىر.

ئايلىق ئوتتۇرىچە نورمال ئىقىم مىقدارى تۈۋەندىكىچە:

1 ـ ئايدىكى	0.34	(سېكۇنت/كۇپمېتىر)
2 ـ ئايدىكى	0.63	
3 ـ ئايدىكى	0.63	
4 ـ ئايدىكى	1.08	
5 ـ ئايدىكى	3.71	
6 ـ ئايدىكى	9.00	
7 ـ ئايدىكى	13.7	
8 ـ ئايدىكى	11.6	
9 ـ ئايدىكى	3.44	
10 ـ ئايدىكى	0.98	
11 ـ ئايدىكى	0.75	
12 ـ ئايدىكى	0.62	

كەلكۇن مەزگىلى بىلەن سۇ ئازايغان مەزگىلدىكى ئىقىم مىقدارى ئوتتۇرىسىدىكى پەرىق چوڭ، تاشقىن مەزگىلدىكى 6 — 7 — 8 - ئايدىكى 3 ئايلىق كەلكۇن سۇيى مىقدارى يىللىق نورمال ئىقىم مىقدارىنىڭ 73% دىن كۆپرەكنى ئىگەللەيدۇ. كەلكۇن مەزگىلىدە نۇرغۇنلىغان لاتقا ۋە تاشلارنى ئېقىتىپ كېلىدۇ. دەريانىڭ بەزى جايلىرىدىكى سۇيۇزىنىڭ كەڭلىگى 100 مېتىردىن ئاشىدۇ. سۇ ئازايغان پەسلىلەردىكى سۇ مىقدارى ئىنتايىن ئاز. سۇنىڭ چوڭقۇرلىغى 10 سانتىمېتىر ئەتراپىغا قىلىپ ئادەم ۋە ھايۋانلار سۇكەچىپ ئوتەلەيدۇ. ئايرىم يىللارنىڭ 4 - ئايلىرىدا تۇۋەنكى ئېقىمدىكى سۇغۇرۇش رايونلىرىدا سۇ ئۇزۇلۇپ قالىدۇ. ۋە ھەر يىلى 11 - ئاينىڭ ئاخىرىدىن ئىككىنچى يىلى 2 - ئاي ئاخىرىغىچە دەريا سۇيى مۇزلايدۇ.

چىرا دەريانىڭ قارا تاشتىن كەكتۇقايغىچە بولغان ئارلىغى دەريانىڭ تىگى تەكشى بۇلۇپ، ئوكلۇنى 1% چامىسىغا يېتىدۇ. كەلكۇن سۇيى ئاققاندىن سىرت يەنە بىرقانچە يەردە بۇلاق بۇلۇپ، سۇ مىقدارى جەمى بىر كۇپمېتىرغا يېتىدۇ. دەريا بۇيىغا چاقا يېزىسى 4 - 5 - باشقۇرۇش رايونىدىكى 8 كەنتىنىڭ 11 مىڭ مودىن ئارتۇن تېرىلغۇ يېرى تارقاق جايلاشقان. تېرىلغۇ يەرلەرنىڭ تۇپا قاتلىمىنىڭ قېلىنلىغى 10 سانتىمېتىردىن 1 — 2 مېتىرغا قەدەر كېلىدۇ. ئاساسلىغى بۇغداي، قۇناق، ئارپا، پۇرچاق خىلىدىكى زىرائەتلەر ۋە مايلىقدان زىرائەتلىرى تېرىلىدۇ. كەكتۇقايىنىڭ تۇۋەن تەرىپىدىكى دەريا قانالىرى تار بۇلۇپ، بۇلاق سۇلىرى يۇقاپ كېتىدۇ. تاشيولغا كەلگەندە قەدەر تېرىلغۇيەر يوق. تاشيولنىڭ 6 كىلومېتىر تۇۋەن تەرىپىگە چىرا يېزىسىنىڭ 80 مىڭ مو تېرىلغۇ يېرى جايلاشقان بۇلۇپ، چىرا دەريانىڭ مۇتلەق كوپ قىسىم سۇيىي مۇشۇ يەرلەرنى سۇغۇرۇشقا ئىشلىتىلىدۇ. تۇۋەنكى ئېقىمدىكى سۇغۇرۇش شارائىتىنى ياخشىلاش ئۈچۈن، 50 - يىللارنىڭ بېشىدىن باشلاپ چاقا دەريانىڭ سۇيىنى چىرا دەريانىڭ باشلاش قۇرۇلۇشى - توتاق ئۆستىكىنى قىزىشقا تۇتۇش قىلىنىپ، چاقا دەريانىڭ سۇيى چۈكا دەريانى بىلەن چىرا دەريانىڭ قۇشۇلۇدىغان قىرغىغىدىن چىرا دەر يانىغا قۇيۇلدى. ھەر يىلى چاقا دەريانىڭ 2000 كوپمېتىردىن 3000 كوپمېتىرغا قەدەر بولغان سۇيى قۇيىلىدۇ. 1959 - يىلىدىن باشلاپ چىرا دەريانىڭ ئېچىگە 40 كىلومېتىر ئۇزۇنلۇقتا چىرا ئوق ئۆستىكى ياسالدى. بۇنىڭ ئاساسلىق رولى سۇ ئازايغان مەزگىلىدىكى ئاز سۇنى ئۆستەڭ ئارقىلىق تۇۋەنكى ئېقىمغا يەتكۈزۈپ، سۇنىڭ يېلىپ سىڭىپ كېتىشنى ئازايتىشتىن ئىبارەت. ئاۋاپ لەنگىرىدە دۆلەتنىڭ گىدرومېتىرىيە پونكىتى بۇلۇپ، 24 يىلدىن بۇيان گىدرومېتىرىيە ماتېرىياللىرىنى ئۆلچەپ كەلمەكتە. 1982 - يىلى 8 - ئايدا چاغلىقاي سۇ ئىلمكتىر ئىستانسى قۇرۇلدى. سۇنىڭ سەكرەش پەرقى 50 مېتىر. توك چىقىرىشقا كېتىدىغان ئىقىم مىقتارى 2 كوپمېتىر/سېكۇنت، ماشىنىنىڭ سىغىمچانلىغى 2×230 كىلۋات. تاشيولنىڭ دەريادىن ئوتتۇدىغان يېرىگە 1977 - يىلى قاتناش نازارىتىنىڭ "308" كۆۋرۈك سلىش ئەترىدى بىر دانە سىمونت كۆۋرۈك سالدى. مۇشۇ كۆۋرۈكنىڭ 100 مېتىر ئايىغ تەرىپىگە 1964 - يىلى سىمونتتىن ياسالغان بىر دانە باش زاكۇ (چىرا يېزا ئوق ئۆستەڭ باش زاكۇسى) سلىنغان. ئازاتلىقتىن ئىلگىرى چىرا دەريانىڭ مۇشۇ جايدىن 4 كىلومېتىر تۇۋەنكى جايلىرى بىرقانچە تارماقتا بۇلۇنۇپ ئاققان بۇلۇپ، ھازىر بۇنىڭ ئوتتۇرىسىغا پىلانلىق

هالدا ئۆستەڭلەر ئىلىندى. كونا دەريانىڭ بىر قىسىم جايلىرىنى كۆرگىلى بولغانلىقتىن سىرتقىدا، چىرا دەريا سى — چىرا يېزا ئوق ئۆستىگى ئىلىنشتىن ئىلگىرى جەنۇپتىن تۇۋەنگە قاراپ ئىقىپ، ناھىيە بازىرىنىڭ غەربى تەرىپى ئارقىلىق توپا كەنتىگە قۇيۇلۇلاتتى.

نۇرى دەريا سىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

نۇرى دەريا سى ناھايىمزدىكى سۇ مىقدارى ئەڭ چوڭ بولغان دەريا بۇلۇپ، ناھايىمزنىڭ جەنۇبى قىسمىدىكى كوئىنلۇن تىغىدىن باشلىنىدۇ. يەر تۇزۇلۇشىگە ئاساسەن بۇ دەريا ئىقىمىنى ئىككى قىسمىغا بۇلۇشكە بۇلۇدۇ. دىڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 400 مېتىردىن يۇقىرى بولغان تاغلىق قىسمى تار ۋە چوڭقۇر. دەريانىڭ كەڭلىگى 200 — 300 مېتىردىن 1 كىلومېتىرغا قەدەر كىلىدۇ. دەريا قانىلىنىڭ چوڭقۇرلىغى 40 — 50 مېتىردىن 100 مېتىرغا قەدەر كىلىدۇ. دەريانىڭ ئىچىدە قۇرام تاشلار كۆپ، يانتۇلىغى چوڭ، جىددى ئۆركەشلەپ ئاقىدۇ. بۇ قىسمىنىڭ ئۇزۇنلىغى 37 كىلومېتىر كىلىدۇ.

دىڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 2400 مېتىر كىلىدىغان دەريا ئىقىمى يەنە تاغ ئىغىزىنىڭ تۆۋەنكى قىسمىنىڭ شەكلى تامامەن بىر بىرىگە ئوخشىمايدۇ. دەريا قانىلى بىراقلا كېڭىيىدۇ. دەريانىڭ چوڭقۇرلىغى 3 — 5 مېتىرغا قەدەر پەسلەيىدۇ. بەزى جايلاردا دەريا قانىلىنى ئىنىق كۆرگىلى بولمايدۇ. كەلكۇن سۇيى تاشلىقتا يېيىلىپ ئىقىپ، تىزلىكتە سېكىپ كېتىدۇ. جەڭگىۋار ئۆستەڭنىڭ 8 - زاكۇسى نۇرى دەريا سىنىڭ تۆگەش قىسمى بۇلۇپ، بۇ ئارقىلىق 58 كىلومېتىر (بۇ يەرنىڭ ئورنىنى جەڭگىۋار ئۆستەڭ ئالغان) كىلىدۇ. نۇرى دەريا سىنىڭ شەرقى تەرىپىدە سايباغ دەريا سى، غەربى تەرىپىدە ئۇلۇغسايي دەريا سى بار.

نۇرى دەريا سىنىڭ سۇيىغىلىدىغان كۇلىمى 20 كۇۋادرات كىلومېتىر كىلىدۇ. لېكىن يىللىق نورمال ئىقىم مىقدارى 172 مىليون 300 مىڭ كۇپمېتىرغا يېتىدۇ. نۇرى سۇ ئۆلچەش پونكىتىنىڭ 21 يىللىق ئەمىلى ئۆلچىگەن ماتېرىياللىرىغا ئاساسلانغاندا، ئايلىق ئوتتۇرىچە ئىقىم مىقدارى مۇنداق:

1 - ئايدىكى	0.62	(سېكۇنت كۇپمېتىر)
2 - ئايدىكى	0.75	
3 - ئايدىكى	0.25	
4 - ئايدىكى	1.54	
5 - ئايدىكى	3.91	
6 - ئايدىكى	11.5	
7 - ئايدىكى	19.3	
8 - ئايدىكى	18.6	
9 - ئايدىكى	4.10	
10 - ئايدىكى	1.13	
11 - ئايدىكى	0.83	

12 ـ ئايدىكى 0.86

كەلكۈن مەزگىلى بىلەن سۇ ئازايغان مەزگىلدىكى ئىقىم مىقدارى ئوتتۇرىسىدىكى پەرىق تېخىمۇ چوڭ، 6 ـ 7 ـ 8 ـ ئايدىكى 3 ئايلىق كەلكۈن سۈيى مىقدارى پۈتۈن يىللىق نورمال ئىقىم مىقدارىنىڭ 70% دىن كۆپرەكنى ئىگەللەيدۇ.

بۇ دەريانىڭ مۇز تۇتۇش مەزگىلى چىرا دەريا سى بىلەن ئوخشايدۇ. يەنە ھەر يىلى 11 ـ ئاي ئاخىرىدىن ئىككىنچى يىلى 2 ـ ئاينىڭ ئاخىرىغىچە مۇز تۇتۇدۇ.

نۇرى دەريا سىنىڭ سۈيىنى يۇقىرى ئىقىمدا دومىۇن كەنتىنىڭ 1000 مودىن ئارتۇق يەرنى سۇغۇرۇشقا ئىشلەتكەنلىكى سەرتىدا، باشقا سۇغۇرۇدىغان يەر يوق. دەريا تاغ ئىغىزىدىن ئۆتكەندىن كېيىن نۇرى يېزىسىنىڭ بىر باشقۇرۇش رايونى ۋە ئىشلەپچىقىرىش قۇرۇلۇش بىكىتۈەنىدىن ئىبارەت ئىككى ئۇرۇننىڭ 25 مىڭ مو تېرىلغۇ يېرى مۇشۇ دەريانىڭ سۈيى بىلەن سۇغۇرۇلۇدۇ. يەنە يىللىق نورمال ئىقىم مىقدارىنىڭ ناھايىتى ئاز قىسمىدىن پايدىلىنىلىدۇ. ئىلگىرى نۇرى دەريا سىنىڭ كۆپ قىسىم سۈيى چۆلدە سىڭىپ تۇگەيتىتى. ھەر يىلى پەقەت بىرقانچە قېتىملا چوڭ كەلكۈن كېلەتتى. ئۇمۇمى مىقدارى 2 مىليون كۇپمېتىردىن ئاشسا ئاندىن دامكۇ، گۇلاخما سۇغۇرۇش رايونلىرىغا يېتىپ كېلەتتى. جەڭگىۋار ئۆستەڭنىڭ تەدرىجى ئۇزۇرۇشىغا ئەگىشىپ، بۇلۇپمۇ 1977 ـ يىلى ئۆستەڭ 8 ـ زاكۇغا قەدەر تۇتاشتۇرۇلغاندىن كېيىن دامكۇ، گۇلاخما سۇغۇرۇش رايونىغا يېتىپ كېلىدىغان سۇ مىقدارى 30 مىليۇن كۇپمېتىرغا يېقىنلاشتى.

تەبىئى جۇغراپىيەلىك جىسىملارنىڭ ئۆلچەملىك نامى

ئۇقۇلۇق دۆڭ تاغ

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. بۇ تاغنىڭ سىرتقى كۆرۈنۈشى ئۇقۇ (ئۇلاق)قا ئوخشىغانلىقىدىن، ئۇيغۇرچە ئۇقۇلۇق دۆڭ تاغ دەپ ئاتالغان. مەنىسى "ئۇقۇ" دېگەن بولۇدۇ. شەرقتىن غەربكە ئۇزۇنلىغى 12 كىلومېتر، جەنۇبتىن شىمالغا ئۇزۇنلىغى 10 كىلومېتر كېلىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 3546 مېتر، ياياق چارۋا سىغىمچانلىغى 2000 تۇياق. تاغدا بىر چىغىر يول بولۇپ ئاقچىخ ۋە يۇلۇڭ كەنتكە بارغىلى بولۇدۇ.

يۇغان دۆڭ تاغ

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ تاغنىڭ گەۋدىسى چوڭ ۋە ئېگىز بولغانلىقتىن، يۇغان دۆڭ تاغ دەپ ئاتالغان. جەنۇبتىن شىمالغا ئۇزۇنلىغى 20 كىلومېتر، كەڭلىگى 1 كىلومېتر كېلىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 3242 مېتر، تاغ باغرى ياياق بولۇپ، چارۋا سىغىمچانلىغى 400 تۇياق. تاغدا بىر چىغىر يول بولۇپ، نۇرى يېزىسى ۋە كىرىيە ناھىيە پۇلۇ كەنتىگە ئۆتكىلى بولۇدۇ. داۋغان، ئۇلا، تۇلكە قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

قاۋان تۇمشۇق

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تاغنىڭ سىرتقى كۆرۈنۈشى قاۋاننىڭ تۇمشۇغىغا ئوخشىغانلىقتىن، قاۋان تۇمشۇق دەپ ئاتالغان. قاۋان (ياۋايى ئەكەك چوشقا)، ئۇزۇنلىغى 3 كىلومېتر. كەڭلىگى 100 مېتر كېلىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 3582 مېتر. ياياق چارۋا سىغىمچانلىغى 600 تۇياق. جەگرەن، تۇلكە، ئۇلا قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. بىر چىغىر يول بولۇپ، بادىغان، ئاقچىخ كەنتىگە ئۆتكىلى بولۇدۇ. بۇ تاغدا ئالتۇن كان بار.

ئۇلاچى تىغى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. ئۇ تاغدا ھەمىشە ئۇلا ئاتىدىغان ئوۋچىلار بولغانلىقىدىن ئۇلاچى تاغ دەپ ئاتالغان. غەربى ئاقساي دەريا سى، شەرقى خۇراز پېچقان دەريا سى، جەنۇبى كوئىنلۇن تىغى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. جەنۇبتىن شىمالغا سوزۇلغان، ئۇزۇنلىغى 10 كىلومېتر، كەڭلىگى 7 كىلومېتر كېلىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 4800 مېتر، تاغ باغرى ياياق بولۇپ، چارۋا سىغىمچانلىغى 600 تۇياق. تاغدا ئاز مىقداردا ئالتۇن بار.

قاينانىڭ قېڭى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇز لىنىيە ئارلىغى 58.7 كىلو

مېتىر. بۇ تاغنىڭ ئورنى قاينانىڭ قىڭدىكى جىلىغىنىڭ يېنىدا بولغانلىقتىن، قاينانىڭ قېڭى دەپ ئاتالغان. مۇز تاغ بۇلۇپ، ئۇزۇنلىغى 4 كىلومېتىر، كەڭلىگى 1.5 كىلومېتىر كىلىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 5152 مېتىر، بۇرە، تۈلكە، قاتارلىق ياۋايى ھايۋاتلار، سىرىغ، چىغ قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇكلەر بار.

مۇز تاغ

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان. دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 6638 مېتىر. بۇ تاغنى يىل بۇيى مۇز بارخانلىرى قاپلاپ تۇرغاچقا، مۇز تاغ دەپ ئاتالغان.

تىكلىك تىغى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشغان. دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 4203 مېتىر. بۇ تاغدا ياۋايى جەگرەن كۆپ بولغانلىقتىن، تىكلىك تاغ دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. بۇ تاغدا خۇتەنگە ئۇتۇدىغان بىر چىغىر يول بار.

يامۇن تىغى

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، بۇنىڭدىن بىرقانچە 100 يىل ئىلگىرى مۇڭغۇللار بىلەن يەرلىك خەلقىلەر ئوتتۇرىسىدا ئۇرۇش بولاپتۇ، شۇنىڭ بىلەن ھەر ئىككى تەرەپ ئەسىرگە ئالغان ئادەملەرنى مۇشۇ تاغنىڭ چوققىسىدىكى ئۆڭكۇرگە سولاپتۇ، شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ تاغنىڭ نامى يامۇن تاغ دەپ ئاتىلىپ قاپتۇ. جەنۇبىي كوئىنلۇن تېغى بىلەن، غەربىي قىزىلسۇ دەرياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. جەنۇبتىن شىمالىغا يۇزلەنگەن بولۇپ، ئۇزۇنلىغى 8 كىلومېتىر، كەڭلىگى 3 كىلومېتىر، كىلىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 3676 مېتىر، چىغ قاتارلىق ھەر خىل-ئوت چۆپلەر ئۇسۇدۇ. داۋغان، تۈلكە، جەگرەن، ئۇلا قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. بۇ تاغدا مىس ۋە تۇمۇر رودا زاپىسى بولۇپ، تۇمۇر رودىسى 1958-يىلىدىن باشلاپ ئېچىپ پايدىلىنىلماقتا. (يامۇن كانىنىڭ ئەھۋالى ئومۇمىي بايانغا قارالسۇن)

پاكار تاغ

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ تاغنىڭ غەربىي ئىگىز، ئوتتۇرىسى پەس بولغانلىقتىن، پاكار تاغ دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. شەرقتىن غەربىكە ئۇزۇنلىغى 2 كىلومېتىر، كەڭلىگى 1.5 كىلومېتىر كىلىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 3240 كىلومېتىر، چىغ ۋە باشقا ئوت-چۆپلەر ئۇسۇدۇ. قىشلىق ياىلاق بولۇپ، چارۋا سىغىمچانلىغى 250 تۈياق، جەگرەن، ئۇلا، داۋغان، تۈلكە قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

ياقاباغ تىغى

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ تاغ كوئىنلۇن تاغ تىزمىلىرىنىڭ ياققىسىدىكى تاغ بولغانلىقتىن، ياقا باغ تاغ دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. ئۇزۇنلىغى 7 كىلومېتىر، كەڭلىگى 4 كىلومېتىر. دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 5004 مېتىر، تاغنىڭ ئۇستى تاشلىق.

بۇلاق تىكە كۆل تىغى

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ تاغدا تىكە ۋە بۇلاق سۇيى بولغانلىقتىن، بۇلاق تىكە كۆلى دەپ ئاتالغان. تۆت تەرپى 36 كىلومېتر كېلىدۇ، دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 4881 مېتىر.

جەنداۋپىك چوققىسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. خەرىتىگە ئاساسلانغاندا بۇ تاغ چوققىسى پىچاقسىمان بىسىگە ئوخشىغانلىقتىن، جەنداۋپىك چوققىسى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 5728.4 مېتىر، خەنزۇچە سۆز بولۇپ "پىچاقسىمان بىسى" دېگەن مەنىدە.

تاش چوشكەك چوققا

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ تاغ چوققىسىدىن دائىم تاش سىرىلىپ چۈشۈپ تۇرغاچقا، تاش چوشكەك دەپ ئاتالغان. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 4714 مېتىر. تاشلىق تاغ.

قوچقار بويناق داۋان

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ تاغنىڭ ئىغىزى قوچقارنىڭ بويىنىغا ئوخشىغانلىقتىن، قوچقار بويناق داۋان دەپ ئاتالغان. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 3123 مېتىر. مۇشۇ تاغنىڭ ئىغىزىدىن بۇ ياپىشىگىچە تۇتۇشۇدىغان بىر تاغ يولى بولۇپ، ئاپتوموبىل قاتنىيالايدۇ.

ئېگەن بويناق داۋان

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. ئورنى چىرا بىلەن خۇتەنىنىڭ چىگرىسىدا. رىۋايەت قىلىنىشچە: ئىلگىرىكى زامانداىئەك بۇرۇن ئىسلام دىنىنى تارقىتىشقا كەلگەن ئابدۇللا خانلۇق دېگەن كىشى مۇشۇ جايدا ئېگىنىنى يەڭگۈشلەپتۇ، شۇنىڭغا ئاساسەن، بۇ جايىنىڭ نامى ئۇيغۇر تىلى بىلەن ئېگەن بويناق داۋان دەپ ئاتىلىپ قاپتۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 3890 مېتىر، تاغ ئۈستى قىشلىق يايلاق.

شۇۋاڭياك داۋان

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 5004 مېتىر، بۇ تاغ ئىغىزىدىن كىرىيە ناھىيىسىگە ئۆتۈدىغان بىر يول بولۇپ، ئادەم ۋە ھايۋانلار ماڭالايدۇ. بۇ نامنىڭ پەيدا بولۇش تارىخى ۋە مەنىسى ئېنىق ئەمەس.

قاراقۇم داۋان

بوستا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ تاغنىڭ ئىغىزىدىكى تۇپىنىڭ رەڭگى قارا بولغاچقا، قارا قۇم داۋان دەپ ئاتىلىپ قالغان. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 5099 مېتىر. 2 دانە چىغىر يول بولۇپ كىرىيە ناھىيىسى زەيلىك دەرياسىدىكى ئالتۇن كانىغا بارغىلى بولىدۇ. ئادەم ۋە ھايۋانلار ئۆتەلەيدۇ.

چۆرۈل ئۆڭكۇر

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا، يۇلۇڭ كەنتىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. بۇ جاي

قاتتىق سۇغاق بولۇپ، چارۋىچىلار قويلارنى ئۆڭكورگە سولاپ سۇغاقستىن ساقلايدۇ، ھەمدە چارۋىچىلار پۇتىغا چورۇق كىيىدۇ. شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ جاي چۆرۈل ئۆڭكۇر دەپ ئاتالغان. تاغنىڭ باغرىدا قاتار كەتكەن 4 دانە ئۆڭكۇر بار. چوڭىنىڭ ئۇزۇنلىغى 15 مېتر، كەڭلىگى 10 مېتر، ئىگىزلىگى 25 مېتىر كېلىدۇ. بۇ ئۆڭكۇرگە 1000 تۇياقتىن ئارتۇق قوي سىغىدۇ. ئۆڭكۇرنىڭ ئالدىدا بىر دانە چىغىر يول بولۇپ ئادەم ۋە ھايۋانلار ماڭالايدۇ.

ئىلەك بۇيى

چىرا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. بۇ جىلغا ساي ئېرىق جىلغىنىڭ ئاخىرىقى نوقتىسىغا جايلاشقان. ھەمدە سۇ ياپچىپ بىر جىلغا ھاسىل بولغان، شۇنىڭغا ئاساسەن ئىلەك بويى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 1000 مېتىر، كەڭلىگى 50ـ30 مېتىر كېلىدۇ.

گۈلاخمايا

گۈلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. بۇ يا گۈلاخما يېزىسىنىڭ تەۋەلىگىدە بولغانلىقتىن، گۈلاخمايا دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. ئۇزۇنلىغى 15 كىلومېتىر. كەڭلىگى 60 مېتىر، يانىڭ ئىچىدە 100 دىن ئارتۇق كىچىك بۇلاقلار بار. يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 2000 تۇياق، قۇمۇش ئۈسۈدۇ. يىللىق سۇ ئىقىم مىقدارى 24 مىڭ 400 كوپمېتىر، سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 2000 مو.

قارا سۇ ئېقىن

گۈلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ بۇلاق سۈيى ئاقىدىغان جىلغا (ئېقىن) بولغانلىقتىن، قارا سۇ ئېقىن دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. ئۇيغۇرچە "بۇلاق سۈيى دېگەن مەنىدە. ئۇزۇنلىغى 10.9 كىلومېتىر، كەڭلىگى 12 مېتىر. سۇ ئىقىم مىقدارى 1 كوپمېتىر/سېكۇنت جىلغىنىڭ بويلىرىدا قۇمۇش، يۇلغۇن، توغراق قاتارلىقلار ئۈسۈدۇ. ئىقىنىنىڭ ئىچىدە يىكەن، چىم ئۈسۈدۇ. ئاز مىقدارىدا بىلىق بار.

سىزما ئېقىن

گۈلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇلاق سۈيى ئاقىدىغان جىلغا (ئېقىن) بولغانلىقتىن، سىزما ئېقىن دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە "يەر ئاستىدىن سىزىپ چىققان سۇ" دىگەن مەنىدە. ئۇزۇنلىغى 15 كىلومېتىر. كەڭلىگى 45 مېتىر، ئېقىن بويىدا بۇلاق بىرقەدەر كۆپ. سۇ مىقدارى 1 كوپمېتىر/سېكۇنت، سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 1000 مو، قۇمۇش، يۇلغۇن ئۈسۈدۇ، چارۋا باققىلى بولىدۇ.

دامكۇيا

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. دامكۇ يېزىسى تەۋەلىگىدىكى بۇلاق سۈيى ئاقىدىغان جىلغا بولغانلىقتىن، دامكۇيا دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. ئۇزۇنلىغى 27 كىلومېتىر، كەڭلىگى 150 مېتىر. 20 دىن ئارتۇق چوڭ-كىچىك بۇلاق بار. سۇ مىقدارى 0.25 كوپمېتىر/سېكۇنت. يانىڭ ئىچىدە چىگىلىك يا سۇ ئامبىرى بولۇپ، سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 1500 مو، توغراق، يۇلغۇن، قۇمۇش، يىكەن، قاتارلىق ئۈسۈملۈكلەر ئۈسۈدۇ. ياۋا ئۆڭدەك ۋە ئاز ساندا

بىلىق بار.

پۇناق يا

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. بۇ يانىڭ سۇيىدىن پۇناق كەنتىسى مەنپەتلەنگەچكە، پۇناق يا دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە "چۇناق" دىگەن سۆزدىن ئۆزگەرگەن. ئۇزۇنلىغى 23 كىلومېتر. كەڭلىگى 150 مېتر. سۇ ئىقىم مىقدارى 0.75 كوپېمېتر/سېكۇنت. يىللىق ئىقىم مىقدارى 3 مىليۇن 600 مىڭ كوپېمېتر. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 25 مىڭ مو. يۇلغۇن. يىكەن قاتارلىق ئۇسۇملۇكلەر ۋە ياۋا ئۆتەك، ئاز سانىدا بىلىق بار. يانىڭ ئايىغ ئىقىمىدا سۇ ئامبىرى بار.

دامكۇ ئېقىن

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ، ئېقىن دامكۇ يېزىسىنىڭ تەۋەلىگىدە بولغانلىقتىن، دامكۇ ئېقىن دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سۆز، ئۇزۇنلىغى 23 كىلومېتر. ئوتتۇرىچە كەڭلىگى 150 مېتر. بۇلاق سۇيى جىلغىسى بولۇپ، 40 دىن ئارتۇق چوڭ-كىچىك بۇلاق بار. سۇ ئىقىم مىقدارى 0.775 كوپېمېتر. يىللىق ئىقىم مىقدارى 430 مىڭ كوپېمېتر، سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 50 مىڭ مو، يۇلغۇن، قۇموش، چىم، توغراق قاتارلىق ئۇسۇملۇكلەر ئۇسۇدۇ.

يىلۆە ئېقىن

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ كىچىك تار جىلغا بولغانلىقتىن، يىلۆە ئېقىن دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە سۆز، ئۇزۇنلىغى 17 كىلومېتر، كەڭلىگى 50 مېتر. پەسىل خارەكتېرلىك كەلكۇن جىلغىسى. ياز پەسلىدىكى سۇ مىقدارى 37 كوپېمېتر/سېكۇنتقا قايىتىدۇ.

تۇز ئېقىن

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ ئېقىن تۇز (رۇس) بولغانلىقتىن تۇز ئېقىن دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 17 كىلومېتر، كەڭلىگى 2.5 مېتر. پەسىل خارەكتېرلىك كەلكۇن جىلغىسى.

ئاناسباي جىلغىسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇرۇنقى زامانىدا ئاناسباي ئىسىملىك بىر كىشى مۇشۇ جايدا مال باققانلىقتىن، ئاناسباي جىلغىسى دەپ ئاتىلىپ قالغان. سىرىغ ياپچان، چىغ قاتارلىق ئۇسۇملۇكلەر ئۇسۇدۇ. ئۇزۇنلىغى 26 كىلومېتر.

قۇۋان جىلغا

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان، رىۋايەت قىلىنىشچە، قۇۋان ئىسىملىك بىر كىشى تۇنجى قېتىم بۇ جىلغىغا كەپتۇ، شۇنىڭ بىلەن بۇ جايىنىڭ نامى قۇۋان جىلغىسى دەپ ئاتىلىپ قالغان ئىكەن. ئۇزۇنلىغى 6 كىلومېتر. ئوتتۇرىچە كەڭلىگى 20 مېتر كېلىدۇ. جىلغىنىڭ ئىچىدە يانتاق، چىغان ۋە باشقا ئوت چۆپلەر ئۇسۇدۇ.

ساسكام ئىغزى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جىلغىنىڭ ئورنى ساسكامدا بولغانلىقتىن، ساسكام ئىغزى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 12 كىلومېتىر. ئوتتۇرىچە كەڭلىگى 1 مېتىر، سىرىق، ياپچان، قاتارلىق ئۆسۈملۈكلەر ئۆسۈدۇ. چارۋا باققىلى بولىدۇ.

مونجاقلىق

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 3388 مېتىر. ئۇزۇنلىغى 6 كىلومېتىر. كەڭلىگى 2 مېتىر، يايلاق چارۋا سىغىمچانلىغى 1000 تۇياق. بۇ يەر نامىنىڭ كېلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئېنىق ئەمەس.

بۇقا جىلغىسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جىلغىدا ئەزەلدىن بۇقا بېقىلىپ كەلگەچكە، بۇقا جىلغىسى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 6 كىلومېتىر. كەڭلىگى 2 مېتىر بولۇپ چارۋا باققىلى بولىدۇ.

ئۇزۇن قوزا جىلغىسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جىلغا بىرقەدەر ئۇزۇن ھەم تەسكەي جايلىرى بولغانلىقتىن، ئۇزۇن قوزا جىلغىسى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 6 كىلومېتىر. چىغ، ياپچان، قاتارلىق ئۆسۈملۈكلەر بار بولۇپ چارۋا باققىلى بولىدۇ.

چىمەن قول جىلغىسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جىلغىنىڭ تۆزۈلۈشى قولغا ئوخشاش بولۇپ، بۆك-باراقسان ئوت چۆپلەر ئۆسكەچكە، چىمەن قول جىلغىسى دەپ ئاتالغان، ئۇزۇنلىغى 15 كىلومېتىر كېلىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 3638 مېتىر. چارۋا باققىلى بولىدۇ.

چومچوق ئاغزى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جىلغىدا چومچۇق (تاغ قاغىسى) كۆپ بولغانلىقتىن، چومچۇق ئاغزى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 4 كىلومېتىر. كەڭلىگى 2 مېتىر كېلىدۇ. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 3638 مېتىر، چارۋا باققىلى بولىدۇ.

كېڭەز جىلغىسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، بۇرۇن بۇ جىلغىنىڭ ئوت چۆپلىرى ياخشى بولمىغاچقا، چارۋىچىلار يايلاقنى ئۆزگەرتىش توغرىسىدا كېڭەش قىپتۇ، شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ جايىنىڭ نامى كېڭەش جىلغا دەپ ئاتىلىپ قاپتۇ، كېيىن كېڭەزگە ئۆزگەرگەن ئىكەن. ئۇزۇنلىغى 4 كىلومېتىر كېلىدۇ. سۇيى يوق، چىغ-كۆمۈش يۇپۇرماقلىق ئۆسۈملۈكلەر بولۇپ، چارۋا باققىلى بولىدۇ.

توختى چوق جىلغىسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جايدا ئەڭ بۇرۇن توختى چوق دېگەن بىر كىشى مال باققانلىقتىن، توختى چوق جىلغىسى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 3 كىلومېتىر. چىغ، سىرىق قاتارلىق ئۆسۈملۈكلەر بولۇپ، چارۋا باققىلى بولىدۇ.

سالمان جلغسی

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جلغىدا سالما كۆپ بولغاد-لىقتىن سالمان جلغسى دەپ ئاتىلىپ قالغان. ئۇزۇنلىغى 5 كىلومېتر. چارۋا باققىلى بولىدۇ.

بار ئېغىلىنىڭ ئىلەك

يېزا تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جلغىنىڭ ئەتراپىدا ئېغىل بولغانلىق-تىن، بار ئېغىلىنىڭ ئىلەك دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 6 كىلومېتر. ئوتتۇرىچە كەڭلىگى 3.5 مېتر. پەسىل خارەكتېرلىك كەلكۇن جلغسى، ئىقىم مىقدارى 0.25 كوپمېتر/سېكۇنت.

قاينانىڭ تۇرى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ گەنجىسايى دەريالىنىڭ باشلىنىدىغان يېرى، مۇز تاغنىڭ تۇرى بولغانلىقتىن، قاينانىڭ تۇرى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 5 كىلومېتر. كەڭلىگى 0.4 كىلومېتر. جەگرەن، تۇلكە، داۋغان، قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. سىرىغ چىغ، قاتارلىق ئۇسۇملۇكلەر ئۇسۇدۇ. چارۋا باققىلى بولىدۇ.

ئاچچىق سۇ جلغسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جلغىنىڭ سۇيى ئاچچىق بولغانلىقتىن ئاچچىق سۇ جلغسى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 3 كىلومېتر. كەڭلىگى 2 مېتر. سۇيى يوق. سىرىغ، چىغ كۆموش باشاقلىق ئۇسۇملۇكلەر بولۇپ، چارۋا باققىلى بولىدۇ.

سەل جلغسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. يامغۇر ياققاندا جلغىغا سۇكەلگەچكە سەل جلغسى دەپ ئاتالغان. ئۇيغۇرچە "يامغۇر سۇيى" دىگەن مەنىدە. ئۇزۇنلىغى 2 كىلومېتر، كەڭلىگى 6 مېتر. يامغۇر ياققاندا سۇ كىلىدۇ، جلغىنىڭ ئىچىدىن ئاپتوموبىل ماڭالايدۇ.

ئاقبەر جلغسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. جلغىنىڭ ئىچى بىر تۇز ئاق يەر بولغاچقا، ئاقبەر جلغسى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 5 كىلومېتر، كەڭلىگى 20 مېتر. يامغۇر ياققاندا سۇ كىلىدۇ. چارۋا باققىلى بولىدۇ.

كۆكيوت جلغسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. جلغىنىڭ ئوت-چۆپلىرى يىشىل باراقسان ئۆسكەچكە، كۆكيوت جلغسى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 3 كىلومېتر كىلىدۇ. چىغ، سىرىق قاتارلىق ئوت چۆپلەر بولۇپ، چارۋا باققىلى بولىدۇ.

قۇدۇق تۇز

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جلغىنىڭ ئەتراپىدا بىر دانە قۇدۇق بولغاچقا، قۇدۇق تۇز دەپ ئاتالغان. لوپ ناھىيىسىگە تەۋە قىشلىق يايلاق. ئۇزۇنلىغى كىلومېتر. كەڭلىگى مېتر. چارۋا سىغىمچانلىغى 1200 تۇياق.

تۇگە تاش جلغسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جىلغىدا بىر يۇغان تاش بولۇپ، شەكلى تۇگىگە ئوخشىغانلىقتىن، تۇگە تاش جىلغىسى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىقى 6 كىلومېتر، كەڭلىگى 2 مېتر. سىرىق چىغ، قاتارلىق ئۆسۈملۈكلەر بولۇپ، چارۋا باققىلى بولىدۇ.

كۆكيوت جىلغىسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جىلغىدىكى ئوت چۆپلەر يېشىل، باراقسان ئۆسكەنلىكتىن، كۆكيوت جىلغىسى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىقى 2.5 كىلومېتىر، كەڭلىگى 4 مېتر، چىغ، ياپچان قاتارلىق ئۆسۈملۈكلەر بولۇپ، چارۋا باققىلى بولىدۇ.

قۇرۇق جىلغا

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ، سۇيى يوق جىلغا بولغانلىقتىن، قۇرۇق جىلغا دەپ ئاتالغان. لوپ ناھىيىسىگە تەۋە. يازلىق ياياق، چارۋا سىغمىچانلىقى 1350 تۇياق.

رېنزىگۇ جىلغىسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. جىلغىنىڭ تۇزۇلۇشى ئادەمگە ئوخشىغانلىقتىن، رېنزىگو جىلغىسى دەپ ئاتالغان. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 4000 مېتر.

قاچقۇنچى ساي

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، 2 نەپەر ئەسكەر باشلىغى ئىسلام ئەسكەرلىرى بىلەن بولغان ئۇرۇشتا يېڭىلىپ، مۇشۇ جىلغا بىلەن شىزاڭغا قىچىپ كېتىپتۇ، شۇنىڭ بىلەن بۇ جايىنىڭ نامى قاچقۇنچى ساي دەپ ئاتىلىپ قاپتۇ، ئۇزۇنلىقى 4 كىلومېتىر، كەڭلىگى 300 مېتىر، تېرىلغۇ يەر كولىمى 30 مو، ئارپا تېرىلىدۇ.

ئۇزۇن قول

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جىلغا ئۇزۇنچاق بولغاچقا، ئۇزۇن قول جىلغىسى دەپ ئاتالغان.

چىرا دەريا سى

تەپسىلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

ئۇلۇغساي دەريا سى

ئۇلۇغساي يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. كەلكۇن مەزگىلىدە سۇيى كۆپ بولۇپ، بىر چوڭ ساينى كېسىپ ئۆتكەچكە، ئۇلۇغساي دەريا سى دەپ ئاتالغان. كوتىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىقى 76 كىلومېتىر. كەڭلىگى 400 مېتىر. كەلكۇن مەزگىلىدە سۇ مىقدارى 50 كوپېمېتىر/سېكۇنتقا يېتىدۇ. ئاقچىغ، بادىغان، كۆكقىر كەنتلىرىنى بېسىپ ئۆتۈپ، دامكۇ يېزىسىغا قۇيۇلىدۇ. سۇغۇرۇلىدىغان كۆلەم 7000 مودىن ئارتۇق.

چاقا دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى شىمالىغا جايلاشقان. بۇ دەريا چاقا يېزىسىنىڭ تەۋەلىگىدە بولغاچقا، چاقا دەريا سى دەپ ئاتالغان. دائىمى يىللىق دەريا بولۇپ، كوتىنلۇن

تىغدىكى قار مۇزلارنىڭ ئېرىشىدىن شەكىللەنگەن. ئومۇمى ئۇزۇنلىغى 67 كىلومېتر. كەڭلىگى 300 ــ 1500 مېتىرگە قەدەر كېلىدۇ. كەلكۈن مەزگىلىدە سۇ مىقدارى 50 كوپېمېتر/سېكۇنتقا يېتىدۇ. گەنجىسايى، ئامبار، ئەندىر، تەتۇر، چاقا، لەڭگۈي، چۆرۈش قاتارلىق جايلاردىن ئېقىپ ئۆتۈدۇ. سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 20 مىڭ مو، ئاخىرى يەڭى يازاكۇ ئارقىلىق گۇلاخماغا قۇيىلىدۇ.

ئوتتۇرا قېر دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. پەسىللىك دەريا، بۇ دەريا ئېكىسى تاغ (قېر)نىڭ ئارلىغىغا جايلاشقانلىقتىن، ئوتتۇرا قېر دەريا سى دەپ ئاتالغان. تېكىلىك تېغىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 17.5 كىلومېتر. كەڭلىگى 10 مېتر، كەلكۈن مەزگىلىدىكى سۇ مىقدارى 0.8 كوپېمېتر/سېكۇنتقايېتىدۇ. لوپنىڭ باش ئوتتۇرا قىرىدىن ئېقىپ ئۆتۈپ، چىرا يېزىسىنىڭ شىمالىدىكى قۇملۇققا قۇيىلىدۇ.

يۇلۇڭ دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسىل خارەكتېرلىك دەريا. بۇ، دەريا يۇلۇڭ كەنتىدىن كېسىپ ئۆتكەچكە، يۇلۇڭ دەريا سى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 36 كىلومېتر. ئوتتۇرىچە كەڭلىگى 10 مېتر كېلىدۇ. كەلكۈن مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 0.75 كوپېمېتر/سېكۇنت، يۇلۇڭ، كۆكقىر ئارقىلىق ئۇلۇغساي دەريا سىغا قۇشۇلۇدۇ. سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 1266 مو.

ئۇتانلىق دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ دەريا ئۇتانلىق كەنتىدىن كېسىپ ئۆتكەچكە، ئۇتانلىق دەريا سى دەپ ئاتالغان. كۈنلۈن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 31 كىلومېتر. كەڭلىگى 30 مېتر. كەلكۈن مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 0.76 كوپېمېتر/سېكۇنت، يۇرۇڭقىر، ئۇتانلىق، كۆكقىر قاتارلىق جايلارنى بېسىپ ئۆتۈدۇ. سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 500 مو، يۇلچۇن دەريا سىغا قۇشۇلۇدۇ.

يۇرۇڭقىر دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ دەريا يۇرۇڭقىر كەنتىدىن كېسىپ ئۆتكەچكە، يۇرۇڭقىر دەريا سى دەپ ئاتالغان. كۈنلۈن تېغىنىڭ شىمالىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 35 كىلومېتر. كەڭلىگى 50 مېتر. پەسىل خارەكتېرلىك دەريا، كەلكۈن مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 2.5 كوپېمېتر/سېكۇنت، يۇرۇڭقىر، كۆكقىر قاتارلىق جايلاردىن ئېقىپ ئۆتۈپ، ئۇلۇغساي دەريا سىغا قۇشۇلۇدۇ. سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 1700 مو.

ياغ بەردى دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان، بۇ دەريا ياغ بەردى يايلىغىدىن باشلانغاچقا، ياغ بەردى دەريا سى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 18.5 كىلومېتر. كەڭلىگى 5 مېتر. يامغۇر سۈيى كېلىدۇ. چىرا دەريا سىغا قۇشۇلۇدۇ.

ھالىلۇڭ دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تىكلىك تىغىدىن باشلىنىدۇ، ئۇزۇنلىغى 13 كىلومېتىر. كەڭلىگى 4 مېتىر. ئىنىلىك كەنتىسى ئارقىلىق چىرا دەرياسىغا قۇيىلىدۇ، يەر نامىنىڭ كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىق ئەمەس.

ئوتتۇرا قېر دەرياسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. دائىمى يىللىق دەريا. بۇ دەريا ئىككى تاغ (قېر)نىڭ ئارلىغىغا جايلاشقانلىقتىن، ئوتتۇرا قېر دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تىغىنىڭ شىمالىدىكى تۇغ تاشتى كۆلدىن باشلىنىپ، سىرىق بۇلۇڭ دەرياسىغا قۇيىلىدۇ. ئۇزۇنلىغى 26 كىلومېتىر. كەڭلىگى 10 مېتىر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئىقىم مىقدارى 2.2 كوپېمېتىر/سېكۇنت، سۇ ئاز مەزگىلىدىكى ئىقىم مىقدارى 0.5 كوپېمېتىر/سېكۇنت.

لاۋاس دەرياسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. پەسىللىك دەريا. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، بىر قېتىم كەلكۇن بالاسى يۇز بېرىپ، چارۋىچىلارنىڭ ئېغىل-قوتان، ئۆي ۋارانلىرى مال مۇلۇكلىرىنى كەلكۇن سۇيى ئىقىتىپ كېتىپتۇ، شۇنىڭ بىلەن بۇ دەريانىڭ نامى لاي باستى دەريا دەپ ئاتىلىپ، كېيىن لاۋاس دەپ ئۆزگەرگەن ئىكەن. ئۇزۇنلىغى 28 كىلومېتىر، كەڭلىگى 10 مېتىر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئىقىم مىقدارى 12 كوپېمېتىر/سېكۇنت، تىكلىك تىغىدىن باشلىنىدۇ. ئىنىلىك ئارقىلىق چىرا دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

گەنجساي دەرياسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسىللىك دەريا. بۇ دەريا گەنجساي كەنتىنى كېسىپ ئۆتكەچكە، گەنجساي دەريا دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تىغىنىڭ شىمالىدىن باشلىنىدۇ. ئومۇمى ئۇزۇنلىغى 33 كىلومېتىر، كەڭلىگى 800 مېتىر كېلىدۇ. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئىقىم مىقدارى 50 كوپېمېتىر/سېكۇنت، گەنجساي، ئامبار، ئەندىر قاتارلىق جايلارنى بېسىپ ئۆتۈدۇ. سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 19100 مو، سەكرەپ ئىلگىرلەش سۇ ئامبىرىغا قۇيۇلۇدۇ.

چۆرە دەرياسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسىللىك دەريا. رېۋايەت قىلىنىشىچە، بۇ جايىنىڭ ئوت ــ سۇيى ياخشى بولغانلىقتىن، مەخسۇس ئاجىز ئۇرۇق چارۋىلار بېقىلغان ئىكەن. چۆرە ئۇيغۇرچە سۆز بولۇپ شۇنىڭغا ئاسان چۆرە دەريا دەپ ئاتىلىپ قالغان، بۇ دەريا كوئىنلۇن تىغىدىكى مۇزلۇقتىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 25.5 كىلومېتىر، كەڭلىگى 16 مېتىر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئىقىم مىقدارى 8 كوپېمېتىر/سېكۇنت. ئاخىرى قارا تاش دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

چۆكا دەرياسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. بۇ دەريا چوكا كەنتىنى كېسىپ ئۆتكەچكە چۆكا دەريا دەپ ئاتالغان. تىكلىك تىغىنىڭ شەرقىدىن باشلىنىپ، چىرا دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ. دائىمى يىللىق دەريا. ئۇزۇنلىغى 25.5 كىلومېتىر، كەڭلىگى 10 مېتىر. كەلكۇن مەزگە-

لىدىكى ئىقىم مقدارى 1 كوپېمېتر/سېكۇنت.

سىرتق بۇلۇڭ دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. پەسللىك دەريا. بۇ دەريا تاغ ئىغىزىدىكى سىرتق تاغ جىنسلىرى بار جىلغىدىن باشلانغانلىقتىن، سىرتق بۇلۇڭ دەريا سى دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 17 كىلومېتر، كەڭلىگى 20 مېتر. كوئىنلۇن تىغىنىڭ شىمالى ئىتىگىدىن باشلىنىدۇ. باش ئاز گال، چۆڭقىلىق، لايقا، ئۇقۇ قاتارلىق جايلارنى بېسىپ ئۆتۈدۇ. ئۇزۇنلىغى 17 كىلومېتر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئەڭ زور ئىقىم مقدارى 12 كوپېمېتر/سېكۇنتقا يېتىدۇ. ئاخىرى ئۇقۇدا توختايدۇ.

قارا تاش دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. دائىمى يىللىق دەريا. بۇ دەريا قارا تاش كەنتىسىنى كېسىپ ئۆتكەنلىكتىن، قارا تاش دەريا سى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تىغىنىڭ شىمالى ئىتىگىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 17 كىلومېتر. كەڭلىگى 25 مېتر كېلىدۇ. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئىقىم مقدارى 37.5 كوپېمېتر/سېكۇنت، ئۇقۇ ئارقىلىق سىرتق بۇلۇڭ دەريا سىغا قۇيىلىدۇ.

قارا قۇزا دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. پەسللىك دەريا، بۇ دەريا قارا قۇزىنىڭ ئەتراپىدا بولغاچقا، قارا قۇزا دەريا سى دەپ ئاتالغان. تىكلىك تىغىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 10 كىلومېتر. كەڭلىگى 13 مېتر كېلىدۇ. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئەڭ زور ئىقىم مقدارى 12 كوپېمېتر/سېكۇنت. چۆل ئارقىلىق چىرا دەريا سىغا قۇيىلىدۇ.

ئاقسۇ دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسللىك دەريا. بۇ دەريادا كەلكۇن كەلگەندە سۇ ئاقماچقا، ئاقسۇ دەريا سى دەپ ئاتالغان. ئاقسۇ ئۇيغۇرچە "كەلكۇن سۇيى" دىگەن مەنىدە. كوئىنلۇن تىغىنىڭ شىمالىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 18.5 كىلومېتر. كەڭلىگى 8 مېتر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئىقىم مقدارى 3.7 كوپېمېتر/سېكۇنت. ئۇلۇق ئاچچىق دەريا سى ۋە چۆرە دەريا سىغا قۇيىلىدۇ.

ئاچچىق سۇ دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. پەسللىك دەريا، بۇ دەريانىڭ سۇيى ئاچچىق بولغانلىقتىن ئاچچىق سۇ دەريا سى دەپ ئاتالغان. تىكلىك تىغىنىڭ شەرقىدىن باشلىنىپ، لاۋاس دەريا سىغا قۇيۇلۇدۇ. ئۇزۇنلىغى 6.5 كىلومېتر.

ئۇلۇغ ئاچچىق دەريا سى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسللىك دەريا. بۇ دەريا كىچىك، سۇيى ئۇلۇغ بولغانلىقتىن، ئۇلۇغ ئاچچىق دەريا سى دەپ ئاتالغان، قۇرۇق ساي ئىغىزىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 7 كىلومېتر، كەڭلىگى 2 مېتر، كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئىقىم مقدارى 0.75

كوپمېتر/سكۇنت. قارا تاش دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

كىچىك ئاچچىق دەرياسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسللىك دەريا، دەريا كىچىك، سۇيى ئاچچىق بولغانلىقتىن، كىچىك ئاچچىق دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تىغىنىڭ شىمالى ئىتىگدىن باشلىنىپ، قارا تاش دەرياسىغا قۇيىلىدۇ. ئۇزۇنلىغى 4.5 كىلومېتر. كەڭلىگى 6 مېتر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئەڭ زور ئېقىم مىقدارى 1 كوپمېتر/سكۇنت. سۇيى ئاچچىق.

چىچەكلىك دەرياسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسللىك دەريا. دەريانىڭ بويلىرىدا ھەر خىل ياۋايى ئوت-چۆپلەر بولۇپ، ھەر خىل رەڭدە چىچەكلىگەچكە، چىچەكلىك دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تىغىنىڭ شىمالى ئىتىگدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 5.5 كىلومېتر، كەڭلىگى 2.5 كىلومېتر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئەڭ زور ئېقىم مىقدارى 1 كوپمېتر/سكۇنت. باش ئازگالدىن ئېقىپ ئۆتۈپ، سىرىق بولۇڭ دەرياسىغا قۇيىلىدۇ.

تامچى دەرياسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسللىك دەريا. تاغنىڭ ئۈستىدىن دەريانىڭ سۇ تامچىلاپ چۈشۈپ تۇرغاچقا، تامچى دەريىسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تىغىنىڭ شىمالىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 6.5 كىلومېتر. كەڭلىگى 2 مېتر. باش ئازگالدىن ئېقىپ ئۆتۈپ، سىرىق بولۇڭ دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئەڭ زور ئېقىم مىقدارى 1 كوپمېتر/سكۇنت.

ئىيغلىق دەرياسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. ئىلگىرى بۇ دەريانىڭ ئەتراپ-لىرىدا ئىيىق ئۆچۈرتۇلغاچقا. ئىيغلىق دەريىسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تىغىنىڭ شىمالىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 5.5 كىلومېتر. كەڭلىگى 2 مېتر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 0.75 كوپمېتر/سكۇنت سىرىق بولۇڭ دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

ئاچچىق بۇلاق دەريىسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. دائىمى يىللىق دەريا. بۇ دەريانىڭ سۇيى بۇلاقتىن چىققان ئاچچىق سۇ بولغاچقا، ئاچچىق بۇلاق دەريىسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تىغىدىن باشلىنىپ، قارا تاش دەريىسىغا قۇيۇلۇدۇ. ئۇزۇنلىغى 3 كىلومېتر، كەڭلىگى 2 مېتر. ئېقىم مىقدارى 0.12 كۇپمېتر/سكۇنت.

لالۇڭ دەريىسى

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسللىك دەريا. كوئىنلۇن تىغىدىكى مۇزلۇقلاردىن باشلىنىپ، نۇرى دەريىسىغا قۇيۇلۇدۇ. ئۇزۇنلىغى 13 كىلومېتر. كەڭلىگى 5.2 مېتر، كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 2.5 كۇپمېتر/سكۇنت. سۇ ئاز مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 0.25 كۇپمېتر/سكۇنت. تىل ئايرىمىسى كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىق

ئەمەس.

بۇزاڭ دەرياسى

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىي جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسللىك دەريا. بۇ دەريا بۇزاڭ كەنتىسىدىن كېسىپ ئۆتكەچكە، بۇزاڭ دەرىسى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 52.5 كىلومېتىر. كەڭلىگى 8 ـ 10 مېتىر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 5 كۇپمېتىر/سېكۇنت. سۇ ئاز مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 0.25 كۇپمېتىر/سېكۇنت. چۆل ئارقىلىق دامكۇ يېزىسىغا قۇيۇلۇدۇ. سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 800 مو.

نۇرى دەرياسى

تەپسىلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

سايباغ دەرياسى

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. بۇ دەريا سايباغ كەنتىسىدىن كېسىپ ئۆتكەچكە، سايباغ دەرياسى دەپ ئاتالغان. يامۇن تېغىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 22 كىلومېتىر، كەڭلىگى 50 مېتىر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 50 كۇپمېتىر/سېكۇنت، سۇ ئازايغان مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 0.25 كۇپمېتىر/سېكۇنت. چاتاش، رىزەك، سايباغ بېشى، چۆڭكۆل بېشى، ياچى، قاشىيەر، سۆيلى لەڭگەر قاتارلىق جايلارنى بېسىپ ئۆتىدۇ. سۇغۇرۇلۇدىغان كۆلەم 15785 مو، بۇزاڭ دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

خانيۈت دەرياسى

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسللىك دەريا. بۇ دەريا خانيۈت يايلىغىنى كېسىپ ئۆتكەچكە، خانيۈت دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 21 كىلومېتىر. كەڭلىگى 50 مېتىر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 25 كۇپمېتىر/سېكۇنت. دالۇڭ دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

ئۇشكۇلۇڭ دەرياسى

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسللىك دەريا. كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 19 كىلومېتىر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 0.125 كۇپمېتىر/سېكۇنت. يازلىق ئېغىل ئارقىلىق نۇرى دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ. تەل ئايرىمىسى، كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئېنىق ئەمەس.

قىزىلسۇ دەرياسى

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسللىك دەريا. بۇ دەريانىڭ سۈيىنىڭ رەڭگى قىزىل بولغاچقا، قىزىلسۇ دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تېغىدىكى مۇز چوققىلىرىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 14 كىلومېتىر، كەڭلىگى 13 مېتىر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 25 كۇپمېتىر/سېكۇنت، سۇ ئازايغان مەزگىلىدىكى ئېقىم مىقدارى 1.5 كۇپمېتىر/سېكۇنت. دالۇڭ دەرياسىغا قۇيىلىدۇ.

دالۇڭ دەرياسى

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسسلىك دەريا، كوتىنلۇن تىغدىكى مۇز چوققىلىرىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 11.3 كىلومېتر. كەڭلىگى 15 مېتر. كەلكۇن مەزگىلدىكى ئىقىم مىقدارى 100 كۇپمېتر/سېكۇنت. نۇرى دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ. تىل ئايرىمىسى، كىلىش تارىخى ئىنىق ئەمەس.

كۆتەل دەرياسى

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. ئىگىز تاغ چوققىلىرىدىن باشلانغانلىقتىن، كۆتەل دەرياسى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. كوتىنلۇن تىغىنىڭ شىمالىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 11 كىلومېتر. كەڭلىگى 15 مېتر. كەلكۇن مەزگىلدىكى ئىقىم مىقدارى 2.15 كۇپمېتر/سېكۇنت. ياچى، چاتاش، سۇيلى لەڭگەر قاتارلىق جايلار ئارقىلىق سايباغ دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

سېرىقسۇ دەرياسى

نۇرى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا، ياچى كەنتىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسسلىك دەريا، بۇ دەريانىڭ سۇيى سېرىق رەڭدە بولغاچقا، سېرىقسۇ دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوتىنلۇن تىغىنىڭ شىمالى ئىتىگىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 16 كىلومېتر، كەڭلىگى 15 مېتر. كەلكۇن مەزگىلدىكى ئىقىم مىقدارى 5 كۇپمېتر/سېكۇنت. چاتاش، سايباغ بېشى، قاتارلىق جايلار ئارقىلىق سايباغ دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 10 مىڭ مودىن ئارتۇق.

كۇراپ دەرياسى

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. دائىمى يىللىق دەريا. كوتىنلۇن تىغدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 35 كىلومېتر، كەڭلىگى 40 مېتر. كەلكۇن مەزگىلدىكى ئىقىم مىقدارى 25 كۇپمېتر/سېكۇنت، سۇ ئازايغان مەزگىلدىكى ئىقىم مىقدارى 12 كۇپمېتر/سېكۇنت تۇمۇر كۆل، قازان كۆلدىن ئېقىپ ئۇتۇدۇ. تىل ئايرىمىسى، كىلىش تارىخى ۋە مەنسى ئىنىق ئەمەس، كىرىيە دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ. دەريادا ئالتۇن كان بار.

قارا سۇ دەرياسى

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. دائىمى يىللىق دەريا، بۇ دەريانىڭ سۇيى بۇلاق سۇيىدەك سۇزۇك بولغاچقا، قارا سۇ دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوتىنلۇن تىغىنىڭ شىمالى ئىتىگىدىكى ئازغان كۆلدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 54 كىلومېتر، كەڭلىگى 5 مېتر. كەلكۇن مەزگىلدىكى ئىقىم مىقدارى 8 كۇپمېتر/سېكۇنت. سۇ ئازايغان مەزگىلدىكى ئىقىم مىقدارى 0.25 كوپمېتر/سېكۇنت، باش قارا سۇ، ئاراسايى، سايباغ يۇلى قاتارلىق جايلاردىن ئىقىپ ئۇتۇدۇ. سۇغۇرۇلۇدىغان كۇلەم 1600 مو، دامكۇ بۇلاق بېشىغا باردۇ.

ئاقساي دەرياسى

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. بۇ دەريانىڭ سۇيى چۆلگە سىڭىپ، ئاق تۇپىسى كۇرۇنۇپ قالغاچقا، ئاقساي دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوتىنلۇن تىغىنىڭ شىمالى ئىتىگىدىن باشلىنىپ، 3 دانە نامسىز دەريانىڭ قوشۇلۇشىدىن شەكىللەنگەن. ئۇزۇنلىغى 40

كىلومېتر، كەڭلىگى 100 مېتر. كەلكۈن مەزگىلدىكى ئەڭ زور ئېقىم مىقدارى 150 كۇبېمېتر/سېكۇنت، سۇ ئازايغان مەزگىلدىكى ئېقىم مىقدارى 0.25 كۇبېمېتر/سېكۇنت. ئاقتاۋ، ئاچىما، بەيرۇۋىن قاتارلىق جايلاردىن ئېقىپ ئۆتۈپ، بۇزاڭ دەرياسىغا قۇيىلىدۇ.

قاچقۇنچى دەرياسى

بوستان يېزىسى تۈرۈشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. پەسلىلىك دەريا. بۇ دەريا قاچقۇنچى جىلغىسىنىڭ ئەتراپىدىن ئېقىپ ئۆتكەچكە، قاچقۇنچى دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 27 كىلومېتر. كەڭلىگى 7 مېتر. كەلكۈن مەزگىلدىكى ئېقىم مىقدارى 1.25 كۇبېمېتر/سېكۇنت. مو، قارا سۇ دەرياسىغا قۇشۇلۇدۇ.

چوڭسای دەرياسى

بوستان يېزىسى تۈرۈشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. دائىمى يىلىق دەريا. بۇ دەريا چوڭ بىر ساينى كېسىپ ئۆتكەچكە، چوڭسای دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 11.5 كىلومېتر، كەڭلىگى 10 مېتر. كەلكۈن مەزگىلدىكى ئېقىم مىقدارى 100 كۇبېمېتر/سېكۇنت. سۇ ئازايغان مەزگىلدىكى ئېقىم مىقدارى 0.75 كۇبېمېتر/سېكۇنت. كونا ئېغىل ئارقىلىق ئاقسای دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

ئارا ماڭلای دەرياسى

بوستان يېزىسى تۈرۈشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسلىلىك دەريا. بۇ دەريا ئىككى يايلاقنىڭ ئوتتۇرىسىدىن ئېقىپ ئۆتكەچكە، ئاراماڭلای دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 4.5 كىلومېتر، كەڭلىگى 4 مېتر. يامغۇر ياققاندا سۇ مىقدارى 0.3 كۇبېمېتر/سېكۇنتقا يېتىدۇ. قاچقۇنچى دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

گۈللۈك دەرياسى

بوستان يېزىسى تۈرۈشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسلىلىك دەريا باشلىنىدىغان بەردە گۈلى خىلمۇ خىل ئېچىلىدىغان ئوت چۆپلەر بولغاچقا، گۈللۈك دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 7.3 كىلومېتر، كەڭلىگى 10 مېتر. كەلكۈن مەزگىلدىكى ئېقىم مىقدارى 5 كۇبېمېتر/سېكۇنت، سۇ ئازايغان مەزگىلدىكى ئېقىم مىقدارى 2 كۇبېمېتر/سېكۇنت، ئاراللىقتىن ئېقىپ ئۆتۈپ، كۇراپ دەرياسىغا قۇيىلىدۇ، سۇغۇرۇ-لۇدىغان كۆلەم 2000 مو.

ئاتتۇكە دەرياسى

بوستان يېزىسى تۈرۈشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسلىلىك دەريا. بۇ دەريانىڭ بۈيلىرىدىكى يايلاقلارنىڭ ئوت-چۆپلىرى ياخشى بولۇپ، ئاتلار ئوتلايدۇ. مۇشۇنىڭغا ئاساسەن ئاتتۇكە دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تېغىنىڭ شىمالى ئېتىگىدىن باشلىنىپ ئاتتۇكە يايلىغى ئارقىلىق قاچقۇنچى دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ. ئۇزۇنلىغى 3.5 كىلومېتر. كەڭلىگى 4 مېتر. سۇ مىقدارى 1 كۇبېمېتر/سېكۇنت.

ئارلىق ساي دەرياسى

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. پەسىللىك دەريا. كوئىنلۇن تىغىنىڭ شىمالىدىكى مۇز بارخانلىرىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 21 كىلومېتر. كەڭلىگى 8 مېتر. يۇرۇڭقاش دەرياسىغا قۇيىلىدۇ.

قىزىل ساي دەرياسى

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان، دائىمى يىللىق دەريا، بۇ دەريا قىزىل تۇپلۇق ساينى كېسىپ ئۆتكەچكە، قىزىل ساي دەرياسى دەپ ئاتالغان، كوئىنلۇن تىغىنىڭ شىمالى ئېتىگىدىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 27 كىلومېتر، كەڭلىگى 4 مېتر. يۇرۇڭقاش دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

زەيلىك دەرياسى

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. دائىمى يىللىق دەريا. بۇ دەريانىڭ سۇيى تۇزلۇق بولغاچقا، زەيلىك دەرياسى دەپ ئاتالغان. كوئىنلۇن تىغىدىكى مۇزلۇقلاردىن باشلىنىدۇ. ئۇزۇنلىغى 29 كىلومېتر، كەڭلىگى 6 مېتر. كەلكۇن مەزگىلىدىكى ئەڭ زور ئېقىم مىقدارى 25 كۇپمېتر/سېكۇنت. دەريانىڭ ئىككى بۇيىدا كان بار. يۇرۇڭقاش دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

چوڭ كۆل

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ كۆلنىڭ كولىمى چوڭ بولغاچقا، چوڭ كۆل دەپ ئاتالغان. كۆلىمى 50 مو، سۇيىنىڭ چوڭقۇرلىغى 100 مېتر كېلىدۇ. قار سۇيى يېغىلىدۇ. سۇيى تاتلىق، تورنا، غاز، ئۆردەك قاتارلىق ياۋايى قۇشلار بار. سۇ يۈزى ئىگىزلىگى 3720 مېتر.

كىچىك كۆل

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. چوڭ كۆلگە قارىغاندا كىچىك بولغاچقا، شۇنىڭغا ئاساسەن كىچىك كۆل دەپ ئاتالغان. كۆلىمى 15 مو، سۇيىنىڭ چوڭقۇرلىغى 20 مېتر، سۇ يۈزىنىڭ ئىگىزلىگى 3732 مېتر كېلىدۇ. قار سۇيى چۈشۈدىغان تاتلىق كۆل. تورنا، غاز، ئۆردەك قاتارلىق ياۋايى قوشلار بار.

توغ تاشتى كۆل

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. ياز پەسلىدە قاتتىق يامغۇر ياققاندا سۇ كۆلدىن تېشىپ كۆلنىڭ ئەتراپىنى چىقىپ كەتكەچكە، توغ تاشتى كۆل دەپ ئاتالغان. كولىمى 20 مو، سۇيىنىڭ چوڭقۇرلىغى 50 مېتر كېلىدۇ. قار، يامغۇر سۇيىدىن شەكىللەنگەن تاتلىق كۆل بولۇپ، ئېقىپ چىققان سۇيى ئوتتۇرا قېيىر دەرياسىغا قۇيۇلۇدۇ. ئېقىم مىقدارى 0.12 كۇپمېتر/سېكۇنت، سۇ يۈزى ئىگىزلىگى 4238 مېتر.

موزلۇق كۆل

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. يىل بۇيى مۇز ئېرىمەيدىغان كۆل بولغانلىقتىن، مۇزلۇق كۆل دەپ ئاتالغان. ئورنى كوئىنلۇن تاغ تىزمىلىرىدىكى مۇزلۇقتا. كولىمى

450 مو، سۇ يۇزى ئىگىزلىگى 5580 مېتىر كېلىدۇ. قار مۇز سۈلىرى چۈشۈدۇ. ئىقىپ چىققان سۈيى يۇرۇقئاش دەريياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

لەيلى كۆلى

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. كۆلدىكى مۇزلارنىڭ سۇنىڭ يۇزىدە لەيلەپ يۇرگەنلىگىگە قاراپ، لەيلى كۆلى دەپ ئاتىغان. كۆلىمى 700 مو، سۇ يۇزى ئىگىزلىگى 4980 مېتىر، سۇ چىقىدىغان ئىغىزى يوق.

بارى ئېغىل بۇلاق

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ بۇلاق بارى ئېغىل جىلغىسىدىن باشلانغاچقا، بارى ئېغىل بۇلاق دەپ ئاتالغان. سۇ مىقدارى 0.125 كۇپمېتىر/سېكۇنت. سۈيى تاتلىق، ئادەم ۋە ھايۋانلار ئىچىدۇ. سىرتى بۇلۇڭ دەريياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

ئاچچىقسۇ بۇلاق

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇلاقنىڭ سۈيى ئاچچىق بولغاچقا، ئاچچىقسۇ بۇلاق دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. ئىقتىسادى ئەھمىيىتى يوق.

قاينا بۇلاق

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ، بۇلاقنىڭ ئورنى قايىنانىڭ تۆرى دېگەن جىلغىدا بولغاچقا، قايىنا بۇلاق دەپ ئاتالغان. سۈيى تاتلىق، ئارشاڭ بۇلاق. گەنجىسايى دەريياسىغا قۇيۇلۇدۇ.

جەگە دۆڭ بۇلاق

ئۇلۇغسايى يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ بۇلاقنىڭ ئورنى دەريا بۇيىدىكى جەگىدە بولغاچقا، جەگە دۆڭ بۇلاق دەپ ئاتالغان. سۇ مىقدارى 0.125 كۇپمېتىر سېكۇنت/سۈيى تاتلىق، سۇغارغىلى بۇلۇدىغان كۆلەم 1700 مو.

قۇملۇق

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جاي بىپايان قۇملۇق بولغاچقا، قۇملۇق دەپ ئاتالغان. كۆلىمى تەخمىنەن 300 مو كېلىدۇ. كېلىماتى قورغاق، بۇران كۆپ چىقىدۇ.

ئارا قۇم

گۈلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ قۇملۇقنىڭ ئورنى مازاكۆل سۇ ئامبىرى بىلەن يېڭى ئېرىق سۇ ئامبىرىنىڭ ئارلىغىدا بولغاچقا، ئارا قۇم دەپ ئاتالغان. كۆلەم 40 مو ئەتراپىدا كېلىدۇ. بىپايان دۆڭلۇكتىن ئىبارەت.

قالماق دۆڭ

چىرا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. ئىيتىشلارغا قارىغاندا بۇرۇنقى زامانىدا بۇ جايدا مۇڭغۇللار توپلۇشۇپ ئولتۇراقلاشقان ئىكەن. شۇنىڭغا ئاساسەن قالماق دۆڭ دەپ ئاتىلىپ قالغان. كۆلىمى تەخمىنەن 300 مو كېلىدۇ. ھاۋاسى قورغاق، بۇران كۆپ چىقىدۇ. قۇموش ئۇسۇدۇ. بىر كىچىك يول بولۇپ چارۋا ماللار ئوتلەيدۇ.

ئۇزۇن يانتاق جاڭگال

گۈلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جاڭگالدا يانتاق كۆپ بولغانلىقتىن، ئۇزۇن يانتاق جاڭگال دەپ ئاتىلىپ كەلگەن. كۇلىمى تەخمىنەن 20 مىڭ مو كېلىدۇ. يانتاق، قۇمۇش، چاتقال ئۆسۈدۇ. چارۋا باققىلى بولىدۇ. ھاۋاسى قورغاق.

تۇزلۇق ساي

گۈلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ سايىنىڭ ئاستىدا ناھايىتى كۆپ تاش تۇز بولغاچقا، تۇزلۇق ساي دەپ ئاتالغان. بۇ جايدا ناھايىتى كۆپ تۇز بايلىغى بولۇپ، يەرلىك خەلقلەر ئىستىمال قىلىدۇ. بۇ جايىنىڭ ھاۋاسى قورغاق، بۇران كۆپ چىقىدۇ. چىرا-نۇرى تاشيولى مۇشۇ ساينى كېسىپ ئۆتۈدۇ.

قۇم سېرىلغان

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جاڭگال قۇملۇق، بۇران چىققاندا قۇم سېرىلىپ چۈشكەچكە، قۇم سېرىلغان دەپ ئاتىلىپ قالغان. كۇلىمى 15 مو كېلىدىغان قۇملۇقتىن ئىبارەت.

تىكە ساقاللىق

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جاڭگالدا بىر خىل ئوت بۇلۇپ، تىكىنىڭ ساقىلىغا ئوخشىغانلىقتىن، تىكە ساقاللىق دەپ ئالغان. ئۇزۇنلىغى 20 كېلومېتر، كەڭلىگى 15 كېلومېتر كېلىدۇ. يۇلغۇن قاتارلىق چاتقاللار ئۆسۈدۇ.

داماقبر

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. بۇ جاڭگالنىڭ كۇلىمى چوڭ بولغانلىقتىن داماقبر دەپ ئاتالغان. كۇلىمى تەخمىنەن 1000 كۋادرات كېلومېتر كېلىدۇ. چوڭ قۇرۇغلۇق خارەكتىرىدىكى كىلىماتقا كىرىدۇ. كىچە بىلەن كۇندۇز ئوتتۇرىسىدىكى تېمپېراتۇر پەرقى چوڭ، يازدا يامغۇر، قىشتا قار كۆپ ياغىدۇ. يانتاق ئۆسۈدۇ. چاقا يېزىسىغا بارىدىغان بىر يول بار.

ئامبال چىققان دۆڭ

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. ئىلگىرىكى زاماندا بۇ دۆڭگە ناھىيىنىڭ ئامبالىلىرى چىقىتان، شۇنىڭغا ئاساسەن ئامبال چىققان دۆڭ دەپ ئاتىلىپ قالغان. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 2810 مېتر، كۇلىمى 20 كۋادرات كېلومېتر كېلىدۇ. يانتاق قاتارلىق ئوتلار ۋە جەگرەن، ياۋا توشقان، داۋغان قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

بۇلاق بېشى

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جايىنىڭ ئورنى بىر دانە بۇلاقنىڭ ئۇستى تەرىپىدە بولغاچقا، بۇلاق بېشى دەپ ئاتالغان. كۇلىمى 16 كۋادرات كېلومېتر. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 5027 مېتر.

كور كۇلمان

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ مۇزلۇقنىڭ مەنزىرىسى چىرايلىق بولغاچقا، كور كولمان دەپ ئاتالغان، دېڭىز يۈزىدىن ئىگىزلىگى 5800 مېتىر، يىل بۇيى مۇز قاپلاپ تۇرۇدۇ.

توغرايول

چىرا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. بۇ جايدا بىرقانچە كەنتنى توغرىسىغا كىسىپ ئۆتۈپ گۈلاخما يېزىسىغا بارىدىغان بىر يول بولغاچقا، توغرا يول دەپ ئاتالغان. ئۇزۇنلىغى 7 كىلومېتر. كەڭلىگى 3 ـ 7 مېتر كېلىدۇ.

جايماخمال

چىرا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۈز لىنىيە ئارلىغى 20 كىلومېتر. بۇ، جاي كەنتىدىن ماخمال كەنتىگە ئۆتۈدىغان جاڭگال بولغانلىقتىن، جايماخمال دەپ ئاتالغان، بۇ جايدا بىر دانە قۇدۇق بار. چارۋا باققىلى بولىدۇ.

تۇخۇلۇق ئۇۋلىدى

چىرا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. بۇ جايدا بۇرۇن ياۋا تۇخۇ ناھايىتى كۆپ بولۇپ ئۇۋا ياساپ قويغاچقا، تۇخۇلۇق ئۇۋىلىدى دەپ ئاتالغان. ياۋا كەندىر ياۋا تۇخۇ ۋە بىر دانە قۇدۇق بار.

قاپاق تېرەك

چىرا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان، بۇ جايدا ئىلگىرى قاپاق تېرەك ناھايىتى كۆپ بولغاچقا، قاپاق تېرەك دەپ ئاتالغان. يانتاق، قۇموش قاتارلىقلار بولۇپ، چارۋا باققىلى بولىدۇ.

خۇمدان بېشى

چىرا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. بۇ جايدا خۇمدان بولغاچقا، خۇمدان بېشى دەپ ئاتالغان. 1967 ـ يىلىدىن باشلاپ خۇمدان سالىنىغان. 1968 ـ يىلى بۇ جاي شورلاپ كېتىپ خۇمدانلار يىقىۋېتىلگەن.

توققۇز خامان

چىرا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. راۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، ئىلگىرى زامانىدا مۇڭغۇللار مۇشۇ جايدا ئولتۇراقلاشقان ۋاقتىتا، بۇ يەرگە 9 دانە بۇغداي خامىنى ئەكەن، شۇنىڭغا ئاساسەن توققۇز خامان دەپ ئاتىلىپ قالغان. بۇ جايدا يۇلغۇن، قۇموش، يانتاق، قاتارلىقلار بولۇپ، چارۋا باققىلى بولىدۇ.

ساتما لەڭگەر

چىرا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا، چىرا دەريا سىنىڭ شەرقى قىرغىغا جايلاشقان. بۇ جاي چىرىدىن چاقاغا ئۆتۈشتە ئادەم ۋە ئۇلاغلار قونۇپ دەم ئالىدىغان جاي بولۇپ، بىرقانچە ئىغىز ئاددى ئۆي بولغاچقا، ساتما لەڭگەر دەپ ئاتالغان. بۇ جايدا بىر ئائىلە، 3 نوپۇس ئولتۇرۇشلۇق 3 ئىغىز ئاددى ئۆي بار.

قۇمچاقتى مازار

گۈلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جايدا بىر مازار بۇلۇپ، جىلغىنىڭ باغرىغا جايلاشقانلىقتىن، ھەمىشە جىلغىنىڭ سۈيى قۇملارنى ئېقىتىپ كەتكەچكە، قۇمچاقتى مازار دەپ ئاتالغان. مازارنىڭ ئەتراپىدا توغراق بار.

قۇدۇشقان مازار

گۈلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. ئېيتىشلارغا قارىغاندا ئىسلام ئەسكەرلىرى مۇشۇ جايدىن ئۆتكەندە مۇشۇ يەردە بىر كىچە قونغان ئىكەن. شۇنىڭغا ئاساسەن قۇنۇشقان مازار دەپ ئاتالغان. يىللارنىڭ ئۇتۇشى بىلەن قۇدۇشقان مازارغا ئۆزگەرگەن.

چوڭكۆل بېشى

گۈلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىي شىمالىغا جايلاشقان. ئىلگىرى بۇ جايىنىڭ ئەتراپىدا بىر دانە چوڭ كۆل بولغانلىقتىن، چوڭكۆل بېشى دەپ ئاتالغان. بۇ جاينىڭ كۆلىمى تەخمىنەن 30 مو كېلىدۇ. بۇ جايدا ئىلگىرى كۆلىمى 4 مو، سۈيىنىڭ چوڭقۇرلىقى 20 مېتىر كېلىدىغان بىر چوڭ كۆل بۇلۇپ، تەخمىنەن 100 يىلدىن بۇرۇن تۇندۇرۇتىلگەن.

سۇپا لەڭگەر

گۈلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. سۇپا دېگەن ئادەم ئىسمى بۇلۇپ، سۇپاخۇن دېگەن كىشى تۇنجى قېتىم مۇشۇ جايغا لەڭگەر سېلىپ ئولتۇراقلاشقان، ھەمدە يۇلۇچىلار مۇشۇ يەردە دەم ئالغان ئىكەن. شۇنىڭغا ئاساسەن سۇپا لەڭگەر دەپ ئاتالغان. ئىلگىرى بۇ جايدا 8 ئائىلە ئولتۇراقلاشقان، 15 ئىغىز ئۆي بۇلۇپ، ھازىر يوق.

تۇلۇق

گۈلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جاي ئەسلىدە توغراقلىق بۇلۇپ، شۇنىڭغا ئاساسەن توغراقلىق دەپ ئاتالغان. يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن تۇلۇققا ئۆزگۈرۈپ كەتكەن.

چىڭگىلىك ئالدى

گۈلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جايدا چىڭگىلىك دېگەن بىر خىل ئوت كۆپ بولغاچقا، چىڭگىلىك ئالدى دەپ ئاتالغان. بۇ جاي چۆل جەزىرىدىن ئىبارەت.

ئارا

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جاي ئىككى جىلغىنىڭ ئارلىغىدا جايلاشقانلىقتىن، ئارا دەپ ئاتالغان. بۇ تۇز لەكلىك بۇلۇپ، شەرقى دامكۇ ئېقىن غەربى تۇز ئېقىن بىلەن تۇتۇشۇدۇ. يۇلغۇن، قۇموش قاتارلىقلار ئۇسۇدۇ.

قالتىش مازار

دامكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ مازار سۇنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى بىر دۆڭدە بۇلۇپ، توغراق، يۇلغۇنلار ناھايىتى كۆپ، كىشىلەر قالتىس ئىكەن دەپ قالتىش

مازار دەپ ئاتلىپ قالغان. كۆلىمى 50 مو كىلىدۇ. توغراق، يۇلغۇنلار بار.

يەتتە قەلەندەر

چاقا يېزىسىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. غەربى چىرا دەريا‌سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. رەۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، ئىسلام دىنى ئۇرۇشى ئەۋجىگە چىقىتان مەزگىلىدە سە ئۇدى ئەربىستانىدىن كەلگەن 7 ئەۋلىيا مۇشۇ يەرگە كەلگەندە ھەربىر ـ ئېچىپتۇ، ئۇسسۇزلۇقتىن ھالسىزلىنىپ‌تۇ، ئۇلار دەريادىكى سۇنى كۇرۇپ تەلمۇرۇپتۇ، ئەمما ھېچقايسىسى سۇ ئەپچىقىشقا ئۇنماپتۇ، ئاخىرى ئۇسسۇزلۇقتىن ئۇلۇپتۇ، شۇنىڭغا ئاساسەن بۇ جاينىڭ نامى يەتتە قەلەندەر دەپ ئاتلىپ قاپتۇ، ھازىر بۇ جايدا يىقىلغان ئۆي ئىمارەتلەرنىڭ خارابىلىرى بار.

ئىنجىكە ئارپا

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جايدا ئىلگىرى سۇ قىس، قورغاق بولغاچقا، تىرىغان ئارپىلار ئۇرۇق كېچىك ئۆسكەچكە ئىنجىكە ئارپا دەپ ئاتلىپ كەلگەن. غەربى سىرىق بۇلۇڭ دەريا‌سى بىلەن، جەنۇبى تاغ بىلەن تۇتۇشۇدۇ.

بېرۇڭون

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. بۇ جايدا بۇرۇن بۇرە كۆپ بولغانلىقتىن، بۇرىلىك دەپ ئاتالغان. كېيىن يىلارنىڭ ئۇتۇشى بىلەن بىرۇڭۇن دەپ ئۆزگەرگەن. بۇ جايدا ئىلگىرى 30 مو تىرىلغۇ يەر، بىر دانە ئېغىل، بىرقانچە تۇپ تېرەك بۇلۇپ، كېيىن كەلكۇن بالاسىدا لاي بېسىپ كەتكەن.

ئۇتە يول

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. بۇ جاي قارا سۇدىن كىرىيەگە ئۇتۇدىغان بىردىن بىر يول بولغانلىقتىن، ئۇتە يول دەپ ئاتالغان. بۇ، قۇملۇق يول بولۇپ، ئۇزۇنلىغى 35 كىلومېتىر كىلىدۇ. ئاپتوموبىل تىراكتورلار قاتنىيالايدۇ. ئاياغ قارا سۇ كەنتىدىن باشلىنىپ كىرىيە 1ـزاكۇ بىلەن تۇتۇشۇدۇ.

ئاساره-ئەتىقىلەر نامى

هاسادىكى چوقتۇرۇش قورغانىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

هاسادىكى چوقتۇرۇش ـ نوقتۇرۇش قورغىنى چاقا يېزىسىنىڭ غەربىدىكى 11 كىلومېتىر كېلىدىغان هاسا كەنتىدىكى بىر تاغنىڭ ئۈستىگە جايلاشقان. چىرا دەريا‌سىنىڭ قىرغىغا تۇتۇشۇدۇ. ئىيىتىش‌لارغا قارىغاندا، بۇ، قورغان 900 يىل ئىلگىرى ياسالغان. ئۇزۇنلىغى تەخمىنەن 2 كىلومېتىر. كەڭلىگى 1.5 كىلومېتىر كېلىدۇ. قورغان كۇلىسىمىنىڭ ئۇزۇنلىغى تەخمىنەن 1500 مېتىر، تىگىنىڭ كەڭلىگى 15 مېتىر، ئۈستىنىڭ كەڭلىگى 1 مېتىر، ئىگىزلىگى 12 مېتىر بولۇپ، سىپىل تىمى شەكىللەنگەن. بۇقورغان تاش ۋە توپىدىن ياسالغان. قۇرغانىنىڭ ئىككى كىلومېتىر يېرىدە بىردانە كۇزۇتۇش سۇپىسى بار. بىر قانچە 100 يىلدىن بۇيان بۇران ۋە يامغۇردا يالانغان بولسىمۇ، ئەمما بۇ خارابە يەنىلا بىر قەدەر ياخشى تۇرغان.

"خۇتەن گىزىتى"نىڭ 1981 ـ يىلى 9 ـ ئاينىڭ 2 ـ كۈنىدىكى خەۋىرىدە خۇتەن ۋىلايىتىنىڭ نوقتىلىق قۇغدۇلۇدىغان مەدىنى يادكارلىق ئورنى قاتارىغا كىرگۈزۈلگەن. هازىر مەخسۇس ئادەم قارايدۇ.

هاسا ـ يەر نامى، چوقتۇرۇش دىگەن قەدىمقى خۇتەندىكى ئەسكەر باشلىغىنىڭ ئىسمى. قورغان سىپىل دىگەن سۆز بولۇپ، بۇ يەرنىڭ نامى تۇرۇشلۇق يەرنىڭ نامى ۋە ئادەم ئىسمىنى قۇشۇپ ئاتىلىپ كەلگەن.

كىشىلەر ئىغىزىدىكى رىۋايەتلەرگە قارىغاندا، ئىسلام دىنى تارىخىدا خاتىرىلىنىشچە، مىلادىنىڭ 1010 ـ يىلى، هىجرىيەنىڭ 404 ـ يىلى يەنە بۇنىڭدىن 900 يىل ئىلگىرى قاراخانىلار خانى سۇتۇ چۇك بوغرا خان ئۇزۇنىڭ ئىشەنچىلىك ئادىمى مۇسا ۋە ئۇنىڭ ئوغلى يۇسۇپ قادىر قارا‌خانىنى يەكەن، خۇتەنگە ئىسلام دىنىنى تارقىتىشقا ئىبەرتىدۇ. خۇتەننى قۇرال كۈچى بىلەن ئىسلام دىنىغا كىرگۈزۈش ئۇرۇشى ئىلگىرى ـ ئاخىرى بولۇپ 24 يىلغا سۇزۇلۇدۇ. ئەڭ ئاخىرىدا بۇددا دىنىغا ئىتىقات قىلىدىغان خۇتەن خانى لۇخالى بويسۇنىدۇرۇلۇدۇ. تەسلىم بولۇپ ئىسلام دىنىنى قۇبۇل قىلىشقا مەجبۇر بولۇدۇ. ئەمما ئۇنىڭ قول ئاستىدىكى 2 نەپەر ئەسكەر باشلىغى چوقتۇ‌رۇش ـ نوقتۇرۇش ئاكا ـ ئۇكا ئىككىسى ئىسلام دىنىغا كىرگىلى ئۇنىمايى، تەسلىم بولۇشنى رەت قىلىپ، قول ئاستىدىكى بىرقانچە ئادىمنى باشلاپ بىر تەرەپتىن ئىتىشىپ بىر تەرەپتىن چاقا يېزىسىدىكى تاغلىق رايۇن تەرەپكە چىكىنىپ، چىرا دەريا‌سىنى بويلاپ هاساۋە هاشىدىكى ئىككى تاغنىڭ چوققىسىغا ئۇرۇنلۇشۇدۇ. بۇ جايىنىڭ يەر تۇزۇلۇشى تىك، خەتەرلىك بولۇپ، ئايرىم ـ ئايرىم هالدا ئىككى دانە مۇداپىيە سىپىلى سۇقۇدۇ. هاساغا سىلىنغىنى هاسا چوقتۇرۇش قورغان، هاشىغا سىلىنغىنى هاشى چوقتۇرۇش قورغان دەپ ئاتىلىدۇ. سىپىل سۇقۇپ، ئاكوپ كولاپ سىپىلنىڭ

ئەچىگە مىس تۇرۇبىا ئارقىلىق سۇ باشلاپ كىرىپ ئېچىپ، مۇداپىيەنى قەتئى داۋاملاشتۇرۇدۇ. لېكىن ئۇزۇن ئوتمەي سېپلىنىڭ ئەچىگە باشلاپ كىرگەن مىس تىروببىنى ئوغرىلىغانلىقى سەۋەبلىك سۇ مەنبەنى ئۇزۇۋېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ ئادەملىرى ئۇسسۇزلۇقتىن قىينىلىپ، جەڭنى داۋاملاشتۇرۇشقا چارىسز قىلىپ، چىرا دەريانىنى بويلاپ يۇقىرىغا قاراپ مېڭىپ كوئىنلۇن تېغىدىن ئېشىپ چېكىنىپ، شىزاڭ تەرەپكە قېچىپ كېتىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن خوتەنلىك بۇددا دىنىغا ئىشىنىش تارىخى ئاخىرلىشىپ، خوتەن ئىسلام دىنىغا كىرگۈزۈلۈدۇ.

ئىمامى جەپپىر تىھرانىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

ئىمامى جەپپىر تىھران ناھىيىسىنىڭ چىرا يېزىسى مازار كۆل كەنتىگە جايلاشقان، ناھىيە بازىرىغىچە بولغان تۆز لىنىيە ئارلىغى 4 يېرىم كىلومېتىر كېلىدۇ. ناھىيە بازىرىدىن مۇشۇ جايغا تۆتۇشۇدىغان ئاددى تاشيول بۇلۇپ، ماشىنا قاتنىيالايدۇ. مازارنىڭ ئەتراپىنى دىخانچىلىق ئىتىز-لىرى ئۇراپ تۇرۇدۇ. ئىگەللىگەن يەر كۆلىمى 379.5 مو بولۇپ، ئۇزۇنلىغى 550 مېتىر، كەڭلىگى 460 مېتىر كېلىدۇ. بۇ، تارىخى ئۇزۇن، كۆرۈنۈشى ھەيۋەتلىك، ساقلىنىشى بىر قەدەر مۇكەممەل بولغان قەدىمى ئاسارە ئەتىقە بولۇپ، ناھىيە دەرىجىلىك نوقتىلىق قوغدۇلۇدىغان مەدەنى يادىكار-لىقتىن ئىبارەت.

رېۋايەت قىلىنىشچە، ئىمامى جەپپىر تىھران ئىسلام دىنىنىڭ ياراتقۇچىسى مۇھەممەت ئەلىكسا-لام بىلەن ئىككى تۇققان بولۇپ، ھىجرىيەنىڭ 8-يىلى شامدىكى (ھازىرقى سۇرىيە) غا زاتتا شەھىت بولغان. رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، شەھىت بولغاندىن كېيىن ئۇنىڭ جەسىدى ئۇچۇپ كېلىپ مۇشۇ يەرگە چۈشكەنمىش. ئۇنىڭ جەسىدىنى كورمىگەن، ئەمما ئۇنىڭ قەۋىرسى بار. شۇڭا بۇ يەرنىڭ نامى ئىمامى جەپپىرتىھران مازار دەپ ئاتالغان. بۇ 1397 يىللىق تارىخقا ئىگە بولۇپ، بۇ جاي مۇسۇلمانلارنىڭ كۈندۇلۇك ناماز ئۇقۇيدىغان توپلۇشۇپ جۇمە نامىزى ۋە ھېيت نامىزىنى ئۇقۇيدىغان مۇ قەددەس جايى. ھەرروزى ھېيت ۋە قۇربان ھېيت بايرىمدا ئۆز ناھىيە-مىز تەۋەسىدىكى ھەرقايسى يېزىلاردىن كەلگەن ئىتتىقاتچىلاردىن سىرت يەنە سىرتقى ناھىلەر دىنمۇ كوپلىگەن كىشىلەر كېلىپ ھېيت نامىزى ئۇقۇشقا قاتنىشىدۇ. كەلگەن ئادەم ئەڭ كۆپ بولغان ۋاقىتلاردا 10 مىڭغا يېتىدۇ، ھەر يىلى كۆز پەسلىدە سانسىزلىغان ئىتتىقاتچىلار ئاپتوموبىل، تىراكتور، ئىشەك ھارۋىلىرىغا ئولتۇرۇپ، بەزىلىرى پىيادە مىڭىپ كېلىپ بۇ يەرگە تاۋاپ قىلىدۇ. ئۇلار نىڭ ئايىغى ئۇزۇلمەي تۇرۇدۇ. بۇ يەردە بىر كىچىك بازار شەكىللەنگەن بولۇپ، ھەر جۇمە كۈنى دۆلەت ئىگىلىگى، كوللېكتىپ ۋە يەككە سودىگەرلەر بۇ يەرگە كېلىپ سانائەت مالىرى، يىمەكلىك-لەر، دىخانچىلىق قۇشۇمچە مەھسۇلاتلىرى، سۇغاق يىمەكلىكلەر، تۈمۈر ۋە ياغاچتىن ياسالغان دىخان-چىلىق سايمانلىرى قاتارلىقلارنى ئېلىپ ساتىدۇ. ئۇندىن باشقا يەنە، كاۋاپ، گوشگەردە، لەمەن قاتارلىقلار بار. چىرا يېزىلىق تەمىنات-سودا كوپېراتىۋى بۇ يەردە يەنە تەخمىنەن 100 كىۋادرات مېتىر كېلىدىغان بىر دانە ئۇنۇبرسال ماگىزىن ئاچتى.

مەچىتنىڭ ئىمامى ئاخۇنۇمى مەزۇن قارىمىنىڭ ئېيتىشچە، ئەسلىدە مازارنىڭ جەنۇبى تەرىپىدە ھەيۋەتلىك بولغان، قىشتىن ياسالغان 3 چوڭ تاقا بۇلۇپ، ئىگىزلىگى تەخمىنەن 25 مېتىر كېلىدە-كەن، تاقىنىڭ ئۇستىگە ھەر خىل قول ھونەر نەقىشلىرى ئويۇلغان. مۇشۇ 3 چوڭ تاقىدىن ئوتە-

كەندە ئاندىن مازارنىڭ مەرگىزىدىكى يولغا كەلگىلى بۇلۇدىكەن. بۇ 3 چوڭ تاقا "مەدەنىيەت ئىنقىلاۋى"دا چىقۇبتىلگەن. مەرگىزى يولنىڭ شىمالى يان بۇيىدا ياغاچتىن ياسالغان بىر دانە ئەزانخانىسى بۇلۇپ، 1952 ـ يىلى ياسالغان، ئىگىزلىگى تەخمىنەن 30 مېتىر كېلىدىكەن، بۇ 1968 ـ يىلى "مەدەنىيەت ئىنقىلاۋى"دا ئورۇۋتىلگەن. مەرگىزى يولنىڭ شىمالى تەرىپىدە بىر دانە مەدرىس بۇلۇپ، تەخمىنەن 250 نەپەر تالىپ مەدرىستە قونۇپ ئوقۇيدىكەن، مەرگىزى يولنىڭ شىمالى تەرىپىدىمۇ بىر دانە دىنىي مەكتەپ بولۇپ، تەخمىنەن 200 گە يېتىپ تالىپ ئوقۇيدىكەن. بۇ ئىككى مەدرىس 1952 ـ يىلى توختۇتۇلغان.

بۇ يەردە ھازىرغىچە ساقلىنىپ قالغان ئاساسلىق 3 چوڭ قۇرۇلۇش بۇلۇپ، ئۇنى قىسقىچە تۇۋەندىكىچە بايان قىلىمىز.

1 ـ ھېيتكا مەچىتى: بۇ مەچىتتە مۇسۇلمانلار مەخسۇس رۇزى ھېيت نامىزى ۋە قۇربان ھېيت نامىزى ئوقۇيدۇ. ئۇنىڭ كولىمى 1850 كۇۋادىرات مېتىر بۇلۇپ، ئۇزۇنلىغى 50 مېتىر، كەڭلىگى 37 مېتىر كېلىدۇ. ھېيتكا مەچىت ئىچكىرى ـ تاشقىر بولۇپ، ئالدىدا ھويلىسى بار. 4000 دىن ئارتۇق ئادەم بىرلا ۋاقىتتا ناماز ئوقۇيالايدۇ. ئېيتتىلارغا قارىغاندا، بۇ مەچىت 300 يىلدىن ئارتۇق تارىخقا ئىگە. قۇرۇلمىسى سىغزىدىن قۇيۇرۇلغان بىنا بۇلۇپ، 1963 ـ يىلىدىن باشلاپ ئىشگى ئىتىلىپ، دىنىي پائالىيەت توختۇتۇلۇپ، تۇۋەن جاي دادۇي (15 ـ دادۇي) نىڭ ئاشلىق ئامبىرى قىلىپ ئىشلىتىلگەن. 1979 ـ يىل پارتىيە 11 ـ نۆۋەتلىك مەرگىزى كومىتېتى 3 ـ ئومۇمى يىغىنىدىن كېيىن، پارتىيىنىڭ دىنىي سىياسەتلىرى ئەملىلىشىپ، ناھىيىلىك پارتكوم بىرلىكىسىپ بۇلۇمنىڭ تەستىقى ئارقىلىق يېڭىۋاشتىن ئاممىنىڭ دىنىي پائالىيەت ئېلىپ بېرىشىغا تاپشۇرۇپ بېرىلدى. ھېيتكا مەچىتىنىڭ ئالدىدا بىر دانە چوڭ كۆل بۇلۇپ، تەخمىنەن 8 مو كېلىدۇ. تارىخى بىر قەدەر ئۇزۇن، يىل بۇيى سۇ ئۇزۇلمەيدۇ. ئەتراپىتىكى ئامما مۇشۇ كۆلنىڭ سۈيىنى ئىچىدۇ. ھېيتكا مەچىت كونىراپ كەتكەچكە ھازىر رېمۇنت قىلىنىش ئالدىدا تۇرماقتا.

2 ـ جۇمە مەچىتى: 1947 ـ يىلىدىن 1950 ـ يىلغىچە ئامما ئىمانە توپلاپ سېلىپ پۈتكۈزگەن. مىنگۆ دەۋرىدىكى چىرا ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى چوڭ ئاخۇن (يەنە بىر ئىسمى چۇنجاۋلىن) ئۇيغۇر، قەشقەرلىك بۇلۇپ، 1949 ـ يىلى ھەققەتكە قايتىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىگىنى ئاكتىپ قوبۇل قىلغان، ھازىر ئۇلۇپ كەتتى. بۇ مەچىت شۇ كىشىنىڭ تەشەببۇس قىلىشى ۋە بىۋاستە تەشكىللىشى ئارقىسىدا سېلىنغان.

جۇمە مەچىتىنىڭ ئومۇمى كولىمى 3000 كىۋادىرات مېتىر، ئۇزۇنلىغى 40 مېتىر، كەڭلىگى 75 مېتىر، ئىچكەركى مەچىتنىڭ ئۇستى يېپىلغان، تاشقا قىسمىنىڭ يېرىمىدا پەش بۇلۇپ، بىرلا ۋاقىتتا 3500 ئادەم ناماز ئوقۇيالايدۇ. مەچىتنىڭ ئىچىگە مۇسۇلمانلارنىڭ ناماز ئوتۇشى ئۈچۈن بورا ھەر خىل جىيىنماز ۋە دەنزىلەر سېلىنغان.

بۇ، مەچىتنىڭ دەرۋازىسى چوڭ، ھەيۋەتلىك، كۆركەم، قىش تىن قۇيۇرۇلغان. دەرۋازىدىن كىرگەندىن كېيىن ئوك، سول، ئوتتۇرا، ئۈچ ئىشگى بار. دەرۋازىنىڭ ئۈستىدە قىش بىلەن ياسالغان ئىچىدىن پەلەمپەي ئارقىلىق ئايلىنىپ چىققىلى بولۇدىغان 25 مېتىر ئىگىزلىكتە ئەزانخانىسى

بار. تاقىنىڭ ئۇستىدىكى ئىككى ياندا 2 دانە مۇنار بار. دەرۋازىنىڭ ئۈدۈل تىمغا ئەرەپچە خەتـ لەر ئۇيۇلغان. بۇ قۇرۇلۇش هازىر بىر قەدەر مۇكەممەل بولۇپ، ئىلىمىزنىڭ مىللى بىناكارلىق قۇرۇلۇش هۇنەر سەنئىتى، بولۇپمۇ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ بىناكارلىق قۇرۇلۇش هۇنەر سەنئىتى جەھەتـ تىكى ئۇسلۇبى ساقلاپ قىلىنغان. 1982 ـ يىلى ئۇمۇميۈزلۈك بىر قىتىم رېمۇنت قىلىنىپ، ئاقارـ تىلدى ۋە ئەينەك سىلىندى.

3 ـ سىمە؛ (قەۋرە)، جۇمە مەچىتىنىڭ شىمالى تەرىپىدىكى 50 مېتىر كېلىدىغان جايغا جايلاشـ قان. ئومۇمى كولىمى 1360 كىۋادىرات مېتىر، ئۇزۇنلىغى 80 مېتىر، كەڭلىگى 60 مېتىر كېلىدۇ. جۇمە مەچىتىنىڭ شىمالى ئوڭ تەرەپتىكى كىچىك ئىشىكتىن كىرگەندە، كەڭ كەتكەن بىر هويلىغا كىرگىلى بولىدۇ. بۇ يەرنىڭ هەممىسى گۈرۈستانلىق بولۇپ، بۇ قۇمۇش ۋە ئىگىز پەس خادىلار بىلەن تولغان. بۇ، سىمەنىڭ دۇۋاخانىسى، بۇنىڭ شەرق ۋە غەربىپ تەرپى تام بىلەن تۇسۇلغان. جەنۇبى جۇمە مەچىتىنىڭ تىمغا تۇتۇشۇدۇ. شىمالى تەرپى سىمەنىڭ تىمى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. سىمەـ نىڭ دەرۋازىسىدىن كىرگەندىن كېيىن ئەتكاپخانغا كىرگىلى بولىدۇ. ئوڭ ۋە سول تەرىپىدە ئىككى ئېغىز دۇۋا خانا بار. كارىدور ئارقىلىق ئۇستى ئۇچۇق بىز ئېغىز ئۆيگە كىرىپ شىمالغا مىڭىپ 2 مېتىر ئىگىزلىكتىكى ياغاچ پەلەمپەي ئارقىلىق سىمەگە كىرگىلى بولىدۇ. ئۇنىڭ كولىمى 375 كۇۋاـ دىرات مېتىر كېلىدۇ. ئۇزۇنلىغى 25 مېتىر، كەڭلىگى 5 مېتىر. ئۆيىنىڭ ئوتتۇرىسىدا قىشتىن ياسالـ غان قەۋرە بولۇپ، ئۇزۇنلىغى تەخمىنەن 5 مېتىر، ئىگىزلىگى تەخمىنەن 1.5 مېتىر كېلىدۇ. قەۋرەـ نىڭ ئەتراپىغا هەر خىل رەڭلىك بايراقلار ۋە خادىملار قۇيۇلغان. قەۋرىنىڭ ئۈستىگە 15 قەۋەت ئەرەپچە خەت كەشتىلەنگەن، هەر خىل تاۋار يۇيۇغ يېپىلغان. بۇ، ئىمامى جەپپەرتەھرانىنىڭ قەۋرىسى بولۇپ هىساپلىنىدۇ.

رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، بۇ قەۋرە ئىمامى جەپپەر تەھرانىنىڭ جەسىدى ئۇچۇپ كېلىپ مۇشۇ يەرگە چۈشكەن يىلى قاتۇرۇلغان. ئەمما بۇ هەقتە هېچقانداق يازما ماتېرىيال بولمىغاچقا، بۇنى ئىسپاتلىغىلى بولمايدۇ. سىمەنىڭ ياغاچلىرى هازىرغىچە، ناهايىتى مۇكەممەل ساقلانغان بولسىمۇ، ئۇزۇن يىللاردىن بېرى رېمۇنت قىلىنمىغاچقا، تاملىرى كونىراپ كەتكەن.

بۇ مازار مۇسۇلمانلارنىڭ قەلبىدە ئىنتايىن مۇقەددەس جاي هىساپلىنىپ، ئىككىنچى مەككە دەپ هىساپلايدۇ. ياشانغان كىشىلەر ئۇلۇپ كەتكەندىن كېيىن مۇشۇ يەردە قويۇشنى ئارزۇ قىلىدۇ.

كونادا مىكۇ خارابىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

كونادا مىكۇخارابىسى ھازىرقى دامىكۇ يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالى قىسمىدىكى 19 كىلومېتىر كېلىدىغان تەكلىماكان قۇملۇغىغا جايلاشقان. 4 تەرەپنى تۇراقلىق ۋە يېرىم تۇراقلىق قۇم دۆۋىلىرى قورشاپ تۇرىدۇ. قۇم دۆۋىلىرىنىڭ يۇتكۇلۇشچانلىغى بىر قەدەر كىچىك، خارابە ئۇزۇنلىغى 3 ـ 4 كىلومېتىر، كەڭلىگى 30 ـ 40 مېتىرغىچە كېلىدىغان قۇم دۆۋىسىنىڭ ئارلىغىغا جايلاشقان. كونادا مىكۇنىڭ ئەڭ شىمالى چىتىدە، 16 ـ 17 ئىغىز ئۆيمنىڭ خارابىسى بولۇپ، 25 ـ 40 مېتىرغا قەدەر بولغان سەل ئىگىزرەك تۇزلەڭ جايغا جايلاشقان. قالدۇق تامىنىڭ ئاستى تەرىپىدە يۇلغۇن ۋە قومۇش چىتىلار بار. جەنۇبىقا قاراپ ماڭغانسىرى كونا دەريانىڭ بەلگۈلىرىنى تەدرىجى كۆرگىلى بولىدۇ. ئىككى تەرىپىدىكى دۆڭلەردە يولغۇنلار قويۇق ئۆسكەن، ئاستى تەرىپى تۇز يولغا ئوخشايدۇ. ئىككى تەرىپىدە توپ ـ توپ ئۆي خارابىلىرى ۋە قۇرۇپ كەتكەن دەرەخلەر-نىڭ يىلتىزلىرى بار. ھەمدە سىغىزلارنى ئۇچىراتقىلى بولىدۇ. بۇنىڭدىن بۇ يەر ئەسلىدە بىر بازار ئىكەنلىگى ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇرۇدۇ. بۇ يەرلەردىكى قالدۇق چىتىلار يەر ئۈستىگە تەخمىنەن 20 سانتىمېتىر چىقىپ قالغان. بۇ يەردىكى ئۆيلەرنى قۇم كۆمۈۋەتكەنلىگىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ.

رېۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، بۇنىڭدىن تەخمىنەن 150 يىل بۇرۇن ھازىرقى دامىكۇلۇقلار مۇشۇ يەردە ئولتۇرغان، دېخانچىلىق، چارۋىچىلىق بىلەن شۇغۇللانغان، ھەمدە دېخان ـ چارۋىچىلىق بىر قەدەر تەرەققى تاپقان. تەبىئى ئاپەت بۇلۇپ 40 كىچە كۈندۈز قۇم يىغىپ، دېخانچىلىق ئىتىزلىرى ۋە ئۆي ۋارانلارنىڭ ھەممىسىنى قۇم كۆمۈۋەتكەن. پەقەت چۇقاباش جەمەتىدىكىلەر قۇم ـ بۇران بىلەن ئىلىشىپ، بىردانە مۇمۇنىنى تىكلەپ توختىماي ئايلانغان. مۇمۇننىڭ بىرنى قۇم كۆمۈۋەتسە يەنە بىرنى ئۇلاپ، ئاخىرىغىچە بەرداشلىق بېرىپ، ھاياتىنى ساقلاپ قالغان. باشقا ئادەملەرنىڭ ھەممىسى بۇراندا تارقىلىپ كەتكەن، بەزىلىرى ھالسىزلىنىپ يىقىلىپ چۈشۈپ، قۇم كۆمۈۋەتكەن. دېخانچىلىق ئىتىزلىرىنىڭ ھەممىسى قۇم دۆڭلىرىگە ئايلىنىپ كەتكەن. (سۇ ئۇزۇلۇپ قالغان). قىپقالغان چۇقاباش جەمەتىدىكىلەر ھايات كۆچۈرەلمەي دامىكۇيانى بويلاپ مېڭىپ، ھازىرقى دامىكۇغا كۆچۈپ چىقىپ، بىنام ئىچىپ، يەر ياساپ، يېڭى ھايات يۇلنى ئاچقان. يەنە بىر رېۋايەتتە. ھازىرقى دامىكۇ ئەسلىدە توغراقلىق بۇلۇپ، ئۇسۇملۇكلەر بۆك ـ باراقسان ئۆسۈدىكەن، ياۋايى ھايۋانلار تەرەپ ـ تەرەپتە ھولاپ يۇرۇدىكەن. 120 ياشقا كىرگەن بەختايلىكامنىڭ باشقىلارغا ئېيتىپ بېرىشىچە، ئۇ 5 ـ 6 ياشلارغا كىرگەندە ئۇنى دادىسى كونا دامىكۇدىن يۇدۇپ ئاچىققان، بوز يەر ئاچقاندا ياۋايى ھايۋانلارنىڭ ئۇنى يەپ كەتمىشىدىن قورقۇپ، ئۇنى خۇرجۇنغا سۇلاپ توغراقنىڭ

ئاچمىقىغا ئېلىپ قويغان. يەنە رىۋايەت قىلىنىشىچە، دامكۇ قۇم-بۇران ئاپىتى ۋە سۇنىڭ ئۇزۇلۈپ قېلىشى تۈپەيلىدىن 3 قېتىم كوچكەن، كونا دامكۇ 2-قېتىم كۆچۈپ كەلگەن ئورنى. ھازىرقى دامكۇ 3-قېتىملىق كۆچۈپ كەلگەن ئورنى ئىكەن. لېكىن بۇنىڭغا ھېچقانداق تارىخى ماتېرىيال يوق. بۇنى بىر قەدەم ئىلگىرلىگەن ھالدا تەتقىق قىلىپ ئىسپاتلاشقا توغرا كېلىدۇ.

يېقىنقى يىللاردىن بۇيان، ئاپتونوم رايون، ۋىلايەت ۋە ناھىيىدىكى مۇناسىۋەتلىك تارماقلار بۇ خارابىنى كوپ قېتىم تەكشۈردى. نەخ مەيداندىن تەتقىق قىلىش قىممىتىگە ئىگە بولغان نۇرغۇنلىغان ساپال، كۈزا، كۈزا پۈچىغى قاتارلىق نەرسىلەرنى يىغىۋالدى. بۇنى بىر قەدەم ئىلگىرلىگەن ھالدا تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىشقا ئەرزىيدۇ. بۇ يەرنى قۇم دۆۋىلىرى ئۇراپ تۇرغانلىقتىن، يازلىق ھاۋاسى بەكمۇ ئىسسىق، شەرت-شارائىتى ئۇسال، سۇ مىقدارى ئىنتايىن ئاز، پەقەت يۇلغۇن، توغراق، يانتاق قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇك يېپىنچىلىرى بۆلۈپ تۇگەبىقىشقا بولىدۇ.

كونا دامكۇنىڭ ئەتراپىدا يەنە تەتقىرام، قالماق سوقاشقان. غاز يادى، سۇپۇچى مازار، چول-پان ئاتام مازار، دەندەن ئۇلاق، لېچن ئاتام مازار قاتارلىق خارابىلار بار. قۇلمىزدا ماتېرىيال ۋە تارىخى خاتىرىلەر بولمىغاچقا بۇنى تەپسىلى بايان قىلالمىدۇق.

ئاساره ـ ئەتىقىلەرنىڭ ئۆلچەملىك نامى

ھاسا چوقتۇرۇش قورغان

تەپسىلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

ھاشى چوقتۇرۇش قورغان

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 12.7 كىلومېتىر. ئورنى ھاشى كەنتىسى تەۋەلىگىدە. راۋايەت قىلىنىشىچە ـ 1001 ـ يىلى سىلىنغان. ئۇزۇنلىغى تەخمىنەن 200 مېتىر كېلىدۇ. تاشتىن ياسالغان بۇلۇپ، ھازىر ئۇنىڭ خارابىسى ساقلانماقتا. 1982 ـ يىلى خوتەن مەمۇرى مەھكىمە بۇ قورغاننى ۋىلايەت دەرىجىلىك قوغدۇلۇدىغان ئۇرۇن قاتارىغا كىرگۈزۈشنى قارار قىلغان. چوقتۇرۇش ئادەم ئىسمى، قورغان سېپىل دېگەن سۆز، بۇنىڭ كېلىش تارىخى ۋە مەنىسى ھاسا چوقتۇرۇش قورغىنى بىلەن ئوخشايدۇ.

ئىمامى جەپپەرتەھران

تەپسىلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

توغراق مازار

گۇلاخما يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.4 كىلومېتىر. بۇ مازاردا بۇرۇن توغراق كۆپ بولغانلىقتىن توغراق مازار دەپ ئاتالغان. (ئۇيغۇرچە سۆز) ئېيتىشلارغا قارىغاندا بىر قانچە يۈز يىللىق تارىخقا ئىگە. مازاردا بىر دانە دىنىي مەچىت بولۇپ 100 ئادەم ناماز ئوقۇيالايدۇ.

يۇلچۇن مازار

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 19.7 كىلومېتىر. رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، سەئۇدى ئەرەبىستانلىق مەشھۇر ساۋاگىر مۇسۇلۇم دىنىگەن كىشى مۇئمىنلار بىلەن بولغان ئۇرۇشتا ئۇلۇپ كەتكەندىن كېيىن، مۇشۇ يەردىكى چوڭ يولىنىڭ بۇيىغا دەپنە قىلىنغان. شۇنىڭ بىلەن بۇ جايىنىڭ نامى يۇلچۇن مازار دەپ ئاتىلىپ قالغان. بۇ جاي تەخمىنەن 1000 يىلدىن ئارتۇق تارىخقا ئىگە. دائىم سىرتىلاردىن ئادەم كېلىپ بۇ جايىغا تاۋاپ قىلىدۇ. ئۆيلەر مەدىنىيەت ئىنقىلابىدا چېقىۋېتىلگەن. ھازىر بۇ جايغا قارايدىغان 1 ئادەم بار.

ئىمام مەھدى ئاخىر زامان

چاقا يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 19.8 كىلومېتىر، ئورنى قىزىل يول كەنتىنىڭ شىمالىدىكى تاغ باغرىدا. ئىگەللىگەن يەر كۆلىمى 40 مو كېلىدۇ. قۇرۇلۇشىنىڭ سىلىنغان يىلى ئېنىق ئەمەس، بۇ يەردە 2 ئېغىز مەچىت بولۇپ، 8ـ7 يۈز ئادەم

ناماز ئوقۇيالايدۇ. ئىسلام دىنىنىڭ پائالىيەت ئورنى بۇلۇپ ھىساپلىنىدۇ. مەسچىتلەر مەدەنىيەت ئىنقىلاۋىدا چىقىۋىتىلگەن. بۇ يەر نامىنىڭ كېلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئېنىق ئەمەس.

تۆت ئىمام مازار

بوستان يېزىسى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقى شىمالىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 1.8 كىلو-مېتىر. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، بۇنىڭدىن 1000 يىل ئىلگىرى سەئۇدى ئەرەبىستانىدىن كەلگەن تۆت نەپەر ئىسلام ئۇلىمالىرى ئۇرۇشتا شەھىت بۇلۇپ مۇشۇ يەرگە دەپنە قىلىنغان. شۇنىڭغا ئاساسەن تۆت ئىمام مازىرى دەپ نام بېرىلگەن. بۇ مازارنىڭ كۇلىمى تەخمىنەن 200 مو كېلىدۇ. مازاردا بىر دانە دىننى پائالىيەت ئېلىپ بارىدىغان مەسچىت بار.

ئىشلەپچىقىرىش قۇرۇلۇش بىخىتۇەننىڭ يەرنامى

خۇتەن ـ دېخانچىلىق مەيدانلىرىنى باشقۇرۇش ئىدارىسى

1 ـ چارۋىچىلىق فېرمىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

1 ـ چارۋىچىلىق فېرمىسى چىرا ناھىيە بازىرىنىڭ جەنۇبى قىسمىدىكى 84 كىلومېتىر يىراقلىققا، نۇرى دەريالىسىنىڭ شەرقى جەنۇبى قىرغىغا جايلاشقان. تېرىتۇرىيەسى شىمالى پاراللېل 36°15، شەرقى مېرىدىئان 81°02. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىگى 2410 مېتىر، جەنۇبى كونئىنلۇن تېغى بىلەن تۇتۇشۇدۇ، يەرشەكلى جەنۇبى ئېگىز، شىمالى پەس، شەرىقتىن غەرپكە ئۇزۇنلىغى تەخمىنەن 140 كىلومېتىر، جەنۇبىتىن شىمالغاكەڭلىگى 25 كىلومېتىر كېلىدۇ. يايلاق كۆلىمى 380 مىڭ مو، تېرىلغۇ يەركۆلىمى 6032 مو، تەۋەلىگىدە 8 لىيەندۇي، سودا سانائەت شىركىتى، ئاشلىق پونكىتى، شىپا خانا، 8 يېللىق تۇزۇمدىكى بىر ئوتتۇرا مەكتەپ بار. ئاھالىسى 2638 نەپەر، بۇنىڭدىن ئۇيغۇر 1626 نەپەر، خەنزۇ 970 نەپەر، خۇيزو 42 نەپەر. مەيدانىنىڭ 3 تەرىپىنى تاغ قورشاپ تۇرۇدۇ. تاغ ئوستى ۋە تاغ ئاستىدىن ئىبارەت ئوخشىمىغان ئىككى تەبىئى رايۇنغا بۆلۈنۈدۇ. تاغ ئوستىدە 4 چارۋىچىلىق لىيەندۇيى بۆلۈپ، يۇقىرىسى قارلىق تاقىقا قەدەر، تۆۋىنى چۆل ياقىسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ، شەرقى تەرپى كېرىيە ناھىيىسىنىڭ پۇلۇدىن باشلىنىپ، غەربى چىرا ناھىيىسىنىڭ قارا تاشقا قەدەر سوزۇلۇدۇ. يەرشەكلى ئېگىزپەس، دەريا بويلىرىدىكى يالانغان جىلغىلارتىك ھالدا بىر ـ بىرىگە تۇتۇشۇپ كەتكەن. قىشلىق يايلاقلاردىكى جىلغىلارنىڭ چوڭقۇرلىغى 70 ـ 80 مېتىرغا قەدەر بۆلۈپ، يانتۇلىغى 70 گىرادۇس تىن ئاشىدۇ، شۇڭاقىش پەسلىدە چارۋىلارنى سۇغۇرۇش قىيىن، يازلىق يايلاقلاردىكى يۇزىدىن 1400 مېتىردىن 3600 مېتىرغا قەدەر بولغان جايلارغا جايلاشقان. ئەڭ ئېگىز بولغانلىرى 4000 مېتىردىن ئاشىدۇ. يايلاقلاردا پاسار، قىلىقان قاتارلىق ئوت ـ چۆپلەرئۇسۇدۇ. ئوتنىڭ ئوتتۇرىچە ئېگىزلىگى 10 ـ 15 سانتىمېتىرغا قەدەر كېلىدۇ. 3000 مېتىردىن تۆۋەن بولغان ئەتيازلىق ۋە كۈزەك يايلاقلاردىكى يېپىنچائۇسۇملۇكلەر مۇرەككەپ گۈللۈكلەر ئائىلىسى ۋە باشاقلىقلار ئائىلىسىدىكى ئۇسۇملۇكلەرنىئاساس قىلىدۇ. ئوت نىڭ ئېگىزلىگى 30 ـ 40 سانتىمېتىرغا قەدەر كېلىدۇ. ئۇنىدىن باشقا ئازسانىدا چىغ ۋە قوي ياۋىسىمۇ تېپىلىدۇ. قىشلىق ئوتلاقلاردا ئاساسلىغى ياپچانئۇسۇدۇ. لىيكىن قۇيۇقلۇق دەرىجىسى ناھايىتى ئاز، تارىختىكى ئەڭ يۇقىرى قوي سىغىمچانلىغى 40 مىڭ تۇياق قايەتكەن.

تاغ ئاستىدا 3 دېخانچىلىق لىيەندۇيى، پىششىقلاش ئەتىرىدى، بىناكارلىق قۇرۇلۇش ئەتىرىدى بۆلۈپ، تېرىلغۇ يەر كۆلىمى 4500 مو، ئاھالىسى 2053 نەپەر. 3 تەرىپىنى تاغ قورشاپ تۇرىدۇ، ئىدىرلىق بەلۋاققا كېرىدۇ. قوناق، بۇغداي، پۇرچاق، بىدە، كۆكتات ۋە مۇھە قاتارلىقلارنى ئىشلەپچىقىرىدۇ. پىششىقلاش ئەتىرىدى ئاشلىق، ئاچچىقسۇ، جۇۋا، ھاراق قاتارلىق مەھسۇلاتلارنى پىششىق ـ

لاپ ئىشلەپچىقىرىدۇ. فىرما تەشكىلىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنى باش تۇغ بازىرىدا بۇلۇپ، چارۋىچىلىقنى ئاساس قىلغانلىقتىن، خۇتەن دېخان چىلىق مەيدانلىرىنى باشقۇرۇش ئىدارىسى 1 - چارۋىچىلىق فىرمىسى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن.

چارۋىچىلىق فىرما 1951 - يىلى قۇرۇلغان. ئەسلىدە ئازاتلىق ئارمىيە 2 - جۇن ئارقاسىپ تەمىنات بۆسىنىڭ خۇتەندە تۇرۇشلۇق ئىش بىجىرىش باشقارمىسىغا قارايتتى، 1955 - يىلى قىسىم لارنى تەرتىپكەسالىغاندا ئىشلەپچىقىرىش بېكىتۈەنى يېزا ئىگىلىك 1 - دېۋىزىيە سىنىڭ قارمىغىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىلگەن. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزى كومىتېتىنىڭ (75) 11 - نۇمۇرلۇق ھوججىتىنىڭ بەلگۈلىمىسىگە ئاساسەن، 1975 - يىلى رەسمى خۇتەن ۋىلايىتىنىڭ رەھبەرلىك قىلىشقا ئوتكۈزۈپ بېرىلگەن. 1982 - يىلى شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش قۇرۇلۇش بېكىتۈەنى ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەندە يەنەخۇتەن دېخانچىلىق مەيدانلىرىنى باشقۇرۇش ئىدارىسىنىڭ رەھبەرلىگىگە قايتۇرۇپ بېرىلدى. فىرما قۇرۇلغاندىن بۇيان، فىرما پارتكۇمى پارتىيىسىنىڭ جاسارەت بىلەن كۈچۈنۈپ ئىشلەش، جاپا - مۇشەققەتكە چىداپ كۈرەش قىلىش، ئۆزكۈچمگە تايىنىپ ئىش كۈرۈش، ۋە تەنىنى تىرىشچانلىق، ئىقتىساتچانلىق بىلەن گۈللەندۈرۈش «ۋە بوزىيەر ئىچىپ، چىگرىنى قوغداش» تىن ئىبارەت پائجىننى قەتئى ئىز چىل ئىجرا قىلىپ، ھەرمىللەت خەلقىنىڭ زوركۈچ بىلەن ياردەم بېرىشى، بارلىق ئىشچى خىزمەتچىلەرنىڭ جاپالىق بىلەن مەھنەت سىڭدۈرۈشى ئارقىسىدا، 1 - چارۋىچىلىق فىرمىسى يۇقلۇقتىن بارلىققا كەلدى، كىچىكلىكتىن زورايدى. كۈرۈنەرلىك نەتىجىلەرنى قولغاكەلتۈردى. ھازىر 35 مىڭ 4 تۈياق ھەرخىل چارۋىسى بار، بۇنىڭدىن قوي 33 مىڭ 553 تۈياق، ئۆچكە 520 تۈياق، تۈگە 314 تۈياق، كالا 211 تۈياق، ئات 270 تۈياق. 5 دانە يۈك ئاپتۈمۇبىلى، 5 دانە تىراكتۇر، 50 كىلۇاتلىق بىر دانە توك تارقىتىش ماشىنا گۈرۈپپىسى بار. ياسالغان تاشيۇل 7.1 كىلومېتىر، تاش تىزلغان ئۆستەڭ 9 - 7 كىلومېتىر.

چارۋىچىلىق فىرمىنىڭ ھاۋاكىلىماتىنىڭ ئۆزگۈرۈشى نورمال ئەمەس، تېمپېرا تۇرىسى پەرىقلىق، يىللىق ئوتتۇرىچەتېمپېرا تۇرىسى 24C° - 28C° قايىتىدۇ، ئادەتتە 20C° ئەتىراپىدا بۇلۇدۇ. 1 - ئايدىكى ئەڭ تۆۋەن تېمپېراتۇرىسى 0دىن تۆۋەن، 25 گىرادۇسقا چۈشۈدۇ. 7 - ئايدىكى، ئەڭ يۇقىرى تېمپېر 1 تۇرىسى 30C° قايىتىدۇ. 3 - 5 - ئايغىچە شەرقى شىمال شامىلى كۆپ چىقىدۇ. ئەڭ زورشامال كۈچى 5 - 6 بالغايىتىدۇ. يىللىق ھۇل يېغىن مىقدارى تەخمىنەن 200 مىللىمېتىرغا يېتىدۇ. ھەممىسى 7 - 9 - ئايغا قەدەر ياغىدۇ. دېگىزىيۈزىدىن 3200 مېتىردىن يۇقىرى بولغان جايلىرىدا، ھول يېغىن مىقدارى 300 مىللىمېتىرغا يېتىدۇ. بالىدۇرقىرو 10 - ئايىنىڭ باشلىرىدا چۈشۈدۇ. قىروسىز مەزگىلى 180 كۈن.

مەدىنى مائارىپ - سەھىيە ئىشلىرى جەھەتتە پۈتۈن فىرما بۇيىچە 8 يىللىق تۈزۈمدىكى 1 ئوتتۇرا مەكتەپ بار. ئولتۇراقلىشىش رايۇنلىرىغا ئاساسەن قۇرۇلغان 5 باشلانغۇچ مەكتەپ بار. ئوتتۇرا باشلانغۇچ مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان ئوقۇغۇچى 274 نەپەر، شىپاخانىدا 22 نەپەر تېببى خادىمى، 27 دانەكسەل كارۋىتى بار. ئونىڭ قارمىغىدا 8 ئۇرۇندا داۋالاش ئورنى بۇلۇپ، 8 نەپەر تېببى خادىمى بار. قاتناش تىرانسپورت ئىشلىرى بىر قەدەر قولايلىق، ھەر 2 كۈندە بىر قېتىم خۇتەندىن 1 - چارۋىچىلىق فىرمىسىغا قاتنايدىغان ئاپتوبۇز بار.

1 - چارۋىچىلىق. فىرما ئوتتۇرا مەكتىۋىنىڭ قىسقىچە ئەھۋالى

ئوتتۇرا مەكتەپ فىرما تەشكىلىنىڭ شەرقى تەرىپىگە جايلاشقان، سىنىپ، ياتاقلىرى ياغاچ ۋە سىغىزدىن ياسالغان. گىمناستىكا مەيدانىنىڭ كۆلىمى 1400 كۋادرات مېتىر، مەكتەپنىڭ كۆلىمى 25 مو.

مەكتەپتە ھازىر 39 نەپەر ئۇقۇتقۇچى ۋە ئىشچى، خىزمەتچى بار. بۇنىڭدىن خەنزو ئۇقۇتقۇچى ۋە ئىشچى خىزمەتچى 30 نەپەر، ئۇيغۇر ئۇقۇتقۇچى ۋە ئىشچى خىزمەتچى 3 نەپەر.

ھازىر مەكتەپتە 274 نەپەر ئۇقۇغۇچى بولۇپ، بۇنىڭدىن خەنزۇ ئۇقۇغۇچى 188 نەپەر، ئۇيغۇر ئۇقۇغۇچى 79 نەپەر، خۇيزۇ ئۇقۇغۇچى 5 نەپەر، مۇڭغۇل ئۇقۇغۇچى 2 نەپەر.

مەكتەپتە 1 دانە قىرا ئەتخانا بۇلۇپ 2500 پارچىدىن ئارتۇق ھەر خىل كىتاپلار قۇيۇلغان. 1 دانە خىمىيە، فىزىكا تەجرىبىخانىسى بۇلۇپ، ئوتتۇرا، باشلانغۇچ مەكتەپلەرنىڭ ئۇقۇتۇش پائالىيەتلىرىدىكى تەجرىبە سايمانلىرى ئاساسەن تولۇق، مەكتەپتە يەنە 1 دانە كىنو ئاپاراتى ۋە بىر دانە ئۈن ئالغۇ بۇلۇپ، 8 يىللىق توزۇمدىكى ئوتتۇرا مەكتەپ. تورۇشلۇق ئورنى باش تۇغ بازىرىدا.

1 - چارۇىچىلىق فىرما شىپاخانىسىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى

1 - چارۇىچىلىق فىرما شىپاخانىسى مەيدان تەشكىلىنىڭ شىمالى تەرىپىگە جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2 كىلومېتىر. شەرقى بىناكارلىق قۇرۇلۇش ئەتىرىدى بىلەن، غەربى نۇرى يېزا چارۇىچىلىق مەيدانى بىلەن، شىمالى چارۇىچىلىق فىرما دىخانچىلىق ئەتىرىدى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. قۇرۇلۇش كۆلىمى 150 كۇۋادىرات مېتىر، تىرىلغۇ يەر كۆلىمى (سەي يىرى) 30 مو، 1 - چارۇىچىلىق فىرمىسىنىڭ كەسپى ئورنى بۇلۇپ، ئوز فىرمىدىكى كادىرلار ۋە ئىشچى خىز مەتچىلەرنىڭ كىسلىنى داۋالايدۇ. ھەمدە يېقىن خۇشنا بولغان نۇرى يېزىسىنىڭ كىسەللىلىرى ئۇچۇنمۇ خىز مەت قىلىدۇ. ھازىر 23 نەپەرتىبىبى خادىمى، 5 ئىنز كىسەلخانىسى، 27 دانە كىسەل كارۇىتى بار. ئۇنىڭ قارمىغىدا 8 دانە تىبىبى داۋالاش ئورنىدا، 8 نەپەر تىبىبى خادىمى بار. بۇ، شىپاخانا ئارىنىتىگىن، ئىلىكترۇن كاردۇكلۇق تەكشۇرۇش، دائىم لىق قان تېپلىرىنى لابىرا تۇرقىلىش قاتارلىقلارنى ئىشلىيەلەيدۇ. قۇساقنى يىرىپ بۇۋاقنى ئىلىش، سۇنئى ئۇسۇلدا بالىنى ئىلىۋىتىش، توغماسلىق ئاپراتسىيەسى ۋە ئادەتتىكى تاشقى كىسەل بۇلۇم ئاپراتسىيە لىرىنى ئىشلىيە لەيدۇ.

فىرما قۇرۇلغان دەسلەپقى مەزگىلەردە شىپاخانا مەيدان تەشكىلى باش تۇغ بازىرىدا ئىدى. 1971 - يىلى ھازىرقى ئورنى ئارا قۇم كەنتىگە يوتكەپ كىلىنگەن.

ئىشلەپچىقىرىش قۇرۇلوش بىكىتۈەننىڭ ئۆلچەملىك يەرنامىلىرى

خۇتەن دىخانچىلىق مەيدانلىرىنى باشقۇرۇش ئىدارىسى 1 - چارۋىچىلىق فىرمىسى

تەپسىلاتى ئومۇمى بايانغا قارالسۇن.

باش‌تۇغ تەبىئى بازار

ناھىيە بازىرى نىڭ شەرقى جەنۇبىغا جايلاشقان، تۇز لىنىيە ئارلىغى 84.1 كىلومېتىر. ئورنى سايباغ دەريا‌سى بىلەن نۇرى دەر ياسىنىڭ ئارلىغىدىكى تۇپلۇكتە. ئۇيغۇرچە سۆز، كىشىلەردەسىلەپتە بوز يەر ئاچقاندا بۇ يەر گەبىر چوڭ تۇغ سالغانلىقتىن، باش تۇغ دەپ ئاتالغان. بۇ جاي چارۋىچىلىق فىرمىسىنىڭ سىياسى، ئىقتىسادى، مەدەنىيەت مەركىزى. بازار ئىچىدە، رادىئو ئۇزىلى، كىنوخانا، سودا‌دۇ كانلىرى، ئوتتۇرا مەكتەپ، ئىدارە جەمىيەتلەر بار. نوپۇسى 288 نەپەر، بۇنىڭدىن خەنزۇ 174 نەپەر، ئۇيغۇر 144 نەپەر، خۇيزۇ 10 نەپەر.

پىچان بېشى چارۋىچىلىق‌نوقتىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 12.2 كىلومېتىر. شەرقى سارلۇڭ دەر ياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. بۇ جايىنىڭ ئورنى قۇرۇق ئوتلاقنىڭ باش تەرىپىدە بولغانلىقتىن، پىچان بېشى دەپ ئاتالغان. بۇ يەردە 50 ئادەم چارۋا باقىدۇ، كۇلىمى 5 كۇۋادىراتمېتىر. تۆل ئالدىغان ئوتلاق. چارۋا سىغىمچانلىغى 3500 تۇياق. ياپچان، چىمغ، يەر باغرى قاتارلىق ئوتلار ئۇسۇدۇ. داۋغان، تۇلكە، ئۇلا، كەكلىك قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

ئاقىيا چارۋىچىلىق نوقتىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 17.1 كىلومېتىر. ئۇيغۇرچە سۆز، يايلاغنىڭ ئەتراپىدىكى بىر تاغ قاپتىلىدا ئوت ئۇنىمەيدىغان بىر يار بولغانلىقتىن ئاقيا دەپ ئاتالغان. كۇلىمى 150 كۇۋا دېراتمېتىر، ئوتلاق چارۋاسىغىمچانلىمى 3500 تۇياق، جەگرەن، تۇلكە، داۋغان، كەكلىك، ئۇلا قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار، يەرباغرى، چىم، چىمغ قاتارلىق ئوتلار ئۇسۇدۇ.

ئۆڭكۇر قېر چارۋىچىلىق نوقتىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 17.4 كىلومېتىر. ئۇيغۇرچە سۆز. يايلاغ دا بىر تاغ ئۆڭكۇرى بولغانلىقتىن، ئۆڭكۇرقېر دەپ ئاتالغان. چارۋا باقىدىغان 20 ئادەم بار. ئوتلاق چارۋاسىغىمچانلىغى 2500 تۇياق. ئۇزۇنلىغى 15 كىلومېتىر، كەڭلىگى 1.5 كىلومېتىر كېلىدۇ. قىشلىق يايلاغ، يەر باغرى، چىمغ، ياپچان قاتارلىق ئوتلار ئۇسۇدۇ.

تۇلكە، داۋغان قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

جىملاس

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان تۇزلىنىيە ئارلىغى 22.6 كىلومېتر. شىمالى لالۇڭ دەر ياسى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇزۇنلىغى 1كىلومېتر، كەڭلىكى 1.3 كىلومېتر كېلىدۇ. قىشلىق يايلاغ. 4 ئادەم چارۋا باقىدۇ. چارۋا سىغىمچانلىغى 400 تۇياق. پۇرچاق، بىنەپشە، چىغ قاتارلىق ياۋايى ئۇسۇملۇكلەر، جەگرەن، تۇلكە، ئۇلا، كەكلىك قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. يەر نامىنىڭ كېلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىق ئەمەس.

چۆۋىق دېخانچىلىق نوقتىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جاينىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. تۇزلىنىيە ئارلىغى 2.4 كىلومېتر. ئورنى لالۇڭ دەر ياسى جىلغىسىدا. 25 ئادەم بار. تېرىلغۇيېرى 300 مو. پۇرچاق، ئارپا، بۇغداي تېرىلىدۇ. ئۇيغۇرچە دەرەخنىڭ شېخى دېگەن مەنىدە. كېلىش تارىخى ئىنىق ئەمەس.

بىلەنگە

چارۋىچىلىق نوقتىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 20.3 كىلومېتر. ئوتلاقىنىڭ ئۇزۇنلىغى 10 كىلومېتر. كەڭلىگى 5 كىلومېتر كېلىدۇ. چارۋا سىغىمچانلىغى 3500 تۇياق. 13 ئادەم چارۋا باقىدۇ. يەرباغرى، ياپ چان، چىغ قاتارلىق ياۋايى ئوتلار. داۋغان، تۇلكە، توشقان، قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. بىلەنگەدېگەن يەر نامىنىڭ كېلىش تارىخى ئىنىق ئەمەس.

يېڭى ئېغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جاينىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 28.2 كىلومېتر. ئويغۇرچە سۆز، ئىلگىرى ئۆتكەن كىشىلەر بۇ يەر گەيىكىدىن ئېغىل ياسىغانلىغى ئۈچۈن، بۇ جاينىڭ نامىنى يېڭى ئېغىل دەپ ئاتىغان. 4 ئادەم چارۋا باقىدۇ. ئۇزۇنلىغى 4 كىلومېتر، كەڭلىگى 5 كىلومېتر كېلىدۇ. تۆل ئىلىنىدىغان يايلاغ، ئوتلاق چارۋاسىغىمچانلىغى 4500 تۇياق. ياپچان، چىغ، يەر باغرى قاتارلىق ياۋايى ئوتلار بار، داۋغان، تۇلكە، ئۇلا، كەكلىك قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار،

يېڭى مەڭلەي چارۋىچىلىق نوقتىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 28.7 كىلومېتر. غەربى ئۇتانلىق دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. ئۇزۇنلىغى 4 كىلومېتر كېلىدۇ. كەڭلىگى 3 كىلومېتر كېلىدۇ. يازلىق يايلاغ، چارۋا سىغىمچانلىغى 1200 تۇياق. 12 ئادەم چارۋا باقىدۇ. ياپچان، چىغ، قاتارلىق ئۇسۇملۇكلەر، داۋغان، توشقان، ئولا، كەكلىك قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. يەر نامىنىڭ كېلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئىنىق ئەمەس.

ھاڭغى تەبىئى كەنتە

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جاينىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 55.3 كىلومېتر.

ئورنى تاغ جىلغىسىدا. ھاۋغى ئۇيغۇرچە شامال ئىغزى دېگەن مەنىدە. بۇ كەنتە ئىككى تاغنىڭ ئارلىغىدىكى شامال ئىغزىغا ئورونلاشقانلىقتىن، ھاۋغى دەپ ئاتالغان. 18 ئادەم بار. تىرىلغۇيىرى 35 مو، بۇغداي، ئارپا، پۇرچاق چېقىدۇ.

تۆز ئېغىل چارۋىچىلىق نوقتىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربىگە جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 34.6 كىلومېتىر. شەرقى ۋە غەربى گەنجىسايى دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. تۆز ئېغىل، ئۇيغۇرچە سۆز، ئېغىل تۆز يەرگە ياسالغانلىقتىن، تۆز ئېغىل دەپ نام بېرىلگەن. 10 ئادەم چارۋا باقىدۇ. يايلاغنىڭ ئۇزۇنلىغى 25 كىلومېتىر، كەڭلىگى 15 كىلومېتىر كېلىدۇ. تۆل ئىلىنىدىغان يايلاغ، چارۋا سىغىمچانلىغى 2300 تۇياق. چىغ، ياپىچان، يەر باغرى قاتارلىق ياۋايى ئوتلار، داۋغان، تۆلكە، توشقان، كەكلىك قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

قېزىل يول چارۋىچىلىق نوقتىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 43.3 كىلومېتىر، جەنۇبى كۆنلۈن تېغىغا تۇتۇشۇدۇ. قىزىل يول-ئۇيغۇرچە سۆز. يايلاغدىن تاقىقا چېقىدىغان بىر يول بولۇپ، تۇپىسى قىزىل بولغاچقا، قىزىل يول دەپ ئاتالغان. 16 ئادەم چارۋا باقىدۇ. يازلىق يايلاغ. ئۇزۇنلىغى 25 كىلومېتىر، كەڭلىگى 25 كىلومېتىر كېلىدۇ. چارۋا سىغىمچانلىغى 3000 تۇياق. يەر باغرى، ياپچان، چىغ قاتارلىق ياۋايى ئوتلار، جەگرەن، تۆلكە، داۋغان ئۇلا، كەكلىك قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

بۇگۇ چارۋىچىلىق نوقتىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 37.7 كىلومېتىر، شەرقى گەنجىسايى دەريا سى بىلەن تۇتۇشۇدۇ. قىشلىق يايلاغ، ئۇزۇنلىغى 15 كىلومېتىر، كەڭلىگى 10 كىلومېتىر كېلىدۇ. چارۋا سىغىمچانلىغى 2800 تۇياق. 14 ئادەم چارۋا باقىدۇ. يەر باغرى، چىغ، ياپچان قاتارلىق ئۆسۈملۈكلەر، جەگرەن، داۋغان، تۆلكە قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. يەر نامىنىڭ تىل ئايرىمىسى، كىلىش تارىخى ۋە مەنىسى ئېنىق ئەمەس.

سىرىقچان چارۋىچىلىق نوقتىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 16.6 كىلومېتىر. ئورنى نۇرى دەريا سىنىڭ ئىككى قىرغىغدا. بۇ يايلاغنىڭ ئۆستىدىكى ئوتلار سىرىقچان كۆرۈنگەچكە، سىرىقچان دەپ ئاتالغان. سىرىقچان ئۇيغۇرچە سۆز، 14 ئادەم چارۋا باقىدۇ. ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى تۇياق. داۋغان، تۆلكە قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار.

شىرقېر چارۋىچىلىق نوقتىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ غەربى جەنۇبىغا جايلاشقان. تۆز لىنىيە ئارلىغى 22 كىلومېتىر. ئورنى داۋۇك دەريا سىنىڭ ئارلىغىدىكى ئىگىز تاغدا، پەسىللىك يايلاغ، ئوتلاق چارۋا سىغىمچانلىغى تۇياق. داۋغان، تۆلكە قاتارلىق ياۋايى ھايۋانلار بار. ئۇيغۇرچە "بوي تاسما" دېگەن مەنىدە. بۇيايلاغ تار، ئۇزۇنچاق بۇلۇپ بۇي تاسمىغا

ئوخشىغانلىقىتتىن، شرقىر دەپ ئاتالغان.

1 ـ چاڑۇچىلىق فىرما دىخانچىلىق ئەتىرىدى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 3.4 كىلومېتىر. 1951 ـ يىلى فىرما قۇرۇلغان ۋاقىتتىدا دىخانچىلىق 2 ـ لىيەنى دەپ نام بىرىلگەن. 1964 ـ يىلى دىخانچىلىق ئەتىرىدىگە ئۆزگەرتىلگەن. 261 ئادەمى بار. بۇنىڭ دىن ئۇيغۇرلار150 نەپەر، خەنزۇلار 111 نەپەر، خۇيزۇلار 1 نەپەر، تىرىلغۇ يەر كۇلىمى 1700 مو، بۇغداي، قۇناق، بىدە تېرىدۇ.

1 ـ چاڑۇچىلىق فىرما بىناكارلىق قۇرۇلۇش ئەتىرىدى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 2 كىلومېتىر. شەرقى سايباغ دەرياسىغا يېقىن. 1951 ـ يىلى فىرما قۇرۇلغاندا، بىنا كارلىق قۇرۇلۇش ئەتىرىدى دەپ نام بىرىلگەن. 161 نەپەر ئادەمى بار. بۇنىڭدىن خەنزۇلار 101 نەپەر، ئۇيغۇرلار 56 نەپەر، خۇيزۇ 1 نەپەر.

1 ـ چاڑۇچىلىق فىرما نەسىلىك چاڑۇا پونكىتى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 7.2 كىلومېتىر. شەرقى سارلۇڭ دەرىسىغا يېقىن، ئەسلىدە نەسىلىك قوي فىرمىسى بۇلۇپ، 1980 يىلى نەسىلىك چاڑۇا پونكىتى دەپ نام بىرىلگەن. 101 نەپەر ئادەمى بار. بۇنىڭدىن خەنزۇلار 66 نەپەر، ئۇيغۇرلار 35 نەپەر، تىرىلغۇيىرى 1800 مو، چوڭ ـ كىچىك چاڑۇسى 355 تۇياق. يۇڭ، بىدە، بۇغداي چېقىدۇ.

1 ـ چاڑۇچىلىق فىرما شىپاخانىسى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. تۇز لىنىيە ئارلىغى 2 كىلومېتىر. ئەسلى نامى شىپاخانا بولۇپ 1971 ـ يىلى ساقلىقىنى ساقلاش ئەتىرىدى دەپ ئۆزگەرتىلگەن. ئىگەللىگەن يەر كۇلىمى 5 مو، قۇرۇلۇش كۇلىمى 1594 كوۋادىرات مېتىر، ئىشچى، خىزمەتچىسى 31 نەپەر، بۇنىڭدىن دوختۇر، سېستىرالار 13 نەپەر. كەسەل كارۋىتى 27 دانە، رېنتگېن ئاپپاراتى، شىندىيەنتۇ بۇلۇپ، ئادەتتىكى كىچىك ئاپراتسىيەلەرنى قىلىدۇ.

1 ـ چاڑۇچىلىق فىرما ئوتتۇرا مەكتىۋى

فىرما تەشكىلى تۇرۇشلۇق جايىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. 1951 ـ يىلى باشلانغۇچ مەكتەپ قۇرۇلغان، 1975 ـ يىلى ئوتتۇرا مەكتەپ بولغان. قارمىغدا باشلانغۇچ سىنىپ بار. ئىگەللىگەن يەر كۇلىمى 2 مو، قۇرۇلۇش كۇلىمى 3040 كۇۋادىرات مېتىر. خەنزۇ مەكتەپ. 31 نەپەر خىزمەتچى، 274 نەپەر ئوقۇغۇچى بار. قارمىغدا قرائەتخانا، تەجرىبىخانا بار.

سارلۇك ئوق ئۆستەڭ

فىرما تەشكىلىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان. بۇ ئۆستەڭنىڭ ئورنى سارلۇكدا بولغاچقا، سارلۇڭ ئوق ئۆستەڭ دەپ ئاتالغان. 1980 ـ يىلى ياسالغان. رىزەكتىن باشلىنىپ، ئارا قۇمدا توختايدۇ. ئۇزۇنلىغى 3.5 كىلومېتىر. كەڭلىگى 1.5 مېتىر، تاش تىزىلغان ئۆستەڭ. ئىقىم مىقدارى 0.5 كوپېمېتىر/سىكۇنت. سۇغۇرۇلىدىغان كۇلەم 500 مو.

1 ـ چارۇدچىلىق فىرما تاشيۇلى

فىرما تەشكىلىنىڭ شىمالىغا جايلاشقان، باش تۇغ بازىرىدىن باشلىنىپ، يالـغۇز باغقا بارىـدۇ تۇپا يۇل. ئۇزۇنلىغى 6200 مېتىر، كەڭلىگى 6 ـ 7 مېتىر، ئاپتۇ مۇبىل سائىتىگە 20 ـ 30 كىلومېتىـر تىزلىك بىلەن يۈرەلەيدۇ.

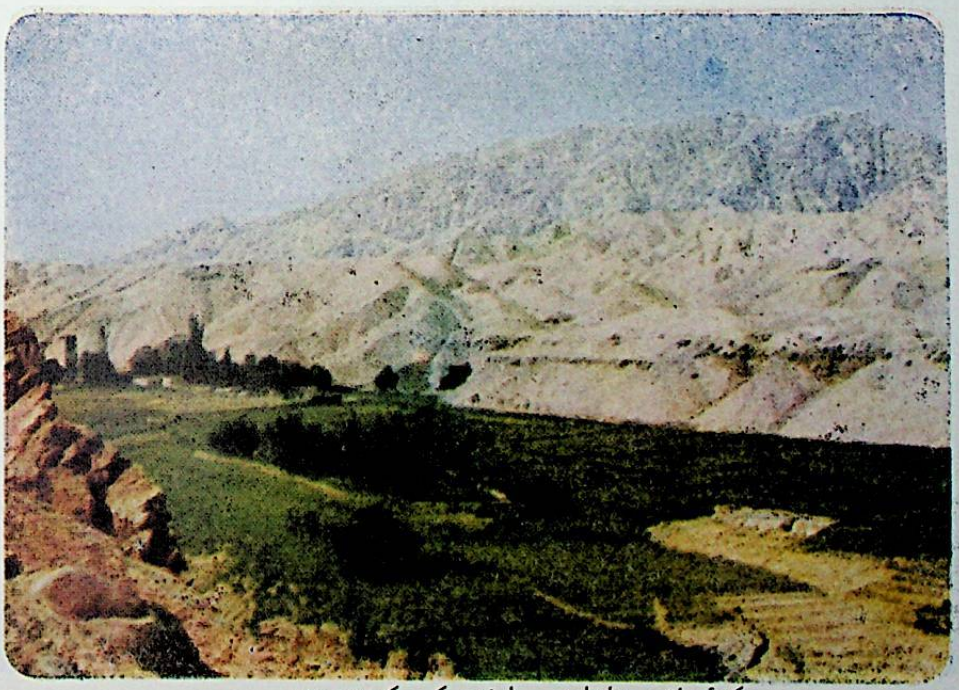
سۈرەتلەر

ناهیه‌بازبرددکی کوچامه‌نزربسی

چۆكۈندى تۈزلەڭلىكتىكى ئىتىزلار (گۈلاخما ئاقئېلەك
1 ـ مەھەللە گۈرۈپپىسىنىڭ مول ھوسۇل ئىتىزى)

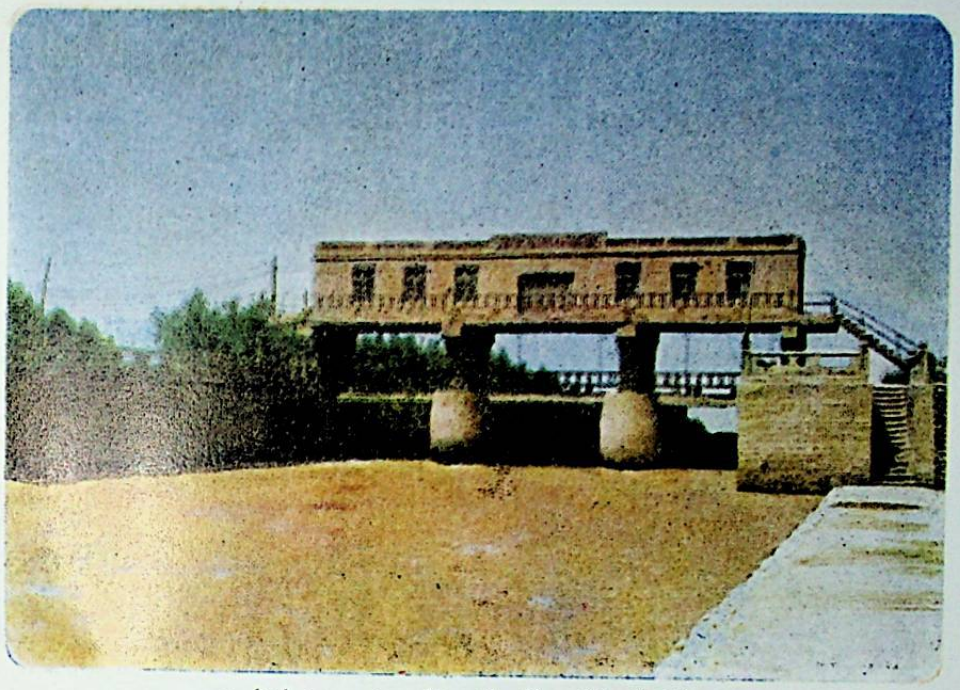
كوئىنلۇن تاغلىق رايۇندىكى كەنتەمىزىرىسى

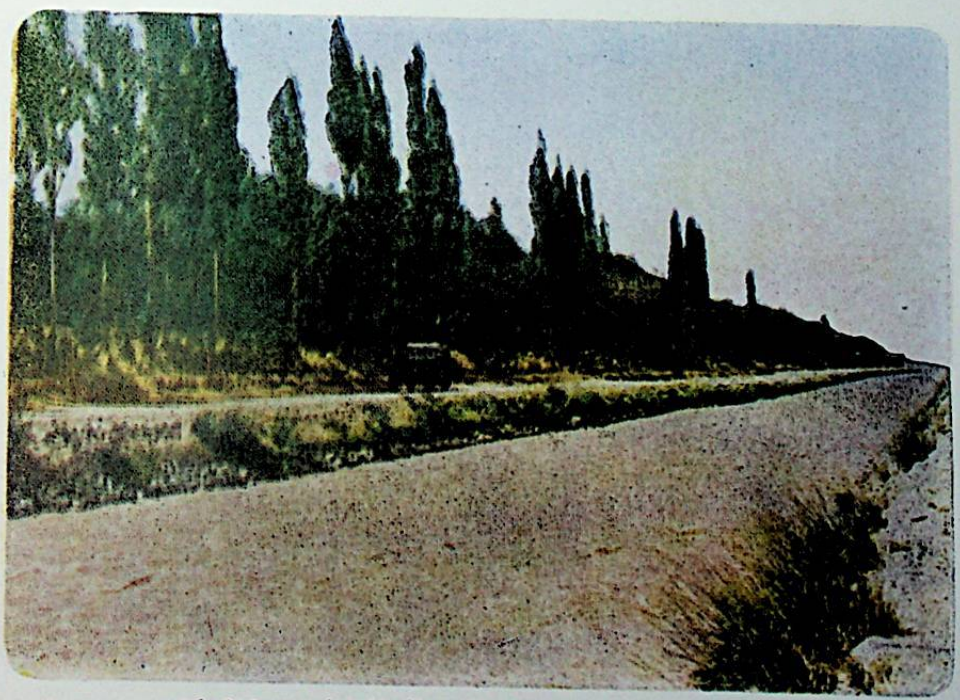
ئارا ئىگىز تاغلىقتىكى قىشلىق ۋە ئەتيازلىق يايلاق (ياموُن)

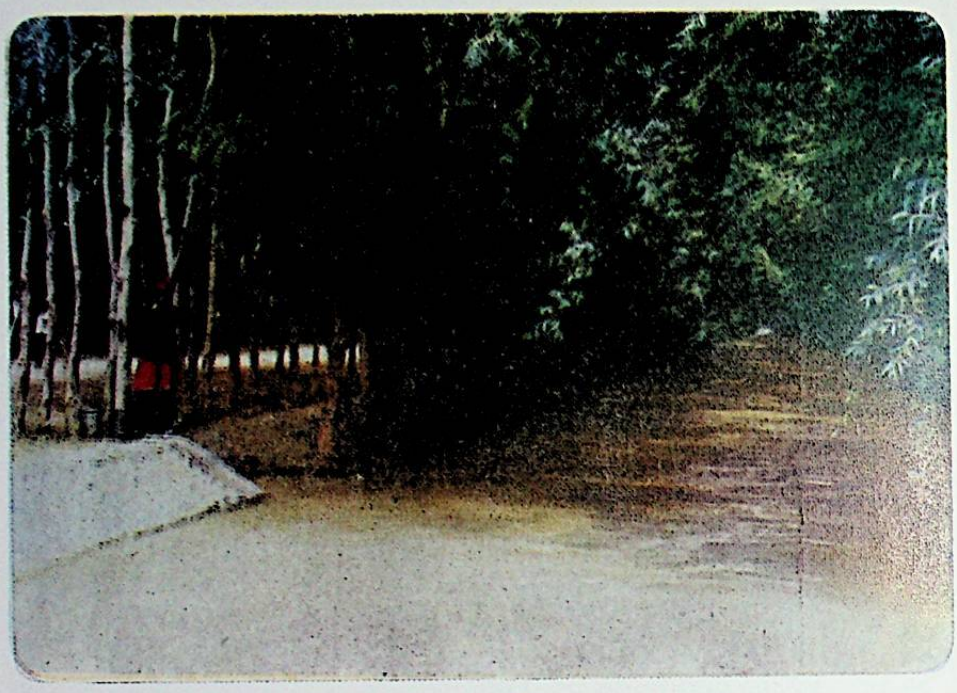
كوئىنلوُن تاغلىق رايوُندىكى تەبىئى يايلاق مەنزىرىسى (ياموُن)

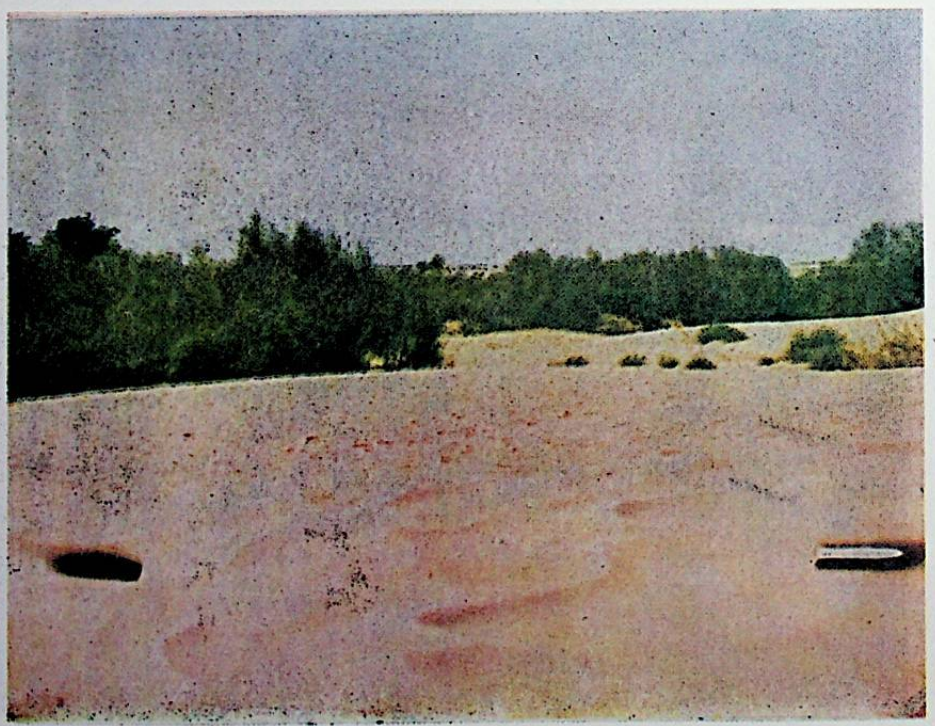
جەڭگۈار ئۆستەڭ باش ئارىشى (بۇرانتاي)

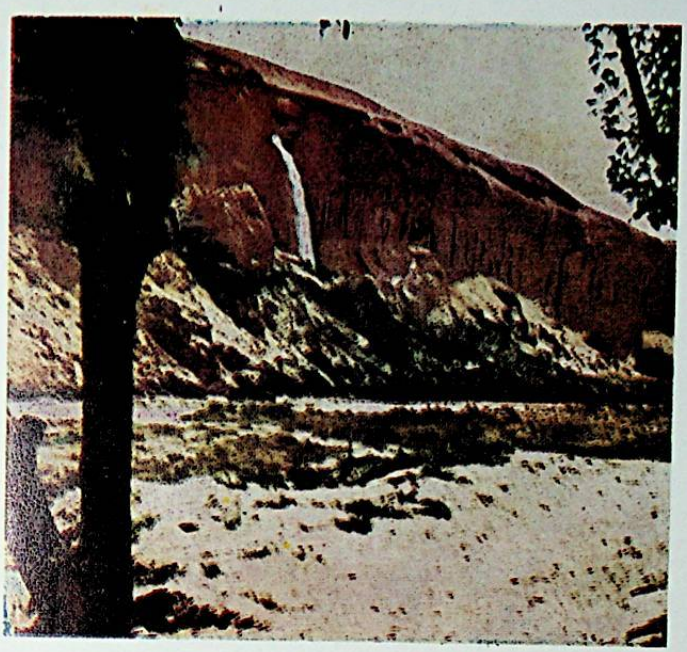
كەلكۈن سۇيى جەڭگۈار ئۆستەڭ ئارقىلىق سۇغۇرۇش
رايونلىرىغا باشلاپ كىلندى

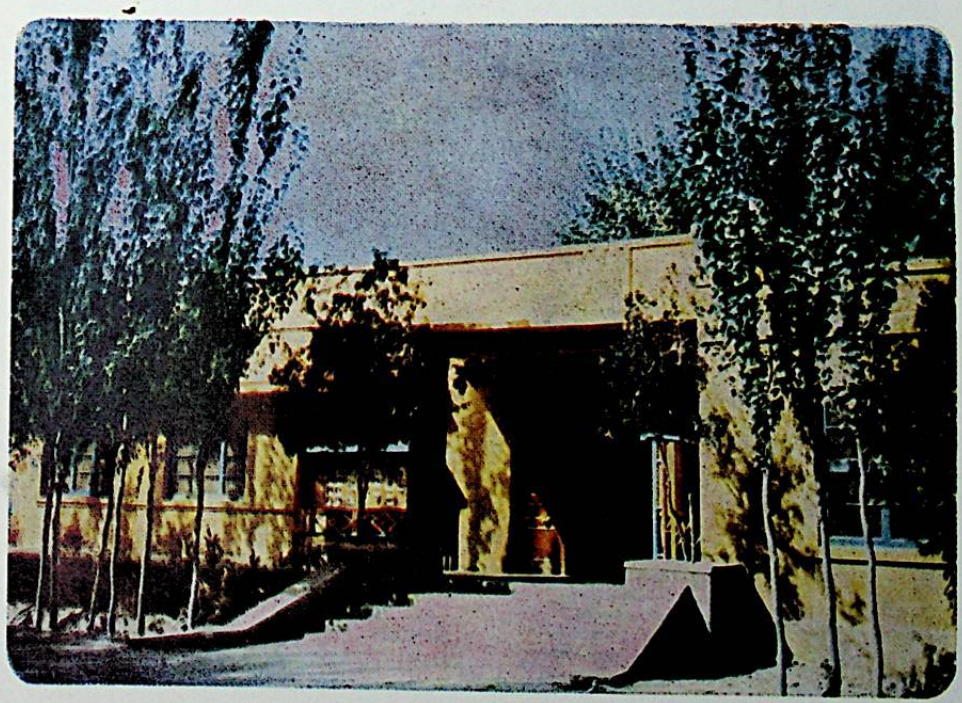
بۆك باراقسانلىق ئۆستەك (دامكۇ ئۈق ئۆستەك)

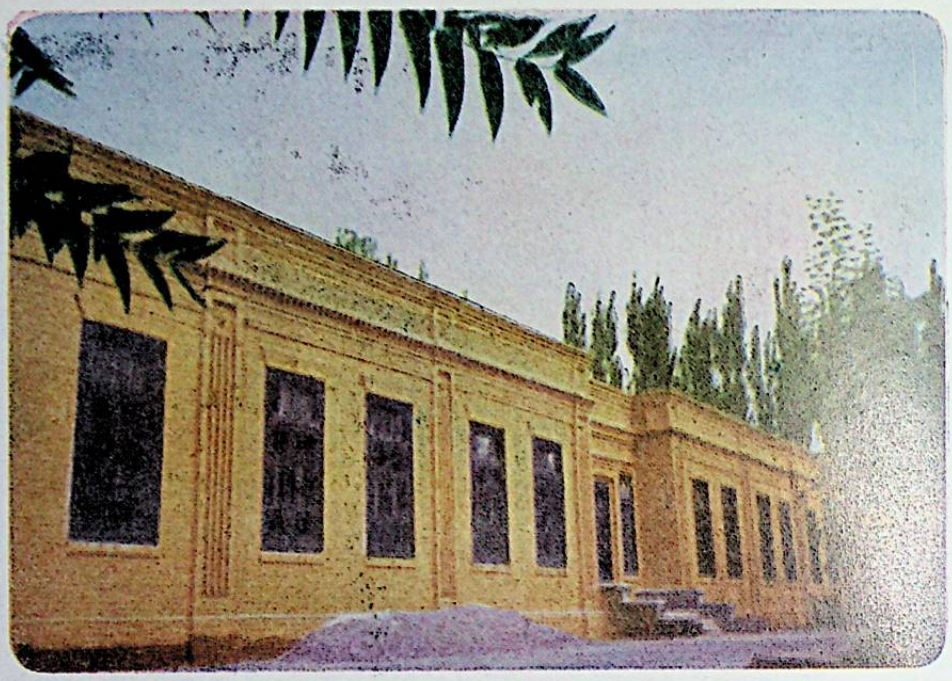
بۇرانىنىڭ ئالدىنى ئىلىپ، قۇمنى تۇراقلاشتۇرۇپ،
قۇملۇقنى ئۆزگەرتىش

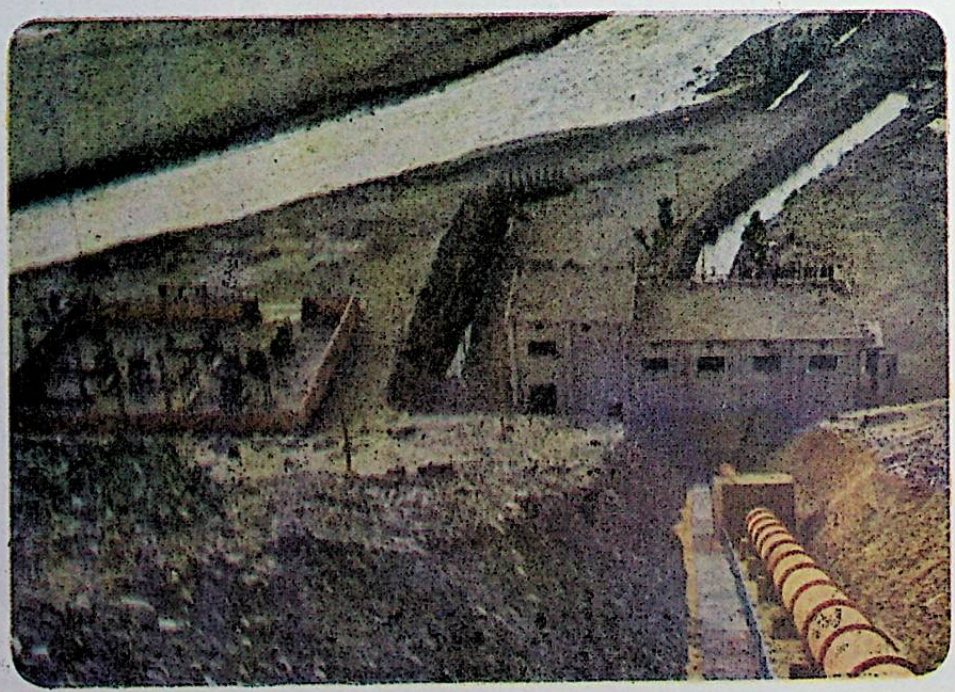
دەريا ئىقتىنى ئۆزگەرتىلمەپ، چاقا دەريا سىنىڭ سۇيى چىرا
دەريا سىغا باشلاندى (توتماق)

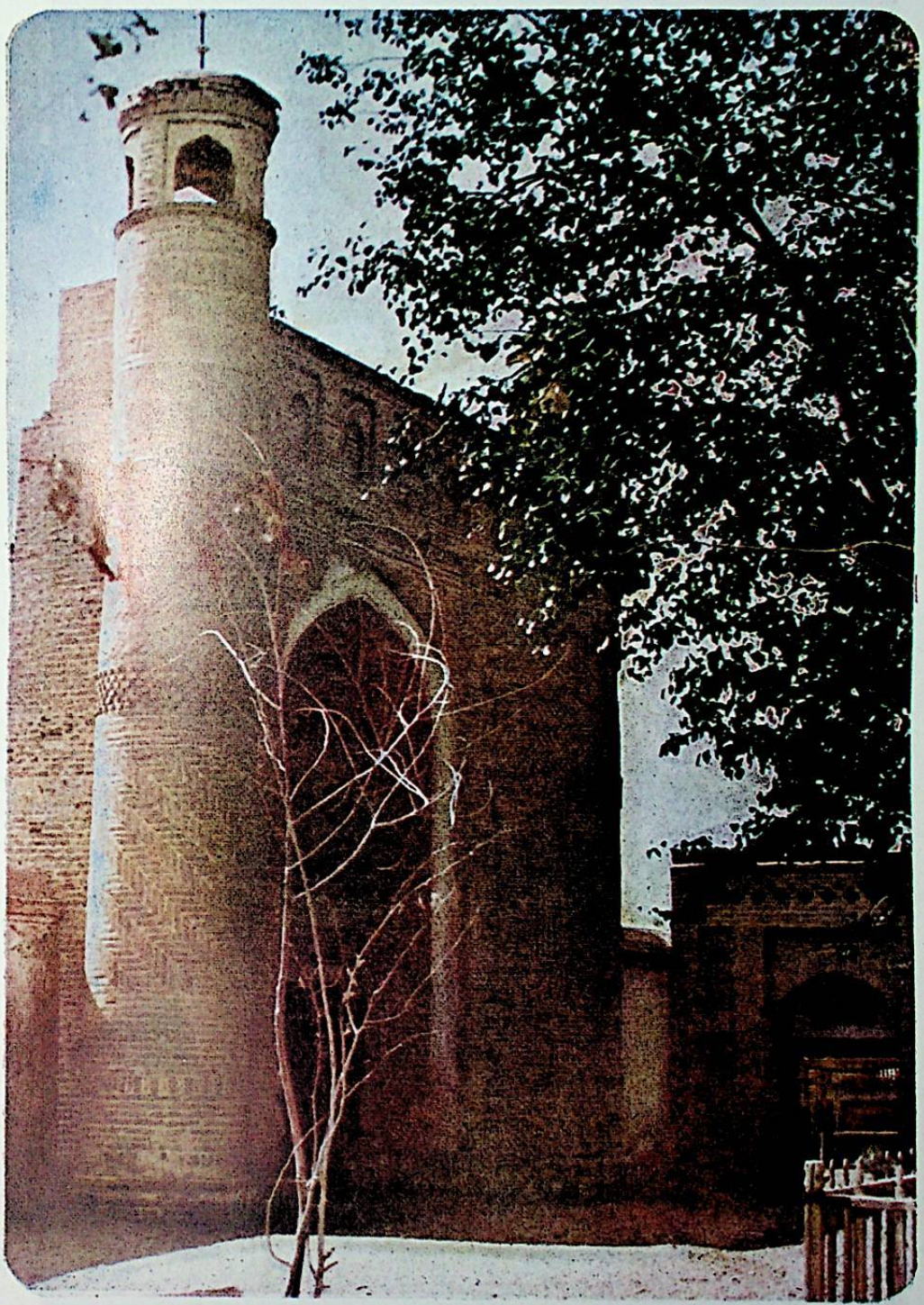
جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيسى چىرا ناھىيىلىك كومىتېتنى
ئورگىندىن بىرگۇرۇپپا

چىرا ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئورگىنىدىن بىركۈرۈنۈش

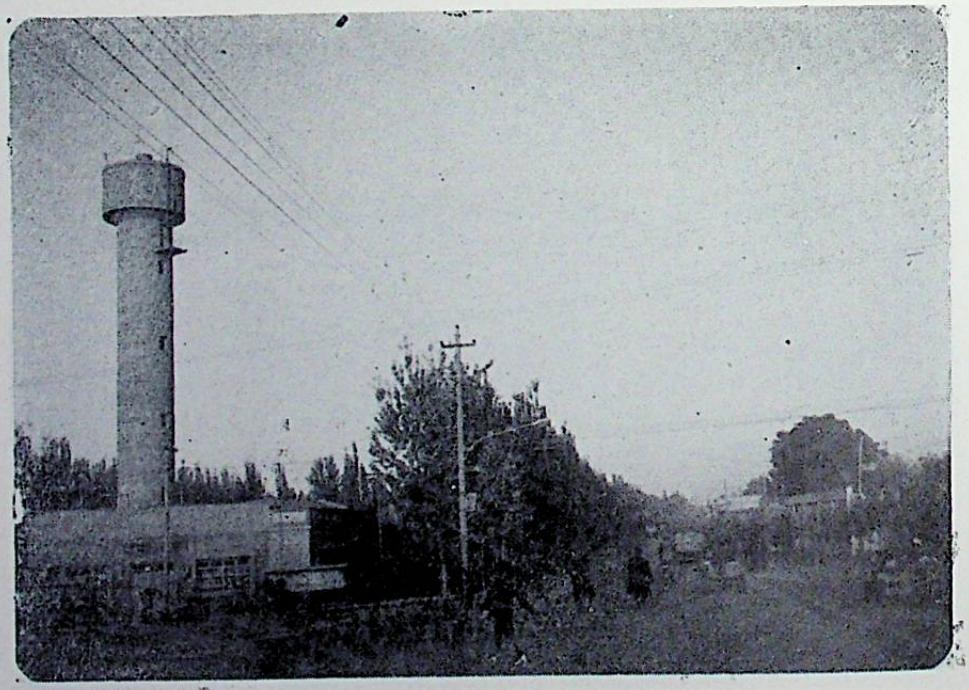
چاغلىقاي سۇ ئىلىكتىر ئىستانسىسى

ئیمامی جەپەبر تەهران مەسجیتی

ماخمال كوچىسىدىن بىر كۆرۈنۈش

كوچىنىڭ كەچكى مەنزىرىسى

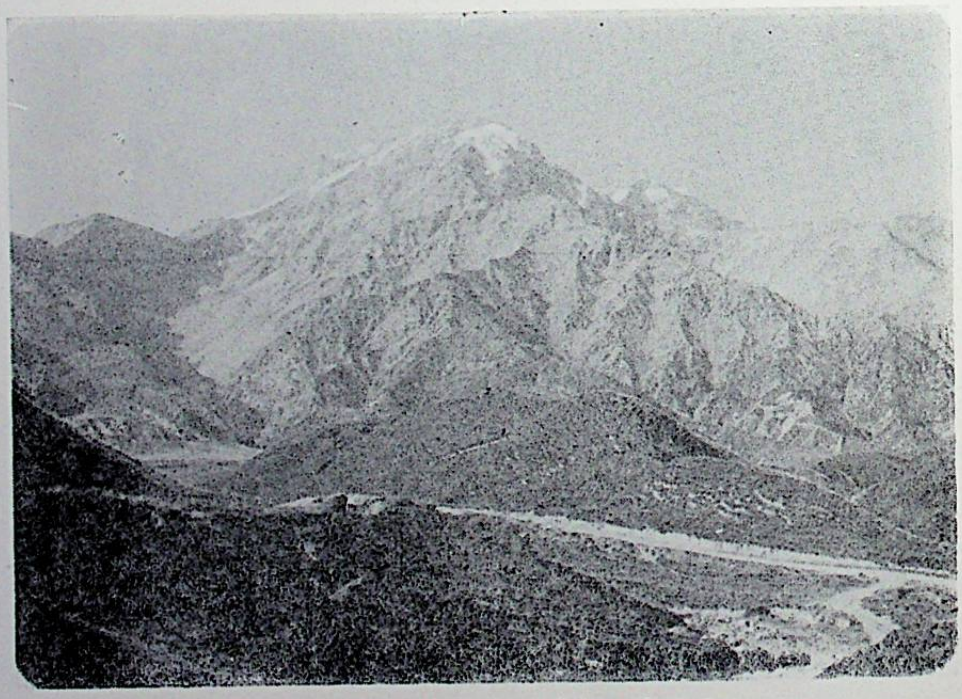
دولقۇنلنـۇاتقان بۇغـدايلار

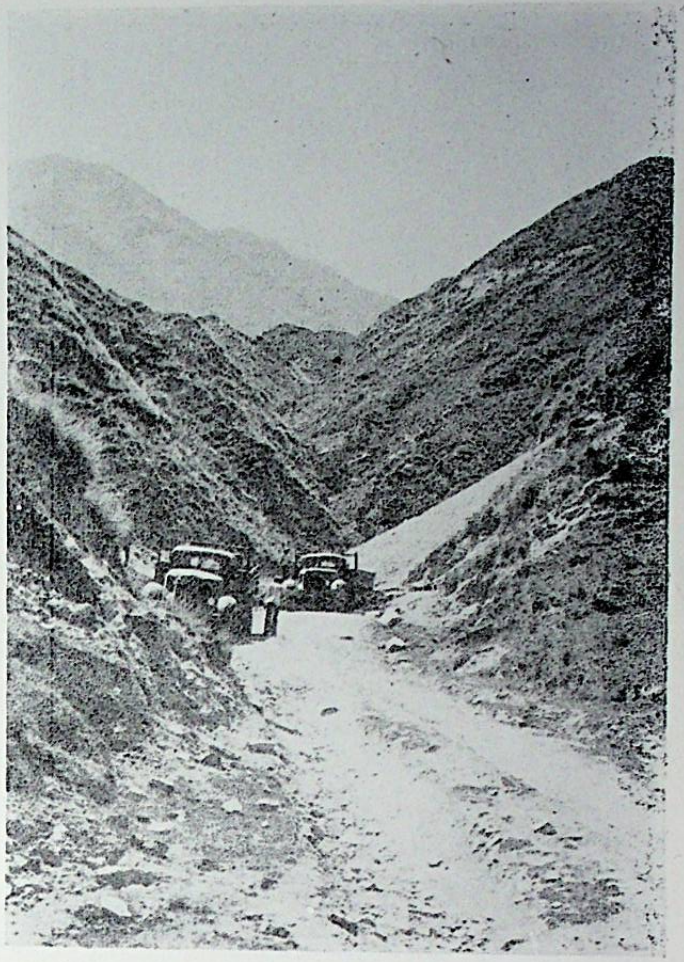
جىلغىدىكى ياياـلاق

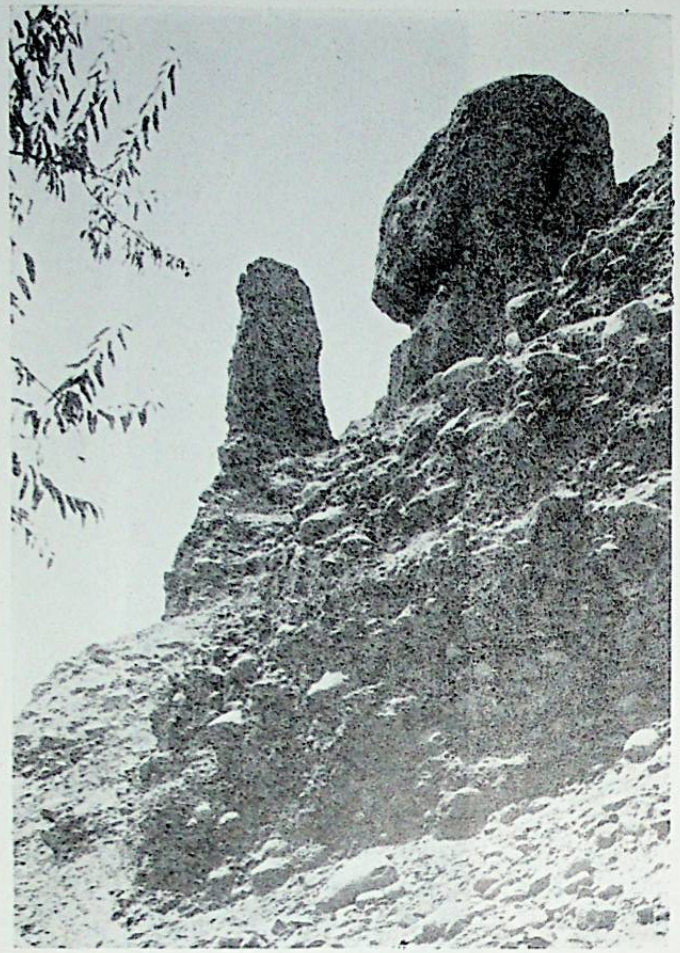
چۆلنىڭ تەبئى قىياپىتى

كۆنىنلون تاغلىق رايوننىڭ مەنزىرىسى

ياموُن تۇمۇر روداكىنىڭ رودىلىرى سىرتقا تۇشۇلماقتا

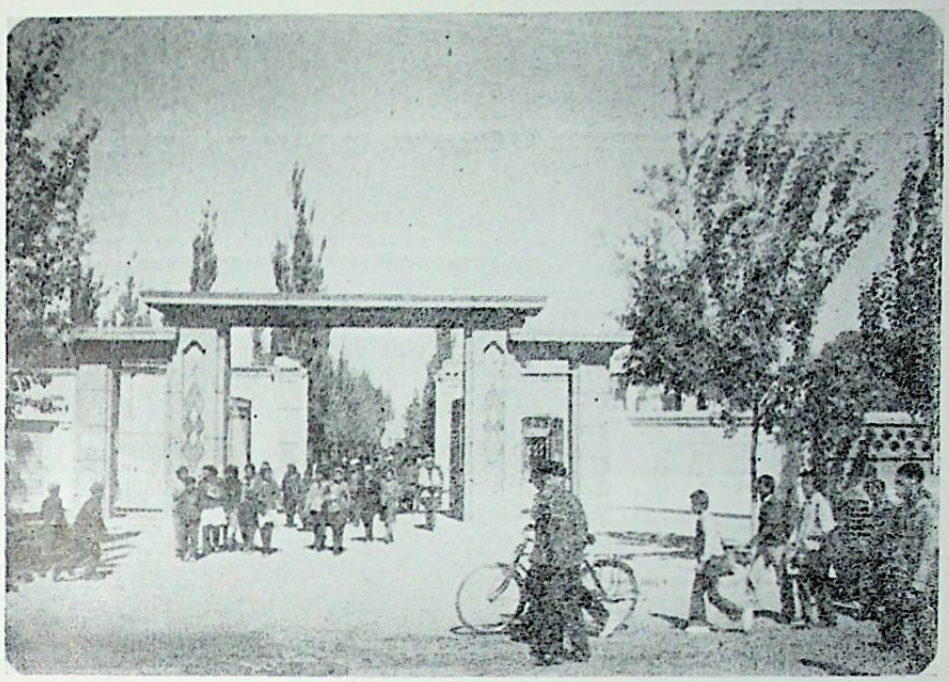
كوئىنلون تىغىنىڭ ئەجايىپ مەنزىرىسى

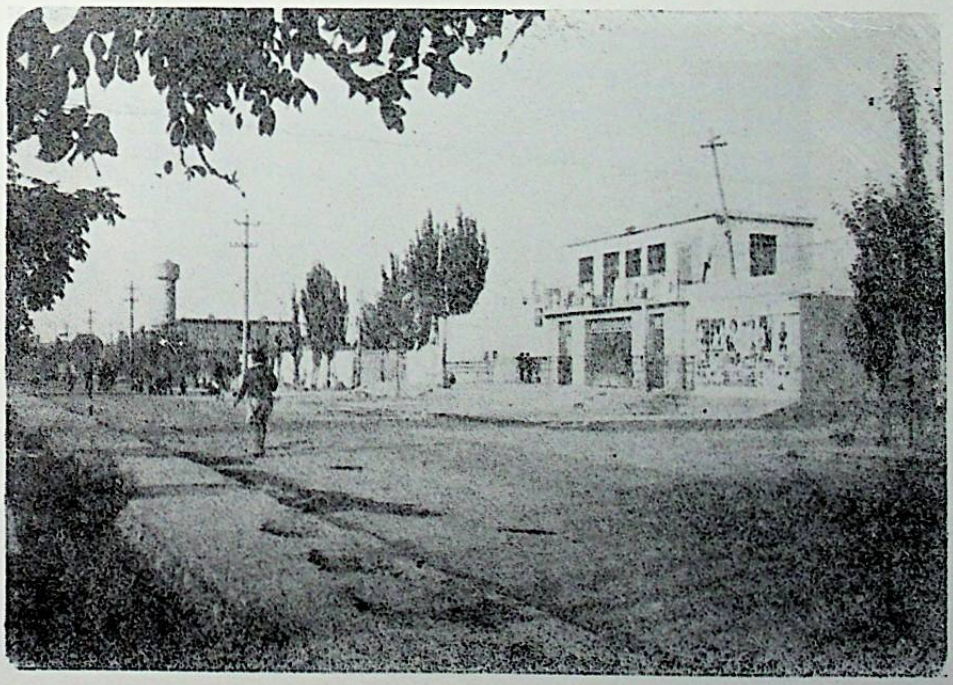
سۇ ئامبىرىدىن بىركۆرۈنۈش

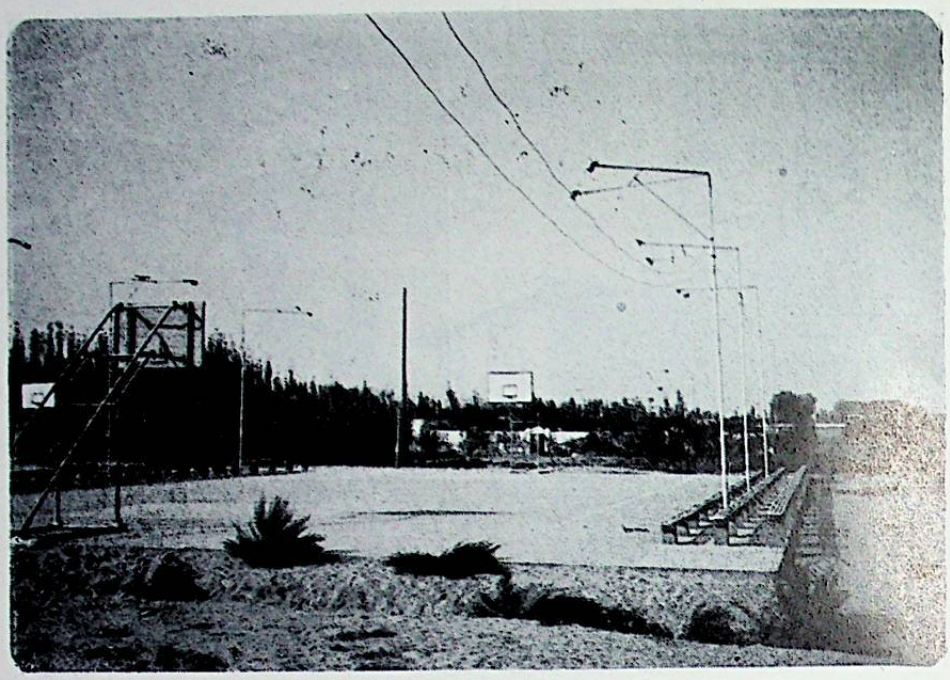
يىرىلاردىكى ئورمان بەلۋىغى

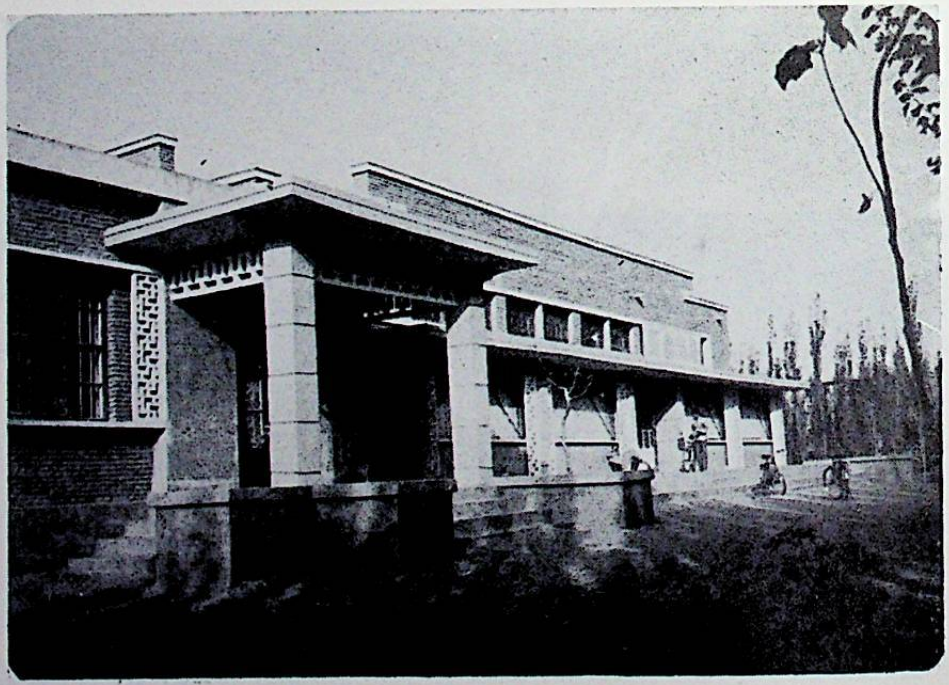
چىرا ناھىيىلىك 1 ـ ئوتتۇرا مەكتەپ

ناھىيىلىك كىنوخانا

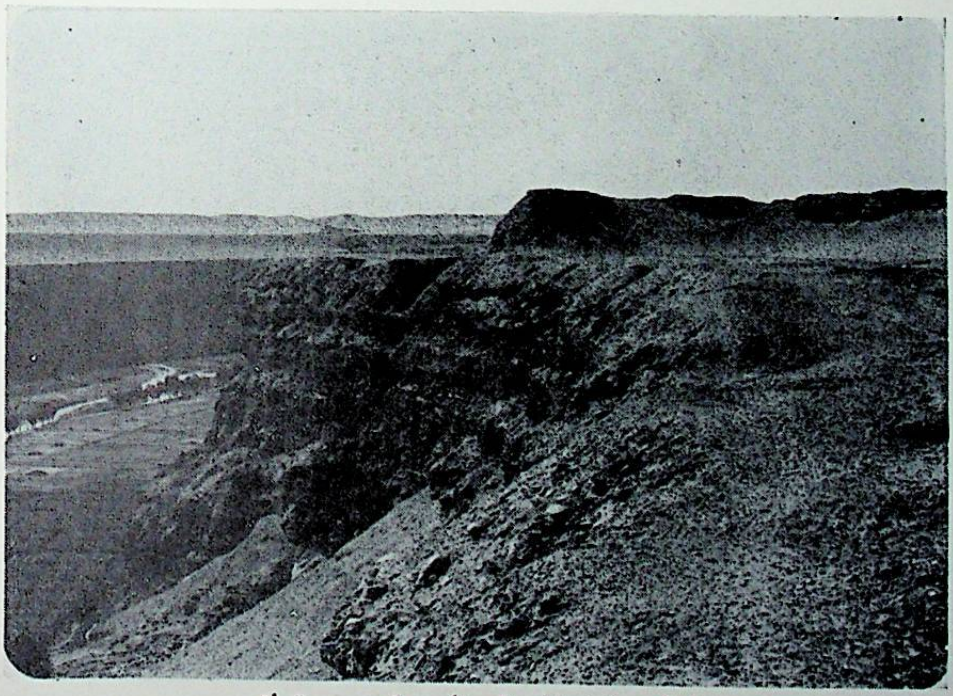
تەنتەربیە مەیدانی

کوئنلون سودا سارنیی

يېزا ئىگىلىك بانكىسىنىڭ ئىشخانابناسى

هاسا چوقتۇرۇش قورغان «قەدىمى قەلئە»

یەرناملری توغرسىدىكى خاتىرىلەر

چىرانا‌ھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ھوججىتى

چ خ (1985) 11 - نۇمۇرلۇق

يەرنامىلىرىنى تەشۋىق قىلىش، ئىشلىتىش، يەرلەرگە نام بېرىش ۋە يەر نامىلىرىنى ئۆزگەرتىشكە ئائىت مەسىلىلەر توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش

ھەرقايسى يېزا، بازارلىق خەلق ھۆكۈمەتلىرىگە، ناھىيىگە بىۋاستە قاراشلىق ئۇرۇنلارغا:

يەر نامىلىرى دۆلەتنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى، جەلقىئارا مۇناسىۋەت، سوتسىيالىستىك ئىقتىسادىي قۇرۇلۇش ۋە دۆلەت مۇداپىيە قۇرۇلۇشى ھەمدە كەڭ خەلق ئاممىسىنىڭ كۈندىلۈك تۇرمۇشى بىلەن مۇناسىۋەتلىك چوڭ ئىش بولۇپ، سىياسەتچانلىغى، سىياسەتچانلىغى، ئىلمىلىگى ئىنتايىن كۈچلۈك بولغان خىزمەت. شۇڭا ھەر دەرىجىلىك رەھبەرلەر بۇنىڭغا جىددى ۋە ئىھتىياتچان پۇزۇتسىيە تۇتۇشى كېرەك. يەرنامىلىرىنى تەشۋىق قىلىش، ئىشلىتىش، يەرلەرگە نام بېرىش ۋە يەرنامىلىرىنى ئۆزگەرتىشكە ئائىت مەسىلەر توغرىسىدا تۇۋەندىكىچە ئۇقتۇرۇش قىلىمىز:

1 - ھاكىمىيەت بىلەن گۇڭشىنى ئايرىپ، يېزىلىق، بازارلىق ھاكىمىيەت قۇرۇش داۋامىدا ھەرقايسى يېزا، بازارلار مەلۇم قىلغان كەنت كومىتېتلىرىنىڭ مەمۇرى رايونلارغا بۆلۈنۈش ئەھۋالىغا ئاساسەن، ناھىيىلىك خەلق ھۆكومىتى (1984) 51 - نۇمۇرلۇق "چىرا ناھىيىسىدىكى بىر بازار، 7 يېزىدا ۋاقتىنچە 120 كەنت كومىتېتى تەسىس قىلىش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش"نى ھەر قايسى يېزا، بازار ۋە ناھىيىگە بىۋاستە قاراشلىق ئۇرۇنلارغاتار قاتقان. شۇڭا ھەرقايسى يېزا، بازارلار ۋە ناھىيىگە بىۋاستە قاراشلىق ئۇرۇنلارنىڭ شۇ بۇيىچە تەشۋىق قىلىشنى ۋە ئىشلىتىشنى سۇرايمىز.

2 - ھەرقايسى يېزا، بازارلار ئەگەر ئەملى ئەھۋالغا ئاساسەن، كەنت كومىتېتنى كۆپەيتىشكە ياكى يەر نامىلىرىنى ئۆزگەرتىشكە توغرا كەلسە، يۇقىرىنىڭ بەلگىلىمىسىگە ئاساسەن، يۇقىرىغا مەلۇم قىلىپ تەستىقلىتىش رەسمىيىتىنى بىجىرىشى كېرەك. ئۇزى خالىغانچە كۆپەيتىشكە، نام بېرىشكە ۋە نامىنى ئۆزگەرتىشكە بولمايدۇ.

3 ـ يەر ناملرىنى باشقۇرۇشنى كۇچەيتىپ، يەر ناملرىنىڭ قالايمىقان بۇلۇپ كەتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، گووۇيەۋەن نىڭ يەرلەرگە نام بېرىش، يەر ناملرىنى ئۆزگەرتىش توغرىسىدىكى ۋاقتلىق بەلگۈلىمسى ۋە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ "گووۇيەۋەننىڭ يەرلەرگە نام بېرىش، يەر ناملرىنى ئۆزگەرتىش توغرىسىدىكى ۋاقتىلىق بەلگۈلىمىسىنى" ئىزچىل ئىجرا قىلىش توغرىسىدىكى قۇشۇمچە بەلگۈلىمىسىنى ئىجرا قىلىش كېرەك.

1 ـ تۇۋەندىكى ئەھۋاللار بولغان يەر ناملرىنى ئۆزگەرتىش كېرەك:

1) دۆلىتىمىزنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى ۋە مىللىتىمىزنىڭ ئىززەت ھۆرمىتىگە زىيان يەتكۈزۈدىغان.

2) مىللى كەمسىتىش خاراكتېرىنى ئالغان، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىغىغا توسقۇنلۇق قىلىدىغان.

3) ئەمگەكچى خەلقنىڭ ھاقارەتلەش ياكى ئىنتايىن چاكىنا خاراكتېرىنى ئالغان.

4) دۆلەتنىڭ پاكىزجان، سىياسەتلىرىگە خىلاپ بولغان باشقا يەر ناملرى.

2 ـ يەرلەرگە نام بېرىش، يەر ناملرىنى ئۆزگەرتىشتە، گووۇيەۋەننىڭ بەلگۈلىمىلىرى بويىچە بىرتەرەپ قىلىش كېرەك ھەمدە بەلگۈلىمىدىكى تەكشۈرۈپ تەستىقلاش تەرتىۋى بۇيىچە دەرىجىمۇ ـ دەرىجە يۇقىرىغا مەلۇم قىلىپ، تەستىقلاتقاندىن كېيىن ئىجرا قىلىش كېرەك.

3 ـ يېزا (يېزىغا تەڭ دەرىجىلىك) ئۇرۇنلارغا نام بېرىش، نامنى ئۆزگەرتىشىنى ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى كونكرېتنى پىكرىنى ئوتتۇرىغا قۇيۇپ، ئاپتونوم ئوبلاست (شەھەر)لىك خەلق ھۆكۈمىتى، ۋىلايەتلىك مەمۇرى مەھكىمە تەكشۈرۈپ، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى (ئاپتونوم رايونلۇق يەرناملرى كومىتېتى ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ئىشلار نازارىتى گەكۇچۇر مىسى مەلۇم قىلىنىدۇ)گە مەلۇم قىلىپ تەستىقلىتىدۇ.

4 ـ كەنت كومىتېتى (مۇشۇنىڭغا تەڭ دەرىجىلىك شەھەردىكى كوچا) لىرىگە نام بېرىش ۋە نامنى ئۆزگەرتىشنى ناھىيىلىك (شەھەرلىك) خەلق ھۆكۈمەتلىرى كونكرېتنى پىكرىنى ئوتتۇرىغا قۇيۇپ، ئاپتونوم ئوبلاست (شەھەر)لىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى، ۋىلايەتلىك مەمۇرى مەھكىمىگە مەلۇم قىلىپ تەستىقلىتىدۇ.

5 ـ مەھەللە گۇرۇپپىلىرىغا نام بېرىش ۋە نامنى ئۆزگەرتىشنى، يېزىلىق خەلق ھۆكۈمىتى كونكرېتنى پىكرىنى ئوتتۇرىغا قۇيۇپ، ناھىيىلىك (شەھەرلىك) خەلق ھۆكۈمەتلىرىگە مەلۇم قىلىپ تەستىقلىتىدۇ.

6 ـ ھەر دەرىجىلىك خەلق ھۆكۈمەتلىرى يۇقارقى يەرناملرىنى يۇقىرىغا مەلۇم قىلغاندا، نام بېرىش، نامنى ئۆزگەرتىشتىكى سەۋەبلەر، جۇملىدىن كېرەكسىز قىلىدىغان كونا نامى ۋە يىگىدىن قوللۇنۇ دىغان نامنىڭ مەنىسى، كېلىش مەنبەسى، جۇغراپىيەلىك ئورنى قاتارلىقلار توغرىسىدىكى جەدۋەلنى 3 نۇسقا توشقۇزۇپ، ئاپتونوم رايونلۇق يەرناملرى كومىتېتى ئىشخانىسىغا مەلۇم قىلىدۇ. يەر ناملرى كومىتېتى يەر نامنىڭ خەتلىرىنى بىر تۇتاش قېلىپلاشتۇرۇپ، ئۆلچەملەشتۇرۇپ بىرتەرەپ قىلغاندىن كېيىن تەستىق جاۋاپ چۈشۈرۈدۇ.

يۇقارقى ئوقتۇرۇشنى ئەستايىدىل ئىجرا قىلىشىڭلارنى سۇرايمىز.

چىرا ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى

1985 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنى

كۈچۈرمىسى بىرىلدى: ناھىيە دەرىجىلىك رەھبەرلەرگە.

ناھىيىلىك پارتكۈمغا، خەلق قۇرۇلتىيى دائىمى كومىتېتىغا، ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتىگە. ھەرقايسى تارماقلارغا، يەر ناملىرى ئىشخانىسىغا، ئارخىپقا.

چىرا ناھىيە يەرناملىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتى

چىرا ناھىيىسىنىڭ يەرناملىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتى، ئاپتونوم رايونلۇق، ۋىلايەتلىك يەرناملىرى ئىشخانىسىنىڭ سەممى غەمخورلىغى، ناھىيىلىك پارتكۇم، ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ بىۋاستە رەھبەرلىگىدە، مۇناسىۋەتلىك تارماقلار ۋە گۇرۇھلارنىڭ قوللاپ قۇۋۋەتلىشى ئاستىدا، يەرناملىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش خادىملىرىنىڭ جاپالىق تىرىشچانلىق كورسۇتۈشى ئارقىسىدا، يەرناملىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈشنىڭ نەتىجىسى مەيدانغا كەلدى.

پۈتۈن ناھىيە تەۋەسىدىكى يەرناملىرى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈلۈپ، 709 يەرنامى ئەملىلەشتۈرۈلۈپ، كافىيەن توشقۇزۇلدى. بۇنىڭ ئىچىدە ناھىيە نامى، 1، بازار 1، ئاھالىلار كومىتېتى 3، كوچا 10، گۇرۇھى 6، دادۇى 93، گۇرۇھى باشقۇرغان مەيدانلار 10، ناھىيە باشقۇرغان مەيدان (فىرما) 1، بىكىتۈەن مەيدان تەشكىلى1، بىكىتۈەننىڭ لىيەندۇيلىرى 7، كەسپى تارماقلار نامىرى 39، تەبىئى بازار، كەنتە، دىخانچىلىق، چارۋىچىلىق نوقتىلىرى، بۇزۇلغان كەنتلەر 350، ئاسارە-ئەتىقە 7، سۇنىئى قۇرۇلۇشلار 43، تەبىئى جۇغراپىيەلىك جىسىملار 137. 709 يەرنامى ئىچىدە ئەسلىدە خەرىتىگە ئىلىنغىنى 323، تەكشۈرۈپ ئۇدۇللاشتۇرۇش ئارقىلىق نامى يۇقالغىنى 9، ئاھاڭى ۋە خىتى خاتا بولغىنى 251، يېڭىدىن نام بېرىلگىنى 10، نامى ئۆزگەرتىلگىنى 2. پىلانلانغان ئۇمۇمى ئەھۋالى ماتېرىيالى، مەمۇرى رايونلانىڭ تارىخى ئۆزگۈرۈش ماتېرىيالى 33 نۇسخا، ئەملى يېزىلىغىنى 30 نۇسخا، يەرناملىرى بەلگۈسى قۇيۇلغان ماسشتاۋى 1:100،000 يەر شەكلى خەرىتىسى 32 پارچە، سىزىلغان چىرا بازىرىنىڭ 1:5000 خەرىتىسى 1 پارچە، 6 گۇرۇھنىڭ خەرىتىسى 6 پارچە. "شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى يەرناملىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش (تۇلۇقلاپ تەكشۈرۈش) تەپسىلى قائىدىسى" (تۇۋەندە قىسقارتىپ تەپسىلى قائىدىسى دەپ ئاتىلىدۇ) دىكى بەلگۈلىمىلەرگە ئاساسەن، يەر ناملىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش، يەرناملىرىنىڭ ئاھاڭى ۋە خىتىنى تەكشۈرۈپ دەللەش، توغرىلاش، ئۆلچەملەشتۇرۇش، قىلىپلاشتۇرۇش بۇيىچە بىر تەرەپ قىلىپ، ئاھاڭ تەرجىمىسىدىكى توغرا بولماسلىق، ئىشلەتكەن خىتى مۇۋاپىق بولماسلىق، بىر يەرنىڭ كۆپ خىل نامى بۇلۇش، بىرخىل يەرنامىنى كۆپ خىل يېزىشتەك قالايمىقانچىلىقلار ئوتتۇرىغا چىقتى.

ناھىيىمىزنىڭ يەر ناملىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتى 1983 - يىلى 3 - ئايىنىڭ ئاخىرىدا باشلىنىپ، 1984 - يىلى 7 - ئايدا ئاساسەن ئاياغلاشتى، خىلمۇ - خىل سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن،

بۇ خىزمەت ئارلىقتا 4 ئاي توختاپ قالغانلىقتىن، ئەسلى خىزمەت ئىشلىگەن ۋاقتىمىز 11 ئاي بولدى.

يەرناملىرىنى ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتى 4 باسقۇچقا بۆلۈپ ئېلىپ بېرىلدى. بىرىنچى باسقۇچ تەييارلىق باسقۇچى بولۇپ 6 كۈن ۋاقىت سەرىپ قىلىندى. ئىككىنچى باسقۇچتا، يەرناملىرى ئىشخانىسىنى قۇرۇش، خادىملارنى ئاجرىتىش، كادىرلارنى تەربىيەلەش، نوقتىدا سىناق ئېلىپ بېرىش ئارقىلىق ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈشنى باشلاشنىڭ ئالدىنقى تەييارلىق خىزمەتلىرىنى ئىشلەشكە 13 كۈن سەرىپ قىلىندى. ئۈچىنچى باسقۇچتا، ئىككى يېرىم ئاي ۋاقىت سەرىپ قىلىپ، سىرتتا ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈپ ماتېرىياللار توپلاندى. 4-باسقۇچتا، ماتېرىياللارنى دەللەلەش، رەتلەش ئېلىپ بېرىلدى. بۇنىڭغا 8 ئاي ۋاقىت سەرىپ قىلىندى. قىسقىغىنە 11 ئاي ۋاقىت ئىچىدە يەرناملىرىنى ئۇمۇمى يۈزلۈك تەكشۈرۈش نەتىجىسى قولغا كەلتۈرۈلۈپ، بىر قەدەر ياخشى نەتىجىگە ئېرىشتۇق.

1-تەييارلىق خىزمەتلەرنى تۈلۈق ياخشى ئىشلەش-يەر ناملىرىنى ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈشنى ياخشى ئىشلەشنىڭ ئاچقۇچى

يەر ناملىرىنى ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش بىر تۈرلۈك تېخنىكىۋىلىغى ۋە سىياسەتچانلىغى بىر قەدەر كۈچلۈك خىزمەت. شۇڭا بىز يەر ناملىرىنى ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتىنى ياخشى يولغا قويۇش ئۈچۈن، كۆپ تەرەپلىمە تەييارلىق-خىزمەتلەرنى ئىشلىدۇق. بىرىنچىدىن، ئاپپارات تەسىس قىلىپ، يەرناملىرى ئىشخانىسى قۇرۇپ، بىر نەپەر مۇئاۋىن ھاكىم ئىشخانا مۇدىرلىغىنى، ھۆكۈمەت ئىشخانىسىنىڭ بىر نەپەر مۇئاۋىن مۇدىرى ۋە كەمبىغەل دېخانلار جەمىيىتىنىڭ 1 نەپەر جۇشىسى ئىشخانىنىڭ مۇئاۋىن مودىرلىغىنى ئۈستىگە ئالدى. ھەرقايسى ئىدارە-جەمىيەتلەردىن 13 نەپەر كادىر ئاجرىتىپ، سىرتتا تەكشۈرۈش قۇشۇنى تەشكىل قىلىندى. ئۇچكى قىسىمدا ماتېرىيال رەتلەش خىزمىتى باشلىنىشتىن ئىلگىرى، 6 نەپەر كادىر ئاجرىتىلىپ ئۇچكى قىسىمدا ماتېرىيال رەتلەش خىزمەت بەنزىسى تەشكىل قىلىندى. بۇنىڭدىن كاڤىيەن، يېزىق ماتېرىياللىرىنى رەتلەشكە 2 كىشى، خەرىتە-سىزىشقا 2 كىشى، تەرجىمە ئىشلىرىغا 2 كىشى ئاجرىتىلدى، بۇ 6 كىشى تەخمىنەن ئىش تەقسىم قىلىشۇالدى. ھەم ئىش تەقسىم قىلىشۇالدى، ھەم ھەمكارلىششىنى يولغا قويدى. ئىككىنچىدىن، يەرناملىرىنى ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈشكە قاتناشقان خادىملار تەپسىلى قائىدە، ھوججەت، بەلگۈلىمىلەرنى ئۇگۇنۇپ، ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش دائىرىسى، ئۇسۇلى ۋە ئۇنىڭغا قويۇلغان تەلەپ، دەسلەپقى كاڤىيەننى تولدۇرۇش ئۇسۇللىرىنى ئىگەللىدى. ئۇگۇنۇش ئارقىلىق ئىدىيە بىرلىككە كەلتۈرۈلدى. تۇنۇش ئوستۇرۇلدى. پۈزۈتسىيە توغرىلاندى. تەپسىلى قائىدىدىكى تەلەپلەر ئىگەللەپ ئىلىندى. ئۈچىنچىدىن، نوقتىدا سىناق قىلىش خىزمىتى تۇتۇلدى. بىز ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرگۈچى خادىملارنى چىرا گۇرۇشى 1-2-3-4-5-دادۇيگە يىغىپ نوقتىدا سىناق قىلدۇق. پىشقەدەم كادىرلار پىشقەدەم دېخانلار، پىشقەدەم

زىيالىلاردىن تەكشۈرۈش ئىلىپ باردۇق. شۇنىڭ بىلەن ھەر بىركىشى تەپسىلى قائىدىدىكى تەلەپ-لەر بۇيىچە كافىيەن توشقۇزۇش، خەرىتە تۈنۈش، بايان ماتېرىياللىرىنى يېزىشنى ئۈگۈنۈۋالدى. نەتىجە سۈپىتىگە قۇيۇلغان تەلەپلەرنى ئىگەللىۋالدى. توتىنچىدىن، باشقا تەبىيارلىق خىزمەتلەر ياخشى ئىشلەندى. راسخوت، ئىشخانا ئەمەلىشتۇرۇلدى. ئىشلىتىلىدىغان بۇيۇملار ۋە خەرىتە سىزىشقا ئىشلىتىلىدىغان قۇرالار ستىۋىلىندى. تەكشۈرۈش تەپسىلى قائىدىسى ۋە يەر نامىلىرى كافىيەنى، جەدۋەل باستۇرۇلدى. خەرىتىگە چۈشۈرۈلگەن يەر نامىلىرى كۆچۈرۈلدى.

2 - جاپا - مۇشەققەتكە چىداپ كۆرەش قىلىش روھى جارى قىلدۇرۇلۇپ، سىرتقى تەكشۈرۈش ئەستايىدىل ياخشى ئىشلەندى

سىرتقى تەكشۈرۈش خادىملىرى ئاز، ۋەزىپە ئىغىر بولغان ئەھۋال ئاستىدا، ئەملى ئەھۋالنى چىقىش قىلىپ، يۇقۇتۇش جىڭى قىلىش ئۈسۈلى قوللۇنۇلدى. كۆچىنى مەركەزلەشتۈرۈپ بىر گۇرۇپپا تەكشۈرۈپ تۈگەتكەندىن كېيىن، يەنە بىر گۇرۇپپىنى تەكشۈرۈشنى ئىلىپ باردۇق. ناھىيە بازىرىنى تەكشۈرۈشنى ئەڭ ئاخىرىدا ئىشلىدۇق. 13 نەپەر تەكشۈرگۈچى خادىم بىرگۇرۇپپا بارغاندا ئالدى بىلەن گۇرۇپپىنى رەھبەرلىرىگە دوكلات قىلىپ، ئۇلارنىڭ پىكىرىنى ئىلىپ، ئۇلارنىڭ قوللىشىنى ۋە ياردىمىنى قولغا كەلتۈردى. ئۇنىڭدىن كېيىن تەپسىلى قائىدىنى ئۇ گۇرۇپپا، ئالدىنقى گۇرۇپپىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش داۋامىدىكى تەجرىبە ساۋاقلارنى قىسقىچە يەكۈنلەپ، ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتىنى ئۇرۇنلاشتۇردى. سىرتقى تەكشۈرۈش داۋامىدا، ۋەزىپىنى، خادىمنى، ۋاقىتنى بىكىتىش، نەتىجە سۈپىتىنى ھوججەتكە بېرىشىدىن ئىبارەت "3 نى بىكىتىش 1 نى ھوججەتكە بېرىش" مەسئۇلىيەت تۈزۈمى يولغا قۇيۇلدى. ھەمدە سىرتقى تەكشۈرۈشكە چىققان كامانداۋرۇپپا راسخوتىمۇ ئادەمگە قەدەر ھوججەتكە بېرىلىدى. مۇددەتتىن بۇرۇن تۈگەتسە تۈتۈپ قىلىنمىدى، ۋاقىتنى ئاشۇرۇۋەتسە تۈلۈقلاپ بېرىلمىدى. شۇ ئارقىلىق سىرتقى تەكشۈرۈش ۋەزىپىسىنىڭ ۋاقتىدا ئۇرۇنلىنىشى ئىلگىرى سۈرۈلدى.

سىرتقى تەكشۈرۈش خىزمىتى بىر قەدەر جاپالىق بولۇپ، قاتناش قۇرالىرى كەمچىل بولغانلىقتىن، سىرتقى تەكشۈرگۈچى خادىملار كۆپ قىسىم ۋاقىتلاردا ئىشەككە مىنىپ ۋە پىيادە يۈرۈپ تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى. كەچتە يەنە ماتېرىيال رەتلەش، كافىيەن توشقۇزۇش بىلەن مەشغۇل بولدى. سىرتقى تەكشۈرۈش داۋامىدا تۈۋەندىكى بىر قانچە نوقتىنى ئىشقا ئاشۇردۇق:

1 - خەرىتىگە ئىلىنغان يەر نامىلىرى، ئاپتونوم رايونلۇق يەرنامىلىرى توپلىمىدىكى يەر نامىلىرىنىڭ بىرسىمۇ كام قالمىدى. بىرسىمۇ چۈشۈرۈپ قۇيۇلمىدى. مۇھىم بولمىغانلىرىمۇ تەكشۈرۈلدى. چۈنكى يەر نامىلىرى كىشى بىشىغا ئەملىيلەشتۈرۈلگەنلىكتىن، يەر نامىلىرى توپلىمىدا بولمىسىمۇ، ئەملىيەتتە مەۋجۇت بولغاچقا، يەنىلا ئەستايىدىل تەكشۈرۈلدى. ئاخىرقى قايتىپ كېلىپ، كافىيەن توشقۇزغاندا، بىر - بىرلەپ ئەملىلەشتۈرۈلۈپ، ئۇدۇللاشتۇرۇلدى. چۈشۈپ قالغانلىرى بولسا، يەنە قايتا بېرىپ تەكشۈرۈپ تولۇقلاندى.

2 ـ سىرتقى تەكشۈرۈش داۋامىدا ھەر بىر يەرنىڭ نامىنىڭ ئومۇمى ئەھۋالى، پەيدا بۇلۇش تارىخى، مەنىسى، ۋە ئۆزگۈرۈشىنى ئايدىڭلاشتۇرۇشقا ئەھمىيەت بېرىلدى. ئەملىيەتكە چوڭقۇر چۈكۈپ، نەخ مەيدانغا بېرىپ تەكشۈرۈش، ئائىلىسىگە بېرىپ زىيارەت قىلىش، سوھبەت يېغىنى ئېچىش قاتارلىق ئۇسۇللار قوللىنىلدى. ئىلىنىغان ماتېرىياللارنىڭ گۇمانلىق جايلىرى قايتا ـ قايتا تەكشۈرۈپ دەلىللەندى.

3 ـ تەپسىلى قائىدىدە قانداق بەلگۈلەنگەن بولسا، ئەمە تەلەپ قىلىنغان بولسا شۇ بۇيىچە تەكشۈرۈلۈپ، تەپسىلى قائىدىنىڭ تەلۈنگە ئۇيغۇن بۇلۇش ئىشقا ئاشۇرۇلدى.

4 ـ سىرتقى تەكشۈرگۈچى خادىملارغا نىسبەتەن تەكشۈرۈپ تاپشۇرۇۋېلىش تۈزۈمى بېكىتىلىپ، ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈلۈدىغان يەر نامىلىرىدىن چۈشۈپ قالغىنىنىڭ بار يوقلىغى، كافىيەندىكى گىراپىكىلارنىڭ توغرا توشقۇزۇلغان ـ توشقۇزۇلمىغانلىغى تەكشۈرۈلۈپ، تەلەپكە ئۇيغۇن بولمىغانلىرى قايتىدىن تۈلۈقلاپ تەكشۈرۈلۈپ، كافىيەن توشقۇزۇلدى.

3 ـ سۈپەت بىرىنچى بۇلۇشتا چىلك تۈرۈلۈپ، ئىچكى قىسىمدا ماتېرىيال رەتلەش ياخشى ئىشلەندى

يەر نامىلىرى ماتېرىياللىرىنى رەتلەش بىر تۈرلۈك جاپالىق، ئىنچىكە خىزمەت بولۇپ، يەرنامىلىرى نەتىجىسىنىڭ مۇھىم باسقۇچى. بىز پارتىيىگە، خەلىقىمىز، تارىخقا، جۇغراپىيىگە مەسئۇل بولۇش روھىمىز بىلەن، سۈپەت بىرىنچى بۇلۇشتا چىڭ تۇردۇق. ماتېرىياللارنىڭ تەكشۈرۈشىنىڭ سىناقلىرىدىن ئۇ تەلەيدىغان بۇلۇشىنى نەزەردە تۇتۇپ، ئەستايىدىل مەسئۇلىيەتچانلىق پۈزۈتسىيە بىلەن ئېچكى قىسىمدا ماتېرىيال رەتلەش خىزمىتىنى ياخشى ئىشلىدۇق. يەرنامىلىرى كاۋىيەنى پۈتكۈل يەر نامىلىرى ماتېرىياللىرىنىڭ ئاساسى، يەر نامىلىرى ماتېرىياللىرىدىكى مەركىزى خىزمەت بولۇپ، ـــ سىرتقى تەكشۈرگۈچى خادىملارنىڭ كۆپ قىسمى مىللى يولداشلار، ھەمدە كافىيەنىنىڭ 70% دىن كۆپرەكى ئۇيغۇرچە بولغانلىقتىن، ئۇيغۇرچىدىن خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىپ، ئاندىن كېيىن يەر نامىلىرىنى قىلىپلاشتۇرۇش، ئۆلچەملەشتۈرۈش تەلۈى بۇيىچە بىر ـــ بىرلەپ ئاھاڭى ۋە خىتىنى توغرىلاپ، ئۆلچەملەشتۈرۈپ بىر تەرەپ قىلدۇق. كافىيەننىڭ ھەربىر گىراپىسىنى تەپسىلى قائىدىنىڭ تەلۈى بۇيىچە تۈزۈتۈپ، يېزىق جەھەتتىن رەتلىدۇق. گىراپىدىكى تۈلۈق بولمىغان ۋە گۇمانلىق بولغان مەسىلەرنى، ناھىيىدە ئېچىلغان ھەرخىل يىغىن پۈرسىتىدىن پايدىلىنىپ، ئەھۋالنى پىششىق بىلىدىغان كىشىلەرنى ئىزدەپ تېپىپ، قايتا ـ قايتا، كۆپ قېتىم تەكشۈرۈپ ئۇدۇللاشتۇرۇپ، مەزمۇننىي تۈلۈقلىدۇق. پۈتۈن يەر نامىلىرى كافىيەننى قايتا ـ قايتا ئۆزگەرتىش ئارقىلىق سۈپىتىنى ئوستۇرۇشكە تىرىشتۇق. ئاخىرى كېيىن بۇلۇپ 20 نەچچە قېتىم ئالدىمىزدىن ئۆتكۈزدۇق. ھەربىر يەرنامىنىڭ جۇغراپىيە لىنىك ئورنى، گۈڭشى، ناھىيە بىلەن بولغان تۇزلىنىيە ئارلىغىنى ئىنىچىكە ئۆلچەپ بېكىتتۇق. ھەربىر سانىنى قايتا قايتا، ئۇدۇللاشتۇرۇپ. يېزىقچە بايانلارنى كۆپ قېتىم تۇزەتتۇق. خەرىتە، كافىيەن، جەدۋەل، يېزىق ماتېرىيال مەزمۇنلىرىنىڭ بىردەك

بۇلۇشنى تىرىشىپ ئىشقا ئاشۇردۇق.

كونكرېتنى خىزمەت ئەھۋالىمىز مۇنداق:

(1) يەر ناملىرى كافىيەنى، بۇنىڭ ئاساسلىق 7 مەزمۇنى بۇلۇپ، رەت نۇمېرى، كافىيەن توشقۇزغۇچى، تەكشۈرگۈچى دېگەن گىراپلارنى قوشقاندا 11 گە يېتىدۇ. بىز بۇلارنىڭ ھەممىسىنى تەپسىلى قائىدىنىڭ تەلىۋى بۇيىچە دەسلەپقى قەدەمدە تۇرگە ئايرىپ، نۇمۇر سىلىپ، خەرىتە سىزغۇچى يولداشلار بىلەن بىرلىكتە مەسلىھەتلىشىپ، جۇغراپىيەلىك ئورۇننى بېكىتتۇق. بىرەر يەر نامىدائۆ ز گۇرۇش بولسا دەرھال خەرىتە سىزغۇچى يولداشلارغا ئۇقتۇرۇپ، خەرىتە بىلەن كاۋۇفىيەننىڭ بىردەك بۇلۇشقا ھەقىقى تۇردە كاپالەتلىك قىلدۇق. يەر ناملىرىنى ئۆلچەملەشتۇرۇپ بىر تەرەپ قىلدۇق. ئاھاڭى ۋە خىتنى توغرىلاش، ئۇيغۇرچە كونا-يېڭى يېزىغى، خەنزۇچە فىنىيىن ھەرپلىرىنىڭ توغرا بولغانلىغىنى تەكشۈرۇپ بېكىتتۇق.

خەرىتىدىكى يەرناملىرى ئورنى، تۇزلىنىيە ئارلىغىنى كۆپ قېتىم ئۇدۇللاشتۇرۇپ، خەرىتە بىلەن كافىيەننىڭ بىردەك بۇلۇشىنى ساقلاپ قالدۇق. كافىيەنگە توشقۇزۇلغان ئۇمۇمى ئەھۋال توغرىسىدىكى مەزمۇنى بىلەن، خەرىتىدە ئەكس ئەتتۇرۇلگەن ئىگىزلىك سىزىغى، دەريانىڭ ئۇزۇنلىغى، جىلغىنىڭ ئۇزۇنلىغى،باشلىنىشى ۋە ئاياغلىشىش نوقتىسى، كۆلنىڭ كۆلىمى، كەنت لەرنىڭ ئالاھىدە جۇغراپىيىلىك ئورنى توغرىسىدىكى بايانلارنىڭ خەرىتىدە كورسۇتۇلگىنى بىلەن بىردەك بولغان بولمىغانلىغىنى، خەرىتىدىن ئۆلچىدۇق. ھەمدە كافىيەنگە تۇزۇتۇش كىرگۈزدۇق. شۇ ئارقىلىق خەرىتە بىلەن كافىيەننى بىرلىكە كەلتۇردۇق. تەكشۈرۇپ كەلگەن سان سىپىرلار ۋە يەرشەكلى توغرىسىدىكى بايانلار ئوخشاش-ئارقىلىق تەمىنلىگەن ماتېرىياللار بولغانلىقتىن، خاتالىقلاردىن ساقلانغىلى بولمايتتى. ھەتتا ئەكسىچە بۇلۇپ قالاتتى. شۇڭا، بۇ مەسىلىنى خەرىتىدىن ئۇدۇللاش ئارقىلىق ھەل قىلدۇق. سۇپىتىمۇ بىر قەدەر ئىشەنچىلىك بولدى. لېكىن ۋاقىت ۋە كوچىنى كۆپرەك تەلەپ قىلدى. بىز ھەر بىر ۋاراق كافىيەنىنى مۇشۇ ئۇسۇل بۇيىچە ئىشلەپ، يەر شەكلى ۋە سان سىپىرلار جەھەتتىكى خاتالىقلاردىن ئاساسەن ساقلاندۇق. دەريا، جىلغىلارنىڭ ئۇزۇنلىغى، كۆلىمى، باشلىنىدىغان جايى، جۇغراپىيىلىك ئالاھىدە ئورنى خەرىتە بىلەن بىردەك بولدى.

يەر ناملىرى كافىيەنى، يېزىقچە ماتېرىياللاردا ئىشلىتىلگەن سانلىق مەلۇماتلارنى پىلان كومىتېتى، سودا ئىدارىسى، نوپۇسنى ئۇمۇمىيۇزلۇك تەكشۈرۇش، مەدەنىي-ماارىپ، سانائەت قاتناش، يېزا ئىگىلىگىنى رايۇنلارغا ئايرىش تارماقلىرى تەمىنلەپ بەردى.

يېزىقچە ئۇمۇمى ئەھۋالى ماتېرىياللىرى (1) تەپسىلى قائىدىدىكى ئۇمۇمى ئەھۋال ماتېرىيالىلارنى يېزىش تىزىسىدىكى تەلەپ بۇيىچە ماتېرىياللار توپلاندى. (2) يېزىقچە ئۇمۇمى ئەھۋال ماتېرىيالى بىلەن كافىيەنگە توشقۇزۇلغان ئۇمۇمى ئەھۋالى بىردەك بولدى. ئەگەردە ئىككىسى بىردەك بولمىغاندا، ئۇنى ئىستايىدىل تۇزەتتۇق. بىرەرسان-بىرەر ئەھۋالنى نۇرغۇن تارماقلار ۋە مۇناسىۋەتلىك خادىملارنى ئىزدەپ تېپىپ ئۇدۇللاشتۇرۇردۇق. (3) يەرنامىنىڭ پەيدا بولۇش تارىخى، مەناسى ۋە ئۆزگۈرۇشنى ئىمكانىيەتنىڭ بارچە ئەڭ زور تىرىشچانلىقلارنى كۆر سۇتۇپ

قىدىمقى كىتاپلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئارخىپ ماتېرىياللىرى دىن ئىزدەپ تاپىتۇق. ئەگەردە يەنە گۇمانلىق جايلىرى بولسا يەنە ئامما ئارىسىغا بېرىپ تەكشۈرۈپ، تەتقىق قىلىپ، ساختىسىنى چىقىرىپ تاشلاپ، راستىنى ساقلاپ قالدۇق.

4) كۆپ خىل مەنا بىلەن چۈشەندۈرۈلگەن يەر ناملىرىدىن توغرا ئاساسى بولمىغانلىرىنى، ئومۇمى بايان ماتېرىياللىرىدا، كۆپ خىل مەنادىكى چۈشەنچىلەرنىڭ ھەممىسىنى ساقلاپ قالدۇق. بۇنى بۇنىڭدىن كېيىن ئىشەنچلىك ئاساس تېپىلغاندا ئاندىن مۇئەييەنلەشتۈرمەكچى. (5) تارىخى ئاساسنى تەكشۈرۈشكە قولايلىق بولسۇن ئۈچۈن، ئىزاھات گىراپپىسىغا، ماتېرىيال بىلەن تەمىنلىگۈچى 2 دىن ئارتۇق كىشىنى، ۋە ئۇنىڭ يېشى، سالاھىيىتى، ئادرېسىنى ئەسكەرتتۇق.

3 ـ خەرىتىلەرنى سىزىش

1) كافىيەنگە ئاساسەن، يەر ناملىرىنى ئۆلچەملەشتۈرۈپ، قىلىپلاشتۇرۇپ، تەپسىلى قائىدىدىكى تەلەپكە ئاساسەن، جۇغراپىيەلىك ئورۇننى مۇقىملاپ، يەرنامىلىرى خەرىتىسىگە ئالدۇق.

2) ئايرىم ساندىكى جۇغراپىيەلىك ئورۇننى مۇقىملىيالمىغان يەرنامىلىرىنى، تەكلىپ قىلىپ ئەكىلىش، ئادەم ئىبەرتىش چارىسىنى قوللاندۇق. ياكى نەخ مەيدانغا بېرىپ ئۆلچەپ بېكىتتۇق. تاشيول ئوق ئۆستەڭلەرنى كىلومېتىر ئامپىر بېكىتىلگەن ئاپتوموبىل ئارقىلىق تاشيول، ئۆستەڭلەرنى بويلاپ يۈرۈپ، جۇغراپىيەلىك ئورۇننى ۋە ئۇزۇنلىغىنى ئۆلچەپ، خەرىتىگە ئالدۇق. ناھىيە بازىرىنىڭ يەرنامىلىرى خەرىتىسى ئەملى ئۆلچەپ سىزىلدى.

3) خەرىتىگە ئىلىش ۋە خەرىتە سىزىش ئۆزئارا بىرلەشتۈرۈلدى. يۇقىرىغا يوللاش بەلگۈلەنگەن خەرىتىلەر ۋە يەر ناملىرى تەزكىرىسى تۈزۈشكە ئېشىلتىلىدىغان خەرىتىلەرنى سىزىش ۋە خەرىتىگە ئىلىش ئۆزئارا كىرىشتۈرۈپ ئىلىپ بېرىلىپ، خىزمەتلەرنىڭ دەسلەپىدە بوش، ئاخىرىسىدا جىددىلىشىپ قىلىشتىن ساقلىنىپ، بىرنى دەپ بىرسى تاشلاپ قويۇلمىدى. شۇئارقىلىق يەرنامىلىرى تەزكىرىسىنى تۈزەش خىزمىتى ئۈچۈن ئاساس سىلىندى.

4) بىز ئادەم تەكلىپ قىلىپ، ناھىيىمىزنىڭ جۇغراپىيە، تارىخ ئىقتىسادى قۇرۇلۇشى، مەدەنىيەت، سانائەت، قاتارلىق جەھەتلەردىكى ئالاھىدىلىگى ۋە مەنزىرىلىرىنى ئەكىس ئەتتۈرۈپ بېرىدىغان بىر قىسىم سۈرەتلەرنى تارتتۇق. بىزنىڭ پىلانىمىزچە ئەڭ ئاز دېگەندە 50 پارچە رەڭلىك سۈرەت تارتماقچى.

4 ـ بىرنەچچە تۈرلۈك تەسراتىمىز ۋە بۇندىن كېيىنكى خىزمەتلەر توغرىسىدىكى پىكرىمىز.

1 ـ رەھبەرلىكنى كۈچەيتىش، يەر ناملىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەشنىڭ ئاچقۇچى. يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبەرلەر، ناھىيىلىك پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتى، يەر ناملىرى ئىشخانىسىدىكى رەھبىرى يولداشلارنىڭ يەر ناملىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش نەتىجىسىگە كۈڭۈل بۆلۈشى، دائىم سۈرۈشتۈرۈپ تۇرۇشى، دوكلات ئاڭلىشى، خىزمەت لەرگە يېتەكچىلىك

قىلىشى، يەرنامىلىرىنى ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەشنىڭ ئاچقۇچى. ۋىلا-يەتلىك مەمۇرى مەھكىمە ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى يولداش گەۋھەنخىڭسەن چىرا ناھىيىسىنىڭ يەر ناملىرىنى ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتى ۋە ئىچكى قىسمىدا ماتېرىيال رەتلەش خىزمىتىگە باشتىن ئاياغ كۆكۈل بولدى، ئەھۋالىلارنى داۋاملىق ئۇقۇپ تۇرۇپ، مەسىلەرنى ھەل قىلىپ بەردى، ۋىلايەتلىك يەر ناملىرى ئىشخانىسىدىكى يولداشلارنى دائىم ئىبەرتىپ، ناھىيەمىزنىڭ يەرنامىلىرىنى ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش ۋە ئىچكى قىسمىدا ماتېرىيال رەتلەش خىزمىتىنى تەكشۈرۈپ تۇردى ۋە يىتەكچىلىك قىلدى. ھەر دەرىجىلىك رەھبەرلەرنىڭ كۆڭۈل بۆلۈشى، رەھبەرلىكنى كۈچەيتىشى تۈپەيلىدىن، بىزنىڭ خىزمەتلىرىمىز ئەسلىدىكى قىرىنداش ناھىيىلەرنىڭ ئارقىسىدا قالغان ھالەتتىن تىزلىكتە سۈرئىتى بىر قەدەر تىز بولغانلار قاتارىغا ئۆتۈپ، نەتىجە ياراتتۇق. شۇڭا قارىقاش، خۇتەن ناھىيىسىنى تەكشۈرۈپ تاپشۇرۇپ ئالغاندىن كېيىن بىزنىڭ ناھىيىمىزنى تەكشۈرۈپ تاپشۇرۇپ ئالماقچى.

2ـ ھوججەتلەرنى ئەستايىدىل ئۆگۈنۈش. تەپسىلى قائىدە يەر ناملىرىنى ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەشنىڭ ئاساسى. يەرنامى-بىرخىل پەن. ئىلگىرى بىز بۇ خىزمەت بىلەن ئۇچۇرۇشۇپ باقمىغان، ئىشلەپ بېقىشتىن تېخىمۇ سوز ئاچقىلى بولمايدۇ. شۇڭا، بۇ، بىزگە نىسبەتەن بىر يېڭى پەن، يېڭى خىزمەت ئىدى. يەر ناملىرىنى ئۇمۇميۈزلۈك تەكشۈرۈشنىڭ قانداق قىلغاندا ياخشى ئىشلىگىلى بولۇدۇ؟ بۇنىڭ ئاچقۇچى تىرىشىپ ئۆگۈنۈپ، يۈرەكلىك ھالدا ئەمىلىيەت تىن ئۆنكۈزۈشتە. بىز سىرتقى تەكشۈرۈش ۋە ئىچكى قىسمىدا ماتېرىيال رەتلەشكە قاتناشقان يولداشلارنى ھوججەت ۋە تەپسىلى قائىدىنى قايتا، قايتا ئۆگۈنۈشكە تەشكىللەپ، تەپسىلى قائىدىدىكى بەلگۈلىمىلەرنى پۈتكۈل خىزمەت جەريانىغا سىڭدۈرۈۋۇق. بىز سىرتقى تەكشۈرۈش ۋە ئىچكى رەتلەش داۋامىدا، ھەر بىرقەدەمنى، قىلغان ھەر بىر ئىشىمىزنى تەپسىلى قائىدىدىكى تەلەپلەر بۇيىچە، ھەربىر يەر نامى ۋە ئۇنىڭ مەزمۇنلىرىنى، ئۇزئارا مۇناسىۋەتلىرىنى بىر تەرەپ قىلدۇق. مەسىلەن: خەرىتىگە ئىلىش، خەرىتە سىزىش، ئۇمۇمى ئەھۋالى ماتېرىيالىرىنى يېزىش، كافىيەنلەرنى بىر تەرەپ قىلىش، جەدۋەللەرنى توشقۇزۇشتا تەپسىلى قائىدىدىن ئايرىلمايدۇ. شۇڭا، ھەممە ئادەم تەپسىلى قائىدە بۇيىچە ئىش قىلدى. مەسىلەرنى بىر تەرەپ قىلغاندا ھەرۋاقىت تەپسىلى قائىدىنى كوردى. بەزى يولداشلار تەپسىلى قائىدىدىكى ئاچقۇچلۇق مەسىلەرنى يادلىۋالدى. بۇ، بىزنىڭ خىزمەتلىرىمىزنىڭ بىرقەر پۈختا ئىشلەنگەنلىگىنىڭ ئاچقۇچى. تەپسىلى قائىدە، ھوججەتلەرنى ئۆگەنگەندىن سىرت، ھەمشەۋىلا يەتكە ئادەم ئىبەرتىپ مەسىلەر توغرىسىدا يولىۋۇرۇق سوراپ، خىزمەتلەرنى دوكلات قىلدۇق. قىرىنداش ناھىيىلەرگە ئادەم ئىبەرتىپ، ئۇلارنىڭ خىزمەت نەتىجىلىرىنى ئۆگەنىدۇق. بۇمۇ بىزنىڭ سۈرئىتىمىزنىڭ بىرقەدەر تېز، خىزمەت سۈپىتىمىزنىڭ بىر قەدەر ياخشى بولالىشىدىكى مۇھىم سەۋەپ بولۇپ ھىساپلىنىدۇ.

3ـ پۈتكۈل ماتېرىيال خىزمىتىدە، خىزمەت كەپشىق بولغان كىشى ئۆتكەلنى ئىگەللىشى كېرەك. بۇ يەر ناملىرىنى ئۇمۇ مىيۇلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەشنىڭ مۇھىم ھالقىسى. خەرىتە، يېزىق ماتېرىيال، جەدۋەل، كافىيەنىنىڭ ھەممىسىدە بىر كىشى ئوتكەلنى ئىگەللىدى.

مۇنداق قىلىش ھەرقايسى خىزمەتلەرنىڭ ئۆز-ئارا باغلىنىشىغا، ھەرقايسى ھالقىلارنىڭ ماسلاشقان ھالدا بىرىدەك بۇلۇشىغا پايدىلىق.

4-ئىنتىپاقلىشىپ جەڭ قىلىدىغان ماتېرىيال رەتلەش بەنزىسىنىڭ بۇلۇشى، يەرنامىلىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەشنىڭ مۇھىم شەرتى. بىز 6 نەپەر خىزمەتچى خادىم خىزمەت داۋامىدا ئۆزئارا ياردەملىشىپ، بىر-بىرىمىزنىڭ ئارتۇقچىلىغىنى قوبۇل قىلىپ، يېتەر سىزلىكتىن ساقلاندۇق، ھەم ئىش تەقسىم قىلىۋالدۇق. ھەم ھەمكارلىشىپ، ئىنتىپاقلىشىپ كۆرەش قىلدۇق. نىشانىمىز بىر بولدى، ئۇ بولسىمۇ، سۈپىتى بىر قەدەر ياخشى بولغان يەرنامىلىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش نەتىجىسىنى يارىتىشتىن ئىبارەت. بۇ، بىزنىڭ خىزمەتلەرنى بىرقەدەر ياخشى ئىشلىشىمىزنىڭ مۇھىم شەرتى.

5-ئاممىغا ۋە مۇناسىۋەتلىك تارماقلارنىڭ قوللىشىغا تايىنىش.

بىز كېرەكلىك بولغان سانلىق مەلۇمات، ئەھۋال ۋە ماتېرىياللارنى مۇناسىۋەتلىك تارماقلار ۋە خادىملار ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە تەمىنلەپ بەردى. يەر نامىلىرى ئىشخانىسىنىڭ ئادىمى ئاز، ئىشى كۆپ بولغانلىقتىن، بىز بىر قىسىم يولداشلارنى بىر قىسىم يېزىق ماتېرىياللىرىنى يېزىشىمىزغا ياردەملىشىشكە تەكلىپ قىلدۇق. سۈرەت تارتىشىمىزغا ياردەملەشتى. شۇ ئارقىلىق ماتېرىياللارنىڭ سۈپىتى يۇقىرى كۆتۈرۈلدى ھەم خىزمەتنىڭ سۈرئىتى تېزلىتىلدى. قىسقىسى، ھەرقايسى تەرەپلەرنىڭ ماسلىشىشى، بىزنىڭ ۋەزىپىنى ئۈگۈشلۈق ئۇرۇنلىشىمىزنىڭ مۇھىم ئامىلى بولدى. ئەڭ ئاخىرىدىكى بىر مەسىلە، ۋىلايەتتىن تەكشۈرۈپ تاپشۇرۇپ ئالغاندىن كېيىن ئىككى ئىشنى قىلىشقا ئىرادىمىز بار: بىرىنچىسى، يۇقىرىغا يوللايدىغان يەر ناملىرى نەتىجىلىرىنى ئۇبدان رەتلەيمىز. ئىككىنچىدىن، يۇقىرىغا يوللايدىغان ماتېرىياللار ئاساسىدا، ماتېرىيالىلارنى تۈلۈقلاپ، "چىرا ناھىيە يەر ناملىرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى"نى تۈزۈپ، كىلەر يىلى يىل ئاخىرىدىن بۇرۇن "چىرا ناھىيە يەر ناملىرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى"نى چىقىرىشقا تىرىشىمىز. ھەمدە مەتبە باسمىسىنى چىقىرىمىز.

چىرا ناھىيىلىك يەر ناملىرى ئىشخانىسى

1984-يىلى 7-ئاينىڭ 14-كۈنى

چىرا ناھىيە مەمۇرى رايونلىرىنىڭ يېڭى-كونا ناملىرى سېلىشتۇرما جەدۋىلى

كونا نامى	يېڭى نامى
1-چىرا بازىرى	**چىرا بازىرى**
چىرا گۈڭشى 1-دادۇى	تۇزاقچى كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 2 دادۇى	ساي ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 3-دادۇى	چاقما كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 12-دادۇى	ھوجدا كۆل كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 19-دادۇى 1-2-3-4-شاۋدۇى	كۆكمەت كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 19-دادۇى 5-6-شاۋدۇى	ياربۇيى كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 20-دادۇى 1-2-3-4-9-شاۋدۇى	باش كۆكمەت كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 20-دادۇى 5-6-7-8-10-شاۋدۇى	دۆڭئېرىق كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى دېخانچىق مەيدانى كۆكتاتچىلىق ئەتىرىدى.	توغراكالى كەنت كومىتېتى
2-چىرا گۈڭشى	**چىرا يېزا**
چىرا گۈڭشى 4-دادۇى 1-2-3-شاۋدۇى	چىغلىق ئېرىق كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 4-دادۇى 4-5-6-شاۋدۇى	تېرەك ئېرىق كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى دېخانچىلىق مەيدانى 3-ئەتىرىدى	سىرىق چوڭكۆل كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 5-دادۇى	ئاقكۆل كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 6-دادۇى	
چىرا گۈڭشى 7-دادۇى	

کونا نامی	یېڭی نامی
چىرا گۈڭشى دىخانچىلىق مەيدانى 4 ـ ئەتـرىـدى	توغراق ئېغىل كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 8 ـ دادۇي	ئۈقادى كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 9 ـ دادۇى	ماخمال كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 10 ـ دادۇى	يۇقاقى جاي كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 11 ـ دادۇى	جاى كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 13 ـ دادۇى	ئۈچقۇن سەگى كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 14 ـ دادۇى	ئارىش كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 15 ـ دادۇي 1 ـ 2 ـ 3 ـ 4 ـ شاۋدۇي	مازار كۆل كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 15 ـ دادۇي 5 ـ 6 ـ 7 ـ شاۋدۇي	تۇۋەن جاي كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 16 ـ دادۇي	تۇۋەن ئۇغرىق كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 17 ـ دادۇي 1 ـ 2 ـ 3 ـ 4 ـ شاۋدۇى	ئانارلىق كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 17 ـ دادۇى 5 ـ 6 ـ 7 ـ 8 ـ 9 ـ شاۋدۇى	تورپا ئېرىق كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 18 ـ دادۇى 1 ـ 2 ـ 3 ـ شاۋدۇى	كاڭكال كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى 18 ـ دادۇى 4 ـ 5 ـ شاۋدۇى	باش ئۈزمە كەنت كومىتېتى
چىرا گۈڭشى دىخانچىلىق مەيدانى 1 ـ 2 ـ ئەتىرىدى	تۇۋەن توغراق كەنت كۇمىتېتى
چىرا گۈڭشى ئۈرۈغچىلىق مەيدانى	يالىق كەنت كومىتېتى
3 ـ گۇلاخما گۈڭشى	**گۇلاخما يېزا**
گۇلاخما گۈڭشى 1 ـ دادۇى	جىگدىلىك ئۈتاق كەنت كومىتېتى
گۇلاخما گۈڭشى 2 ـ دادۇي	گىدىش ئېرىق كەنت كومىتېتى
گۇلاخما گۈڭشى 3 ـ دادۇى	دىلىم تېرەك كەنت كومىتېتى
گۇلاخما گۈڭشى 4 ـ دادۇى	توغرا ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
گۇلاخما گۈڭشى 5 ـ دادۇى	ئارا ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
گۇلاخماگۈڭشى 6 ـ دادۇى 1 ـ 2 ـ 3 ـ 4 ـ شاۋدۇى	قوش ئېغىل كەنت كومىتېتى
گۇلاخما گۈڭشى 6 ـ دادۇى 5 ـ 6 ـ شاۋدۇى	پەنسەن كەنت كومىتېتى

كونا نامى

گۈلاخما گۈڭشى 6 ـ دادۇى
7 ـ شاۋدوى
گۈلاخما گۈڭشى 7 ـ دادۇى
گۈلاخما گۈڭشى 8 ـ دادۇى
گۈلاخما گۈڭشى 9 ـ دادۇى
گۈلاخما گۈڭشى 10 ـ دادۇى
گۈلاخما گۈڭشى 11 ـ دادۇى
گۈلاخما گۈڭشى 12 ـ دادۇى
1 ـ 2 ـ 3 ـ شاۋدۇى
گۈلاخما گۈڭشى 12 ـ دادۇى
4 ـ 5 ـ شاۋدۇى
گۈلاخما گۈڭشى 13 ـ دادۇى
گۈلاخما گۈڭشى 14 ـ دادۇى
گۈلاخما گۈڭشى ئۇرۇغ-
چىلىق مەيدانى

4 ـ دامكۇ گۈڭشى

دامكۇ گۈڭشى 1 ـ دادۇى
دامكۇ گۈڭشى 2 ـ دادۇى
دامكۇ گۈڭشى3 ـ دادۇى
دامكۇ گۈڭشى 4 ـ دادۇى
دامكۇ گۈڭشى 5 ـ دادۇى
دامكۇ گۈڭشى 6 ـ دادۇى
دامكۇ گۈڭشى 7 ـ دادۇى
دامكو گۈڭشى 8 ـ دادۇى
دامكۇ گۈڭشى 9 ـ دادۇى
1 ـ 5 ـ 6 ـ شاۋدۇى
دامكۇ گۈڭشى 9 ـ دادۇى
2 ـ 3 ـ 4 ـ 7 ـ شاۋدۇي
دامكۇ گۈڭشى 10 ـ دادۇى
دامكۇ گۈڭشى 11 ـ دادۇى
دامكۇ گۈڭشى 12 ـ دادۇى
دامكۇ گۈڭشى ئۇرۇغچىلىق مەيدان
دامكۇ گۈڭشى سۇئامبىرى

يېڭى نامى

يېڭى ئاۋات كەنت كومىتېتى

ئارال كەنت كومىتېتى
باغئېرىق كەنت كومىتېتى
مەدىر ئېقىن كەنت كومىتېتى
ياپىلاق كەنت كومىتېتى
ياقا ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى

شاپتۇللۇق كەنت كومىتېتى

لايقا ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى

ئاقئېلەك كەنت كومىتېتى
ئۇشۇ ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى

سالجىلىق كەنت كومىتېتى

دامكۇ يېزا

داشكۆل كەنت كومىتېتى
چۇقا باش كەنت كومىتېتى
قاشتوغراق كەنت كومىتېتى
ئىلەك ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
گۈل تېرىغان كەنت كومىتېتى
چوڭكۆل كەنت كومىتېتى
شورىخانا كەنت كومىتېتى
پارچە كەنت كومىتېتى

چەشلىك كەنت كومىتېتى

پۇناق كەنت كومىتېتى

مالقالغان كەنت كومىتېتى
يېڭى ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
زىندانكۆل كەنت كومىتېتى
ئوقالىقاش كەنت كومىتېتى
مول ھوسۇل ئامبىرى كەنت كومىتېتى

كۇنا نامى

5 ـ چاقا گۇڭشى

چاقا گۇڭشى چاقا دادۇي

چاقا گۇڭشى تەتۇى دادۇي

چاقا گۇڭشى لەڭگۇى دادۇي

چاقا گۇڭشى چۆروش دادۇي

چاقا گۇڭشى ئەندىر دادۇي

چاقا گۇڭشى هامبادا دۇى

1 ـ 2 ـ شاۋدۇى

چاقا گۇڭشى هامبا دادۇى

3 ـ شاۋدۇى

چاقا گۇڭشى قىزىلنۇر دادۇى

چاقا گۇڭشى كىشى دادۇى

چاقا گۇڭشى گەنجىساى دادۇى

چاقا گۇڭشى هاشى دادۇى

چاقا گۇڭشى يۇرۇقتاش دادۇى 1 ـ 2 ـ شاۋدۇى

چاقا گۇڭشى يۇرۇقتاش دادۇي 3 ـ 4 ـ شاۋدۇى

چاقا گۇڭشى ئىنىلىك دادۇى

چاقا گۇڭشى قىزىلىول دادۇي

چاقا گۇڭشى جەگىتال دادۇى

چاقا گۇڭشى ئۇقۇ دادۇى

چاقا گۇڭشى قاراتاش دادۇى

چاقا گۇڭشى كەڭتۇقاى دادۇى

چاقا گۇڭشى ئۇرۇغچىلىق مەيدان

6 ـ چاقا گۇڭشىدىن ئايرىلىپ چىققان

چاقا گۇڭشى بادىغان دادۇى

چاقا گۇڭشى كۆكقىر دادۇى

چاقا گۇڭشى ئاقچىغ دادۇى 2 ـ 1 ـ شاۋدۇى

چاقا گۇڭشى ئاقچىغ دادۇى چوڭساى شاۋدۇى

يېڭى نامى

چاقا يېزا

ئويباغ كەنت كومىتېتى

يانبۇلاق كەنت كومىتېتى

لەڭگۇى كەنت كومىتېتى

چۆروش كەنت كومىتېتى

ئەندىر كەنت كومىتېتى

ئامبار كەنت كومىتېتى

ساسكام كەنت كومىتېتى

قىز كۆتكى كەنت كومىتېتى

كىشى كەنت كومىتېتى

گەنجساى كەنت كومىتېتى

هاشى كەنت كومىتېتى

يۇرۇقتاش كەنت كومىتېتى

هاسا كەنت كومىتېتى

ئىنىلىك كەنت كومىتېتى

قېزىلىول كەنت كومىتېتى

جەگىتال كەنت كومىتېتى

ئۇقۇ كەنت كومىتېتى

قاراتاش كەنت كومىتېتى

كەڭتۇقاى كەنت كومىتېتى

سىرىقچان كەنت كومىتېتى

ئۇلۇغساى يېزا

بادىغان كەنت كومىتېتى

كۆكقىر كەنت كومىتېتى

ئاقچىغ كەنت كومىتېتى

چوڭساي كەنت كومىتېتى

کونا نامی	یېڭی نامی
چاقا گۈڭشى يۇرۇڭقىر دادۇى 1 ـ شاۋدۇى	يۇرۇڭقىر كەنت كومىتېتى
چاقا گۈڭشى يۇرۇڭقىر دادۇى 2 ـ شاۋدۇى	ئۈتانلىق كەنت كومىتېتى
چاقا گۈڭشى يۇرۇڭقىر ئۈتلاق پونكىتى	سغىزىلىق كەنت كومىتېتى
چاقا گۈڭشى يۇلۇڭ دادۇى	يۇلۇڭ كەنت كومىتېتى
7 ـ نۇرى گۈڭشى	**نۇرى يېزا**
نۇرى گۈڭشى 1 ـ دادۇى	چىمەنباغ كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى 2 ـ دادۇى	قۇمباغ كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى 3 ـ دادۇى	ئاقتاش كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى 4 ـ دادۇى	تۈۋەن ئاچما كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى 5 ـ دادۇى	رىزەك كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى 6 ـ دادۇى	چاتاش كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى 7 ـ دادۇى	سايباغ بېشى كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى 8 ـ دادۇى	چۆڭكۆل بېشى كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى 9 ـ دادۇى	قاشىيەر كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى 10 ـ دادۇى	سۈيلى لەڭگەر كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى سارلۇڭ دادۇي	سارلۇڭ كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى ياچى دادۇى	ياچى كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى بۇزاڭ دادۇى	بۇزاڭ كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى يالغۇز باغ دادۇى	يالغۇز باغ كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى دومسۇن دادۇى	دومسۇن كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى ئاچما دادۇى	يۇقاقى ئاچما كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى ياربىاغ ئۇرۇغچلىق مەيدان	ياربىاغ كەنت كومىتېتى
نۇرى گۈڭشى ئۈتلاق پونكتى	ئارا قۇم كەنت كومىتېتى
8 ـ بوستان گۈڭشى	**بوستان يېزا**
بوستان گۈڭشى جايتۇز دادۇى	جايتۇز كەنت كومىتېتى
بوستان گۈڭشى باغ بېشى دادۇى	باغ ـ بېشى كەنت كومىتېتى
بۇستان گۈڭشى دۆڭ باغ دادۇى	دۆڭ ـ باغ كەنت كومىتېتى
بوستان گۈڭشى ياقاقاش دادۇي	ياقاقاش كەنت كومىتېتى
بوستاى گۈڭشى 5 ـ دادۇى	

کونا نامی	یېڭی نامی
5 ـ شاۋدۇی، بوستان	ئاچـما كەنت كومىتېتى
ئۇرۇغچىلىق مەيدان	
بوستان گۈڭشى 5 ـ دادۇی	جىگدە بوسـتان كەنت كومىتېتى
1 ـ 2 ـ 3 ـ 4 ـ شاۋدۇی	
بوستان گۈڭشى ئاراسای دادۇی	ئاراسای كەنت كومـىتېتى
بوستان گۈڭشى ئايىاق قارا سۇ دادۇی	ئايىاق قارا سۇ كەنت كومـىتېتى
بوستان گۈڭشى باش قارا سۇ دادۇی 1 ـ شاۋدۇی	باش قارا سۇ كەنت كومـىتېتى
بوستان گۈڭشى باش قارا سۇ دادۇی 2 ـ شاۋدۇی	ئارالـلىق كەنت كومىتېتى
بوستان گۈڭشى ئاتچىلىق پىرمىسى	مەيدانـتۇز كەنت كومىتېـتى
بوستان گۈڭشى ئۇتلاق پونكتى	بۇزاڭ قىرتۇۋى كەنت كومىتېـتى

قوشۇمچە

چىرا ناھىيە يەرناملىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش ئىشخانىسىنىڭ ئەزالىرى:

مۇدىرى: راخمان نىياز

مۇئاۋىن مۇدىرلىرى: ساۋ چۈەنجك

تۇرسۇننىياز ئەخمەت

مەتتوختى تۇردى

يەرناملىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈشكە قاتناشقان خادىملار:

تۇرسۇننىياز ئەخمەت. مەتساۋۇرمەتىمىن. چىڭ شكۈن.

ياڭ خېۋەيچۇن. سىدى ھاشىم. يۈسۈپ تۇرسۇن.

جاڭ ۋىنتىڭ. مۇسا تۇختى. مەتتۇرسۇن تۇرسۇننىياز.

لى جىڭلىن. لى سۇڭبى. غالىپ جان ئابدۇللا. مەمتىمىن توختى.

يەرناملىرىنى ئۇمۇمىيۈزلۈك تەكشۈرۈش ماتىرىياللىرىنى رەتلەشكە قاتناشقان خادىملار:

چىڭ شكۈن. مەمتىرايىم يۈنۈس. مۇساتۇختى.

ساۋتۇڭجاڭ. ۋاڭجا. لى زىنمەي.

چىرا ناھىيە يەرناملىرى كومىتېتىنىڭ ئەزالىرى

مۇدىرى: خى شۇي

مۇئاۋىن مۇدىرى: مەتتۇمۇر تۇردى

ھەيئەت ئەزالىرى: ۋاڭ لىيەنخەي

چىڭ شىڭ ۋېن

راخمان نىياز

سۇيجاجىن

بارات تۇرسۇن

مەمتىرايىم يۈنۈس

چىرا ناھىيسسدىكى ئۆلچەملىك يەرنامىلىرىنىڭ خەنزۇچە-
ئۇيغۇرچە سىلىشتۇرما كۆرسەتكۈچى

ئۆلچەملىك يەر ناملىرىنىڭ خەنزۇچە-ئۇيغۇرچە سېلىشتۇرما كۆرسەتكۈچى

标准地名维　汉文对照索引

1. مەمۇرى رايونلارغا بۆلۈنشى ۋە ئاھاللار رايونىنىڭ نامى

一、行政区划和居民地名称

خەنزۇچە 汉字	بەت نومۇرى 页码	ئۇيغۇرچە 维文
策勒县	17	چىرا ناھىيە
策勒镇	17	چىرا بازىرى
托帕街	17	تورپا كوچىسى
拜合特街	17	بەخت كوچىسى
吉日克街	17	جىرىق كوچىسى
加麦街	18	جەمە كوچىسى
买迪尼页提街	18	مەدىنىيەت كوچىسى
色日克街	18	سىرىق كوچىسى
英巴扎街	18	يېڭى بازار كوچىسى
玛合玛勒街	18	ماخمال كوچىسى
多斯鲁克街	19	دوسلۇق كوچىسى
博斯坦街	19	بوستان كوچىسى
吐扎克其村委会	19	تۇزاقچى كەنت كومىتېتى
托格拉克艾格勒	19	توغراق ئېغىل
吐扎克其	19	تۇزاقچى
萨依吾斯塘村委会	19	ساي ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
松都克艾日克	20	سۇندۇك ئېرىق
恰合马村委会	20	چاقما كەنت كومىتېتى

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
恰合马	20	چاقما
昆其阔恰斯	20	كۆنچى كوچسى
尕孜阔恰斯	20	غاز كوچسى
松都克铁热克	20	سۇندۇك تېرەك
吾吉达库勒村委会	21	ھۇجدا كۆل كەنت كومىتېتى
吾吉达库勒	21	ھوجدا كۆل
吉日克	21	جىرىق
科克买提村委会	21	كۆكمەت كەنت كومىتېتى
科克买提	21	كۆكمەت
亚博依村委会	21	يار بويى كەنت كومىتېتى
亚博依	22	يار بويى
喀依尕其	22	قايغاچ
巴什科克买提村委会	22	باش كۆكمەت كەنت كومىتېتى
巴什科克买提	22	باش كۆكمەت
墩艾日克村委会	22	دۆڭئېرىق كەنت كومىتېتى
墩艾日克	22	دۆڭئېرىق
阿瓦甫兰干	23	ئاۋاپ لەڭگەر
托格拉喀里村委会	23	توغرى كالى كەنت كومىتېتى
托格拉喀里	23	توغرى كالى
策勒乡	29	**چىرا يېزىسى**
其格勒克艾日克村委会	29	چىغلىق ئېرىق كەنت كومىتېتى
加依吉格代	29	جاي جىگدە
其格勒克艾日克	29	چىغلىق ئېرىق
苏来曼铁热克	29	سۇلايمان تېرەك
铁热克艾日克村委会	29	تېرەكئېرىق كەنت كومىتېتى
铁热克艾日克	30	تېرەكئېرىق
阿瓦甫库勒贝希	30	ئاۋاپكۆل بېشى
普斯台克巴格	30	پوستەكباغ
库干能阿依格	30	قوغاننىڭ ئايىغى
玛合玛勒阿日希兰干	30	ماخمال ئارىش لەڭگەر
克里麻洪克皮西能艾格勒	30	كىرەم ئاخۇن كېپىشنىڭ ئېغىلى

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
色日克琼库勒村委会	31	سىرىق چوڭكۆل كەنت كومىتېتى
克其克库勒贝希	31	كىچىك كۆلبېشى
居维其阔恰斯	31	جۇۋىچى كوچىسى
恰尔巴格阔恰斯	31	چار باغ كوچىسى
阿克库勒村委会	31	ئاقكۆل كەنت كومىتېتى
阿克库勒	31	ئاقكۆل
塔热夏阔恰	32	تارشا كوچا
托格拉克艾格勒村委会	32	توغراق ئېغىل كەنت كومىتېتى
巴克苏甫木能库勒	32	باقى سۇپۇمنىڭ كۆلى
木克库勒	32	مۇكا كۆل
安吾斯塘	32	ئەن ئۆستەڭ
乌喀迪村委会	32	ئۇ قاددي كەنت كومىتېتى
巴什乌喀迪	33	باش ئۇقاددي
托万乌喀迪	33	تۇۋەن ئۇقاددي
硝尔鲁克其格尔	33	شورلۇق چىغىر
玛合玛勒村委会	33	ماخمال كەنت كومىتېتى
玛合玛勒	33	ماخمال
尤喀克加依村委会	34	يوقارقى جاي كەنت كومىتېتى
诺尔艾日克	34	نو ئېرىق
安喀里	34	ئەنكالى
科台克艾日克	34	كۆتەمە ئېرىق
乌尊艾日克	34	ئۇزۇن ئېرىق
阿勒吞巴格	34	ئالتۇن باغ
托格热吾斯塘	34	توغرا ئۆستەڭ
加依村委会	35	جاي كەنت كومىتېتى
吉格代吾斯塘	35	جىگدە ئۆستەڭ
铁热克吾斯塘	35	تېرەك ئۆستەڭ
乌其坤赛盖村委会	35	ئۇچقۇن سەگى كەنت كومىتېتى
乌其坤赛盖	35	ئۇچقۇن سەگى
阿日希村委会	36	ئارىش كەنت كومىتېتى
加依托格拉克	36	جايتوغراق

خەنزۇچە 汉字	بەت نومۇرى 页码	ئۇيغۇرچە 维文
科台买	36	كۆتەمە
台吐尔艾日克	36	تەتۇر ئېرىق
托万加依村委会	36	تۇۋەن جاي كەنت كومىتېتى
托万加依	36	تۇۋەن جاي
加依美其特	37	جاي مەچىت
麻扎库勒村委会	37	مازار كۆل كەنت كومىتېتى
喀萨普阿热希	37	قاسساپ ئارىش
麻扎阿勒迪	37	مازار ئالدى
协依合阿热希	37	شىيىخ ئارىش
哈勒塔克协海尔	37	قالتاق شەھەر
托万吾古日克村委会	38	تۇۋەن ئوغرىق كەنت كومىتېتى
托万吾古日克	38	تۇۋەن ئوغرىق
库如克玉吉买	38	قۇرۇق ئۆزەمە
亚甫拉克吾斯塘	38	ياپىلاق ئۆستەڭ
阿纳尔力克村委会	38	ئانارلىق كەنت كومىتېتى
阿纳尔力克	38	ئانارلىق
托帕艾日克村委会	39	تورپا ئېرىق كەنت كومىتېتى
托帕艾日克	39	تورپا ئېرىق
托万兰干	39	تۇۋەن لەڭگەر
艾什买兰干	39	ئەشمە لەڭگەر
康喀勒村委会	39	كاڭكال كەنت كومىتېتى
康喀勒	39	كاڭكال
巴什玉吉买村委会	40	باش ئۆزەمە كەنت كومىتېتى
巴什玉吉买	40	باش ئۆزەمە
托万托格拉克村委会	40	تۇۋەن توغراق كەنت كومىتېتى
托万托格拉克	40	تۇۋەن توغراق
亚勒克村委会	40	يالىق كەنت كومىتېتى
亚勒克	41	يالىق
固拉合玛乡	46	**گۇلاخما يېزىسى**
阿克依来克	46	ئاقئېلەك
吉格代勒克乌塔克村委会	46	جىگدىلىك ئۇتاق كەنت كومىتېتى

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
吉格代勒克乌塔克	46	جىگدەلىك ئۇتاق
给地什艾日克村委会	46	گىدىش ئېرىق كەنت كومىتېتى
给地什艾日克	47	گىدىش ئېرىق
巴扎托浦	47	بازار توپ
通古孜鲁克	47	توڭگۇزلۇق
通古孜鲁克库木奇勒克	47	توڭگۇزلۇق قۇمۇشلۇق
地力木铁热克村委会	47	دىلىم تېرەك كەنت كومىتېتى
琼库尔艾日克	47	چوڭقۇر ئېرىق
地力木铁热克	48	دىلىم تېرەك
萨特马扎热特	48	ساتما زارات
托格拉吾斯塘村委会	48	توغرا ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
合也什艾日克	48	خەيىش ئېرىق
米合迪克艾日克	48	مىغدىق ئېرىق
库休克艾日克	48	كۇشۇك ئېرىق
塔勒里克艾日克	49	تاللىق ئېرىق
阔什喀瓦提亚依拉克	49	قوش قەۋەت يايلاق
阿热吾斯塘村委会	49	ئارا ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
阿热吾斯塘	49	ئارا ئۆستەڭ
阿亚克盘掺	49	ئاياغ پەنسەن
色日克吾斯塘	49	سىرىق ئۆستەڭ
阔什艾格勒村委会	50	قوش ئېغىل كەنت كومىتېتى
阿其玛吾斯塘	50	ئاچما ئۆستەڭ
克热格	50	قىرىغ
克斯玛克艾日克	50	قىسماق ئېرىق
英阿瓦提村委会	50	يېڭى ئاۋات كەنت كومىتېتى
英阿瓦提	50	يېڭى ئاۋات
阔纳艾肯	51	كونا ئېقىن
盘掺村委会	51	پەنسەن كەنت كومىتېتى
盘掺	51	پەنسەن
麻扎贝希艾日克	51	مازار بېشى ئېرىق
阿热勒村委会	51	ئارال كەنت كومىتېتى

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
喀勒塔阿热勒	51	كالتا ئارال
托库孜喀里	52	توققۇز كالى
巴格艾日克村委会	52	باغئېرىق كەنت كومىتېتى
巴格艾日克	52	باغئېرىق
买地尔艾肯村委会	52	مەدىر ئېقىن كەنت كومىتېتى
阿亚克买地尔艾肯	52	ئاياغ مەدىر ئېقىن
巴什买地尔艾肯	52	باش مەدىر ئېقىن
亚甫拉克村委会	53	ياپىلاق كەنت كومىتېتى
亚甫拉克	53	ياپىلاق
亚喀吾斯塘村委会	53	ياقا ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
亚喀吾斯塘	53	ياقا ئۆستەڭ
夏普吐鲁克村委会	53	شاپتۇللۇق كەنت كومىتېتى
夏普吐鲁克	54	شاپتۇللۇق
布谷尔吾斯塘	54	بۇگۇر ئۆستەڭ
拉依喀吾斯塘村委会	54	لايقا ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
拉依喀吾斯塘	54	لايقا ئۆستەڭ
阿克依来克村委会	54	ئاقئېيلەك كەنت كومىتېتى
恰塔克	54	چاتاق
乌守吾斯塘村委会	55	ئۇشۇ ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
普那克艾日克	55	پۇناق ئېرىق
吾斯塘吾其	55	ئۆستەڭ ئۇچچى
杭格特勒克吾斯塘	55	ھاڭگرىتلىق ئۆستەڭ
沙勒吉力克村委会	55	سالجىلىق كەنت كومىتېتى
沙勒吉力克	55	سالجىلىق
塔古勒瓦林场	56	تاغۇلۋا ئورمانچىلىق مەيدانى
喀拉苏水库水管站	56	قارا سۇ ئامبىرى باشقۇرۇش پونكتى
沙勒吉力克林场分部	56	سالجىلىق تارماق ئورمانچىلىق مەيدانى
达玛沟乡	60	**دامكۇ يېزىسى**
乔喀巴什	60	چۇقا باش
达什库勒村委会	60	داشكۆل كەنت كومىتېتى
阿热勒克	60	ئارىلىق

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
喀拉科台克	60	قارا كۆتەك
欧吐拉迪克达西库勒	60	ئوتتۇردىكى داشكۆل
科克艾肯贝希	61	كوك ئېقىن بېشى
尤勒滚勒克	61	يۇلغۇنلۇق
喀拉克其格	61	قارا كىچىگ
乔喀巴什村委会	61	چۇقا باش كەنت كومىتېتى
喀什托格拉克村委会	61	قاشتوغراق كەنت كومىتېتى
喀什托格拉克	61	قاشتوغراق
依来克吾斯塘村委会	62	ئېلەك ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
依来克吾斯塘	62	ئېلەك ئۆستەڭ
古勒铁日干村委会	62	گۈل تېرىغان كەنت كومىتېتى
古勒铁日干	62	گۈل تېرىغان
塔力勒克	62	تاللىق
兰干色日克	63	لەڭگەر سىرىق
琼库勒村委会	63	چوڭكۆل كەنت كومىتېتى
琼库勒	63	چوڭكۆل
硝尔库勒	63	شور كۆل
强格艾日克	63	چاڭگى ئېرىق
喀拉墩	63	قارا دۆڭ
托格拉克麻扎	64	توغراق مازار
硝尔哈纳村委会	64	شۇرخانا كەنت كومىتېتى
硝尔哈纳	64	شۇرخانا
休木托喀依	64	شۇمتۇقاي
帕其坎特村委会	64	پارچە كەنت كەنت كومىتېتى
哈帕克托格拉克	64	قاپاق توغراق
帕其坎特	65	پارچە كەنت
克力坎麻扎	65	قىلقان مازار
其希里克村委会	65	چەشلىك كەنت كومىتېتى
吉格代力克	65	جىگدىلىك
迈代克力克	65	مەدەكلىك
巴什普那克	65	باش پۇناق

خەنزۇچە 汉字	بەت نومۇرى 页码	ئۇيغۇرچە 维文
普那克村委会	65	پۇناق كەنت كومىتېتى
塔尔墩	66	تار دۆڭ
科克吉格代	66	كۆك جىگدە
喀里博依	66	كالى بويى
喀尔曼	66	قارىمان
玛力喀勒干村委会	66	مالقالغان كەنت كومىتېتى
沙拉依墩	66	ساراي دۆڭ
铁热克阿勒迪	67	تېرەك ئالدى
墩尕克买里斯	67	دوڭغاق مەھەللىسى
阔纳达玛沟	67	كونا دامكۇ
英吾斯塘村委会	67	يېڭى ئۆستەڭ كەنت كومىتېتى
英吾斯塘	67	يېڭى ئۆستەڭ
阿其玛巴格	67	ئاچما باغ
希瓦克吾斯塘	67	شۇاق ئۆستەڭ
赛盖铁热克	68	سەگەتېرەك
曾旦库勒村委会	68	زندانكۆل كەنت كومىتېتى
曾旦库勒	68	زندانكۆل
克格勒克艾日克	68	قېغلىق ئېرىق
阿亚克普那克	68	ئاياغ پۇناق
叶音艾肯	68	يى يېن ئېقىن
乌喀里喀什村委会	69	ئۇقالقاش كەنت كومىتېتى
乌喀里喀什	69	ئۇقالقاش
莫勒吾苏勒苏阿木	69	مول ھوسۇل سۇ ئامبىرى
巴尔村委会		كەنت كومىتېتى
恰哈乡	75	**چاقا يېزىسى**
恰尔巴格	75	چارباغ
奥依巴格村委会	75	ئويباغ كەنت كومىتېتى
奥依巴格	75	ئويباغ
恰哈	75	چاقا
央布拉克村委会	76	يانبۇلاق كەنت كومىتېتى
库木鲁克	76	قۇملۇق

خەنزۇچە 汉字	بەت نومۇرى 页码	ئۇيغۇرچە 维文
央布拉克	76	يانبۇلاق
台吐尔	76	تەتۇر
兰贵村委会	76	لەڭگۈي كەنت كومىتېتى
兰贵	77	لەڭگۈي
阿其玛	77	ئاچما
却如什村委会	77	چۆرۈش كەنت كومىتېتى
却如什	77	چۆرۈش
铁热克勒克	78	تېرەكلىك
安迪尔村委会	78	ئەندىر كەنت كومىتېتى
安迪尔	78	ئەندىر
安巴村委会	78	ئامبار كەنت كومىتېتى
阿拉阿特力克	78	ئالا ئاتلىق
安巴	79	ئامبار
萨孜喀木村委会	79	ساسكام كەنت كومىتېتى
萨孜喀木	79	ساسكام
克孜亏地改村委会	79	قىز كۈتىكى كەنت كومىتېتى
克孜亏地改	79	قىز كۈتكى
色日克库木奇	80	سىرىق قۇمۇش
都维力克	80	دۆڭلۈك
克希村委会	80	كىشى كەنت كومىتېتى
克希	80	كىشى
干吉萨依村委会	80	گەنجىساي كەنت كومىتېتى
干吉萨依	80	گەنجىساي
库其坎力克	81	كۆچكەنلىك
其曼喀拉吾如克	81	چىمەن قارا ئۇرۇك
库如克依来克	81	قۇرۇغ ئېلەك
阔如克也尔	81	كۇرۇك يەر
喀拉阔勒	81	قارا قول
阿西村委会	81	ھاشى كەنت كومىتېتى
阿西	82	ھاشى
喀拉克尔	82	قارا قېر

خەنزۇچە 汉字	بەت نومۇرى 页码	ئۇيغۇرچە 维文
兰干塔木	82	لەنگەر تام
亚格拜地亚依拉克	82	ياغ بەردى يايلاق
玉如克塔什村委会	82	يۇرۇقتاش كەنت كومىتېتى
玉如克塔什	83	يۇرۇقتاش
阿萨村委会	83	ھاسا كەنت كومىتېتى
阿萨	83	ھاسا
恩尼里克村委会	83	ئېنىلىك كەنت كومىتېتى
恩尼里克	83	ئېنىلىك
乔喀	84	چۇكا
比吉西	84	بىجەش
塔依浪艾格孜	84	تايلاك ئېغىزى
阿提拉什	84	ئاتلاش
克孜勒尧勒村委会	85	قىزىلىيول كەنت كومىتېتى
阔什喀尔贝希	85	قۇچقار بېشى
克孜勒尧勒	85	قىزىلىيول
哈勒龙	85	ھالىلۇك
介格塔勒村委会	85	جەگىتال كەنت كومىتېتى
苏尔鲁库	85	سۇرلۇك
介格塔勒	86	جەگىتال
塔勒力克	86	تاللىق
阿孜纳美其特	86	ئازنە مەچىت
阿勒玛	86	ئالما
乌库村委会	86	ئۇقۇ كەنت كومىتېتى
乌库	86	ئوقۇ
台斯坎力克	87	تەسكەنلىك
阿特恰甫库尔	87	ئات چاپقۇر
拉依喀	87	لايقا
艾斯克吐格曼	87	ئەسكى تۇگمەن
阿亚克阿孜尕勒	87	ئاياغ ئازگال
巴什阿孜尕勒	87	باش ئازگال
巴热艾格勒	88	بارى ئېغىل

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
推孜艾格勒	88	تۇز ئېغىل
乌鲁克艾格勒	88	ئۇلۇغ ئېغىل
其格勒克艾格勒	88	چىغلىق ئېغىل
亚艾格勒	88	يار ئېغىل
阔纳艾格勒	88	كونا ئېغىل
麻扎塔什	89	مازار تاش
艾依克勒克亚依拉克	89	ئېيىقلىق يايلىغى
克亚克力克	89	قىياقلىق
塔什勒克艾格勒	89	تاشلىق ئېغىل
依协克克尔能墩亚依拉克	89	ئىشەك قېرىنىڭ دۆڭ يايلاق
布央艾格勒	89	بۇيان ئېغىل
其格勒克艾格勒	89	چىغلىق ئېغىل
依热格能艾格勒	90	يېرىلغىنىڭ ئېغىلى
喀拉塔什村委会	90	قارا تاش كەنت كومىتېتى
阿克塔什	90	ئاقتاش
阿特	90	ئاتىيى
墩吕克	90	دۆڭلەك
欧吐拉克尔能艾格勒	90	ئوتتۇرا قىرىنىڭ ئىغلى
塔孜艾格勒	91	تاز ئېغىل
萨里曼亚依拉克	91	سالمان يايلىغى
阿纳斯巴依亚依拉克	91	ئانا سباي يايلىغى
依协克克尔能墩	91	ئىشەك قېرىنىڭ دۆڭ
阿热推孜	91	ئارىتۇز
色日克萨依	91	سىرىق ساي
康托喀依村委会	92	كەڭتۇ قاي كەنت كومىتېتى
康托喀依	92	كەڭتۇ قاي
喀合夏力克	92	قاخشاللىق
色日克羌村委会	92	سىرىقچان كەنت كومىتېتى
色日克羌	92	سىرىقچان
乌鲁克萨依乡	93	**ئۇلۇغساي يېزىسى**
巴大干	93	بادىغان

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
巴大干村委会	93	بادىغان كەنت كومىتېتى
郭吉勒尕墩	93	گوجىلغا دۆڭ
科克克尔村委会	93	كوكقېر كەنت كومىتېتى
科克克尔	94	كۆكقېر
阿尕其克兰干	94	ئاغچەك لەڭگەر
尧勒琼	94	يولچۇن
阿克其格村委会	94	ئاقچىغ كەنت كومىتېتى
阿克其格	94	ئاقچىغ
克其克萨依	95	كىچكساي
库木奇尧勒	95	قۇمۇش يول
阿克塔什布扬墩	95	ئاقتاش بۇيان دۆڭ
却如勒	95	چۆرۈل
布喀墩	95	بوقا دۆڭ
琼萨依村委会	95	چوڭساي كەنت كومىتېتى
琼萨依	96	چوڭساي
玉龙克尔村委会	96	يۇرۇڭقېر كەنت كومىتېتى
玉龙克尔	96	يۇرۇڭقېر
乌坦勒克村委会	96	ئۇتانلىق كەنت كومىتېتى
乌坦勒克	96	ئۇتانلىق
色格孜勒克村委会	97	سىغىزلىق كەنت كومىتېتى
色格孜勒克	97	سىغىزلىق
阿克依来克	97	ئاق ئېلەك
玉龙村委会	97	يۇلۇڭ كەنت كومىتېتى
玉龙	97	يۇلۇڭ
吐孜鲁克亚依拉克	97	تۇزلۇق يايلاق
奴尔乡	102	**نۇرى يېزىسى**
库木巴格	102	قۇمباغ
其曼巴格村委会	102	چىمەنباغ كەنت كومىتېتى
其曼巴格	102	چىمەن باغ
墩南木古勒	102	دۆڭنەمگۈل
库木巴格村委会	103	قۇمباغ كەنت كومىتېتى

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
塔木也尔	103	تامىيەر
和尼巴格	103	خىنى باغ
亚巴格村委会	103	ياربا‌غ كەنت كومىتېتى
亚巴格	103	يار باغ
托盖巴斯提	103	تۇگە باستى
阿克塔什村委会	104	ئاقتاش كەنت كومىتېتى
阿克塔什	104	ئاقتاش
兰干	104	لەڭگەر
托万阿其玛村委会	104	تۇۋەن ئاچما كەنت كومىتېتى
英巴格	104	يېڭى باغ
托格拉吾斯塘	104	توغرا ئۆستەڭ
托万阿其玛	105	تۇۋەن ئاچما
麻木西特日木	105	ماموش تىردم
尤勒滚艾格勒	105	يۇلغۇن ئېغىل
亚勒古孜巴格村委会	105	يالغۇز باغ كەنت كومىتېتى
亚勒古孜巴格	105	يالغۇز باغ
尤喀克阿其玛村委会	105	يۇقاقى ئاچما كەنت كومىتېتى
尤喀克阿其玛	106	يۇقاقى ئاچما
奥依恰浦	106	ئويچاپ
巴什阿热库木	106	باش ئارا قۇم
阿热库木村委会	106	ئارا قۇم كەنت كومىتېتى
阿热库木	106	ئارا قۇم
都木村村委会	107	دومسۇن كەنت كومىتېتى
都木村	107	دومسۇن
萨依巴格	107	سايباغ
提坎里克	107	تىكەنلىك
萨塔皮	107	ساناپمي
尤勒群艾格孜	107	يۇلچۇن ئېغىزى
乌尊克尔	107	ئۇزۇن قېر
其维克勒克	108	چىۋىقلىق
喀提克推孜	108	قاتتىق تۇز

ئۇيغۇرچە 维文	بەت نومۇرى 页码	خەنزۇچە 汉字
ياۋىلىق	108	亚瓦力克
خانيۇت	108	汗尼尤提
رىزەك كەنت كومىتېتى	108	热再克村委会
رىزەك	109	热再克
چاتاش كەنت كومىتېتى	109	恰塔什村委会
چاتاش	109	恰塔什
توغرا ئۆستەڭ	109	托格拉吾斯塘
سايباغ بېشى كەنت كومىتېتى	109	萨依巴格贝希村委会
سايباغ بېشى	109	萨依巴格贝希
قات	110	喀　提
چوڭكۆل بېشى كەنت كومىتېتى	110	琼库勒贝希村委会
چوڭكۆل بېشى	110	琼库勒贝希
سايقات	110	萨依喀提
قاشىيەر كەنت كومىتېتى	110	喀什也尔村委会
قاشىيەر	111	喀什也尔
ئوغرى يول	111	欧格热尧勒
ياقا سۇيلى	111	亚喀虽力
سۇيلى لەڭگەر كەنت كومىتېتى	111	虽力兰干村委会
سۇيلى لەڭگەر	111	虽力兰干
سارلوق كەنت كومىتېتى	111	萨尔龙村委会
سارلوق	112	萨尔龙
دەرەخلىك	112	代热合勒克
بەلتىيى	112	拜勒提
قوچقار باش تاغ	112	阔什喀尔贝希塔格
كەڭ قويناق	112	坎库依那克
كۆتەل	112	科台勒
ياچى كەنت كومىتېتى	113	亚其村委会
ياچى	113	亚其
فېرما	113	皮尔玛
كۆك ئارال	113	科克阿热勒
تۈگە تۈز	113	托盖推孜

خەنزۇچە 汉字	بەت نومۇرى 页码	ئۇيغۇرچە 维文
曾旦	113	زىندان
阿尔其维	114	ئاراچىۋەي
布藏村委会	114	بۇزاق كەنت كومىتېتى
布藏	114	بۇزاق
塔马克艾格孜	114	تاماق ئاغزى
热木丹	114	رامۇدان
提坎力克	114	تىكەنلىك
库木尧勒	115	قۇم يول
布藏克尔	115	بۇزاق قېر
库木尧勒贝希	115	قۇم يول بېشى
帕地其艾格勒	115	پادىچى ئېغىل
蒙古孜喀提干	115	مۇڭگۇز قادىغان
普恰克其	115	پۇچاقچى
克亚克力克	116	قىياقلىق
博斯坦乡	120	**بوستان يېزىسى**
巴格贝希	120	باغ بېشى
加依推孜村委会	120	جايتاۋ كەنت كومىتېتى
加依推孜	120	جايتاۋ
库勒吐克	120	قولتۇق
阿克推孜	121	ئاقتاۋ
塔木也尔	121	تامىيەر
巴什买里	121	باش مەھەللە
巴格贝希村委会	121	باغبېشى كەنت كومىتېتى
阿热克尔吐维	121	ئاراقبرتاۋى
墩巴格村委会	121	دۆڭباغ كەنت كومىتېتى
库勒也尔	122	كۆلىيەر
塔什勒克也尔	122	تاشلىق يەر
木热鲁木喀什	122	مۇرلۇم قاش
亚喀喀什村委会	122	ياقاقاش كەنت كومىتېتى
亚喀喀什	122	ياقا قاش
艾孜买提吐维	123	غەزىمەت تاۋى

خەنزۇچە 汉字	بەت نومۇرى 页码	ئۇيغۇرچە 维文
铁热克吐维	123	تېرەك تۇۋى
帕提玛其文	123	پاتما چۈنن
色日克喀什	123	سېرىق قاش
依西克恰塔	123	شك چاتا
阿其玛村委会	124	ئاچما كەنت كومىتېتى
阿其玛	124	ئاچما
吉格代博斯坦村委会	124	جىگدە بوستان كەنت كومىتېتى
吉格代博斯坦	124	جىگدە بوستان
墩也尔	124	دۆڭ يەر
阿热萨依村委会	125	ئاراساي كەنت كومىتېتى
阿热萨依	125	ئارا ساي
却勒艾格勒	125	چول ئېغىل
库勒都送	125	قولدۇسۇن
阿亚克喀拉苏村委会	125	ئاياق قارا سۇ كەنت كومىتېتى
阿亚克喀拉苏	126	ئاياق قاراسۇ
克什拉克也尔	126	قىشلاق يەر
巴什阿其玛	126	باش ئاچما
巴什喀拉苏村委会	126	باش قاراسۇ كەنت كومىتېتى
巴什喀拉苏	126	باش قاراسۇ
阿热勒力克村委会	127	ئاراللىق كەنت كومىتېتى
阿热勒力克	127	ئاراللىق
科拜克尔	127	كۆپە قېر
普麻斯克尔	127	پۇماس قېر
科克巴什墩	127	كۆكباش دۆڭ
科克布拉克	128	كۆك بۇلاق
阿克吐喀依	128	ئاقتۇقاي
提热开勒亚依拉克	128	تىرىكەل ياياق
帕喀尔	128	پاكار
科台勒	128	كۆتەل
木纳尔	129	مۇنار
尧干恰普	129	يۇغان چاپ

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
阿特亚依拉克	129	ئات يايلاق
迈丹推孜村委会	129	مەيدانتۆز كەنت كومىتېتى
迈丹推孜	130	كەنت
布藏克尔吐维村委会	130	بۇزاق قېر تۆۋى كەنت كومىتېتى
布藏克尔吐维	130	بۇزاق قېر تۆۋى

2ـ كەسپى تارماقلار ۋە ئورۇنلار نامى

二、专业部门和单位名称

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
中国共产党策勒县委员会	142	جۇڭگوكو مەمۇنىستىك پارتىيىسى چەرا ناھىيىلىك كومىتېتى
策勒县人大常委会	142	چەرا ناھىيىلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمى كومىتېتى
策勒县人民政府	142	چەرا ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى
政协策勒县委员会	142	سىياسى كېڭەش چەرا ناھىيىلىك كومىتېتى
喀塔墩良种场	143	قاتار دۆڭ ئۇرۇقچىلىق مەيدانى
策勒县第一中学	143	چەرا ناھىيىلىك 1ـ ئوتتۇرا مەكتەپ
策勒县第二中学	143	چەرا ناھىيىلىك 2ـ ئوتتۇرا مەكتەپ
达玛沟乡中学	143	دامكۇ يېزا ئوتتۇرا مەكتەپ
策勒县第一小学	143	چەرا ناھىيە 1ـ باشلانغۇچ مەكتەپ
策勒县第二小学	143	چەرا ناھىيە 2ـ باشلانغۇچ مەكتەپ
策勒县第三小学	143	چەرا ناھىيە 3ـ باشلانغۇچ مەكتەپ
策勒县人民医院	144	چەرا ناھىيىلىك خەلق دوختۇرخانىسى
策勒县人民银行	144	چەرا ناھىيىلىك خەلق بانكىسى
策勒县农业银行	144	چەرا ناھىيىلىك يېزا ئىگىلىك بانكىسى
策勒县供销合作联社	144	چەرا ناھىيىلىك تەمىنات سودا بىرلەشمە كوپېراتىۋى
策勒县粮食局	144	چەرا ناھىيىلىك ئاشلىق ئىدارىسى
昆仑商场	144	كۇنلۇن سودا سارىيى

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
策勒县医药公司	145	چىرا ناھىيىلىك دارى شىركىتى
策勒县新华书店	145	چىرا ناھىيىلىك شىنخۇا كىتابخانىسى
策勒县人民电影院	145	چىرا ناھىيىلىك خەلق كىنوخانىسى
策勒县车队	145	چىرا ناھىيىلىك ئاپتومبىل كالۇنى
策勒县农机修造厂	145	چىرا ناھىيىلىك يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرىنى رېمۇنت قىلىش ياساش زاۋۇدى
色日克胡木丹贝希	145	سېرىق خۇمدان بېشى
固拉合玛水电站	145	گۇلاخما سۇ ئېلېكتىر ئىستانسىسى
亚门坎铁矿	146	يامۇن رودا كان
恰拉喀依电站	146	چاغلىقاي سۇ ئېلېكتىر ئىستانسىسى
策勒县电视差转台	146	چىرا ناھىيىلىك تېلېۋىزىيە كۈچەيتىش ئىستانسىسى
自治区策勒治沙研究试验站	146	ئاپتونوم رايونلۇق چىرا قۇم تىزگىنلەشنى تەتقىق قىلىش تەجرىبە پونكتى
策勒县气象站	146	چىرا ناھىيىلىك ھاۋارايى پونكتى
策勒县运输站	146	چىرا ناھىيىلىك تارانسپورت بېكتى
布兰台水文站	146	بۇرانتاي سۇ ئۆلچەش پونكتى
策勒县地方养路队	146	چىرا ناھىيىلىك يەرلىك يول ئاسراش ئەترىتى
普那克果园	147	پۇناق مېۋىلىك باغ
策勒县工商行政管理局	148	چىرا ناھىيىلىك سودا سانائەتنى مەمۇرى باشقۇرۇش ئىدارىسى
策勒县税务局	148	چىرا ناھىيىلىك باج ئىشلار ئىدارىسى
中国人民解放军策勒县人武部	148	جۇڭگو خەلق ئازاتلىق ئارمىيىسى چىرا ناھىيىلىك خەلق قۇراللىق بۆلۈم
策勒县广播电视局	148	چىرا ناھىيىلىك رادىيو ـ تېلېۋىزىيە ئىدارىسى
策勒县水电局	148	چىرا ناھىيىلىك سۇ ئېلېكتىر ئىدارىسى
策勒县邮电局	148	چىرا ناھىيىلىك پوچتا تېلېگراف ئىدارىسى
策勒县文体局	148	چىرا ناھىيىلىك مەدەنىيەت ـ تەنتەربىيە ئىدارىسى
策勒县二轻局	148	چىرا ناھىيىلىك 2 ـ يېنىك سانائەت ئىدارىسى
策勒县城乡建设环境保	148	چىرا ناھىيىلىك شەھەر ـ يېزا قۇرۇلۇش

خەنزۇچە 汉字	بەت نومۇرى 页码	ئۇيغۇرچە 维文
护局		مۇھىت ئاسراش ئىدارىسى
策勒县财政局	148	چىرا ناھىيىلىك مالىيە ئىدارىسى
策勒县审计局	148	چىرا ناھىيىلىك مۇپەتتىش ئىدارىسى
策勒县公安局	149	چىرا ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى
策勒县商业局	149	چىراناھىيىلىك سودا ئىدارىسى
策勒县人民检察院	149	چىرا ناھىيىلىك خەلق تەپتىش مەھكىمىسى
策勒县人民法院	149	چىرا ناھىيىلىك خەلق سوت مەھكىمىسى
策勒县委党校	149	چىرا ناھىيىلىك پارتكوم پارتىيە مەكتىۋى
策勒县第三中学	149	چىرا ناھىيىلىك 3-ئوتتۇرا مەكتەپ
策勒县幼儿园、托儿所	149	چىرا ناھىيىلىك بالىلار باغچىسى-يەسلىسى
策勒县文工队	149	چىرا ناھىيىلىك سەنئەت دۇيى
策勒县文化馆	149	چىرا ناھىيىلىك مەدەنىيەت يۇرتى
策勒县农业技术推广站	149	چىرا ناھىيىلىك دېخانچىلىق تېخنىكىسىنى كېڭەيتىش پونكتى
策勒县兽医站	149	چىرا ناھىيىلىك چارۋا-مال دوختۇرلۇق پونكتى
策勒县林业管理站	149	چىرا ناھىيىلىك ئورمان باشقۇرۇش پونكتى
策勒县防疫站	149	چىرا ناھىيىلىك يۇقۇملۇق كېسەللىكلەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش پونكتى
策勒县种猪场	149	چىرا ناھىيىلىك نەسىللىك چوشقا فېرمىسى
策勒县印刷厂	149	چىرا ناھىيىلىك باسما زاۋۇدى
策勒县农机供应站	149	چىرا ناھىيىلىك يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرى تەمىنلەش پونكتى
策勒县电影发行公司	149	چىرا ناھىيىلىك كىنو فىلىم تارقىتىش شىركىتى
策勒县物资公司	150	چىرا ناھىيىلىك ماددى ئەشيالار شىركىتى
策勒县食品公司	150	چىرا ناھىيىلىك يىمەكلىكلەر شىركىتى
策勒县饮食服务公司	150	چىرا ناھىيىلىك يىمەك ئىچىمەك مۇلازىمەت شىركىتى
策勒县糖烟酒公司	150	چىرا ناھىيىلىك قەن شەكەر تاماكۇ-ھاراق شىركىتى
策勒县石油公司	150	چىرا ناھىيىلىك نېفىت شىركىتى
策勒县五金批发公司	150	چىرا ناھىيىلىك 5 خىل مېتال توپ تارقىتىش

خەنزۇچە 汉字	بەت نومۇرى 页码	ئۇيغۇرچە 维文
		شركتى
策勒县百货批发公司	150	چىرا ناھىيلىك تۇرلۇك ماللار توپ تارقىتىش شركتى
策勒县纺织品批发公司	150	چىرا ناھىيلىك ئىلمە تۇقۇلما ماللار توپ تارقىتىش شركتى
策勒县零售公司	150	چىرا ناھىيلىك پارچە سېتىش شركتى
策勒县建筑公司	150	چىرا ناھىيلىك بىناكارلىق شركتى
策勒县种籽公司	150	چىرا ناھىيلىك ئۇرۇغچىلىق شركتى
策勒县土产公司	150	چىرا ناھىيلىك يەرلىك مەھسۇلاتلار شركتى
策勒县棉麻公司	150	چىرا ناھىيلىك پاختا كەندىر شركتى
策勒县生产资料公司	150	چىرا ناھىيلىك ئىشلەپچىقىرىش ۋاستىلىرى شركتى
策勒县畜产品公司	150	چىرا ناھىيلىك چارۋا مەھسۇلات شركتى
合作商店	150	چىرا ناھىيلىك ھەمكارلىق سودا دوكىنى
策勒县农机常训班	150	چىرا ناھىيلىك يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرى دائىملىق تەربىيەلەش سىنپى
策勒县贸易货栈	151	چىرا ناھىيلىك سودا ساراىيى
策勒县人民政府招待所	151	چىرا ناھىيلىك خەلق ھۆكۈمتى مېھمان كۆتۈش ئورنى

3. سۇنئى قۇرۇلۇشلار نامى

三、人工建筑物名称

خەنزۇچە 汉字	بەت نومۇرى 页码	ئۇيغۇرچە 维文
先锋水库	162	ئاۋانگارت سۇ ئامبىرى
跃进水库	162	سەكرەپ ئىلگىرلەش سۇ ئامبىرى
红旗二库	162	قىزىل بايراق 2-سۇ ئامبىرى
喀拉苏水库	162	قارا سۇ ئامبىرى
丰收水库	162	مول ھوسۇل سۇ ئامبىرى
普那克水库	162	پۇناق سۇ ئامبىرى

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
喀尔曼水库	163	قارىمان سۇ ئامبىرى
其格勒克亚水库	163	چىگىلىك ياسۇ ئامبىرى
浪沙水库	163	لاڭسا سۇ ئامبىرى
喀提克吐孜水库	163	قاتتىق تۇز سۇ ئامبىرى
水电站水库	163	سۇ ئېلېكتىر ئىستانسىسى سۇ ئامبىرى
博斯坦水库	163	بوستان سۇ ئامبىرى
策勒乡干渠	164	چىرا يېزا ئوق ئۆستىكى
策勒乡东干渠	164	چىرا يېزا شەرق ئوق ئۆستىكى
策勒乡西干渠	164	چىرا يېزا غەرىپ ئوق ئۆستىكى
策勒乡跃进渠	164	چىرا يېزا سەكرەپ ئىلگىرلەش ئۆستىكى
策勒防渗渠	164	چىرا سۇسىڭشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۆستىكى
战斗渠	164	جەڭگىۋار ئۆستەڭ
固拉合玛一干渠	165	گۇلاخما 1 ـ ئوق ئۆستەڭ
固拉合玛二干渠	165	گۇلاخما 2 ـ ئوق ئۆستەڭ
固拉合玛三干渠	165	گۇلاخما 3 ـ ئوق ئۆستەڭ
达玛沟总干渠	165	دامكو غول ئوق ئۆستەڭ
达玛沟支干渠	165	دامكۇ تارماق ئۆق ئوستەڭ
达玛沟一干渠	165	دامكۇ 1 ـ ئوق ئۆستەڭ
达玛沟二干渠	165	دامكو 2 ـ ئوق ئۆستەڭ
达玛沟三干渠	165	دامكو 3 ـ ئوق ئۆستەڭ
巴大干干渠	166	بادىغان ئوق ئۆستىكى
奴尔干渠	166	نۇرى ئوق ئۆستىكى
萨依巴格干渠	166	سايباغ ئوق ئۆستىكى
博斯坦干渠	166	بوستان ئوق ئۆستەڭ
铁索桥	166	تۇمۇر ئاسما كۆۋرۈك
战斗渠首	166	جەڭگىۋار ئۆستەڭ باش زاكۇ
策于公路	166	چىرا ــ كىرىيە تاشيولى
策恰公路	167	چىرا ـ چاقا تاشيولى
策奴公路	167	چىرا ـ نورى تاشيولى
策博公路	167	چىرا ـ بوستان تاشيولى
喀哈夏力克库都克	167	قاخشاللىق قۇدۇق

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
台吐尔库勒库都克	167	تەتۇر كۆل قۇدۇق
塔木克库都克	167	تامۇق قۇدۇق
恰坎地勒克库都克	167	چاكاندىلىق قۇدۇق
克什拉克库都克	168	قىشلاق قۇدۇق

4. تەبىئى جۇغراپىيەلىك جىسىملار نامى

四、自然地理实体名称

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
乌库鲁克墩山	174	ئۇقۇلۇق دۆڭ تاغ
尧干墩塔格山	174	يۇغان دۆڭ تاغ
喀完土木休克墩山	174	قاۋان تۇمشۇق
乌拉其塔格山	174	ئۇلاچى تىغى
喀依那能科尼山	174	قاينانىك قېڭى
木孜塔格山	175	مۇز تاغ
铁克里克山	175	تىكلىك تىغى
亚门塔格山	175	يامۇن تىغى
帕喀塔格山	175	پاكار تاغ
亚喀巴格塔格山	175	ياقا باغ تىغى
布拉克铁克库勒山	175	بۇلاق تىكە كۆل تىغى
尖刀峰	176	جەنداۋپىك چۇققىسى
塔什乔什开克峰	176	تاش چۇشكەك چۇققا
阔什喀尔博依纳克达坂	176	قوچقار بويناق داۋان
艾格尼博依纳克达坂	176	ئىگىن بويناق داۋان
双羊达坂	176	شۇۋاڭياك داۋان
喀拉库木达坂	176	قارا قۇم داۋان
却如勒翁库尔山洞	176	چۆرۈل ئۆڭكۈر
依来克博依沟	177	ئىلەك بويى
固拉合玛亚沟	177	گۇلاخمايا
斯孜玛艾肯沟	177	سىزما ئېقىن

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
喀拉苏艾肯沟	177	قارا سۇ ئېقىن
达玛沟亚沟	177	دامكۇ يا
普那克亚沟	178	پۇناق يا
达玛沟艾肯沟	178	دامكۇ ئېقىن
依力瓦艾肯沟	178	يىلۋە ئېقىن
吐孜艾肯沟	178	تۇز ئېقىن
阿那斯巴依吉勒尕沟	178	ئاناسباي جىلغىسى
库完吉勒尕沟	178	قۇۋان جىلغا
萨孜喀木艾格孜沟	178	ساسكام ئېغىزى
莫尼加克力克沟	179	مونجاقلىق
布喀吉勒尕沟	179	بۇقا جىلغىسى
乌尊库孜吉勒尕沟	179	ئۇزۇن قۇزا جىلغىسى
其曼阔勒吉勒尕沟	179	چىمەن قول جىلغىسى
乔姆求库艾格孜沟	179	چومچوق ئاغىزى
克艾孜吉勒尕沟	179	كېگەز جىلغىسى
托乎提乔克吉勒尕沟	179	توختى چوق جىلغىسى
萨里曼吉勒尕沟	180	سالمان جىلغىسى
巴尔艾格勒能依来克沟	180	بار ئېغىلىنىڭ ئېلەك
喀依那能托热沟	180	قاينانىڭ تۇرى
阿其克苏吉勒尕沟	180	ئاچچىق سۇ جىلغىسى
赛勒吉勒尕沟	180	سەل جىلغىسى
阿克也尔吉勒尕沟	180	ئاقيەر جىلغىسى
科克尤提吉勒尕沟	180	كۆكيۇت جىلغىسى
库都克推孜沟	180	قۇدۇق تۇز
托盖塔什吉勒尕沟	180	تۇگە تاش جىلغىسى
科克尤提吉勒尕沟	181	كۆكيۇت جىلغىسى
库如克吉勒尕沟	181	قۇرۇق جىلغا
人字沟	181	رىزىگۇ جىلغىسى
喀其昆其萨依沟	181	قاچقۇنچى ساي
乌尊阔勒沟	181	ئۇزۇن قول
策勒河	181	چىرا دەريا سى

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
乌鲁克萨依河	181	ئۇلۇغساي دەرياسى
恰哈河	181	چاقا دەرياسى
欧吐拉克尔河	182	ئوتتۇرا قېر دەرياسى
玉龙河	182	يۇلۇڭ دەرياسى
乌坦勒克河	182	ئۇتانلىق دەرياسى
玉龙克尔河	182	يۇرۇڭقېر دەرياسى
亚格拜地河	182	ياغ بەردى دەرياسى
哈勒龙河	182	ھالىلۇڭ دەرياسى
欧吐拉克尔河	183	ئوتتۇرا قېر دەرياسى
拉瓦斯河	183	لاۋاس دەرياسى
干吉萨依河	183	گەنجساي دەرياسى
乔热河	183	چۆرە دەرياسى
乔喀河	183	چۇكا دەرياسى
色日克布隆河	184	سېرىق بۇلۇڭ دەرياسى
喀拉塔什河	184	قاراتاش دەرياسى
喀拉库扎河	184	قاراقۇزا دەرياسى
阿克苏河	184	ئاقسۇ دەرياسى
阿其克苏河	184	ئاچچقسۇ دەرياسى
乌鲁克阿其克河	184	ئۇلۇغ ئاچچىق دەرياسى
克其克阿其克河	185	كىچىك ئاچچىق دەرياسى
其切克勒克河	185	چىچەكلىك دەرياسى
塔米其河	185	تامچى دەرياسى
艾依格力克河	185	ئېيىغلىق دەرياسى
阿其克布拉克河	185	ئاچچىق بۇلاق دەرياسى
拉龙河	185	لالۇڭ دەرياسى
布藏河	186	بۇزاڭ دەرياسى
奴尔河	186	نۇرى دەرياسى
萨依巴格河	186	سايباغ دەرياسى
汗尼尤提河	186	خانيۇت دەرياسى
玉其库龙河	186	ئۇشكۇلۇڭ دەرياسى
克孜勒苏河	186	قىزىل سۇ دەرياسى

خەنزۇچە 汉字	بەت نومۇرى 页码	ئۇيغۇرچە 维文
大龙河	186	دالۇك دەرياسى
科台勒河	187	كۆتەل دەرياسى
色日克苏河	187	سىرىق سۇ دەرياسى
库拉普河	187	كۇراپ دەرياسى
喀拉苏河	187	قارا سۇ دەرياسى
阿克萨依河	187	ئاقساي دەرياسى
喀其昆其河	188	قاچقۇنچى دەرياسى
琼萨依河	188	چوڭساي دەرياسى
阿热忙来河	188	ئاراماڭلەي دەرياسى
古鲁克河	188	گۇللۇك دەرياسى
阿特吐开河	188	ئات تۆكە دەرياسى
阿热力克萨依河	188	ئارلىق ساي دەرياسى
克孜勒萨依河	189	قىزىل ساي دەرياسى
再力克河	189	زەيلىك دەرياسى
琼库勒湖	189	چوڭ كۆل
克其克库勒湖	189	كىچىك كۆل
吐格塔什提库勒湖	189	توغ تاشتى كۆل
冰湖	189	مۇزلۇق كۆل
来勒湖	190	لەيلى كۆلى
巴热艾格勒布拉克	190	بارى ئېقىن بۇلاق
阿其克苏布拉克	190	ئاچچىقسۇ بۇلاق
喀依那尔布拉克	190	قاينا بۇلاق
加格墩布拉克	190	جەگە دۆڭ بۇلاق
库木勒克	190	قۇملۇق
阿热库木	190	ئارا قۇم
喀勒玛克墩	190	قالماق دۆڭ
乌尊央塔克江尕勒	191	ئۇزۇن يانتاق جاڭگال
吐孜鲁克萨依	191	تۇزلۇق ساي
库木斯热勒干	191	قۇم سېرىلغان
铁克萨喀勒克	191	تىكە ساقاللىق
达麻克尔	191	داما قېر

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
阿木巴里齐坎墩	191	ئامبال چىققان دۆڭ
布拉克贝希	191	بۇلاق بېشى
库尔库勒曼	191	كۇركولمان
托格拉尧勒	192	توغرا يول
加依玛合玛勒	192	جايماخمال
吐乎鲁克乌鲁迪	192	توخۇلۇق ئۇۋۇلېدى
喀帕克铁热克	192	قاپاق تېرەك
胡木丹贝希	192	خۇمدان بېشى
托库孜哈满	192	تۇققۇز خامان
萨特马兰干	192	ساتما لەڭگەر
库木恰克提麻扎	193	قۇمچاقتى مازار
库都西坎麻扎	193	قۇدۇشقان مازار
琼库勒贝希	193	چوڭ كۆل بېشى
苏帕兰干	193	سۇپا لەڭگەر
吐洛克	193	تۇلۇق
青格里克阿勒迪	193	چىڭگلىك ئالدى
阿热	193	ئارا
喀勒铁什麻扎	193	قالتىش مازار
也台坎兰干	194	يەتتە قەلەندەر
英其开阿尔帕	194	ئىنجىكە ئارپا
伯如文	194	بېرۇۋۇن
乌台尧勒	194	ئۇتە يول

5. ئاساره-ئەتىقەلەر نامى

五、名胜古迹名称

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
阿萨乔克吐如希库尔干	202	هاسا چوقتۇرۇش قورغان
阿西乔克吐如希库尔干	202	هاشى چوقتۇرۇش قورغان

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
伊麻木加帕尔特合兰	202	ئىمامى جەپپەرى تمهران
扎格拉克麻扎	202	توغراق مازار
尧勒琼麻扎	202	يۇلچۇن مازار
伊麻木买合德阿合日扎曼	202	ئىمامى مەھدىي ئاخىر زامان
托特伊麻木麻扎	203	توت ئىمام مازار

6. بىڭتۇەن خۇتەن دېخانچىلىق مەيدانلىرىنى باشقۇرۇش ئىدارىسى نۇرى 1-چارۋىچىلىق فىرمىسى يەر نامى

六、兵团和田农场管理局奴尔一牧场地名

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
和田农场管理局一牧场		خۇتەن دېخانچىلىق مەيدانلىرىنى باشقۇرۇش ئىدارىسى نۇرى
	209	1-چارۋىچىلىق فىرمىسى
巴什吐格	209	باش توغ
皮羌贝希	209	پىچان بېشى
阿克亚	209	ئاقيا
翁库尔克尔	209	ئۆڭكۈر قەبر
吉木拉斯	210	جىملاس
其维克	210	چىۋىق
贝兰干	210	بىلەنگە
英艾格勒	210	يېڭى ئېغىل
依什曼来	210	يېشى مەكىلەي
杭格	210	ھاڭغى
吐孜艾格勒	211	تۈز ئېغىل
克孜勒尧勒	211	قىزىل يول
布谷	211	بۇگۇ
色日克羌	211	سىرىقچان
协尔克尔	211	شىر قەبر
奴尔一牧场农业队	212	نۇرى 1-چارۋىچىلىق فىرما دېخانچىلىق ئەترىتى

خەنزۇچە	بەت نومۇرى	ئۇيغۇرچە
汉字	页码	维文
奴尔一牧场基建队	212	نورى 1 ـ چارۋىچىلىق فىرما بىناكارلىق قۇرۇلۇش ئەترىتى
奴尔一牧场种畜站	212	نورى 1 ـ چارۋىچىلىق فىرما نەسىللىك چارۋا پونكىتى
奴尔一牧场卫生队	212	نورى 1 ـ چارۋىچىلىق فىرماشىپا خانىسى
奴尔一牧场中学	212	نورى 1 ـ چارۋىچىلىق فىرما ئوتتۇرا مەكتىۋى
萨尔龙干渠	212	سارلۇق ئوق ئۆستەك
奴尔一牧场公路	213	نورى 1 ـ چارۋىچىلىق فىرما تاشيولى

ئاخىرىقى خاتىرە

«چىرا ناھىيە يەرنامىلرى خەرتىلىك تەزكىرىسى» ناھىيلىك پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتى، ناھىلىيك يەرنامىلرى كومىتېتنىك رەھبەرلىگى، ئاپتونوم رايوناۋق ۋە ۋىلايەتلىك يەرنامىلرى كومىتېتنىك يتەكچىلگىدە تۈزۈپ نەشر قىلىندى.

بۇ كىتاپنى چىن شىك ۋىدن، مەمتىرايىم يۇنۇس (بۇ كىتاپنىك ئۇيغۇرچە نۇسخىسىنى تەرجىمەقىلىشىنمۇ ئۇستىگە ئالدى) ساۋ توڭجاڭ، لى زىمەي، جياۋ جىك پىك قاتارلىق بەش يولداش تۈزدى ۋە تەھرىرلىدى، يەنە سۇ بىك جىك، يۈەنىدىخۇا، پەنسىاۋن، ۋاڭ لىيەنخەي، سۇي جاجىن، ياڭ كەيدى، رېنباۋ خۇۋا، لى چىك جياڭ، جىك گووڭاڭ خۇۋا، لى سۇڭ بىك قاتارلىق يولداشلار بىر قىسىم "ئوموى بايان" ۋە "مەمۇرى رايونلارنىك تارىخى ئۆزگۈرىشى" ماتېرىياللىرىنى يېزىشقا تەكلىپ قىلىندى. رەڭلىك سۈرەتلەرنى پەنسىاۋن، خى جەنغىك تارتتى. بۇ كىتاپنى تۈزۈش داۋامىدا بىز يەنە ھەرقايسى يېزا، بازارلار ۋە ئۇرۇنلارنىك پائال قوللىشغا ئېرىشىپ، نۇرغۇن ماتېرىياللارغا ئىگە بولدۇق. يولداش مەمتىمىن رېجەپ ئۇيغۇرچە نۇسخىسىنى كوررېكتور قىلىشىمزغا ياردەملەشتى. شۇڭا ئېتىمزدىكى: «چىرا ناھىيە يەر نامىلرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى» رەھبەرلەر، كەسپى خادىملار ۋە ئاممىنىك ئورتاق جاپالىق مېھنىتىنىك جەۋھىرى. «چىرا ناھىيە يەر نامىلرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى»نى تۈزۈشىمىزگە ئاپتونوم رايوناۋق يەر نامىلرى ئىشخانىسىنىك مۇئاۋىن مۇدىرى شى يوي جۇڭ ۋە يولداش تۇردى يتەكچىلىك قىلدى، تۈزۈتۈش كۆرگۈزدى، ھەمدە بۇ كىتاپنىك خەنزۇچە نۇسخىسىنىك پىكىسين ھەرپلىرى، ئۇيغۇرچە يەر نامىلرىنىك تەرجىمە پىكىين ھەرپلىرىنى تەكشۈرۈپ بىكتىشكە ياردەملەشتى.

ۋىلا يەتىلىك يەرلىك تەزكىرە تۈزۈش كومىتېتنىك مۇئاۋىن مۇدىرى يولداش لى خەن بۇ كىتاپنى كۆرۈپ تۈزۈتۈش بەردى.

بىجىن مىللەتلەر باسما زاۋۇدى بۇ كىتاپنى بىسىپ بەردى. شۇڭا بىز ھەممەيلەنگە مىننەتدارلىق بىلدۈرىمىز.

«چىرا ناھىيە يەر نامىلرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى»نى تۈزۈش خىزمىتىنىك ۋاقتى قىسقا، سەۋىيمىز چەكلىك، تەجرىبىمىز كەمچىل بولغانلىقى تۈپەيلىدىن، كەمچىلىك ۋە خاتالىقلاردىن خالى بۇلالمىغان بۇلۇشىمىز مۇمكىن.

كىتاپخانىلارنىك تەنقىت ۋە تۈزۈتۈش بېرىشىنى ئۈمىت قىلىمىز.

چىرا ناھىيىلىك يەر نامىلرى كومىتېتى

چىرا ناھىيەلىك يەرنامىلىرى خەرىتىلىك تەزكىرىسى

چىرا ناھىيەلىك يەر ناملىرى كومىتېتى تەرىپىدىن تۈزۈلدى
بېجىن مىللەتلەر باسمازاۋۇدى ئەمگەك مۇلازىمەت شركىتى باستى
تىراژى: 600 — 1

策勒县地名图志（维文）

策勒县地名委员会编
北京民族印刷厂劳动服务公司印刷
16开本　印数：1—600